

የኢትዮጵያ ሕግ መጽሐፍት

JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

ጽሑፍ : ስልጣን : ቀጥሎ : ጽ :
ታኅሣሥ : ፲፱፻፷ : ፬ : ም :

Vol. IV No. 2
DECEMBER 1967

በዚህ : ጸሑፍ :

IN THIS ISSUE

የፍርድ : ጉዳዮች ።

አንቀጾች ።

ለኢትዮጵያ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : የአሳብ : ማኅላሻ : የሆኑት : ምንጮች
ከረኔ : ዳቪድ ።

የኢትዮጵያ : በጀት ፤

ከቡልቻ : ደመቅሳ ።

የኢትዮጵያን : ሕግ : መዝገብ : ቤት : (አርቪም) ከአንባቢያን፡ጋር፡ለማስተዋወቅ ፤

ስለመጀመሪያው : የኢትዮጵያ : ካቢኔት : አንዳንድ : ሰነዶች ።

ከሰላሙ : በቀለ : እና : ከሦክ : ቫንዳርሊንደን ።

የኢትዮጵያን : ሕግ : አርዕስት : በማድረግ፡ ስለተደረሱ፡ጽሑፎች፡ተጨማሪ፡መግለጫ።

ከሦክ : ቫንዳርሊንደን ።

CASE REPORTS

ARTICLES

Sources of the Ethiopian Civil Code

Rene David

The Ethiopian Budget

Bulcha Demeksa

Introducing the Ethiopian Law Archives:
Some Documents on the First Ethiopian Cabinet

Selamu Bekele and Jacques Vanderlinden

A Supplement to the Bibliography of Ethiopian Law

Jacques Vanderlinden

የኢትዮጵያ ሕግ መጽሐፍት

JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

ገጽ : ፳፭ ጥቅም : ቀጠሮ : ፪ :
 ታኅሣሥ : ፲፱፻፷ : ዓ : ፶ ።

Vol. IV No. 2
 DECEMBER 1967

በዚህ : እትም :

IN THIS ISSUE

የፍርድ : ጉዳዮች ።

አንቀጾች ።

ለኢትዮጵያ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : የአሳብ : ማኅላሻ : የሆኑት : ምንጮች
 ከረኔ : ዳቪድ ።

የኢትዮጵያ : በጀት ፣

ከቡልቻ : ደመቅሳ ።

የኢትዮጵያን : ሕግ : መዝገብ : ቤት : (አርሺቮ) ከአንባቢያንጋር፡ለማስተዋወቅ ፣

ለለመጀመሪያው : የኢትዮጵያ : ካቢኔት : አንዳንድ : ሰነዶች ።

ከሰላሙ : በቀለ : እና : ከዣክ : ቫንዳርሊንደን ።

የኢትዮጵያን : ሕግ : አርዕስት : በማድረግ፡ ስለተደረሱ፡ጽሑፎች፡ተጨማሪ፡መግለጫ።

ከዣክ : ቫንዳርሊንደን ።

CASE REPORTS

ARTICLES

Sources of the Ethiopian Civil Code

René David

The Ethiopian Budget

Bulcha Demeksa

Introducing the Ethiopian Law Archives:
 Some Documents on the First Ethiopian Cabinet
 Selamu Bekele and Jacques Vanderlinden

A Supplement to the Bibliography of Ethiopian Law
 Jacques Vanderlinden

የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ጠባቂዎችና ፡ ደጋፊዎች።

ሰለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ አቋም ፡ መሻሻል ፡ ጠቃሚ ፡ ደረጃ ፡ መሆኑን ፡ በመገመት ፡ ግርማዊ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ መልካም ፡ ፈቃዳቸው ፡ ሆኖ ፡ ግን ፡ በት ፡ ህ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔትን ፡ መቋቋም ፡ መሠረቱ ፡ መጽሔቱ ፡ ሥራውን ፡ እንዲቀጥልና ፡ ተግባሩን ፡ እንዲያስፋፋ ፡ ፍላጎት ፡ ያደረገቸው ፡ ሰዎች ፡ ሁሉ ፡ የመጽሔቱ ፡ ጠባቂና ፡ ደጋፊ ፡ እንዲሆኑ ፡ የመጽሔቱ ፡ አዘጋጅ ፡ ቦርድ ፡ ኃይለ ፡ በግብዣውም ፡ መሠረት ፡ ሰማቸው ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡ ተዘርዝሮ ፡ የሚገኙት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ ጠባቂዎችና ፡ ደጋፊዎች ፡ ሆነዋል ፡

ክቡር ፡ አፈ ፡ ንጉሥ፡ቅጣው፡ይታጠቁ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ተሾመ ፡ ኃ/ማርያም ፡
 የተከበሩ ፡ ብላታ ፡ ማትያስ ፡ ህለተ፡ወርቅ፡
 የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ሐጎስ፡ተወልደ፡
 መደኅን ፡
 የተከበሩ፡ብላታ፡ኃይሌ፡ወልደ፡ኪዳን፡
 የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ጥበቡ ፡ በዩን ፡
 የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ከበደ ፡ ከልል ፡
 የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ንጉሜ ፡ ፍትሕ፡አወቀ፡
 የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ካሣ ፡ በዩን ፡

ክቡር ፡ ጸሐፊ ፡ ትእዛዝ ፡ አክሊሉ ፡
 ሀብተ ፡ ወልድ ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ አበበ ፡ ረታ ፡
 ክቡር ፡ ቢትወደድ ፡ አሰናሃ፡ወ/ሚካኤል፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ማሞ ፡ ታደሰ ፡
 ክቡር ፡ ደጃዝማች ፡ ፍቅረ ፡ ሥላሴ ፡
 ሀብተ ፡ ማርያም ፡
 ክቡር ፡ ልጅ ፡ ካሣ ፡ ወ/ማርያም ፡
 ክቡር ፡ ዶክተር ፡ ኃይለ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ወርቅነህ ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ሥዩም ፡ ሐረጎት ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ዮሐንስ ፡ ጸጋዬ ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ጎይቶም ፡ ጌጥሮስ ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ከተማ ፡ አበበ ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ አሰፋ ፡ ገብረ ፡ ማርያም ፡
 ክቡር ፡ ደጃዝማች ፡ ብርሃኑ ፡ መስቀል ፡
 ወልደ ፡ ሥላሴ ፡
 ክቡር ፡ ኮ/ለገሠ ፡ ወልደ ፡ ሐና ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ አበራ ፡ ጀምበሬ ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ በላቸው ፡ አሥራት ፡
 ክቡር ፡ አቶ፡መሐመድ፡አብዱራህማን ፡
 ክቡር ፡ ብሪጋዲዮር ፡ ጄኔራል ፡ አበበ ፡
 ወልደ ፡ መስቀል ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ንርአዮ ፡ ኢሳያስ ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ተሾመ ፡ ገብረ ፡ ማርያም ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ቡልቻ ፡ ደመቅሳ ፡
 ክቡር ፡ አቶ ፡ ተፈሪ ፡ ለማ ፡
 የተከበሩ ፡ አቶ፡ አማኑኤል ፡ ዓ/ሚካኤል፡
 የተከበሩ ፡ ፊታውራሪ ፡ ባይዕሣ ፡ ጀሞ ፡
 ብርጋዲዮር ፡ ጄኔራል ፡ መብራኅቱ፡ ፍስሐ

አቶ ፡ ለማ ፡ ወልደ ፡ ሰማያት ፡
 ሻምበል ፡ ለገሠ ፡ ወ/ማርያም ፡
 አቶ ፡ ልዑል ፡ መንበሩ ፡

ዶክተር ፡ ማርኛሎ፡ ሎምባርዲ ፡
 ሚስተር ፡ እስቲ፱ን ፡ ሎውንስቲን ፡
 ሚስተር ፡ ኤን ፡ ሐማዊ ፡

ሚስተር : ጂ : ሐማዊ :
 ፈታውራሪ : ሐጂ : ሞሐመድ ሲራጅ :
 አቶ : መስፍን : ፋንታ :
 አቶ : መዋኦል : መብራህቲ :
 ሚስተር : ኖርማን : መተጽገር :
 አቶ : መኰንን : ወ/ማርያም :
 ቀኝ : ጌታ : መዝሙር : ሐዋዝ :
 አቶ : ሙሉጌታ : በሪሀን :
 አቶ : ሙሉጌታ : ወልደ : ጊዮርጊስ :
 አቶ : ሚካኤል : ፋሲል :
 ሚስተር : ሮበርት : ሲ : ሚንስ :
 አቶ : ማህሙድ : ኑርሐሴን :
 ዶክተር : ማሪያ : ግራዚያ : ፕሮታ :
 ሚስተር : ፖል : ማካርቲ :
 ሌገ : ምሕረት : ገብረ : ሰላም :
 አቶ : ሣህ : አ : ከቢረ :
 ሚስተር : ኤዚዮ : ፋዝሚኒ :
 ሚስተር : ሃሪ : ዲ : ሪቻርድስ :
 ሚስተር : ኬኒት : አር : ሬደን :
 አቶ : ሰሎሞን : ኃብተ : ጊዮርጊስ :
 አቶ : ሰሎሞን : አበበ :
 አቶ : ሰይፉ : ገዮሐንስ :
 አቶ : ሰይፉ : ወ/ኪዳን :
 ሚስተር : ዘካርያ : ሱንድስትሮም :
 አቶ : ሰይፉ : የተሻወርቀ :
 ሚስተር : ኖርማን : ጂ : ሲንገር :
 ዶክተር : ሳባ : ሀባቼ :
 ሚስተር : ፒተር : ሳንድ :
 ሚስተር : አራኬል : ሳካድጅያን :
 ሚስተር : ሮበርት : ኤ : ሲድለር :
 ሚስተር : ሮላንድ : ጂ : ስታንገር :
 ሚስተር : ፒተር : ኤል : ስትራውስ :
 ሚስተር : ኦሊን : ቢ : ስኮት :
 ሚስተር : ሮበርት : ዲ : ስኮት :
 ሻምበል : ቀነፃ : ጉማ :
 አቶ : ቂርቆስ : ንጋቱ :
 አቶ : ሺፈራው : ወርቁ :
 አቶ : በሰጠ : ወልደ : ሥላሴ :
 አቶ : በላይ : መንገሻ :
 አቶ : በላይ : መከታ :
 አቶ : በላቸው : ንገሩ :
 ኮሎኔል : በላቸው : ጄማነህ :
 አቶ : በየን : አብዲ :
 ወይዘሮ : በልዩ : ወርቅ፡ገብረ፡መስቀል :
 ሚስተር : ራስል : በርማን :

አቶ : በቀለ : ሀብተ : ሚካኤል :
 ደጃዝማች : በቀለ : በየን :
 አቶ : በቀለ : ተስፋዬ :
 አቶ : በቀለ : ናዲ :
 አቶ : በቀለ : ደምሴ :
 አቶ : በቀለ : ገብረ : አምላክ :
 ብርጋዲዩር : ጄኔራል : በረከት : ገ/መድሃን
 አቶ : በፈቃዱ : ታደሰ :
 ዶክተር : ዊልያም : ቡሐጂያር :
 አቶ : ቢነጋ : ፀሐይ : ኃይሉ :
 ሌ/ኮሎኔል : ብርሃነ : ወልደየስ :
 አቶ : ብርሃኔ : ክፍለ : ማርያም :
 ዶክተር : ገክ : ፒ፡ኤም : ሻንደርሊንደን :
 ሚስተር : ሺቶሪዮ : ሺርቼለያ :
 ሚስተር : ኒኮላ : ፒ- ሾሲኪስ :
 አቶ : ተስፋ : ዓለም : ወርቁ :
 አቶ : ተረፈ : ገሠሠ :
 አቶ : ተክሊት : መኰንን :
 አቶ : ተክሌ : ገ/መስቀል :
 አቶ : ተገኝ : ቢተው :
 አቶ : ተፈሪ : ብርሃነ :
 አቶ : ተፈሪ : ደገፋ :
 አቶ : ተፈሪ : ሰርጸ : ድንግል :
 አቶ : ተሰማ : ወልደ : የሐንስ :
 አቶ : ተስፋ : ማርያም : ሰብሐት :
 አቶ : ተስፋ : ጽዮን : ኢያሱ :
 አቶ : ተስፋዬ : ከበደ :
 አቶ : ተሾመ : ባሕሩ :
 ባላምባራስ : ተሾመ : ጌታው :
 አቶ : ተመስገን : ወርቁ :
 አቶ : ታደሰ : ተክለ : ጊዮርጊስ :
 አቶ : ታደሰ : አበበ :
 አቶ : ታደሰ : አስፋው :
 አቶ : ታደሰ : ይርሳው :
 ሚስተር : ማይክል : ቶፒንግ :
 አቶ : ኃይለ : ጊዮርጊስ : ድፈር :
 አቶ : ኃ/ልዑል : ሀብተ : ጊዮርጊስ :
 አቶ : ኃይሉ : ሸንቁጤ :
 አቶ : ኃይሉ : ተስፋዬ :
 ሻምበል : ኃይሉ : አርሰዴ :
 አቶ : ኃይሉ : ዓለማየሁ :
 አቶ : ኃይሌ : አማን :
 አቶ : ኃይሌ : ወ/ማርያም :
 አቶ : ነቢየ : ልዑል : ክፍሌ :
 አቶ : ነጋ : ተሰማ :

ቀኛዝማች ፡ ኑረዲን ፡ ዘይኑ ፡
 ሚስተር ፡ ሎሬንስ ፡ ናውልስ ፡
 ሌ/ኮሎኔልል ፡ አህመድ ፡ አሚኑ ፡
 አቶ ፡ አለን ፡ አሊጋዝ ፡
 አቶ ፡ አመዴ ፡ ለማ ፡
 አቶ ፡ አማረ ፡ ደግፌ ፡
 ሚስት ፡ ማሪካ ፡ አርቫኒቶፖሎስ
 ፈታውራሪ ፡ አስጋሽኝ ፡ አርአያ ፡
 አቶ ፡ አሰፋ ፡ ሊበን ፡
 አቶ ፡ አሰፋ ፡ መታፈሪያ ፡
 አቶ ፡ አሰፋ ፡ ገረመው ፡
 ቀኛዝማች ፡ አሰፋ ፡ ናደው ፡
 አቶ ፡ አሰፋ ፡ በቀለ ፡
 አቶ ፡ አሰፋ ፡ ጸጋዬ ፡
 የአምሳ ፡ አለቃ ፡ አስማረ ፡ ወ/ሥላሴ ፡
 አቶ ፡ አስፍሃ ፡ ካማዬ ፡
 አቶ ፡ አረገ ፡ አርሳዩ ፡
 አቶ ፡ አበበ ፡ ጅሬ ፡
 አቶ ፡ አብዱል ፡ አዚዝ ፡ መሐመድ ፡
 አቶ ፡ አብርሃም ፡ ተስፋጽዮን ፡
 አቶ ፡ አባተ ፡ ወንድምአገኘሁ ፡
 አቶ ፡ አክሊሉ ፡ ቤተ ፡ ማርያም ፡
 አቶ ፡ አክሊሉ ፡ አጥላባቸው ፡
 አቶ ፡ አያሌው ፡ ጎቤ ፡
 አቶ ፡ አደራ ፡ ፍራንሷ ፡
 ባላምባራስ ፡ አዳሚ ፡ ደሬሳ ፡
 አቶ ፡ አድማሴ ፡ ገሠሠ ፡
 አቶ ፡ አጽብሃ ፡ ረንታ ፡
 አቸካቶ ፡ ኤም ፡ በቪላኳ ፡
 ሚስት ፡ መሽቲልድ ፡ ኢመንኩተር ፡
 ሚስተር ፡ ዊሊያም ፡ ኢዊንግ ፡
 ሻምበል ፡ ኢያሱ ፡ ገብረ ፡ ሐዋርያት ፡
 ዶክተር ፡ ኢዮብ ፡ ገብረ ፡ ክርስቶስ ፡
 ደጃዝማች ፡ ኢድሪስ ፡ ልጃም ፡
 ቄስ ፡ ኤርምያስ ፡ ከበደ ፡
 ዶክተር ፡ ሞረስ ፡ ጂ ፡ ኤሊዩን ፡
 አቶ ፡ እሸቱ ፡ ብርሃኔ ፡
 አቶ ፡ እንዮው ፡ ለገሰ ፡
 አቶ ፡ እንዳለ ፡ መንገሻ ፡
 አቶ ፡ እንዳለ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፡
 ሚስተር ፡ ሪቻርድ ፡ ከሚንግስ ፡
 አቶ ፡ ከበደ ፡ አጥናፍ ፡ ሰገድ ፡
 አቶ ፡ ከበደ ፡ ሰሪ ፡
 አቶ ፡ ከበደ ፡ ቸኩል ፡
 አቶ ፡ ከበደ ፡ ገብረ ፡ ማርያም ፡

አቶ ፡ ከበደ ፡ ዋጋ ፡
 ሚስተር ፡ ማይክል ፡ ኪንድረድ ፡
 አቶ ፡ ኪዳን ፡ ዑቅባግዚ ፡
 አቶ ፡ ኪዳኑ ፡ ካሣ ፡
 ሚስተር ፡ ክሪስቶፈር ፡ ክላፕም
 አቶ ፡ ክብረናድ ፡ ዋሴ ፡
 አቶ ፡ ወልደ ፡ ልዑል ፡ ሥዩም ፡
 አቶ ፡ ወልዱ ፡ በርሄ ፡
 አቶ ፡ ውቤ ፡ ገብረ ፡ ዮሐንስ ፡
 አቶ ፡ ውቤ ፡ ወልደየስ ፡
 ሚስተር ፡ ፍራንክ ፡ ዲ ፡ ዊንስተን ፡
 አቶ ፡ ዑመር ፡ ያሲን ፡
 አቶ ፡ ዕንቄ ፡ ባሕር ፡ ገ/ሚካኤል ፡
 አቶ ፡ ዘውዴ ፡ መኳንንት ፡
 አቶ ፡ ዘውዴ ፡ እንግዳ ፡
 አቶ ፡ ዘለቀ ፡ ደስታ ፡
 አቶ ፡ የሸዋ ፡ ወርቅ ፡ ኃይሉ ፡
 አቶ ፡ ይልማ ፡ ኃይሉ ፡
 አቶ ፡ ይልማ ፡ ገብሬ ፡
 ዶክተር ፡ ዮሐንስ ፡ ብርሃኑ ፡
 አቶ ፡ ደመረው ፡ ጣሰው ፡
 ሌ/ኮሎኔልል ፡ ደማ ፡ ዘንግ ፡ እግዚር ፡
 አቶ ፡ ደምሰው ፡ አሳዩ ፡
 ብላታ ፡ ደምሴ ፡ ወርቅአገኘሁ ፡
 አቶ ፡ ደስታ ፡ ገብሩ ፡
 ሚስተር ፡ ሀሪስን ፡ ሲ ፡ ዳኒንግ ፡
 ባላምባራስ ፡ ገመዳ ፡ ኡርጌሣ
 ግራዝማች ፡ ገሠሠ ፡ መስፍን
 ቀኝ ፡ ጌታ ፡ ገብረ ፡ ሐና ፡ ቅጣው ፡
 አቶ ፡ ገ/ሕይወት ፡ ወ/ሐዋርያት ፡
 ባሻይ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ዘይሎ ፡
 አቶ ፡ ገብረ ፡ የሱስ ፡ ኃይለ ፡ ማርያም ፡
 አቶ ፡ ገብሬ ፡ ገብረ ፡ ጊዮርጊስ ፡
 አቶ ፡ ጊላ ፡ ሚካኤል ፡ ባሕታ ፡
 አቶ ፡ ኃይም ፡ አስመላሽ ፡
 አቶ ፡ ጌታሁን ፡ ሁንኛው ፡
 አቶ ፡ ጌታቸው ፡ አድማሱ ፡
 አቶ ፡ ጌታቸው ፡ አሰፋው ፡
 አቶ ፡ ጌታቸው ፡ ክብረት ፡
 ዶክተር ፡ ፈ ፡ ግራቨን ፡
 አቶ ፡ ግርማ ፡ አበበ ፡
 የመቶ ፡ አለቃ ፡ ግርማ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፡
 ሚስተር ፡ ኤቮርት ፡ ኤፍ ፡ ጎልድበርግ ፡
 አቶ ፡ ጎይቶም ፡ በይን ፡
 አቶ ፡ ጥላሁን ፡ ፈጠረ ፡

አቶ : ጥበቡ : አብርሃም :

አቶ : ጥበቡ : ተገኝ :

ግራዝማች : ጫሌ : ያዲታ :

አቶ : ጸጋዬ : ወ/ማርያም :

አቶ : ጸጋዬ : ተፈሪ :

አቶ : ፈለቀ : አራጋው :

ሚስተር : ስታንሊ : ፊሸር :

ዶክተር : ፊያሜታ : ፕሮታ : ኬይፓጊያን:

አቶ : ፍስሐ : ገብረዮስታትዮስ :

ግራዝማች : ፍስሐዬ : ዘገዩ :

ሚስተር : ሮበርት : ፒኮት :

ሚስተር : ዶናልድ : ኢ : ፓራዲስ :

ሚስተር : ጂ : ፕሮታ :

ሚስተር : ጀምስ : ሲ : ኤን : ፖል :

ሚስተር : ኩንትን : ጆንስተን :

PATRONS OF THE JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

The Journal of Ethiopian Law was inaugurated by His Imperial Majesty Haile Selassie I in the summer of 1964 as an important step in the development of Ethiopia's legal system. Subsequently, the Board of Editors of the Journal has invited those who are interested in the continuation and expansion of the Law Journal's activities to express their support by becoming Patrons of the Journal of Ethiopian Law.

H.E. Afenigus Kitaw Yitateku
H.E. Ato Teshome Haile Mariam
Hon. Blatta Matias Hiletwork
Hon. Ato Hagos Tewolde Medhin
Hon. Blatta Haile Wolde Kidan
Hon. Ato Tibebe Beyene
Hon. Ato Kebede Kelel
Hon. Ato Negussie Fitawake
Hon. Kassa Beyene

Ato Abate Wondemagegnehu
Ato Abebe Gire
Ato Abdul Aziz Mohammed
Ato Abraham Tesfatsion
Balambaras Adane Deressa
Ato Adarra Francois
Ato Admasse Gessesse
Dr. Maurice J. Aelion
Lt. Col. Ahmed Aminu
Ato Aklilu Atlabatchew
Ato Aklilu Bete Mariam
Ato Alene Aligaz
Ato Amare Degefe
Ato Amede Lemma
Ato Arege Arsidio
Mrs. Marica Arvanitopoulou
Fit. Asegahegn Araya
Ato Asfaha Kahsai
Ato Assefa Bekele

H.E. Tshafi Tazaz Aklilu Habte Wolde
H.E. Ato Abebe Reta
H.E. Bitwoded Asfaha Woldemichael
H.E. Ato Mammo Tadesse
H.E. Dejazmatch Fikre Selassie Habte
Mariam
H.E. Lij Kassa Wolde Mariam
H.E. Dr. Haile Giorgis Workineh
H.E. Ato Seyoum Haregot
H.E. Ato Yohannes Tsegaye
H.E. Ato Goytom Petros
H.E. Ato Ketema Abebe
H.E. Ato Assefa Gabre Mariam
H.E. Dejazmatch Berhane Meskel
Wolde Selassie
H.E. Col. Leghese Wolde Hanna
H.E. Ato Aberra Jembere
H.E. Ato Belatchew Asrat
H.E. Ato Muhamed Abdurahman
H.E. Brig. Gen. Abebe Wolde Meskel
H.E. Ato Nirayo Esayas
H.E. Ato Teshome Gebre Mariam
H.E. Ato Bulcha Demeksa
H.E. Ato Tefferi Lemma
Hon. Ato Ammanuel Andemichael
Hon. Fitawrari Bayisa Jemmo
Ato Assefa Liban
Kegnazmatch Assefa Nadew
Ato Assefa Metafaria
Ato Assefa Tsegaye
Ato Atsheba Fanta
Ato Ayalew Gobe
Ato Befekadu Tadesse
Dejazmatch Bekele Beyene
Ato Bekele Demissie
Ato Bekele Gebre Amlak
Ato Bekele Habte Michael
Ato Bekele Nadi
Ato Bekele Tesfaye
Col. Belatchew Jemaneh
Ato Belatchew Nigru
Ato Belay Meketa
Ato Belay Mengesha
Ato Belete Wolde Sellassie
Woiz. Beleyu Work Gebre Meskel

Brig. Gen. Bereket Gebre Medhin
 Ato Berhane Kefle Mariam
 Lt. Col. Berhane Woldeyes
 Mr. Russell Berman
 Ato Beyene Abdi
 Ato Binega Tsehai Hailu
 Dr. William Buhagiar
 Grazmatch Chalie Yadeta
 Dr. Christopher Clapham
 Mr. Richard Cummings
 Lt. Col. Dama Zeng Egzer
 Ato Demerew Tashu
 Ato Demissew Assaye
 Blatta Demissie Workagegnahu
 Ato Desta Gebru
 Mr. Harrison Dunning
 Ato Endale Wolde Michael
 Ato Endale Mengesha
 Ato Enyew Gessesse
 Kess Ermias Kebede
 Ato Esheté Berhane
 Mr. William Ewing
 Capt. Eyassu Gebre Hawariat
 Dr. Eyob Gebrecristos
 Ato Falke Aragaw
 Grazmatch Fessahaie Zegheie
 Dr. Fiammetta Prota Kaypaghian
 Ato Fisseha Gebre Ewostatewos
 Mr. Stanley Z. Fisher
 Ato Gayim Asmelash
 Ato Gebre Gebre Giorgis
 Kegn. Geta Gebre Hanna Kitaw
 Ato Gebre Hewot Wolde Hawariat
 Bashai Gebre Meskel Zeilo
 Ato Gebreyesus Haile Mariam
 Balambaras Gameda Urgessa
 Grazmatch Gessesse Mesfin
 Ato Getachew Admassu
 Ato Getachew Asfaw
 Ato Getachew Kibret
 Ato Getachew Hunegnaw
 Ato Gila Mikael Bahta
 Ato Girma Abebe
 Lt. Girma Wolde Giorgis
 Ato Goitom Beyen
 Mr. Everett Goldberg
 Dr. Philippe Graven
 Dr. Saba Habachy
 Ato Haile Aman
 Ato Haile Giorgis Differ
 Ato Haile W. Mariam
 Mr. Norman J. Singer
 Ato Hailu Alemayehu
 Capt. Hailu Arsedé

Capt. Hailu Shenqute
 Ato Hailu Tesfaye
 Mr. G. Hamawi
 Mr. N. Hamawi
 Ato Haile Leoul Habte Giorgis
 Dejazmatch Idris Lejam
 Ato Inqo Bahrey Gebre Mikael
 Dr. Quintin Johnstone
 Miss Mechtild Immenkotter
 Capt. Kanna Guma
 Ato Kebede Atnafseged
 Ato Kebede Gebre Mariam
 Ato Kebede Seri
 Ato Kebede Waga
 Ato Kidane Equba Egzi
 Ato Kidanu Kassa
 Mr. Michael Kindred
 Ato Kirkos Nigatu
 Mr. Lawrence Knowles
 Capt. Legesse Wolde Mariam
 Ato Lemma Wolde Semayat
 Dr. Marcello Lombardi
 Dr. Maria-Grazia Prota
 Mr. Steven Lowenstein
 Ato Leul Menberu
 Ato Makonnen Wolde Mariam
 Mr. Paul McCarthy
 Mr. Robert C. Means
 Brig. Gen. Mebrahitu Fisseha
 Lt. Col. Mehrete Gebre Selam
 Ato Mesfin Fanta
 Mr. Norman Metzger
 Ato Mewail Mebratu
 Kegn. Geta Mezemer Hawuz
 Ato Michael Fasil
 Fitawrari Haji Mohammed Seredge
 Ato Muhamud Nur Husain
 Ato Mulugeta Berihun
 Ato Mulugeta Wolde Giorgis
 Ato Nabiye Leoul Kifle
 Ato Negga Tesemma
 Kegnazmatch Nuridine Zayenu
 Mr. Donald E. Paradis
 Mr. James C.N. Paul
 Mr. Robert Picot
 Mr. G. Prota
 Mr. Kenneth Redden
 Mr. Harry D. Richards
 Mr. Ezio Rusmini
 Mr. Arakel Sakadjian
 Ato Saleh A. Kebire
 Mr. Peter H. Sand
 Mr. Olin B. Scott
 Mr. Robert D. Scott

Mr. Robert A. Sedler
Ato Seifu Wolde Kidan
Ato Seifu Gebre Yohannes
Ato Seifu Yeteshawork
Ato Shifferaw Worku
Ato Solomon Abebe
Ato Solomon Habte Giorgis
Mr. Roland J. Stanger
Mr. Peter L. Strauss
Dr. G.O. Zacharias Sundström
Ato Tadesse Abebe
Ato Tadesse Asfaw
Ato Tadesse Tekle Giorgis
Ato Tadesse Yersaw
Ato Tefera Degefe
Ato Tefere Sertse Dengel
Ato Tefferi Berhane
Ato Tegegn Bitew
Ato Tekle Gebre Meskel
Ato Teklit Makonnen
Ato Temesgen Worke
Ato Tereffe Gessesse
Ato Tesfa Mariam Sebhat
Ato Tesfa Zion Eyassu
Ato Tesfaye Kebede

Ato Teshome Bahru
Balambaras Teshome Getaw
Ato Tessema Wolde Yohannes
Ato Tilahun Fettena
Ato Tibebe Abraham
Ato Tibebe Tegegn
Ato Tsegaye Tefferi
Ato Tsegaye Wolde Mariam
Mr. Michael Topping
Dr. Jacques P.M. Vanderlinden
Mr. Vittorio Vercellino
Mr. Nicola P. Vosikis
Mr. Frank D. Winston
Ato Wolde Leoul Seyoum
Ato Woldu Berhe
Ato Woube Gebre Yohannes
Ato Woube Woldeyes
Ato Yeshewa Work Hailu
Ato Yilma Gebre
Ato Yilma Hailu
Dr. Yohannes Berhane
Ato Zelleke Desta
Ato Zeude Engeda
Ato Zeude Mekwanent

የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ።

ክፍርድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ጋር ፡ በመተባበር ፡ በዓመት ፡ ሁለት ፡ ጊዜ ፡ በቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ የሚዘጋጅ ።

የቦርድ ፡ አባሎች ።

ክቡር ፡ አቶ ፡ በላቸው ፡ አሥራት ፡ ሰብሳቢ ።

ዶክተር ፡ ዊልያም ፡ ቡሐጂያር ፡
ዲን ፡ ነግታን ፡ ጀንሰተን ፡
ፕሮፌሰር ፡ ፒተር ፡ ኤች ፡ ሳንድ ፡
አቶ ፡ ነጋ ፡ ተሰማ ፡

ክቡር ፡ አቶ ፡ ንርአዮ ፡ ኢሳይያስ ፡
የተከበሩ ፡ አቶ ፡ አማኑኤል ፡ ዓምደ ፡ ሚካኤል ፡
የተከበሩ ፡ አቶ ፡ ንጉሤ ፡ ፍትሕ ፡ አወቀ ፡
ፕሮፌሰር ፡ ኖርማን ፡ ጄ ፡ ሲገነር ፡

አዘጋጅዎች ።

የፍርድ ፡ ጉዳይ ፡ አዘጋጅዎች ፡
ሪቻርድ ፡ ኤም ፡ ካሚንግስ ፡
ቢልልኝ ፡ ማንደፍር ፡

የአንቀጾች ፡ አዘጋጅዎች ፡
ፒተር ፡ ኤል ፡ ስትራውስ ፡
ገድለ ፡ አማኑኤል ፡ ኪዳነ ፡ ማርያም ፡

ተባባሪ ፡ የመጽሔቱ ፡ አዘጋጅዎች ።

ዓለሙ ፡ ፎክዮን ፡
ዓለማንተ ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ ፡
ፋሲል ፡ አበበ ፡
ገመዳ ፡ ጉንፋ ፡
መላኩ ፡ ደሳለኝ ፡

ሰይፍ ፡ ተክለ ፡ ማርያም ፡
ተመስገን ፡ ሳሙኤል ፡
ተስፋጽዮን ፡ መድኅኔ ፡
የሴፍ ፡ ገብረ ፡ እግዚአብሔር ፡

ጸሐፊ ።

ወይዘሪት ፡ ፀዳለ ፡ በቀለ ።

ከኢትዮጵያ ፡ ውጭ ፡ መጽሔቱን ፡ አክስፎርድ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ የፖስታ ፡ ሣጥን ፡ ቀጥሮ ፡ ሺጿ፬ አዲስ ፡ አበባ ፡ ኢትዮጵያ ፡ በሚል ፡ አድራሻ ፡ በመጠየቅ ፡ ለመግዛት ፡ ይቻላል ። ከኢትዮጵያ ፡ ውጭ ፡ ሲሸጥ ፡ ዋጋው ፡ የአሜሪካ ፡ ጌ ፡ ብር ፡ ነው ። ኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ መጽሔቱ ፡ ከሚቀጥለው ፡ አድራሻ ፡ ይገኛል ።

ስለ ፡ ማንኛውም ፡ አስፈላጊ ፡ ጉዳይ ፡ ያላችሁን ፡ ሐሳብና ፡ ጥያቄ ፡ ለመጽሔቱ ፡ ዋና ፡ አዘጋጅዎች ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ የፖስታ ፡ ሣ ፡ ቀ ፡ ሺጿ፳፮ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ (ኢትዮጵያ) ፡ ብላችሁ ፡ ጻፉ ።

JOURNAL OF ETHIOPIAN LAW

Published Twice annually at the Faculty of Law, Haile Sellassie I
University in co-operation with the Ministry of Justice.

EDITORIAL BOARD

H.E. Ato Belatchew Asrat, Chairman

Dr. William Buhagiar
Dean Quintin Johnstone
Professor Peter H. Sand
Ato Negga Tessema

H.E. Ato Nirayo Esayas
Hon. Ato Ammanuel Amde-Michael
Hon. Ato Negussie Fitawake
Professor Norman J. Singer

EDITORIAL STAFF

Case Editors

Richard M. Cummings
Bilillign Mandefro

Articles Editors

Peter L. Strauss
Gedle Ammanuel Kidane Mariam

Associate Editors

Alemu Fokion
Alemante Gebreselassie
Fasil Abebe
Gemedo Gonfa

Melaku Dessaiegnie
Seifu Tekle Mariam
Temesgen Samuel
Tsfatsion Medhane

Yoseph Gebre Egziabher

Secretary

Tsedale Bekele

The Journal is distributed outside Ethiopia by Oxford University Press.
P.O. Box 1024, Addis Ababa, Ethiopia at U.S.S 7.00 a year.

Please address correspondence to the Editors, Journal of Ethiopian Law,
P.O. Box 1176, Addis Ababa, Ethiopia.

የቀዳማዊ ጌደለ ሥላሴ ዩኒቨርሲቲ የሕግ ፋኩልቲ።

በ፲፱፻፺፭፣ ዓ- ም- የተቋቋመው የቀዳማዊ ጌደለ ሥላሴ ዩኒቨርሲቲ የሕግ ፋኩልቲ የኤል ሌል ሲ ፣ ዲግሪ ፣ ይሰጣል ። እንዲሁም በሕግ ፣ ዲፕሎማንና በርቲኔቲን ፣ የሚያስገኝ ትምህርት ፣ ያስተምራል ። በሌላ ግንኛውም ነገር የዚህን ፋኩልቲ ረዳት ፣ ዲን ፣ የሕግ ፋኩልቲ ቀዳማዊ ጌደለ ሥላሴ ዩኒቨርሲቲ ፡ ፖ- ሣ- ቀ- 1167 አዲስ አበባ ፣ በሚል ፣ አድራሻ ፣ ጠይቁ ።

የሕግ ፣ ምምህራን ።

ኩንቲን ፣ ጃንስተን ፣ ኤ ፣ ቢ ፣ ጀ ፣ ዲ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ኤም ፣ ጀ ፣ ኤስ ፣ ዲ ፣ ዲ ።
ግይዘል ፣ ኪንድረድ ፣ ቢ ፣ ኤ ፣ ጀ ፣ ዲ ፣ ኤም ፣ ቢ ፣ ኤል ፣ ዲ ፣ ኢ ፣ ኤስ ፣ ምክትል ፣ ዲን ።
ሪቻርድ ፣ ኤም ፣ ካሚንግስ ፣ ኤ ፣ ቢ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ፣ ኤም ፣ ቢት ፤
ሃሪስ ፣ ቢ ፣ ዳንግ ፣ ቢ ፣ ኤ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ።
አሪስ ፣ ኤድል ፣ ዶክተር ፣ ድርዋ ።
ወልያም ፣ ኤች ፣ ዩኒቨርሲቲ ፣ ኤ ፣ ቢ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ።
ስታንሊ ፣ ዚድ ፣ ፍሽር ፣ ቢ ፣ ኤ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ።
ዣን ፣ ዲኒስ ፣ ጋኞን ፣ ሲስ ፣ ድርዋ ፣ ዲ ፣ ኢ ፣ ኤስ ።
ፍራንክ ፣ ሆርዊትስ ፣ ቢ ፣ ኤ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ።
ሉሪን ፣ ፍላስ ፣ ቢ ፣ ኤ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ኤም ።
ድርድ ፣ ክሽቶኖቪች ፣ ቢ ፣ ኤ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ኤም ፣ ሲስ ፣ ኤስ ፣ ዮም ፣ ሲስ ፣ ኤስ ፣ ፖሊት ።
ጆን ፣ ቢ ፣ ማርሻል ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ኤም ።
ፖል ፣ ማካርቲ ፣ ኤ ፣ ቢ ፣ ጀ ፣ ዲ ፣ ኤም ፣ ሲ ፣ ኤል ።
ጆምስ ፣ ቢ ፣ ኢን ፣ ፖል ፣ ቢ ፣ ኤ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ፣
ፖል ፣ ፖኛርት ፣ ዶክተር ፣ ድርዋ ፣ ኤም ፣ ሲ ፣ ኤል ።
ፒተር ፣ ኢች ፣ ባንድ ፣ ሪሪሪንግር ፣ ዲ ፣ ኢ ፣ ኤስ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ኤም ።
ኖርማን ፣ ጀ ፣ ሲንግር ፣ ቢ ፣ ኤስ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ።
ፒተር ፣ አስትራውስ ፣ ቢ ፣ ኤ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ።
ጂ ፣ ኢ ፣ ባርባሮስ ፣ ቡንድስትርም ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ኤም ፣ ኤም ፣ ሲ ፣ ኤል ።
ግይዘል ፣ ኤር ፣ ቶኒንግ ፣ ቢ ፣ ኤ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ።
ዣክ ፣ ፎ ፣ ኤም ፣ ቫንደርሊንደን ፣ ዶክተር ፣ ድርዋ ፣ አግሬገር ፣ አንስ ፣ ቡኖ ።

የግሚስ ፣ ጊዜ ፣ ምምህራን ።

አባብያ ፣ አባጃቢር ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ።
አበበ ፣ ባንጉል ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ።
አብዩ ፣ ጎሊታ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ።
አበፋ ፣ ሲስን ፣ ቢ ፣ ኤ ፣ ቢ ፣ ሲ ፣ ኤል ።
ብርሃን ፣ ባይህ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ።
ጊታቸው ፣ ክብረት ፣ ቢ ፣ ኤ ፣ ቢ ፣ ሲ ፣ ኤል ።
ጊታሁን ፣ ዳምጤ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ።
ለገሰ ፣ ወልደ ፣ ማርያም ፣ ኤም ፣ ሲ ፣ ኤል ።
መሐመድ ፣ አብዱልጋሎማን ፣ ቢ ፣ ኤ ፣ ቢ ፣ ሲ ፣ ኤል ።
ነጋ ፣ ተሰማ ፣ ቢ ፣ ኤ ፣ ቢ ፣ ሲ ፣ ኤል ።
ንጉሜ ፣ ፍትሕ ፣ አወቀ ፣ ቢ ፣ ኤል ፣ ቢ ፣ ሲ ፣ ኤል ።
ሸመልስ ፣ መታፈሪያ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ።
ተረሪ ፣ ብርሃኔ ፣ ቢ ፣ ኤ ፣ ቢ ፣ ሲ ፣ ኤል ።
ወርቁ ፣ ተረሪ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ።
የሐንስ ፣ ብርሃን ፣ ዶክተር ፣ ጃር ፣ ኤም ፣ ሲ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ኤም ።
የሐንስ ፣ ሕሩይ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ።
ዘርአብርክ ፣ አበራ ፣ ኤል ፣ ኤል ፣ ቢ ።

HAILE SELASSIE I UNIVERSITY
FACULTY OF LAW

The Faculty of Law of Haile Sellassie I University, established in 1963, offers courses in law leading to the LL.B degree and to a Diploma or Certificate in Law. For further information contact the Assistant Dean, Faculty of Law, Haile Sellassie I University, P.O. Box 1176, Addis Ababa.

FACULTY

Quintin Johnstone, A.B., J.D., LL.M., J.S.D., Dean
Michael J. Kindred, B.A., J.D., M.C.L., D.E.S., Assistant Dean
Harrison C. Dunning, B.A., LL.B., Assistant Dean
Richard M. Cummings, A.B., LL.B., M. Litt.
Eric Edel, Dr. Droit
William H. Ewing, A.B., LL.B.
Stanley Z. Fisher, B.A., LL.B.
Jean-Denis Gagnon, Lic. Droit, D.E.S.
Frank Horowitz, B.A., LL.B.
Lawrence Knowles, B.A., LL.B., LL.M.
George Krzeczunowicz, B.A., LL.M., Lic. Sc. Comm., Lic. Sc. Polit.
John B. Marshall, LL.B., LL.M.
Paul McCarthy, A.B., J.D., M.C.L.
James C.N. Paul, B.A., LL.B.
Paul Ponjaert, Dr. Droit, M.C.L.
Peter H. Sand. Referendar, D.E.S., LL.M.
Norman Singer, B.S., LL.B.
Peter Strauss, B.A., LL.B.
G.O. Zacharias Sundström, LL.B., LL.M., M.Comp.L.
Michael R. Topping, B.A., LL.B.
Jacques P.M. Vanderlinden, Dr. Droit, Agrégé Ens. Sup.

PART-TIME FACULTY

Ababiya Abajobir, LL.B.
Abebe Guangoul, LL.B.
Abiyu Geleta, LL.B.
Assefa Liban, BA., B.C.L.
Berhanu Bayih, LL.B.
Getachew Kibret, B.A., B.C.L.
Getahun Damte, LL.B.
Legesse Wolde Mariam, M.C.L.
Mohammed Abdurahman, B.A., B.C.L.
Negga Tessema, B.A., B.C.L.
Negussie Fitawake, B.A., B.C.L.
Shimelis Metaferia, LL.B.
Tafari Berhane, B.A., B.C.L.
Worku Tafara, LL.B.
Yohannes Heroui, LL.B.
Zerabruk Aberra, LL.B.

ማግኘት ፡፡

ገጽ ፤

የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሐት ፡ ጠባቂዎችና ፡ ደጋፊዎች ፡ = ii

የፍርድ ፡ ጉዳዮች ፡ ማግኘት ፡ = xx

መግለጫ ፡ = 235

አንቀጾች ፡ = 430

በኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ የአሳብ ፡ ማንሳሻ ፡ የሆኑት ፡ ምንጮች ፡
 ከረኔ ፡ ዳቪድ ፡ = 327

የኢትዮጵያ ፡ በጀት ፡ ከቡልቻ ፡ ደመቅሳ ፡ = 351

የኢትዮጵያን ፡ መዝገብ ፡ ቤት ፡ (አርቪም) ከአንባቢያን ፡ ጋር ፡ ለማስተዋወቅ ፡
 በሰ ፡ መጀመሪያው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ካቢኔት ፡ አንዳንድ ፡ ሰነዶች ፡
 ከሰላሙ ፡ በቀለና ፡ ከሃክ ፡ ቫንደርሊንደን ፡ = 383

የኢትዮጵያን ፡ ሕግ ፡ አርዕስት ፡ በማድረግ ፡ ስለተደረሱ ፡ ጽሑፎች ፡ ተጨ
 ማሪ ፡ መግለጫ ፡ =
 ከሃክ ፡ ቫንደርሊንደን ፡ 433

TABLE OF CONTENTS

	Page
Patrons of the Journal of Ethiopian Law	v
Table of Cases Reported	xxi
Case Reports	236
Articles:	
Sources of Ethiopian Civil Code <i>by René David</i>	341
The Ethiopian Budget <i>by Bulcha Demeksa</i>	369
Introducing the Ethiopian Law Archives: Some Documents on the First Ethiopian Cabinet <i>by Selamu Bekele and Jacques Vanderlinden</i>	411
A Supplement to the Bibliography of Ethiopian Law <i>by Jacques Vanderlinden</i>	433

የፍርድ ፡ ጉዳዮች ፡ ማውጫ ።

ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ።

ወይዘሮ ፡ ጽጌ ፡ ሀብተ ፡ ሥላሴ ፡ እና ፡ ሌሎች ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፤ ወይዘሮ ፡ ሠናይ
ትና ፡ ሌሎች ፡ መልስ ፡ ሰጭዎች ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡
፪፻፶፭/፶፮ ዓ- ም- 237

አቶ ፡ ሙሐመድ ፡ አቡዲሣ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አቃቤ ፡ ሕግ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።
የወንጀል ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፯/፶፰ ዓ- ም- 243

ፀጋዬ ፡ ገብረ ፡ መድኅን ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አቃቤ ፡ ሕግ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።
የወንጀል ፡ ይግባኝ ፡ መዝገብ ፡ ቍጥር ፡ ፴፪/፶፰ ዓ- ም- 249

ዮሐንስ ፡ ኪዳኔ ፡ ፩ኛ/ይግባኝ ፡ ባይ ፡ አዛዥ ፡ ወልደ ፡ ሰማዕት ፡ ወልደ ፡ ማርያም ፡
፪ኛ/ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አቶ ፡ ብርሃኑ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ።
የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፲፬፻፴/፶፯ ዓ- ም- ። 256

አቶ ፡ አበበ ፡ ልበለው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አቶ ፡ ሙሐመድ ፡ ዓብዱራሕማን ፡ መልስ ፡
ሰጭ ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፳፭/፶፰ ዓ- ም- ። 262

እመት ፡ ንግሥቱ ፡ ፋንታዬ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ሣህለማርያም ፡ መንገሻና ፡ ሌሎች ፡
መልስ ፡ ሰጭዎች ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፯፻፸፯/፶፰ ዓ- ም- 269

አቶ ፡ አርአያ ፡ አምደ ፡ ሚካኤል ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ አቶ ፡ ካሕሣይ ፡ ገብረ ፡ ትንሣኤ ፡
መልስ ፡ ሰጭ ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፻፬/፶፰ ዓ- ም- ። ... 274

ሶቼታ ፡ ናሲዮናል ፡ ትራንስፖርት ፡ ጎንደራንድ ፡ ወንድማማቾችና ፡ ሌሎች ፡
ይግባኝ ፡ ባዮች ፤ አቶ ፡ ሥዩም ፡ ምስግና ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። የፍትሕ ፡
ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፩፻፷/፶፰ ዓ- ም- ። 278

ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ።

ወይዘሮ ፡ ኤሌኒ ፡ ጳኪታ ፡ ከሳሽ ፤ ሣቤርዩ ፡ ማርቲራዶና ፡ ተከሳሽ ። የፍትሕ ፡
ብሔር ፡ ቍጥር ፡ ፸፩/፶፩ ዓ- ም- ። 304

የትምህርት ፡ ሚኒስቴር ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ወይዘሮ ፡ ሙላቷ ፡ አበፋው ፡ መልስ ፡
ሰጭ ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቍጥር ፡ ፻፶፱/፶፯ ዓ- ም- ። ... 310

አቶ ፡ ማሞ ፡ ወልዴ ፤ በይግባኝ ፡ ከሳሽ ፤ የአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መ/ቤት ፡
መልስ ፡ ሰጭ ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ መዝገብ ፡ ቍጥር ፡ ፯፻፳፯/፶፯ ዓ-ም-። 315

ናፖሊ ፡ ቪንጅንሶ ፡ ከሳሽ ፤ ሊርታ ፡ ሪናና ፡ ሌሎች ፡ ተከሳሾች ። የፍትሕ ፡
ብሔር ፡ መዝገብ ፡ ቍጥር ፡ ፳፯/፶፯ ዓ- ም- ። 320

**Table of Cases Reported
Supreme Imperial Court**

	Page
Tsgie Habte Sellassie et Al. v. Senayt (Civil Appeal No. 655 - 56)	240
Mohammed Abuissa v. Public Prosecutor (Criminal Appeal No. 6-58)	246
Tsegaye Gebre Medhin v. Public Prosecutor (Criminal Appeal No. 32-58)	253
Yohannes Kidane and Azaj Wolde Semaet Wolde Mariam v. Ato Berhanu Wolde Giorgis (Civil Appeal No. 1430-57)	259
Abebe Lebelew v. Mohammed Abdurhaman (Civil Appeal No. 75-58)	266
Negestie Fentaye v. Sahle Mariam Mengesha et Al. (Civil Appeal No. 676-58)	272
Araya Amde Michael v. Kahsay Gebre Tensae (Civil Appeal No. 104-58)	276
Societa National Transport Gondrand Brothers et Al. V. Ato Seyum Mesgena (Civil Appeal No. 108-58)	293

High Court

Eleni Nikita v. Saverio Martiradonna (Civil Case No. 71-55)	307
Ministry of Education v. Mulatwa Asfaw (Civil Appeal No. 243-57)	313
Mamo Wolde v. Inland Revenue Department (Civil Case No. 727-57)	318
Napoli Vincenzo v. Rita Rina et Al. (Civil Case No. 26-57)	324

የሚከተሉት ፡ አሥራ ፡ ሁለት ፡ ነገሮች ፡ ወይም ፡ ጉዳዮች ፡ በኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ ጠቅላይና ፡ ከፍተኛ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የተወሰኑ ፡ ናቸው ። የአማርኛው ፡ ፍርድ ፡ መደበኛ ፡ (አፊሻል) ፡ ስለሆነ ፡ ከእንግሊዝኛው ፡ ቀድሞ ፡ ይገኛል ። ስለነዚህም ፡ በኢትዮጵያውያንና ፡ በውጭ ፡ አገር ፡ ጻኞች ፡ መካከል ፡ ስለተወሰኑት ፡ ጉዳዮች ፡ በአማርኛና ፡ በእንግሊዝኛ ፡ ሁለት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አስተያየቶች ፡ መጻፋቸውን ፡ ማስተዋል ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ። እነዚህም ፡ አስተያየቶች ፡ እንዲሁ ፡ የተተረጎሙ ፡ አይደሉም ። እያንዳንዱ ፡ ፍርድ ፡ ራሱን ፡ የቻለ ፡ ቢሆንም ፡ በጻኞች ፡ መካከል ፡ ስለ ፡ ሥረ ፡ ነገሩና ፡ ስለ ፡ መጨረሻው ፡ ውሳኔ ፡ ስምምነት ፡ አለ ።

R E P O R T S

The following are twelve cases decided by the Supreme Imperial and the High Courts of Ethiopia. The Amharic judgment is official and always precedes the English. It is important to note that in those cases heard before mixed benches of both Ethiopian and foreign judges, two separate opinions are written, one in Amharic and one in English. These opinions are not translations of one another, but are independent judgments based upon common agreement among the judges as to the principles and final outcome of the case.

ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፤

ሁለተኛ ፡ ችሎት ።

ጻኞች ፤

አፈንጉሥ ፡ ቅጣው ፡ ይታጠቁ ፤

ብላታ ፡ በቀለ ፡ ሀብተ ፡ ሚካኤል ፤

አቶ ፡ ታደሰ ፡ ተክለ ፡ ጊዮርጊስ ፤

ወይዘሮ ፡ ጽጌ ፡ ሀብተሥላሴ ፡ እና ፡ ወይዘሮ ፡ እሸቴ ፡ ወንዳ
ፍራሽ ፤ ይግባኝ ፡ ባዮች ፤

አምዲ ፡ ወንዳፍራሽ ፡ እና ፡ ወይዘሮ ፡ ሠናይት ፤ መልስ ፡ ሰጭዎች ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቁጥር ፡ ፮፻፶፭/፶፮ ዓ ፡ ም ።

ሰለ ፡ መወለድ—ከጋብቻ ፡ ውጭ ፡ ስለሚወለድ ፡ ልጅ—የልጅነት ፡ ሁኔታ ፡ መኖር—በፍርድ ፡ ስለሚደረግ ፡ የአባትነት ፡ ማወቅ—ክሱን ፡ ስለመቀበል—ስለፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግና ፡ የቀድሞው ፡ ልማዳዊ ፡ ሕግ ፡ ሁኔታ—የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ፮፻፵፰ ፡ ፮፻፳፩ ፡ ፮፻፳፫ ፡ ፮፻፳፭ ፡ ፮፻፳፮ ፡ እና ፡ ፫፻፫፻፵፰ ።

መልስ ፡ ሰጭዎ ፤ ከጋብቻ ፡ ውጭ ፡ ከሚቸፍ ፡ መወለድንና ፡ ሚቸም ፡ እንዳቀፋት ፡ በምስክር ፡ እንድታስረዳ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ስላዘዘ ፡ ውሳኔውን ፡ በመቃወም ፡ የቀረቡ ፡ ይግባኝ ። ውሳኔ ፤ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ ጸንቷል ።

፩/ ከፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ መጽናት ፡ በፈት ፡ የተወሰዱ ፡ ሕግናት ፡ የአባትነት ፡ ማወቅ ፡ ጉዳይ ፡ የሚወሰነው ፡ በፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ሳይሆን ፡ በቀድሞው ፡ የልማድ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ነው።

፪/ በቀድሞው ፡ የልማድ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ አንድ ፡ አባቴ ፡ እውቆኝ ፡ ነበር ፡ የሚል ፡ ባለ ፡ ጉዳይ ፡ የፈለገውን ፡ ማስረጃ ፡ አቅርቦ ፡ አባቴ ፡ እንዳወቀው ፡ ሲያስረዳ ፡ ይችላል ።

ውሳኔ ፤

ይህ ፡ ክርክር ፡ ከጋብቻ ፡ ውጭ ፡ ስለተወለደ ፡ ልጅ ፡ ነው ።

በይግባኝ ፡ ተከላሻ ፡ ወይዘሮ ፡ ሠናይት ፤ የገርማሚ ፡ ወንዳፍራሽ ፡ ውርስ ፡ የሚገባው ፡ ለእኔ ፡ ነው ፤ በማለት ፡ በከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በቁጥር ፡ ፮፻፶፭/፶፮ ፡ መዝገብ ፡ በኅዳር ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የወራሽነት ፡ ጥያቄ ፡ አቀረበች ።

በይግባኝ ፡ ክላሾች ፡ ወይዘሮ ፡ ሠናይት ፡ የወንዳፍራሽ ፡ ልጅ ፡ አይደለችም ፤ ወራሹ ፡ መሆን ፡ አይገባትም ፤ ሲሉ ፡ ተቃዋሚ ። ቀጥለው ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ፮፻፳፫ ፡ እንደተመለከተው ፡ የልጅነት ፡ ሁኔታ ፡ መኖርን ፡ ለመጠየቅ ፡ የሚቀርበውን ፡ ክስ ፡ ጻኞች ፡ ካልፈቀዱት ፡ በቀር ፡ ሊቀርብ ፡ አይገባውም ፤ ብለው ፡ ተከራክሩ ።

ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በየካቲት ፡ ፲፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ ቀደም ፡ ብለን ፡ ክሱን ፡ ፈቅደናል ፤ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡

ቁጥር : ፯፻፸፩ : ወይዘሮ : ሠናይት : የልጅነት : ሁኔታ : መኖርን : ታሰረዳ ፤ ብሎ : ወሰነ ።

ይግባኙ : በዚህ : ትእዛዝ : ላይ : ነው ። የይግባኝ : ከላሾች : ያቀረቡት : ዋናው : የይግባኝ : ምክንያት : በፍትህ : ብሔር : ሕግ : ቍጥር : ፯፻፵፰ : የተመለከተው : አባትነት : ማወቅ : በጽሑፍ : ካልሆነ : እይጻፍም ፤ የሚለው : ሕግ : ተጥሷል ፤ ነው ። ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : በፍትህ : ብሔር : ቍጥር : ፯፻፸፩ : መሠረት : ወይዘሮ : ሠናይት : ክቧን : በምስክሮች : እንድታሰረዳ : ያዘዘው : አሰላግባብ : ነው ፤ በማለት : ነው ። አስቀድመን ፤ “የልጅነት : ሁኔታ : መኖርን : ለማሰረዳት : ክሱን : ለመቀበል : የዳኞች : ፈቃድ : ያስፈልጋል” ፤ በተባለው : ክርክር : ላይ : ሃሳቦችንን : ሰጥተን : በፍትህ : ብሔር : ሕግ : ቍጥር : ፯፻፵፰ : እንደተመለከተው : የጽሑፍ : ማሰረጃ : የሌለውን : የአባትነት : ማወቅ : በሰው : ምስክር : ለማሰረዳት : እይቻልም ፤ ወደተባለው : እናልፋለን ።

በአሁኑ : ጊዜ : የዚህ : የዳኞች : ፈቃድ : መስጠት : ነገር : ብዙ : አድካሚና : አከራካሪ : ሊሆን : አይችልም ። አስቸጋሪ : የሚሆነው : በፍትህ : ብሔር : ሕግ : ቍጥር : ፯፻፸፩ : እንደተመለከተው : የመወለድ : የምስክር : ወረቀት : ሲኖርና : ከመወለዱ : የምስክር : ወረቀት : ጋር : የማይስማማ : ሌላ : የልጅነት : ሁኔታ : በሚኖርበት : ጊዜ : ነው ።

የፍትህ : ብሔር : ሕግ : ቍጥር : ፯፻፸፫ (፪) “ዳኞች : ክሱን : እንዲቀበሉ : ከሚያደርጉ : በቂ : ከሆኑ : ከባድነት : ካላቸው : ተግባሮች : የሚመነጩ : ግምቶች : ወይም : ምልክቶች” ፤ ስለሚል : ዳኛው : በቂ : ናቸው : በሚላቸው : ግምቶችና : ምልክቶች : ክሱን : ፈቅዶ : ሰሩን : ማነጣጠር : ይጀምራል ፤ በዚህም : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : ያደረገው : ምንም : ግልጽ : ባይሆን : ይህንን : ነገር : ስለሆነ : ይህን : ተቀብለን : የሰው : ምስክር : ሊቀርብ : አይገባም : ወደተባለው ክርክር : እናልፋለን ።

ከጋብቻ : ውጭ : ስለሚወለዱ : ልጆች ።

ከጋብቻ : ውጭ : የተወለዱ : ልጆች : ከአባቶቻቸው : ጋር : ሕጋዊ : መተሳሰሪያ : የሚያገኙት : ቀጥሎ : ባሉት : ሦስት : ሁኔታዎች : ነው ።

፩/ የጉዲፈቻ : የማር : ልጅነት : ተፈጽሞ : እንደሆነ : (የፍትህ : ብሔር : ሕግ : ቍጥር : ፯፻፺፮) ፤

፪/ አባቱ : በፈቃዱ : አባትነቱን : ያወቀለት : (ያቀፈው) : እንደሆነ፤ ወይም ፤

፫/ አንድ : ሰውን : “የልጅ : አባት : አንተ : ነህ” ብሎ : ፍርድ : ቤት : የወሰነ : እንደሆነ : ነው ።

በአንደኛውና : በሁለተኛው : ቍጥር : የተመለከተው : ምንም : ችግር : የሚያመጣ : አይደለም ። አስቸጋሪ : ወይም : አከራካሪ : የሚሆነው : በፍርድ : የሚደረገው : የአባትነት : ማወቅ : ነው ።

ይህ : የአሁኑ : ነገር : ገርማሜ : የሠናይት : አባትነቱን : በፈቃዱ : አውቆ ላታል : (አቅፏታል) ፤ የማለትና : ይህንን : ለማሰረዳት : ነው : እንጂ : አሁን : በፍርድ : ቤት : ውሳኔ : ትታወቅ ፤ የማለት : ነገር : አይደለም ። ወይዘሮ : ሠናይት

ይት : (በይግባኝ : ተከሳሽ) : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : በቀጥር : ፯፻፸፩ : መሠረት : የልጅነት : ሁኔታ : መኖርን : በምስክሮች : እንድታሰረዳ : የታዘዘው : በቀጥር : ፯፻፵፰ : የተመለከተውን : የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ደንብ : የሚጥስ : ነው ፤ ብለው : ይግባኝ : ባዮች : አመልክተዋል ።

ከሁሉ : አስቀድሞ : ይህ : የአሁኑ : ነገር : የሚታየው : የሚፈረደው : በቀድሞ : ሕግ : ወይም : በአዲሱ : በ፲፱፻፶፪ : ዓ : ም : የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : መሆኑን : መወሰን : ያስፈልጋል ።

ሠናይት : የተወለደችው : ገርማሚም : አባቷ : መሆኑን : አወቀላት : የተባለው : የ፲፱፻፶፪ : ዓ : ም : የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ከመውጣቱ : ከብዙ : ዘመናት : በፊት : ነው ።

ስለዚህ : ይህ : ነገር : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : በቀጥር : ፫፻፲፱፻፵፰ : መሠረት : የሚፈረደው : በቀድሞው : ሕግ : ነው ፤ ስለዚህ : ከጋብቻ : ውጭ : ስለተወለደ : ልጅ : የማወቅ : ሥርዓት : (ፎርም) : የ፲፱፻፶፪ : ዓ : ም : የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : አይጠቀስም ። የዚህ : ሕግ : ቀጥር : ፯፻፵፰ : እና : ፯፻፸፫ : (፪) : በዚህ : ሕግ : የሚፈረዱ : ነገሮች : ባጋጠሙ : ጊዜ : ወደፊት : የሚመረመሩ : የሚፍታቱ : ናቸው ።

ይህ : የአሁኑ : ነገር : ከ፲፱፻፶፪ : ዓ : ም : ሕግ : በፊት : በነበረው : ሕግ : (ልማድ) : የሚፈረድ : ነገር : ነው ፤ ብለናል ። በይግባኝ : ተከሳሽ : የጠየቀችው : በቀድሞው : ሕግ : መሠረት : አባቷ : ገርማሚ : ልጅ : ነች ፤ ብሎ : ተቀብሎ : አባት : ለልጅ : የሚያደርገውን : ሁሉ : እያደረገልኝ : ለማሳደጉ : በቤተ : ዘመድ : ላስረዳ ፤ ብላ : ነው ። ስለዚህ : አቶ : ገርማሚ : ልጅ : ብሎ : ተቀብሎ : ለልጅ : የሚደረገውን : ሁሉ : ያደረገላት : መሆኑን ፤ ሰዎችም ፤ ቤተ : ዘመድም የአቶ : ገርማሚ : ልጅ : ነች ፤ ብለው : የሚያውቁት : መሆኑን ፤ በይግባኝ : ተከሳሽ : በቤተ : ዘመድ : ምስክሮች : ጭምር : በምስክሮች : ማስረዳት : ትችላላች።

በነዚህ : ሁሉ : ምክንያቶች ፤

ይግባኝን : ውድቅ : አድርገንዋል ፤ በከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : ነገሩ : ይቀዋል ፤ ብለን : አዘናል ።

ይህ : ውሳኔ ፤ ለከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : ይተላለፍ ።

መጋቢት : ፲፬ ፣ ቀን ፣ ፲፱፻፶፮ ፣ ዓ : ም ፣

SUPREME IMPERIAL COURT

Div. 2

Judges:

Afenegus Kitaw Yitateku

Blatta Bekele Habte Michael

Ato Tadesse Tekle Giorgis

TSGIE HABTE SELLISSIE ET AL. v. SENAYIT

Civil Appeal No. 655/56

Filiation - Child born out of wedlock - Possession of Status - Acknowledgment of paternity - Admissibility of action - Relationship of Civil Code to prior customary law - Civil Code Arts. 748, 771, 773, 774, 796 and 3348.

An appeal from an order of the High Court which allowed respondent to prove her status as the child of the deceased, born out of wedlock, from whose estates she wishes to claim.

Held: Order affirmed.

1. The filiation of a child born before the coming into effect of the Civil Code is governed by customary law.
2. According to customary law, the possession of the status of a child may be proved by any means of evidence.

This case involves a child born out of wedlock.

The respondent, Woz. Senayit, on Hedar 12 1956 E.C. (November 21, 1963 G.C.), instituted this case, a suit for succession, in the High Court as File No. 116/56, claiming that she was the lawful heir of Germame Wondafrash.

The present appellants denied that Woz. Senayit was the daughter of Ato Wondafrash. They therefore contended that she was not his heir. Furthermore they argued that under Article 773 of the Civil Code an action of a child to claim its status may not be instituted except with the permission of a court.

In an order given on Yekatit 11 1956 E.C. (February 18, 1964 G.C.), the High Court allowed the action, and on the basis of Article 771 permitted Woz. Senayit to prove her status as Ato Wondafrash's child.

The appeal is on the above order.

The main ground of appeal is that the order of the High Court, based on Article 771 permitting Woz. Senayit to prove that she was acknowledged

by her father by means of witnesses, was a violation of Article 748 which provides that the acknowledgment of paternity shall be of no effect unless it is made in writing. We shall first give our opinion with respect to the argument that the action of a child to claim its status may not be instituted except with the permission of the court. We shall then pass on to the other argument based on Article 748 of the Code.

The question of whether a court should permit a child to institute an action to claim status under Article 773(1) is neither difficult nor controversial. Difficulty arises in cases falling under Article 774 where there is another filiation resulting from the child's record of birth.

Article 773 (2) allows a court to grant permission if presumptions or circumstantial evidence resulting from facts which are constant and sufficiently clear so justify. After the action is instituted, a court starts to investigate the claim. Although it is not clear from the record what exactly the High Court did, we are of the opinion that what it did was to permit the action on the basis of what appeared to it to be sufficient presumption or evidence resulting from the facts. We affirm the High Court judgment on this point, and pass on to the second question.

A child born out of wedlock acquires a legal bond with its father:

1. By being adopted (Article 796, Civil Code); or
2. By being acknowledged willingly by its father; or
3. By a judicial declaration of its paternity.

The first two present no problems. Difficult and controversial problems arise with respect to judicial declaration of paternity.

We are not concerned in this case with judicial declaration of paternity. The case is simply an attempt to prove that Ato Gername willingly acknowledged the paternity of Woz. Senayit. The appellants have contended that the High Court order, based on Article 771, permitting Woz. Senayit to prove filiation by witnesses is a violation of Article 748.

First of all, however, it is essential to determine whether the case is governed by customary rules of the Civil Code of 1960.

Woz. Senayit's date of birth and the date on which it is alleged that Ato Gername acknowledged paternity of Woz. Senayit, are both well before the promulgation of the Civil Code of 1960.

According to Article 3348 of the Civil Code, this case, should therefore, be decided under customary rules. Thus, the Civil Code provisions regarding the form of acknowledgment of children should not be cited for purposes of this case. However, one must point out that the meanings of Article 748 and 773(2) remain to be elucidated in future cases involving them.

We have said that this case should be decided under customary rules which existed before the Civil Code of 1960. The respondent is simply requesting the court to allow her to prove that according to customary rules, Ato Gername had acknowledged her as a child by having done everything a father does to his child. We are of the opinion that she should be allowed

to prove by the testimony of relatives and other witnesses that Ato Germame had accepted her as a child and had done everything a father does to a child, and that she had been so treated by relatives.

For the above reasons, the appeal is rejected and the case remanded to the High Court.

Megabit 14, 1956 (March 23, 1964).

A copy of this judgment shall be sent to the High Court.

ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፤
አሥመራ ፤

ዳኛች ፤

ምክትል ፡ አፈንጉሥ ፡ ማትያስ ፡ ህለተወርቅ ፤
ዶክተር ፡ ጃንካርሎ ፡ ፖሴራ ፤
አቶ ፡ በርሔ ፡ ሰቋር ።

አቶ ፡ ሙሐመድ ፡ አቡዒሳ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤
አቃቤ ፡ ሕግ ፡ መልሰ ፡ ሰጭ ።

የወንጀል ፡ ይግባኝ ፡ መዝገብ ፡ ቅጥር ፡ ፮/፱፯ ዓ ፡ ም ።

የወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ — እምነት ፡ — ስለነፍስ ፡ እንዳይል ፡ — የወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ፳፻፳፫ ፡ —

የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ተከሳሽ ፡ በሞት ፡ እንዲቀጣ ፡ ሲል ፡ የሰጠውን ፡ ውሳኔ ፡ በመቃወም ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ፤

ውሳኔ ፤ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔ ፡ ተሻሽሎ ፡ ቅጣቱ ፡ ተለውጧል ።

፩/ አንድ ፡ ሰው ፡ በከባድ ፡ (የግፍ) ፡ እንዳይል ፡ ወንጀል ፡ ቢከሰስና ፡ ቅጣቱን ፡ ሊያቃልሉለት ፡ የሚችሉ ፡ ሁኔታዎች ፡ ቢኖሩ ፡ ቅጣቱ ፡ እንዳይቃሰል ፡ በተከሳሹ ፡ በኩል ፡ ጭካኔ ፡ ቋም ፡ በቀል ፡ ወይም ፡ ለእንዳይሉ ፡ መንቾ ፡ የሆነ ፡ ሌላ ፡ መኖር ፡ ምክንያት ፡ እንደነበረ ፡ ማሳየት ፡ የአቃቤ ፡ ሕግ ፡ ግዴታ ፡ ነው ።

፪/ አቃቤ ፡ ሕግ ፡ ይህን ፡ ግዴታ ፡ ሳይፈጽም ፡ ቢቀርና ፡ በተከሳሹ ፡ ላይ ፡ ከእምነቱ ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ በቋ ፡ ማበረጃ ፡ ቢጠፋ ፡ ታማኝነት ፡ ያለው ፡ እምነት ፡ የበለጠ ፡ ተቆባይነት ፡ ያገኛል ።

፫/ አንድ ፡ ተከሳሽ ፡ በግል ፡ ፈቃዱ ፡ ወንጀል ፡ መፈጸሙን ፡ በሚያምንበት ፡ ጊዜ ፡ እና ፡ እምነቱ ታማኝ ፡ ሆኖ ፡ ከተገኘ ፡ እርሱን ፡ የሚጠቅመውን ፡ አስቀርቶ ፡ የሚጉዳውን ፡ ብቻ ፡ መቀበል ፡ አግባብ ፡ አይደለም ።

ፍርድ ፤

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሙሐመድ ፡ አቡዒሳ ፡ በእ-ው-ሙ-ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ፮፻፳፪ ፡ ንዑስ ፡ ቅጥር ፡ ፩ ፡ የተጻፈውን ፡ በመተላለፍ ፡ መሐመድ ፡ ጣመድ ፡ የሚባለውን ፡ ሰው ፡ በጩቤ ፡ ደረቱን ፡ ወግቶ ፡ ገድሏል ፤ ተብሎ ፡ አቆርዳት ፡ አስቻለው ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ተከሶ ፡ ከቀረበ ፡ በኋላ ፡ በድምጽ ፡ ብልጫ ፡ በሞት ፡ እንዲቀጣ ፡ ተፈረደ ። ይህ ፡ ይግባኝ ፡ በሞት ፡ ልቀጣ ፡ አይገባኝም ፤ ቅጣቱ ፡ ይቃሰልልኝ ፤ በማለት ፡ የቀረበ ፡ ነው ።

የይግባኝ ፡ ባይ ፡ ጠበቃ ፡ ዶክተር ፡ ክብረአብ ፡ ተድላ ፡ መስከረም ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በአማርኛና ፡ በጣልያንኛ ፡ ጽፈው ፡ ያቀረቡትን ፡ ሁለት ፡

ገጽ ፡ የይግባኝ ፡ ማመልከቻ ፡ መሠረት ፡ በማድረግ ፡ በዚህ ፡ ቀን ፡ በዋለው ፡ ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ችሎት ፡ ይግባኛቸውን ፡ አብራርተው ፡ በማስረዳት ፡ ተሟግተዋል ።

ክርክራቸውም ፡ ባጭሩ ፡ ደንበኛዬ ፡ ሟችን ፡ ወግቶ ፡ ሲገድል ፡ “አየሁ” የሚል ፡ እንደ ፡ ምስክር ፡ አልመሰከረበትም ። ምስክርቼ ፡ በየሪኩባቸው ፡ ነበሩ ። ሪኩባቸው ፡ ውስጥ ፡ ሆነው ፡ አንዱ ፡ አንዱን ፡ ለማየት ፡ እይቸልም ፡ ነበር ። ሟችና ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ደንበኛዬ ፡ ጠብ ፡ የላቸውም ፤ በቁማር ፡ ጨዋታ ፡ ተጣልተው ፡ ነው ፡ እዚህ ፡ አደጋ ፡ የደረሱት ።

ደንበኛዬ ፡ ሟችን ፡ እንዴት ፡ እንደወጋው ፡ በፍቃዱ ፡ አምኗል ፤ ለመግደሉ ፡ እራሱ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡ ምስክር ።

እንደ ፡ ይህን ፡ የመሰለ ፡ ክስ ፡ የቀረበበት ፡ ሰው ፡ ወንጀሉን ፡ እራሱ ፡ ብቻ ፡ ሲያረጋግጥ ፡ የሚገባውን ፡ ተቀብሎ ፡ የሚጠቅመውን ፡ መተው ፡ አይገባም ፤ ሁሉንም ፡ መቀበል ፡ ሕጋዊ ፡ ነው ።

ወንጀሉንም ፡ ከፈጸመ ፡ በኋላ ፡ ደንበኛዬ ፡ እራሱ ፡ በቀጥታ ፡ ሄዶ ፡ እጁን ፡ ለፖሊስ ፡ ሰጥቷል ። የገደለበትንም ፡ ምክንያት ፡ ተናግሯል ።

እነዚህን ፡ የጉዳዩን ፡ አካባቢ ፡ ሁኔታዎች ፡ ለተመለከተ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በድምጽ ፡ ብልጫ ፡ የሞት ፡ ፍርድ ፡ ደንበኛዬ ፡ ላይ ፡ የፈረደው ፡ ትክክለኛ ፡ አለመሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ከዚህም ፡ በተቀር ፡ አደጋው ፡ ቁማር ፡ ሲጫወቱ ፡ በድንገት ፡ በተነሳ ፡ ጠብ ፡ ስለሆነ ፡ በኢ-ው-መ-ሕ-ቁ- ፡ ፍጆጃጃ ፡ ንዑስ ፡ ቍጥር ፡ ፩ ፡ ሊከሰሰና ፡ ሊፈረድበት ፡ አይገባም ።

ስለዚህ ፡ ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የነገሩን ፡ ሁኔታ ፡ መርምሮ ፡ ትክክለኛ ፡ ፍርድ ፡ ይፍረድልን ፤ ሲሉ ፡ ተከራክረዋል ።

አቃቤ ፡ ሕጉም ፡ ለዚህ ፡ ክርክር ፡ ሲመልሱ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ለተከሰሰበት ፡ ወንጀል ፡ ሰባት ፡ ምስክርቸና ፡ እራት ፡ ማስረጃዎች ፡ በማቅረብ ፡ በሚገባ ፡ አስመስክረናል ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ አንድ ፡ መከላከያ ፡ ምስክር ፡ አለኝ ፤ ብሎ ፡ ነበር ፤ አልተገኘም ። የተፈረደውም ፡ ጠበቃው ፡ ክርክራቸውን ፡ ዘግተው ፡ ፍርድ ፡ ከጠየቁ ፡ በኋላ ፡ ነው ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሙዋችን ፡ በጨቤ ፡ ወግቶ ፡ ገሎ ፡ ቢመታኝ ፡ በጨቤ ፡ ወጋሁት ፤ ይላል ። ሟች ፡ አስቀድሞ ፡ እንደመታው ፡ ማስረጃ ፡ አላቀረበም ። ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ከአደጋው ፡ በኋላ ፡ ወዲያው ፡ ተመርምሮ ፡ ለመመታቱ ፡ ምንም ፡ ምልክት ፡ አልተገኘበትም ፤ ሲሉ ፡ አቃቤ ፡ ሕጉ ፡ ከመለሱ ፡ በኋላ ፡ የምስክርቼን ፡ ቃል ፡ ለፍርድ ፡ ቤቱ ፡ አብራርተው ፡ አስረድተዋል ።

ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ነገሩን ፡ በሚገባ ፡ መርምሮ ፡ የፈረደው ፡ ፍርድ ፡ ስለሆነ ፡ ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤትም ፡ ያጽናልኝ ፤ ሲሉ ፡ ክርክራቸውን ፡ ደምድመዋል ።

እኛም ፡ ነገሩን ፡ መርምረን ፡ እንደተረዳነው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሟችን ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ በጨቤ ፡ ደረቱን ፡ ወግቶ ፡ እንደገደለ ፡ አልካደም ፡ አምኗል ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ይህ ፡ አደጋ ፡ የደረሰበትን ፡ ምክንያት ፡ በእምነት ፡ ቃሉ ፡ ሲያስረዳ ፡ በዚያን ፡ ቀን ፡ ሟችና ፡ ራሱ ፡ ቁማር ፡ ተጫውተው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሟችን ፡ አስር ፡ ብር ፡ እንደበላውና ፡ ሟችም ፡ “መልስልኝ” ፡ ቢለው ፡ “አልመ

ልስም” በማለቱ ፡ ሟች ፡ በበትር ፡ እንደመታው ፡ እሱም ፡ በጩቤ ፡ እንደወጋው ፡ እና ፡ እንደገደለው ፡ አረጋግጧል ።

ያሁኑ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሟቹን ፡ በጩቤ ፡ ወግቶ ፡ ሲገድለው ፡ ያየ ፡ እንደም ፡ ምስክር ፡ አልነበረም ። ከዚህም ፡ በተቀር ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሟቹን ፡ ወግቶ እንደገደለ ፡ ወዲያው ፡ ወደ ፡ ፖሊስ ፡ ሄዶ ፡ በፍቃዱ ፡ እጁን ፡ ሰጥቶ ፡ የፈጸመውንም ፡ ወንጀል ፡ ምክንያት ፡ ጨምሮ ፡ ተናግሯል ። እስካሁንም ፡ ያን ፡ ቃሉን ፡ አለመጠም ።

አቃቤ ፡ ሕጉ ፡ ሟቹ ፡ አስቀድሞ ፡ ቢመታኝ ፡ በጩቤ ፡ ወጋሁት ፤ ሲል ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ የተናገረውን ፡ ጠበቃው ፡ በማስረጃ ፡ አልደገፋትም ፤ እንዲያውም ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ወዲያው ፡ ተመርምሮ ፡ ለመመታቱ ፡ አንዳች ፡ ምልክት ፡ አልተገኘበትም ፤ ብለዋል ።

አንድ ፡ ሰው ፡ በተከሰሰበት ፡ ወንጀል ፡ ያይን ፡ ምስክር ፡ ወይም ፡ በቂ ፡ ማስረጃና ፡ ምስክር ፡ ሳይገኝበት ፡ እራሱ ፡ ካመነና ፡ ወንጀሉን ፡ የፈጸመበት ፡ ምክንያት ፡ እንደዚህ ፡ እንዳሁኑ ፡ ክርክር ፡ ቅጣቱን ፡ የሚያቃልልለት ፡ ሆኖ ፡ ሲገኝ ፡ አቃቤ ፡ ሕጉ ፡ የተከሰሰ ፡ አድራጎች ፡ በግፍ ፡ በጥጋብ ፡ በቂም ፡ በበቀል ፡ ወይም በሌላ ፡ ምክንያት ፡ የተፈጸመ ፡ መሆኑን ፡ ማስረጃትና ፡ የተከሰሰን ፡ ቃል ፡ ማፍረስ ፡ ዋና ፡ ተግባሩ ፡ ነው ።

አቃቤ ፡ ሕግ ፡ ካላስረዳ ፡ ግን ፡ በወንጀል ፡ የተከሰሰው ፡ ሰው ፡ ጥፋቱን ፡ ቢያምንና ፡ ከእምነቱ ፡ ሌላ ፡ በቂ ፡ አስረጅ ፡ ካልተገኘበት ፡ ያ ፡ የሱ ፡ እምነት ፡ ሙሉ ፡ በሙሉ ፡ በሕግ ፡ ፊት ፡ ዋጋ ፡ ሲሰጠው ፡ ይገባል ።

ስለዚህ ፡ የይግባኝ ፡ ባይ ፡ ጠበቃ ፡ እንደተከራከሩት ፡ ከይግባኝ ፡ ባይ ፡ እምነት ፡ የሚጉዳውን ፡ ተቀብሎ ፡ የሚጠቅመውን ፡ መተው ፡ ተገቢ ፡ አይደለም ፤ በዚህ ፡ ምክንያት ፡ የቀረበው ፡ ይግባኝ ፡ በሚገባ ፡ ስለሆነ ፡ ተቀብለንዋል ።

በተጨማሪም ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ የሰጠው ፡ የእምነት ፡ ቃል ፡ የሚታመንና ፡ ዋጋ ፡ የሚሰጠው ፡ ሆኖ ፡ አግኝተንዋል ።

እዚህ ፡ ላይ ፡ የክሱን ፡ መነሻ ፡ አንዳንድ ፡ አካባቢ ፡ ሁኔታዎች ፡ ማንላት ፡ ተገቢ ፡ መስሎ ፡ ታይተናል ። የተባለው ፡ ጠብ ፡ የተነሳው ፡ ሟቹና ፡ ገዳይ ፡ ቁማር ፡ ሲጫወቱ ፡ ነበር ፤ ገዳይ ፡ ሟችን ፡ አስር ፡ ብር ፡ በልተቃል ።

ሟች ፡ “መልሰልኝ” ቢለው ፡ ገዳይ ፡ “አልመልስም” ስላለ ፡ ሟች ፡ ገዳይን ፡ በበትር ፡ መቶቃል ። እዚህ ፡ ላይ ፡ ልንመለከተው ፡ የሚገባው ፡ ገንዘቡን ፡ በቁማር ፡ የተበላው ፡ ሟች ፡ መሆኑንና ፡ ጠቡንም ፡ ለማንሳት ፡ ምክንያት ፡ የነበረው ፡ ገንዘቡን ፡ የተበላው ፡ እሱው ፡ መሆኑን ፡ ነው ።

ሟችና ፡ ገዳይ ፡ ከአደጋው ፡ በፊት ፡ አንዳች ፡ ጠብ ፡ ያልነበራቸው ፡ ጓደኛዎች ፡ ሆነው ፡ የሚኖሩ ፡ እና ፡ በቁማር ፡ ምክንያት ፡ ብቻ ፡ እዚህ ፡ አላዛኝ ፡ ሁኔታ ፡ ላይ ፡ የደረሱ ፡ መሆናቸው ፡ ታውቋል ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተዘረዘሩት ፡ ምክንያቶች ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ በ፩ኛ ፡ ደረጃ ፡ ሰው ፡ መግደል ፡ ወንጀል ፡ ተከሶ ፡ በሞት ፡ ቅጣት ፡ እንዲቀጣ ፡ ክፍተኛ ፡ ፍርድ ቤት ፡ የፈረደውን ፡ ለውጠን ፡ በኢ-ው-ሙ-ሕ-ቀ-፩፻፩፻፫ ፡ መሠረት ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ ስላገኘነው ፡ እጁ ፡ ከተያዘበት ፡ ቀን ፡ ጀምሮ ፡ በሀያ ፡ ዓመት ፡ እስራት ፡ እንዲቀጣ ፡ ፈርደናል ።

ይህ ፡ ፍርድ ፡ ዛሬ ፡ ጥቅምት ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሁለተኛ ፡ ወገኖች ፡ ባሉበት ፡ ተነቦ ፡ ተሰጥቷል ። የክፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ እንዲያውቀው ፡ የፍርዱ ፡ ግልባጭ ፡ ይተላለፍለት ።

SUPREME IMPERIAL COURT

Asmara

Judges:

Vice Afenegus Matias Helete Work

Dr. Gian-Carlo Poiera

Ato Berhe Sekuar

MOHAMMED ABUISSA v. PUBLIC PROSECUTOR

Criminal Appeal No. 6/58

Penal law - Confession - Homicide - Art. 523 Pen. C.

On appeal from a judgment of the High Court sentencing accused to death.

Held: Sentence reversed and modified.

1. On a charge for homicide in the first degree, the Prosecution is duty bound to prove cruelty, grudge, vengeance or any other base motive on the part of the accused, particularly where mitigating circumstances exist in favour of the accused.

2. Where the Prosecution fails to discharge this obligation and absent any other sufficient evidence against an accused except his confession, then any confession which is credible and trustworthy is given greater weight.

3. Where an accused of his own free will admits having committed an offence and his confession is credible and trustworthy, it is improper to accept parts of his confession unfavourable to him and reject those favourable to him.

The Appellant, Mohammed Abuissa, was charged with homicide under Art. 523(1) of the Penal Code and sentenced to death by a majority of the judges in the High Court of Akordat. He is now appealing from the sentence of the Court.

In the October 1, 1965 session of the Supreme Imperial Court, the Appellant's attorney argued his case in detail on the basis of a two page Memorandum of Appeal.

His arguments were as follows:-

There was not even one eye-witness who testified that he saw my client stab the deceased to death. The unfortunate incident was a result of gambling, and not of any previous quarrel. Although my client has willingly confessed to the crime he is the only witness to the killing.

If an accused willingly admits having committed an offence, then the admission must be accepted as a whole. It is illegal to accept parts of the admission which are unfavourable to the accused and reject those favourable to him.

Immediately after committing the crime, the appellant gave himself up to the police and explained his reasons for the killing.

Therefore, he does not deserve the death penalty imposed on him by the majority of the judges in the High Court.

Moreover, since the incident was suddenly caused as a result of gambling, Appellant should not have been charged and sentenced under Art. 522(i) of the Penal Code. The proper provision of the law was Art. 523,

We therefore request the Supreme Court to render a proper judgment.

The Public Prosecutor replied as follows:

In support of the charges against the Appellant, we produced seven witnesses and four documentary evidence. The Appellant had said he had one defence witness. However, he was not produced. Judgment was rendered upon the closing of the Appellant's case and on the request of the advocate.

Although the Appellant admits stabbing the deceased to death, he alleges that the deceased beat him first. However, he has produced no evidence in support of this allegation. Instant examination of the Appellant did not disclose any signs of beating.

The Prosecutor requested the Supreme Imperial Court to affirm the High Court's judgment since, he said, it had decided the case after due consideration of the facts.

After examining the case we learnt that the Appellant has admitted stabbing the deceased once on the chest, thus killing him. In his confession, the Appellant gave the cause of the incident. He recounted that on the date in question he collected ten dollars from the deceased after beating him in gambling. The deceased asked the Appellant to give him back his money. The Appellant refused to do so whereupon the deceased beat the Appellant with a stick. Consequently, the Appellant stabbed the deceased to death with a knife.

There was no eye-witness who saw the killing. Moreover, immediately after the stabbing, the Appellant freely gave himself up to the police and supplied them with the reasons of the killing. He has not changed his word ever since.

There was no evidence produced by the Appellant's attorney in support of the allegation that the Appellant stabbed the deceased to death only after the latter had beaten him first. Although the Appellant was immediately examined there were no signs of beating.

Where there are no eye-witnesses to testify killing, or where there is not sufficient evidence or witnesses against an accused, and where mitigating circumstances exist as in the present case, the burden is on the prosecution to prove cruelty, grudge, vengeance or other base motive on the part of the accused.

Where the Prosecutor fails to discharge this obligation and in the absence of other sufficient evidence against an accused except his confession, then the confession is given greater weight.

We accept the argument of the Appellant that it is improper to accept parts of his confession unfavourable to him and reject those favourable to him. We have found the confession of the Appellant credible and trustworthy.

On the date of the incident the Appellant won ten dollars from the deceased by gambling; the deceased asked the Appellant to give him back his money and was met with refusal. Whereupon he beat the Appellant with a stick. Here we have to point out that since the deceased was the one who lost his money by gambling, it is clear that he was the one who had reason to start the fight.

There is no evidence of a previous quarrel between the Appellant and the deceased but that they were in fact friends.

The cause of the unfortunate incident was the quarrel arising from the gambling.

For the above reasons we find the Appellant guilty under Art. 523. We therefore sentence him to twenty years imprisonment to start running from the date of his arrest.

Judgment delivered on Tekemt 4, 1958 (October 14, 1965 G.C.), in the presence of both parties. A copy of this judgment shall be sent to the High Court.

ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፤
አሥመራ ፤

ዳኞች ፤

ፆ/አፈንጉሥ ፡ ማትያስ ፡ ህለተወርቅ ፤
ቀኛዝማች ፡ ተስፋ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ገብረ ፡ ትንግሌ ፤
አቶ ፡ በርሔ ፡ ሰጽር ።

ፀጋዬ ፡ ገብረ ፡ መድኅን ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤
አቃቤ ፡ ሕግ ፤ መልሰ ፡ ሰጭ ።

የወንጀል ፡ ይግባኝ ፡ መዝገብ ፡ ቊጥር ፡ ፴፪/፶፰ ።

የወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡— ስለንፍስ ፡ እንዳይል ፡— ቅጣትን ፡ የሚያቃልሉ ፡ ሁኔታዎች ፡—
የደም ፡ ፍላጎት ፡— የመብረጃ ፡ ጊዜ ፡— የወንጀልኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ፫፻፱ ፡ ፩፻፳፪(፩) ፡ ፩፻፳፱ ።

የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ተከላሽ ፡ በፍ ፡ ዓመት ፡ እሥራት ፡ እንዲቀጣ ፡ ሲል ፡ የሰጠውን ፡
ውሳኔ ፡ በመቃወም ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ፍርድ ፡ ቅጣቱ ፡ ተለውጧል ።

፩ / የደም ፡ ፍላጎት ፡ ሊኖር ፡ የሚችለው ፡ ደምን ፡ የሚያፈላ ፡ ተግባር ፡ እንደተፈጸመ ፡ ወዲያውኑ ፡
ብቻ ፡ ነው ።

፪ / በቁጥር ፡ ፩፻፳፪ ፡ ለተመሠረተ ፡ ክስ ፡ ደም ፡ ፍላጎት ፡ በቂ ፡ መቃወሚያ ፡ ሆኖ ፡ ሊቀርብ ፡
የሚችለው ፡ ተከላሽ ፡ እንዳልበረደና ፡ ሊበርድ ፡ የሚችልበትም ፡ ጊዜ ፡ እንዳለፈ ፡ ግባየት ፡ የተ
ቻለ ፡ እንደሆነ ፡ ብቻ ፡ ነው ።

ፍርድ ፤

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ፀጋዬ ፡ ገብረመድኅን ፡ በእ-ው-መ-ሕ-ቁ- ፩፻፳፪ ፡ ንዑስ ፡
ቊጥር ፡ (፩) ፡ በፊደል ፡ (ሀ) ፡ የተጻፈውን ፡ ተላልፎ ፡ አቶ ፡ በላይ ፡ ካሣ ፡ የሚባል
ውን ፡ ሰው ፡ ለመግደል ፡ አስቦ ፡ በጩቤ ፡ ወግቶ ፡ ገድሎታል ፤ ተብሎ ፡ እሥ
መራ ፡ አስቻለው ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ተከሶ ፡ ቀርቦ ፡ ነበር ። ይህ ፡ ይግባኝ
የቀረበው ፡ ተከላሽ ፡ በሀያ ፡ ዓመት ፡ እስራት ፡ ይቀጣል ፤ ሲል ፡ የከፍተኛው ፡
ፍርድ ፡ ቤት ፡ በሰጠው ፡ ፍርድ ፡ ላይ ፡ ነው ።

አቃቤ ፡ ሕጉም ፡ በበኩላቸው ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ በክሉ ፡ ማመልከቻ ፡ ላይ ፡
በተዘረዘረው ፡ ወንጀል ፡ ተከሶ ፤ ለዚሁ ፡ በቂ ፡ ማስረጃ ፡ ለፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ቀርቦ ፡
የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ነገሩን ፡ በሚገባ ፡ መርምሮ ፡ ከተረዳ ፡ በኋላ ፡ የሕግ ፡
ስሕተት ፡ ሠርቶ ፡ የሰጠው ፡ የሀያ ፡ ዓመት ፡ እሥራት ፡ በማይገባ ፡ ነው ፤ ሲሉ ፡
በዚህ ፡ ባሁኑ ፡ መዝገብ ፡ ይግባኝ ፡ አቅርበዋል ።

ክርክር ፡ ባንድ ፡ ላይ ፡ ተጣምሮ ፡ እንዲታይ ፡ ያደረግነው ፡ የሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ ይግባኝ ፡ ባንድ ፡ ነገር ፡ ላይ ፡ ስለሆነ ፡ ነው ። ፍርዱም ፡ በእንደነት ፡ ተሰጥቷል ።

ተከላቹ ፡ ይግባኝ ፡ ያለበት ፡ ምክንያት ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ።

የይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ጠበቃ ፡ ታኅሣሥ ፡ ጳጳስ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በተጻፈ ፡ ማመልከቻ ፡ መሠረት ፡ ጥር ፡ ፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በዋለው ፡ ችሎት ፤ ደንበኛዬ ፡ ሟቸን ፡ በጨቤ ፡ ወግቶ ፡ ገድሎታል ፤ ነገር ፡ ግን ፡ አያስቀጣውም ፤ ምክንያቱም ፤

፩ኛ/ ሟች ፡ ደንበኛዬን ፡ አንድ ፡ ብርና ፡ የሎተሪ ፡ ቴኬት ፡ ስለወሰደበትና ስለከለከለው ፤

፪ኛ/ ጸያፍ ፡ ስድብ ፡ ስለሰደበው ፤

፫ኛ/ ሟች ፡ እቤቱ ፡ አጠገብ ፡ ስለመጣበት ፡ ነው ።

ስለዚህ ፤ ደንበኛዬ ፡ በመከላከል ፡ የፈጸመው ፡ ወንጀል ፡ ነውና ፡ በኢ-ው-ሙ-ቁ-፳፬ ፡ በተመለከተው ፡ መሠረት ፡ ጥፋተኛ ፡ አይደለም ፤ በነፃ ፡ ይለቀቅልኝ ።

ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ ቢያገኘው ፡ ግን ፡ ሊከሰስና ፡ ሊቀጣ ፡ የሚገባው ፡ በኢ-ው-ሙ-ሕ-ቁ-፮፻፳፬ ፡ በፊደል ፡ (ሀ) ፡ በተጻፈው ፡ መሠረት ፡ ስለሆነ ፡ የቅጣቱ ፡ አወሳሰን ፡ በኢ-ው-ሙ-ሕ-ቁ-፳፱(ሀ) ሊሻሻልለትና ፡ እነሱተኛ ፡ ቅጣት ፡ ሊወሰንበት ፡ ይገባል ፤ ሲሉ ፡ ተከራክረዋል ።

የአቃቤ ፡ ሕግ ፡ ክርክር ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ።

ሟች ፡ ይግባኝ ፡ ባይን ፡ ጸያፍ ፡ ስድብ ፡ ከቀኑ ፡ ባስር ፡ ሰዓት ፡ እንደ ፡ ሰደበውና ፡ በሟች ፡ ክስ ፡ ከቀረበ ፡ በኋላ ፡ በክሱ ፡ እንደመግፋት ፡ “ከሥርዓት ፡ ይሻላል ፡ ጉልበት” በማለት፡ጨቤ፡ከቤቱ፡አምጥቶ፡ሟችን “የት፡ነው” እያለ ፡ ፈልጎ ፡ ሟች ፡ ባዶ ፡ እጁን ፡ ሲሄድ ፡ አግኝቶት ፡ ወግቶ ፡ እንደገደለው ፡ አስመስክረናል ። ተከላቹም ፡ ወግቶ ፡ መግደሉን ፡ አልካደም ።

በአቃቤ ፡ ሕግ ፡ በኩል ፡ የቀረቡትን ፡ አስር ፡ ምስክሮችና ፡ ማስረጃዎች ፡ እንዲሁም ፡ በመከላከያ ፡ በኩል ፡ የቀረቡትን ፡ አራት ፡ ምስክሮች ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ሰምቶ ፡ ነገሩን ፡ መርምሮ ፤ ለኛ ፡ ምስክሮችና ፡ ማስረጃዎች ፡ ብልጫ ፡ በመስጠቱ ፡ ተከላቹ ፡ ጥፋተኛ ፡ መሆኑን ፡ አረጋግጧል ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ቅጣቱን ፡ በገያ ፡ ዓመት ፡ እሥራት ፡ ብቻ ፡ ወስኖታል ።

ይህንንም ፡ በማድረግ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ተሳስቷል ፤ ምክንያቱም ፡ በኢ-ው-ሙ-ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፮፻፳፪ ፡ ስር ፡ ጥፋተኛ ፡ ነው ፤ ያለውን ፡ የማቃለያ ፡ ሕግ ፡ በመጥቀስ ፡ ፈርዶበታል ። በዚህ ፡ በቍጥር ፡ ፮፻፳፪ ፡ መሠረት ፡ ጥፋተኛ ፡ ነህ ፤ የተባለ ፡ ሰው ፡ የሚቀጣው ፡ በምት ፡ ወይም ፡ በአድሚ ፡ ልክ ፡ እሥራት ፡ ነው ። አቃቤ ፡ ሕግ ፡ ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ስለ ፡ ምስክሮቻቸው ፡ ሁኔታ ፡ አብራርተው ፡ አስረድተው ፡ ጥር ፡ ፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በዋለው ፡ ችሎት ፡ በሰፊው ፡ ተከራክረዋል ።

እኛም ፡ ነገሩን ፡ መርምረን ፡ እንደተረዳነው ፡ ይግባኝ ፡ ባይና ፡ ሟች ፡ ከቀኑ ፡ ባስር ፡ ሰዓት ፡ ተጣልተው ፡ ሟች ፡ ይግባኝ ፡ ባይን ፡ ጸያፍ ፡ ንግግር ፡ ተናግሮታል ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሟች ፡ የተናገረውን ፡ ጸያፍ ፡ ንግግር ፡ መሠረት ፡ በማድረግ ክስ ፡ ካቀረበ ፡ በኋላ ፡ ክሱን ፡ ተወት ፡ አድርጎ ፡ እቤቱ ፡ ሄዶ ፡ ሹልና ፡ ስለታም ፡ ጨቤውን ፡ እምጥቶ ፡ ሟችን ፡ “የት ፡ ነው ?” እያለ ፡ ሲፈለግ ፡ አምሽቷል ፡ ከማታው ፡ በሦስት ፡ ሰዓት ፡ ላይ ፤ ሟች ፡ ባዶ ፡ እጁን ፡ ሆኖ ፡ ለመከላከል ፡ የሚችልበት ፡ በትር ፡ እንኳ ፡ ሳይዝ ፡ አግኝቶታል ። ይግባኝ፡ባይ ፡ ይህን ፡ እያየ ፡ በጭካኔ ፡ በጨቤ ፡ ወግቶ ፡ ገድሎታል ። ጨቤውም ፡ ቀርቦልን ፡ አይተነዋል ።

የይግባኝ ፡ ባይ ፡ ጠበቃ ፡ ሟች ፡ የይግባኝ ፡ ባይን ፡ ፩ ፡ ብርና ፡ የሎተሪ ፡ ቲኬት ፡ ስለወሰደበትና ፡ አልመልሰልህ ፡ ስላለው ፡ ጸያፍ ፡ ንግግርም ፡ ስለተናገረውና ፡ በቤቱ ፡ አቅራቢያ ፡ ስላገኘው ፡ በመናደድ ፡ ወግቶ ፡ ገድሎታል ። ያሰሩ ፡ ሰዓት ፡ ጠብ ፡ እስከ ፡ ምሽቱ ፡ ፫ ፡ ሰዓት ፡ ድረስ ፡ አልበረደላቸውም ፡ ነበር ። ደንበኛዬ በመከላከል ፡ የፈጸመው ፡ ወንጀል ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ በኢ-ው-መ-ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፸፱ መሠረት ፡ ጥፋተኛ ፡ አይደለም ፤ ሲሉ ፡ የተከራከሩትን ፡ ለመቀበል ፡ በጣም ፡ ያስቸግራል ።

ምክንያቱም ፤ ፩ኛ/ ጠቡ ፡ በርዶ ፡ ይግባኝ ፡ ባይም ፡ ወደ ፖሊስ ፡ ሄዶ ፡ ነበር ። ምንም ፡ እንኳ ፡ ሟች ፡ የጠቡ ፡ መነሻ ፡ ቢሆንም ፤

፪ኛ/ ከይግባኝ ፡ ባይ ፡ የወሰደበትን ፡ አንድ ፡ ብር ፡ ፬ኛ ፡ የሕግ ፡ ምስክር ፡ መልሰሰታል ፤ ይህ ፡ ታምኗል ፤ ተመስክሯልም ። የሎተሪ ፡ ቲኬት ፡ የተባለውም ፡ የአሥራ ፡ አምስት ፡ ሣንቲም ፡ ዋጋ ፡ ያለው ፡ ሆኖ ፡ አግኝተነዋል ።

፫ኛ/ “ደም ፡ ፍላት” አለ ፡ የሚባለው ፡ ወዲያው ፡ ለሆነ ፡ ነገር ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ እንደዚህ ፡ እንዳሁኑ ፡ ጉዳይ ፡ ጠቡ ፡ ተቋርጦ ፤ አምስት ፡ ሰዓት ፡ ለቆየ ነገር ፡ አይደለም ።

፬ኛ/ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሟችን ፡ በጨቤ ፡ በወጋው ፡ ጊዜ ፡ ሟች ፡ አንዳችም ፡ መከላከያ ፡ አልነበረውም ። እንዲያውም ፡ “እባክህ ፡ ወንድማማች ፡ ነን” ብሎ ፡ ለምኖታል ።

፭ኛ/ ሟች ፡ እቤቱ ፡ አጠገብ ፡ ቢመጣበት ፡ ነው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ የገደለው ፡ ለተባለውም ፤ ሟች ፡ በመተላለፊያ ፡ መንገድ ፡ ሲሄድ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ አድፍጦ ፡ ጠብቆ ፡ አደጋ ፡ ሊጥል ፡ ሲል ፡ አይደለም ፡ የተገደለው ። የሁለቱም ፡ ሰፈር ፡ ባንድ ፡ መንደር ፡ ነው ።

፮ኛ/ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሟችን ፡ የገደለበትን ፡ ጨቤና ፡ በትር ፡ ከመጀመሪያው ፡ ጠብ ፡ በኋላ ፡ እቤቱ ፡ ሄዶ ፡ ይዞ ፡ መጥቶ ፡ ሟችን ፡ ለመግደል ፡ ሆነ ፡ ብሎ ፡ በማሰብ ፡ “ወዴት ፡ ሄዶ ?” እያለ ፡ ፈልጎና ፡ ተከታትሎ ፡ እንደአውራ ፡ አድኖ ፡ “ተው ፡ እባክህ ፡ ወንድሜ” ፡ እያለ ፡ ባዶ ፡ እጁን ፡ ያለአንዳች ፡ መከላከያ ፡ ቁሞ ፡ እያየው ፤ በጨቤ ፡ ደረተን ፡ ወግቶ ፡ የገደለው ፡ ለመሆኑ ፡ በሚገባ ፡ ተረጋግጧል ። አስቀድሞ ፡ መተናኝታቸው ፡ ታውቋል ።

ይግባኝ ፡ ባይ ፡ በዚያን ፡ ቀን ፡ ጥርሱንና ፡ የመንጋጋውን ፡ አጥንት ፡ እንደተገዳ ፡ ታውቋል ። ጠበቃው ፡ ሟች ፡ ነው ፡ የመታው ፤ ሲሉ ፡ አቃቤ ፡ ሕጉ ፡ ደግሞ ፡ ፬ኛ ፡ የሕግ ፡ ምስክር ፡ ነው ፤ ይላሉ ። መዝገቡን ፡ ስንመረምር ፡ ግን ፡ ግን ፡ እንደሆነ ፡ ለማወቅ ፡ አልቻልንም ።

በዚያን ፡ ቀን ፡ ፬ኛ ፡ የሕግ ፡ ምስክር ፡ የሚችንና ፡ የገዳይን ፡ ጠብ ፡ ለማብረድ ፡ በግልግል ፡ ከመጀመሪያ ፡ እስከ ፡ መጨረሻ ፡ ድረስ ፡ እንደደከመ ፡ ይግ

ባኝ ፡ ባዩ ፡ ሟች ፡ ወሰደብኝ ፡ የሚለውን ፡ ፩ ፡ ብር ፡ ከራሱ ፡ ገንዘብ ፡ ለይግባኝ ፡ ባይ ፡ እንደከፈለም ፡ ተመስክሯል ።

የይግባኝ ፡ ባይ ፡ ጠበቃ ፡ ደንበኞቼ ፡ በመከላከል ፡ የፈጸመው ፡ ወንጀል ፡ ስለሆነ፤ በኢ-ው-መ-፡ ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ፸፬ ፡ መሠረት ፡ ነፃነው ። ጥፋተኛ ፡ ነው ፡ ይቀጣል ፤ ቢባል ፡ ግን ፡ በኢ-ው-መ-ሕ-ቅጥ ፡ ፳፻፳፱ ፡ (ለ) ፡ ሲፈረድበት ፡ ይገባል ፤ ብለው ፡ ያቀረቡትን ፡ ክርክር ፡ ከላይ ፡ ተብራርቶ ፡ በተገለጸው ፡ ምክንያት ፡ መቀበል ፡ አልተቻለም ።

ይህ ፡ ክርክር ፡ የሚጠቅመው ፡ ሟች ፡ በገዳይ ፡ እይሉበት ፡ በመካከል ፡ ቢገደል ፡ ወይም ፡ ወዲያው ፡ መጀመሪያ ፡ ጠቡ ፡ እንደተነሳ ፡ ማለት ፡ ሟች ፡ ይግባኝ ፡ ባይን ፡ ጸያፍ ፡ ንግግር ፡ ተናግሮት ፡ ነበር ፡ በተባለበት ፡ ወቅት ፡ በደም ፍላጎት ፡ ቢገደለው ፡ ነበር ።

ከዚህም ፡ በተቀር ፤ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ካሁን ፡ በፊት ፡ ሁለት ፡ ሦስት ፡ ጊዜ ፡ በሌብነት ፡ ሰው ፡ በመደብደብ ፡ በአምባገነር ፡ ተከሶ ፡ የተፈረደበት ፡ ለመሆኑ ፡ እና ፡ እንደተቀጣበትም ፡ ከመዝገቦቼ ፡ ተለቅሞ ፡ ቀርቦለት ፡ አምኗል ።

ከነዚህም ፡ ወንጀሎች ፡ ሁለቱ ፡ ሰው ፡ መቶ ፡ መገኘትና ፡ አምባ ፡ ጓሮ ናቸው ።

በዚህ ፡ ሁሉ ፡ ምክንያት ፡ ጠበቃው ፡ ያቀረቡትን ፡ የይግባኝ ፡ ክርክር ፡ የምንቀበልበት ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ ስላላገኘን ፡ ይግባኙን ፡ አሰናብተናል ።

አቃቤ ፡ ሕጉ ፡ በጽሑፍም ፡ ሆነ ፡ በቃል ፡ ያቀረቡት ፡ የይግባኝ ፡ ክርክር ፡ መሠረት ፡ ያለውና ፡ ሕጋዊ ፡ ስለሆነ ፡ ማስረጃቸውም ፡ ስላረካን ፡ ይግባኞቻቸውን ፡ ተቀብለን ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የፈረደውን ፡ ቅጣት ፡ በማሻሻል ፡ እሥራት ፡ እንዲጨመር ፡ ወስነናል ።

ቅ ጣ ት

ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ፀጋዬ ፡ ገብረ ፡ መድሀን ፡ በተከሰሰበት ፡ ወንጀል ፡ ጥፋተኛ ፡ ሆኖ ፡ ስለተገኘ ፡ ሲፈረድበት ፡ የሚገባው ፡ ሞት ፡ ነበር ።

ነገር ፡ ግን ፡ ከሟች ፡ ጋር ፡ የቆየ ፡ ጠብ ፡ ስላልነበራቸውና ፡ ያን ፡ ዕለት ፡ ለጤቡ ፡ መነሻ ፡ ምክንያት ፡ የነበረው ፡ ሟች ፡ ራሱ ፡ ስለነበረ ፡ የነገሩንም ፡ እካባቢ ፡ ሁኔታ ፡ በማየትና ፡ በማመዛዘን ፡ በኢ-ው-መ-ሕ-ቅጥር ፡ ፳፻፳፱ ፡ መሠረት ፡ እጁ ፡ ከተያዘበት ፡ ቀን ፡ አንስቶ ፡ በሀያ ፡ አምስት ፡ ዓመት ፡ እስራት ፡ እንዲቀጣ ፡ ፈርደናል ።

ይህ ፡ ፍርድ ፡ ዛሬ ፡ ጥር ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፺፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሁለቱም ፡ ወገኖች ባሉበት ፡ ተነቦ ፡ ተሰጥቷል ።

የፍርዱን ፡ መሻሻል ፡ እንዲያውቀው ፡ የዚህ ፡ ፍርድ ፡ ግልባጭ ፡ ለከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ይላክለት ።

SUPREME IMPERIAL COURT

Asmara

Judges:

Vice Afenigus Matias Helete Work

Kega, Tesfa Giorgis Gebre Tensae

Ato Berhe Sekuar

TSEGAYE GEBRE MEDHIN v. PUBLIC PROSECUTOR

Criminal Appeal No. 32/58

Penal law - Homicide - Penal Code Art. 522(1) (a).

Extenuating circumstances - Art. 184, Pen. C. - Provocation - "Cooling" time - Art. 524, Pen. C.

On appeal from a judgment of the High Court sentencing the accused to 20 years imprisonment.

Held: Sentence modified.

1. A state of provocation exists only immediately after the provocative statement or conduct was said or done.

2. Provocation is not a defence to a charge under Art. 522 if the cooling time had passed.

The Appellant was charged in the High Court of Asmara with the pre-meditated murder of Ato Belay Kassa, under Art. 522 (1) (a) of the Penal Code of Ethiopia. He was convicted and sentenced to 20 years imprisonment. This is an appeal against the sentence of the High Court.

The Public Prosecutor also appeals against the sentence. The prosecutor contends that although the High Court carefully examined the case, which was supported by sufficient prosecution evidence, it committed an error of law in imposing on the defendant a sentence of only 20 years imprisonment. The prosecutor's appeal was filed in the Supreme Imperial Court as Criminal Appeal No. 32/58.

Since the appeals of the parties revolve around similar issues, we have allowed the arguments to be heard jointly. Similarly, we give the following Judgment with respect to both appeals.

On January 10, 1966, the appellant, through his advocate, basing his arguments on the Memorandum of Appeal of January 3, 1966, admitted the charge, but submitted that the act was not punishable for the following reasons:-

1. Deceased took \$1.00 and a lottery ticket from the appellant and refused to return them;
2. Deceased insulted appellant;
3. Appellant acted upon the deceased's coming close to his house.

The advocate prayed that appellant be acquitted under Article 74 of the Penal Code since he acted in self-defence.

Alternatively, the advocate prayed that he should be convicted under Article 524, and the sentence assessed with regard to the extenuating circumstances of Article 79 (a).

The Public Prosecutor submitted his arguments as follows: Deceased insulted accused at about 4 p.m. in the afternoon. Accused reported the matter to the police. However, preferring force to law, he started looking for deceased, found him walking alone and unarmed, and killed him by stabbing him with a knife which he was carrying. These facts which are not denied by the appellant, were proved in the High Court.

The High Court examined ten prosecution witnesses and four defence witnesses, gave more weight to the prosecution witnesses and convicted the accused. The Court, however, sentenced the accused only to 20 years imprisonment. The High Court committed an error of law in mitigating the sentence, because a person convicted under Article 522 must be sentenced either to death or life imprisonment in the absence of mitigating circumstances.

From the record of the case, it is clear that the deceased and the accused quarrelled at 4 p.m. and that the deceased spoke very rude words to the accused.

The Appellant reported the matter to the police on the same day. However, instead of being content with a legal remedy, he went home, armed himself with a sharp and pointed knife, looked for and found the deceased alone and unarmed at about 9 p.m. in the evening, and killed him by stabbing him cruelly with the knife. The knife was examined in this Court.

It is difficult to accept the argument of the advocate of the appellant that the latter had acted under gross provocation because the deceased: (1) had taken a dollar and a lottery ticket from the appellant; (2) had spoken very rude words to the appellant; (3) the appellant found the deceased near the former's house; and (4) that although the appellant and the deceased had quarrelled around 4 p.m., the appellant had not cooled down even at 9 p.m. Consequently, he must be acquitted under Article 74.

The argument is unacceptable for the following reasons:

1. Although the deceased was the cause of the quarrel at 4 p.m., the appellant must have cooled down during the period following the quarrel because he reported the matter to the police;
2. It has been proved by the testimony of Prosecution Witness No. 4 that the dollar which appellant alleges to have been taken by the deceased was returned to him. Also, it is interesting to note that the lottery ticket in question has a value of only fifteen cents (0.15)!
3. Provocation may be said to exist immediately following a quarrel, but not five hours after the quarrel, as in this case.

4. When the appellant attacked the deceased with a knife, the deceased was completely undefended; in fact, the deceased prayed the appellant to spare him.
5. As to the argument that the appellant found the deceased near his house, it must be pointed out that the house was near a pathway which the deceased was passing through. The appellant lay in wait and killed the deceased. In these circumstances, there was no state of self defence.
6. After the first quarrel the appellant went home for the purpose of arming himself with a knife and a stick; hunted for and found the deceased completely unarmed and killed the deceased by plunging the knife into his chest in disregard of the deceased's plea for mercy.

It is clear that the appellant's jaws and teeth were injured on the day in question. The appellant alleges that he was injured by the deceased whereas the Public Prosecutor alleges that the appellant was injured by Prosecution Witness No. 4. The record does not contain any evidence concerning this point.

On the day in question Prosecution Witness No. 4 did his best to reconcile the deceased and the appellant. He even paid the one dollar alleged to have been taken from the appellant by the deceased.

For the above reasons, the Appellant's plea for acquittal under Article 74 and his alternative plea for conviction under Article 524 are unacceptable.

The above arguments of the Appellant would have been accepted if the Appellant had acted in defending himself against a dangerous attack by the deceased or if the crime had been committed immediately after the first quarrel, under gross provocation caused by the alleged insult.

For the above reasons the appeal is dismissed. The appeal of the Public prosecutor is allowed and the sentence of the High Court accordingly varied.

A death sentence should have been imposed on the appellant since he was convicted of the offence with which he was charged.

However, considering the fact that a state of quarrel did not exist between the deceased and the appellant, and that the quarrel on the day in question was started by the deceased; taking into account the circumstances of the case and on the basis of Article 184 of the Penal Code of Ethiopia, the appellant is sentenced to 25 years imprisonment, to be calculated from the day of his arrest.

Given on this 29th day of January 1966 in the presence of both parties.

A copy of this Judgment shall be sent to the High Court.

የጠቅላይ ፡ የገገው ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡
አራተኛ ፡ ችሎት ።

ዳኞች ፡

ም/አፈንጉሥ ፡ ጥበቡ ፡ በየነ ፤

አቶ ፡ ወልደ ፡ ሐና ፡ ገብረ ፡ ኪዳን ፤

ብላታ ፡ ደምቤ ፡ ወርቅ ፡ አገኘሁ ።

አቶ ፡ ዮሐንስ ፡ ኪዳኔ ፤ ፩ኛ/ ይግባኝ ፡ ባይ ፤

አሣሽ ፡ ወልደ ፡ ሰማዕት ፡ ወልደ ፡ ማርያም ፤ ፪ኛ/ ይግባኝ ፡ ባይ ፤

አቶ ፡ ብርሃኑ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቊጥር ፡ ፩፻፸፱፱/፶፮ ፡ ም ።

የውል ፡ ግዴታዎች ፡ — የገንዘብ ፡ ብድር ፡ ውል ፡ — ስለውሉ ፡ አመሠራረት ፡ — ስለተንኮል ፡ — የተንኮልን ፡ መኖር ፡ ለማሳየት ፡ ስለሚቀርብ ፡ ማስረጃ ፡ — የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥሮች ፡ ፩፻፸፱፱ ፡ ፩፻፸፱፱ ፡ ፩፻፸፱ ።

ልንበደር ፡ በጽሑፍ ፡ ውል ፡ የገባንበትን ፡ ገንዘብ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ በሙሉ ፡ እንዳልሰጡን ፡ በም ስክር ፡ እናስረዳ ፤ ሲሉ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ያቀረቡትን ፡ ጥያቄ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ስላልተቀ ሰለው ፡ በትእዛዙ ፡ ላይ ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ውላኔ ፤ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ትእዛዝ ፡ ተሸጋግሮ ።

፩/ አንድ ፡ ሰው ፡ በጽሑፍ ፡ የሰፈረ ፡ የብድር ፡ ውል ፡ ከማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ የውል ፡ ክፍል ፡ ፈጅሶት ራር ፡ ፊት ፡ ከሌላ ፡ ሰው ፡ ጋር ፡ ከተዋዋለ ፡ ፈጅሶትራሩንና ፡ ውሉንም ፡ በምስክርነት ፡ የፈረሙትን ፡ ሰዎች ፡ በማቅረብ ፡ ይህን ፡ ያህል ፡ ተበድራለሁ ፤ ሲል ፡ በፈረመበት ፡ ጊዜ ፡ የብድሩን ፡ ገንዘብ ፡ ሙሉ ፡ በሙሉ ፡ እንዳልተቀበለ ፡ ሊያስረዳ ፡ ይችላል ።

፪/ በተለይም ፡ የውሉን ፡ ገንዘብ ፡ አስቀድሞ ፡ ሳይቀበል ፡ ይህን ፡ ያህል ፡ ተበድራለሁ ፡ ሲል ሲረዳም ፡ የቻለው ፡ ተንኮል ፡ ተፈጽሞበት ፡ መሆኑን ፡ ሊያስረዳ ፡ ከቻለ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፩፻፸፱ ፡ የቃል ፡ ምስክር ፡ ከመቊጠር ፡ እያግደውም ።

ውጣኔ

፩ኛ ፡ ተከላሽ ፡ ፩፻፸፱ ፡ ብር ፡ ሲበደሩ ፡ በቊጥር ፡ ፲፩፻፸፱፱፱ ፡ የተመዘገበውን ፡ የ፪ኛ ፡ ተከላሽ ፡ የርስት ፡ ካርታ ፡ እና ፡ የራሳቸውን ፡ የቤንዚን ፡ ማደያ ፡ ጣቢያ ፡ ንብረት ፡ ቊጥር ፡ ፶፱፱ ፡ የሆነውን ፡ ማስረጃ ፡ በመያዣ ፡ ሊያስረክቡኝ ፡ ግዴታ ፡ ገብተው ፡ ገንዘቡን ፡ ተቀባብለናል ፤ የቦታውን ፡ ካርታ ፡ ብቻ ፡ አስይዘውኝ ፡ የቤኒዚኑን ፡ ጣቢያ ፡ ሰነድ ፡ ሳያስረክቡኝ ፡ ስለቀሩ ፡ ገንዘቡን ፡ ይመልሱልኝ ፤ በማለት ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ በይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ላይ ፡ እከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ መዝገብ ፡ ቊጥር ፡ ፩፻፸፱፱፱/፶፮ ፡ ክስ ፡ አቅርቦዋል ።

ተከላሾችም ፡ ለጀሺጀጀ ፡ ብር ፡ ብድር ፡ መፈራረማችን ፡ እርግጥ ፡ ነው ።
ጀሺ ፡ ብር ፡ ብቻ ፡ መጀመሪያ ፡ ሰጥቶን ፡ ቀሪውን ፡ እማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ውል ፡ ስና
ገባ ፡ ሊከፍለን ፡ ተስማምተን ፡ ስለነበረ ፡ እማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ሄደን ፡ ውሉን ፡ ከተ
ፈራረምን ፡ በኋላ ፡ ውል ፡ መዝጋቢው ፡ ሹም ፡ «ገንዘቡን ፡ ክፈል» ቢለው ፡ መያ
ዣውን ፡ ቦታ ፡ አላየሁምና ፡ አይቼ ፡ መጥቼ ፡ እከፍላለሁ ፤ ብሎ ፡ በቀጠሮ ፡ አድ
ረን ፡ ሳለ ፡ በጉን ፡ ከሰሰን ፡ ቀሪውን ፡ ገንዘብ ፡ ቦታውን ፡ ካየሁ ፡ በኋላ ፡ እከ
ፍላለሁ ፡ ብሎ ፡ ለመሄዱ ፡ የማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ውል ፡ መዝጋቢና ፡ በውሉ ፡ ላይ ፡
የተጻፉት ፡ ምስክሮች ፡ ይመስክሩ ፤ ብለው ፡ መከላከያ ፡ አቅርበው ፡ ተከራክረ
ዋል ።

ተከላሾቹ ፡ ባመለከቱትም ፡ መሠረት ፡ መስከረም ፡ ፮ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡
ም ፡ ከማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ የተጻፈው ፡ ደብዳቤ ፡ ከነአባሪዎቹ ፡ ቀርቦ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡
ተመልከቶታል ። ተከላሾቹ ፡ በተጨማሪ ፡ ምስክሮች ፡ ቀርበው ፡ እንዲመሰክሩ
ቢጠይቁ ፡ ከላሽ ፡ «በጽሑፍ ፡ ማስረጃ ፡ ላይ ፡ የሚሰጠው ፡ ምስክር ፡ አይሰማም ፡
ብለው ፡ ስለተቃወመ ፡ እና ፡ ፍ/ቤቱም ፡ የከሣሽን ፡ ተቃውሞ ፡ ስለተቀበለው ፡
ምስክሮቹ ፡ አይሰሙም ።» ሲል ፡ ትእዛዝ ፡ ሰጥቷል ።

ተከላሾች ፡ ገንዘቡ ፡ ያልተከፈለን ፡ ለመሆኑ ፡ በጽሑፍ ፡ ላይ ፡ ያሉት ፡ ምስ
ክሮች ፡ እንዲመሰክሩ ፡ ብንጠይቅ ፡ አይመሰክሩም ፡ ተብሎ ፡ የታዘዘብን ፡ በማ
ይገባ ፡ ነው ፤ ብለው ፤ ይህንን ፡ ይግባኝ ፡ ሲያቀርቡ ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ ትእዛዙ ፡
ሕጋዊ ፡ ስለሆነ ፡ ይጽናልኝ ፤ በማለት ፡ ቀርበው ፡ ተከራክረዋል ።

እኛም ፡ ከማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ የተጻፈውን ፡ ደብዳቤና ፡ አባሪዎቹን ፡ ተመልክ
ተናቸዋል ። ደብዳቤው ፡ “ውሉ ፡ ቀርቦ ፡ አበዳሪና ፡ ተበዳሪዎቹ ፡ ከተፈራረ
ሙና ፡ እማኞቹም ፡ ከፈረሙ ፡ በኋላ ፡ ተበዳሪዎቹ ፡ ካሁን ፡ በፊት ፡ የተቀበል
ነው ፡ ጀሺ ፡ ብር ፡ ብቻ ፡ ነውና ፡ ገንዘብ ፡ ይሰጡን ፡ ቤሉ ፡ አበዳሪው ፡ መያዣ
ውን ፡ ሳላይ ፡ ቀሪውን ፡ አልሰጥም ፡ ስላሉ ፡ ቦታውን ፡ አይተው ፡ በማግስቱ ፡
ተመልሰው ፡ ሊቀባበሉ ፡ በቃል ፡ ተስማምተው ፡ ከሄዱ ፡ በኋላ ፡ አቶ ፡ ብርሃኑ ፡
በማግስቱ ፡ ብቻቸውን ፡ ተመልሰው ፡ መጥተው ፡ ውሉ ፡ እንዲሰጣቸው ፡
ጠየቁ ። እንዲሁም ፡ ፊታውራሪ ፡ የሐንስ ፡ መጥተው ፡ በነገሩ ፡ ተፋርሰናል ፤
ውሉ ፡ እንዳይሰጥብኝ ፤ ብለው ፡ በቃል ፡ ካመለከቱ ፡ በኋላ ፡ ሁለቱም ፡ ወገ
ኖች ፡ ማመልከቻ ፡ ስላቀረቡ ፡ ውሉን ፡ መሥሪያ ፡ ቤቱ ፡ ሳያጸናው ፡ እንዲሁ ፡
በደብዳቤው ፡ ውስጥ ፡ ቆይቷል” ይላል ። ከደብዳቤው ፡ ጋር ፡ አባሪዎች ፡ ሆነው ፡
በተላኩትም ፡ ጽሑፎች ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ የውሉን ፡ ጽሑፍ ፡ ተከለከለኩ ፡
በማለት ፡ ለማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ደጋግመው ፡ የጻፉአቸው ፡ ማመልከቻዎች ፡ ይገኛሉ ።
እንዲሁም ፡ ሲሆን ፡ ውሉ ፡ ገና ፡ በጅምር ፡ ላይ ፡ ያለ ፡ እንጂ ፡ ሁለቱም ፡
ወገኖች ፡ ገንዘቡን ፡ ተቀባብለው ፡ ውሉም ፡ በማዘጋጃ ፡ ቤቱ ፡ ውል ፡ መዝገብ ፡
የተመዘገበ ፡ የውሉም ፡ ጽሑፍ ፡ ለባለጉዳዮቹ ፡ የተጠሰ ፡ አይደለም ። ያለቀለት ፡
ውል ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ ለማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ባለሥልጣኖች ፡
ውሉን ፡ ተከለከለኩ ፡ በማለት ፡ የሚመለከቱበት ፡ እንዲሁም ፡ ለመጀመሪያው ፡
ክፍያ ፡ የተወሰነው ፡ ጊዜ ፡ እንኳን ፡ ሳይደርስ ፡ የሚከሰብት ፡ ምክንያት ፡ አልነ
በራቸውም ።

በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ቀጥር ፡ ጀሺ፤ ፡ መሠረት ፡ ሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ ወደው ፡
በተዋዋሉት ፡ ውል ፡ ውስጥ ፡ ስለተጻፉት ፡ ክርክር ፡ ቢነግ ፡ ቃሉ ፡ ይሸው ፡
ነው ፡ የሚለውን ፡ ወገን ፡ በማስማል ፡ ብቻ ፡ የሚወሰን ፡ እንጂ ፡ የሰው ፡
ምስክር ፡ ሊሰማ ፡ የማይቻል ፡ ለመሆኑ ፡ ተጽፏል ። ለምሳሌ ፡ ተከላሾቹ ፡ ጀሺ

፱፻ : ብር : ተበድረናል : ብለን : መፈረማችን : እርግጥ : ነው ፤ ነገር : ግን : የወሰድነው : ዋናው : ገንዘብ : ፪ሺ : ብር : ብቻ : ነው ፤ ሌላው : ግን : ወለድ : ነው ፤ ቢሉ : ኖሮ : ወለድ : ነው : ለሚሉት : አበዳሪውን : ከማስማል : በቀር : ሌላ : ምስክር : ለማሰማት : አይፈቅድላቸውም : ነበር ።

ይህ : የቀረበልን : ክርክር : ግን : ከዚህ : የተለየ : ነው ። የገንዘቡን : ብድር ተሰማምተንበት : በማዘጋጃ : ቤት : ውል : መዝጋቢ : ፊት : ከተፈራረምንበት : በኋላ : ከላሽ : ቦታውን : አይቼ : ገንዘቡን : ላምጣ : ስላለ : ውሉ : በመዝጋቢው : እጅ : እደረ : ወዲያው : ገንዘቡን : ሳይክፍለን : ክስ : አቀረብብን : የሚል : ክርክር : ነው ። ይኸውም : ክርክር : ከማዘጋጃ : ቤት : በመጣው : ደብዳቤ : ተደግፏል ።

ባንድ : ውል : ውስጥ : የማታለል : ነገር : ያለበት : እንደሆነ : የማይፀና : ለመሆኑ : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ቅጥር : ፩ሺ፳፻፺፮ : እና : ፩ሺ፷፻፬ ላይ : ተጽፏል ። ማታለል : ተደርጓል : ቢባልም : በሰው : ምስክር : ለማስረዳት የሚቻል : መሆኑ : ግልጽ : ነው ። ይህንንም : ስንል : «ተታልዬ : ነው : የፈረም ኩት ።» የሚል : ክርክር : በቀረበ : ጊዜ : ሁሉ : የሰው : ምስክር : ይሰማል : ማለታችን : አይደለም ፤ ይህ : የሚቻለው : አንድ ሰው : ተታለልኩ : የሚልበትን : ነገር : ከውሉ : መፈረም : በፊት : ቢያውቀው : ኖሮ : ውል : እንደማያደርግ : የተገለጸ : ሲሆን : ነው ። ለምሳሌ : ፯ሺ፬፻፪ : ብር : ተበድረናል : ብለው : ፈርመው : ውሉን : ተቀባብለው : ከሄዱ : በኋላ : ዋና : አድርጎ : ያስፈረመን : ወለዱን : ጭምር : አታሉ : ነው : ቢሉ : ኖሮ : ይህንን : እውቀው : ወደው : የፈረሙት : ስለሆነ : በሰው : ምስክር : ለማስረዳት : አይችሉም : ነበር ።

ይግባኝ : ባዮች : እማዘጋጃ : ቤት : ቀርቦን : አበዳሪው : ገንዘቡን : የያዘ ፣ አስመስሎ ፣ ሁለታችንም : ወገኖችና : እማኞች : ከፈረምን : በኋላ : ገንዘቡን ፣ ቁጠር : ቢባል : «መያዣውን ፣ ቦታ ፣ ልይ ።» የሚል : ምክንያት : ፈጥሮ : ሄዶ ፣ ከሰሰን : ስለሚሉ : ይህ : እውነት : ከሆነ : ገንዘብ : አለመያዙን ፣ ቢያውቁ : ኖሮ : እንደማይፈረሙ : የታወቀ : ስለሆነና : እንዲህ : ለመሆኑም : ከማዘጋጃ : ቤት : የመጣው : ደብዳቤ : ስለሚያሳይ ፣ በውሉ : ላይ : የተጻፉት : ምስክሮችና : የማዘጋጃ : ቤት : ውል : መዝጋቢ : በምስክርነት ፣ ቃላቸውን ፣ ሰጥተው : እውነተኛው : ነገር : እንዲጣራ : አስፈላጊ : ነው ።

ስለዚህ : የከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : ምስክሮች : አይሰሙም ፣ በማለት ፣ የሰጠውን ፣ ትእዛዝ ፣ ለውጠን ፣ ከላይ ፣ የተጠቀሱት ፣ ምስክሮች ፣ ተሰምተው ፣ ነገሩ ፣ እንዲጣራ ፣ ወስነናል ።

ይግባኝ : ባዮች : ይህን ፣ ይግባኝ ፣ ለማምጣት ፣ የከፈሉትን ፣ ገንዘብ ፣ መልስ ፣ ሰጭው ፣ በደረሰኝ ፣ ይከፍሏቸዋል ፣ ኪጣራ ፣ በየራሳቸው ፣ ይቻቻሉ ።

ጥር : ፳፰ : ቀን : ፲፱፻፶፰ : ዓ . ም .

SUPREME IMPERIAL COURT

Div. 4

Judges:

Vice Afenigus Tebebu Beyene

Ato Woldehana Gebre Kidan

Blata Demessie Workagegnehu

YOHANES KIDANE AND AZAJ WOLDE SEMAET WOLDE MARIAM
v. ATO BERHANU WOLDE GIORGIS

Civil Appeal No. 1430/57

Contractual Obligations - Contract of loan - Formation of the Contract - Evidence - Deceit - Proof of Deceit - Civil Code Arts. 1696, 1704, 2006.

On appeal from an Order of the High Court rejecting appellant's request to introduce witnesses to prove that, pursuant to a written contract of loan concluded between the parties, the full sum was not paid to them.

Held: High Court Order reversed.

1. Where a written contract of loan is concluded before a municipal registrar of contracts, the borrower may subsequently introduce the registrar and the witnesses to the contract to prove that he has not received the sum of money loaned in full when he signed the contract.

2. Art. 2006 does not prohibit the introduction of witnesses to prove deceit which led to the signing of a contract of loan by a borrower without having first received the sum in question.

The respondent instituted a suit with the High Court under a civil file No. 1430/57 against the appellants on the ground that, when the first defendant borrowed \$6,400, he entered into an obligation to hand over as security the title-deed of the second defendant, the registration number of which was 11861, and the document evidencing his ownership of a petrol filling station, the registration number of which was 149; that he (the respondent) paid the money; and that they handed the title deed over to him but not the document evidencing his ownership of the petrol-filling station.

The defendants have, in their statement of defence, contended that it was true, that they signed for a contract of loan of \$9,400; that the plaintiff after paying only \$2,000 agreed to pay the remainder when the contract was registered in the Municipality; that when they signed the contract in the Municipality, the registrar asked him (the plaintiff) to pay the money but that he promised to pay after seeing the land given as security since he had not seen it; that the payment was postponed for the next day; that he

then instituted proceedings against them; that the registrar of the Municipality and the witnesses attesting to the contract may testify as to the fact that he departed stating that he would pay the remaining sum of money after seeing the land.

On the basis of the contention of the defendants, the Court examined the letter of the Municipality dated Meskerem 7, 1957 and its supplements. Then the defendants asked for witnesses to be summoned and give their testimony. But since the plaintiff objected to the introduction of oral evidence in addition to written evidence, the Court accepted the contention of the plaintiff and ruled that witnesses may not be heard.

The defendants have lodged this appeal on the ground that it was improper to over-rule their request for the witnesses attesting to the contract to testify that the sum of money was not paid and the respondent contended that the ruling should be affirmed, since it was legal.

As we have examined the letter from the Municipality and its supplements, the letter states that: "The contract having been submitted and the lender, the borrower and the witnesses having signed the contract, the borrowers stated that they had received previously only \$2,000 and that the remainder should be given to them. But since the lender stated that he would not give the remainder before he had seen the security, they verbally agreed to receive the money on the next day after seeing the land. On the next day Ato Birhanu returned alone and asked to be given the contract. Fitawrari Yohannes also came and verbally stated that they disagreed on the matter and the contract should not be delivered to the plaintiff. Since both parties then submitted their petitions the Municipality did not confirm the contract and it was simply left in the file." Among the writings sent as supplements to the letter are found petitions repeatedly written to the Municipality by the respondent stating that he was denied to take the written contract. If so, this indicates that the contract is incomplete and does not indicate that the money was paid; that the contract was registered in the registry of contracts in the Municipality, and that the delivery of the written contract between the parties has taken place. If it had been a complete contract, the respondent would have had no reason to submit petitions to the Municipality authorities stating that he was denied the delivery of the contract, and file a suit before the date of first payment was due.

Under Art. 2006 of the Civil Code it is stated that if a contention arises with respect to the words contained in a written contract signed by both parties through mutual agreement, a ruling may be made only by tendering an oath to the party who avails himself of the words contained in the written contract, and not by hearing the testimony of witnesses. For example, if the defendants admitted that they signed for a contract of loan of \$6400 but alleged that the principal they took was only \$2000 and that the remainder was an interest, it would be impossible to have witnesses heard on the question of interest except to tender an oath to the lender.

But the contention which has been submitted to us is different from this. The contention is based on the allegations that they entered into a contract for a loan of money; that they signed in the presence of the registrar of the Municipality; that the lender stated that he would deliver the money after

seeing the land; that the contract was therefore left with the registrar of the Municipality for a night, and that the lender immediately filed a suit against them without delivering the money to them. This contention has been confirmed by the letter sent from the Municipality.

Under Arts. 1696 and 1704 of the Civil Code it is stated that if a contract is effected through deceit it would be invalid. And if it is alleged that deceit has been committed, it may be proved through witnesses. When stating this we do not mean that witnesses may always be heard whenever a contention arises out of an allegation that one signed because of deceit. It is only when it is clear that one would not have entered into a contract had he known of the deceitful act before signing the contract. In the example we have given above, if the parties signed stating that they borrowed \$6,400, if each took a copy of the contract, and if they state that the lender through deceit made them sign for a principal to which the interest was added, they could not prove this through witnesses since they had signed knowingly and voluntarily. The appellants allege that they went to the Municipality; that the lender pretended he had the sum of money; that both parties and the witnesses signed; that when he was asked to deliver the exact sum, he departed devising an excuse that he had to see the land given as a security; and that he then filed a suit against them. If this is true, since it is clear that they would not have signed had they known that he had not had the money, and since the letter sent from the Municipality indicates to that effect, it is necessary that the facts should be ascertained through the testimony of the attesting witnesses and the registrar of contracts in the Municipality.

Therefore, having reversed the order of the High Court that the witnesses may not be heard, we have decided that the facts must be ascertained through the testimony of witnesses mentioned above.

The respondent must, on receiving receipt, pay the appellants the court fees they paid. The parties must bear their respective expenses.

Tir 28, 1958

ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፤
አሥመራ ፤

ዳኞች ፤

አቶ ፡ ኃይሌ ፡ አማን ፤

ዶክተር ፡ ጃንካርሎ ፡ ፖሌራ ፤

አቶ ፡ በረሄ ፡ ሰዳር ።

አቶ ፡ አበበ ፡ ልበለው ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤

አቶ ፡ መሐመድ ፡ ዓብዱርሐማን ፤ መልሰ ፡ ሰጭ ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቊጥር ፡ ፳፮/፶፰ ፡ ዓ ፡ ም ።

የውል ፡ ግዴታዎች ፡—የዋስትና ፡ ውል ፡—ለመክፈል ፡ ቃል ፡ በሚሰጥበት ፡ ወረቀት ፡ (ለመክ
ፈል ፡ የተስፋ ፡ ሰነድ) ዋስ ፡ ስለ ፡ መሆን ፡—የንግድ ፡ ሕግ ፡ ቊጥሮች ፡ ፻፳፮—፻፳፰ ፡ እና ፡ ፳፻፳፰
(፳) ።

የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ እንደገና ፡ ዋስ ፡ ከዋናው ፡ ባለዕዳ ፡ ሳይነጥል ፡ በማይከፋፈል ፡ አላፈ
ነት ፡ ክስ ፡ የቀረበበትን ፡ ዕዳ ፡ እንዲከፍል ፡ ዋሱ ፡ በሌለበት ፡ ስለፈረደ ፡ የተሰጠው ፡ ዋስትና ፡ ተራ
ዋስትና ፡ ስለሆነ ፡ የማይከፋፈል ፡ አላፈነት ፡ ሊኖር ፡ አይችልም ፤ በማለት ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ውሳኔ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔ ፡ ጸንቷል ።

፩/ እንድ ፡ ባለጉዳይ ፡ በሌለበት ፡ በተሰጠው ፡ ፍርድ ፡ ተበድቶአሁ ፡ ካለ ፡ መድገኑን ፡ በሕጉ ፡
መሠረት ፡ ጉዳዩን ፡ ከወሰነው ፡ ከመጀመሪያው ፡ ደረጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ መጠየቅ ፡ አለበት ።

፪/ ለመክፈል ፡ ቃል ፡ በሚሰጥበት ፡ የተስፋ ፡ ሰነድ ፡ ላይ ፡ የሚሰጥ ፡ ዋስትና ፡ የእንድነት ፡ ዋስ
ትና ፡ ስለሆነ ፡ የጋራ ፡ የማይከፋፈል ፡ ባለዕዳነትን ፡ ያስከትላል ፡ (የንግድ ፡ ሕግ ፡ ቊጥር ፡ ፻፳፳፰ (፳)።

ፍርድ ፤

ይህ ፡ ክርክር ፡ እከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ሲጀመር ፡ ከሳሽ ፡ መልሰ ፡
ሰጭው ፡ አቶ ፡ መሐመድ ፡ ዓብዱርሐማን ፡ ሲሆኑ ፡ ተከሳሾችም ፡ ፩ኛ/ አቶ ፡
ገቲት ፡ ለማ ፡ ፪ኛ/ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ አቶ ፡ አበበ ፡ ልበለው ፡ ነበሩ ።

የክሱም ፡ መነሻ ፡ እንደሚከተለው ፡ ነበር ። ፩ኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ለከሳሹ ፡
በተስፋ ፡ ሰነድ ፡ ላይ ፡ በተወሰነ ፡ ጊዜ ፡ የሚከፈል ፡ ፱ሺ፷፻ ፡ ብር ዕዳ ፡ አለብኝ ፤
ብለው ፡ ሲፈርሙ ፡ ፪ኛው ፡ ተከሳሽም ፡ ሐላፊ ፡ ዋስ ፡ ነኝ ፤ ብለው ፡ ፈርመዋል።
እንግዲህ ፡ ፩ኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ዋና ፡ ባለዕዳ ፡ ፪ኛው ፡ ተከሳሽ ፡ አላፈ ፡ መሆኖ
ቸው ፡ ነው ።

ከዚህከተባለው ፡ ሂሳብ ፡ ስጥ ፡ ፫ሺ ፡ ብር ፡ ብቻ ፡ ተከፍሏል። ቀሪውን ፡ ፳ሺ፷፻ ፡ ብር ፡
ከነወለዱና ፡ ከነኪሣራው ፡ ሁለቱ ፡ ተከሳሾች ፡ በእንድነት ፡ ሲከፍሉኝ ፡ ይገባል ፤
ሲሉ ፡ መልሰ ፡ ሰጭ ፡ በከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ከሰዋል ።

ተከላሾቹም ፡ ለክሱ ፡ መልስ ፡ እንዲሰጡ ፡ ተጠርተው ፡ ከቀረቡ ፡ በኋላ ፡ ጉዳያችንን ፡ በስምምነት ፡ እንጨርሳለንና ፡ ቀጠሮ ፡ ይሰጠን ፤ ብለው ፡ ፍርድ ፡ ቤቱን ፡ ስለጠየቁ ፡ ክርክራቸውን ፡ በስምምነት ፡ እንዲጨርሱ ፡ ቀጠሮ ፡ ተሰ ጥቷቸው ፡ ሄዱ ። ከዚያ ፡ በኋላ ፡ ጉዳዩን ፡ በስምምነት ፡ ሳይጨርሱና ፡ በተቀጠሩ በትም ፡ ቀን ፡ ቀርበው ፡ ክርክራቸውን ፡ ሳያቀርቡ ፡ ቀሩ ። ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤትም ፡ መጋቢት ፡ ፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ - ም ፡ በዋለው ፡ ችሎት ፡ ተከላሾች ፡ በሌሉበት ፡ ከሳሽ ፡ ያቀረቡትን ፡ የተሰፋ ፡ ሰነድ ፡ ተቀብሎ ፡ በንግድ ፡ ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ፳፻፳፩ ፡ ፯፻፳፰ ፡ እና ፡ ፯፻፺ ፡ በተመለከተው ፡ መሠረት ፡ ዋናው ፡ ባለ ልዩነት ፡ ዋሱ ፡ ሁለቱም ፡ ሐላፊነታቸው ፡ ሳይከፋፈል ፡ በአንድነት ፡ ክስ ፡ የቀረበ በትን ፡ ፮፻፲፯፻፳፰-ብር ፡ እና ፡ ወለዱን ፡ የመክፈያው ፡ ጊዜ ፡ ከይረሰበት ፡ ቀን ፡ አን ስቶ ፡ ሂሳቡ ፡ ተከፍሎ ፡ አለቀ ፡ ድረስ ፡ ባመት ፡ በመቶ ፡ ዘጠኝ ፡ ብር ፡ ሂሳብ ፡ የዳኝነቱን ፡ በደረሰኛ ፡ ልክና ፡ ፶ ፡ ብር ፡ ኪሣራ ፡ ለከሳሹ ፡ እንዲከፍሉ ፡ ፈርዶ ባቸዋል ።

በዚህ ፡ ፍርድ ፡ ላይ ፡ አሁን ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሆነው ፡ የቀረቡት ፡ የዋናው ፡ ባለሰዳ ፡ ዋስ ፡ ሁለተኛው ፡ ተከላሽ ፡ ናቸው ።

በይግባኝ ፡ የቀረቡበትንም ፡ ምክንያት ፡ ነገረፈጃቸው ፡ መጋቢት ፡ ፳፰ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ - ም ፡ ባቀረቡት ፡ የይግባኝ ፡ ማመልከቻ ፡ ላይ ፡ ዘርዘረው ታል ። ይኸውም ፡ ባጭሩ ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ።

፩/ ፩ኛው ፡ ተከላሽ ፡ ከመልስ ፡ ሰጭው ፡ አንድ ፡ ካሚዮን ፡ ከነተሳቢው ፡ ሲገዙ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ዋስ ፡ ሆነው ፡ በተሰፋ ፡ ሰነዶቹ ፡ ላይ ፡ መፈረማቸው ፡ አይካድም ።

፪/ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ለ፩ኛው ፡ ተከላሽ ፡ ዋስ ፡ የሆኑበትም ፡ ምክንያት ፡ ፩ኛው ተከላሽ ፡ ያለባቸውን ፡ ዕዳ ፡ ከፍለው ፡ እጨረሱ ፡ ድረስ ፡ ካሚዮኑን ፡ ወይም ፡ ተሳቢውን ፡ እንዳይሸጡ ፡ የካምዮኑና ፡ የተሳቢው ፡ ሊብሬቶ ፡ (የባለቤትነት ፡ ማስረጃ) ፡ በመልስ ፡ ሰጭ ፡ እጅ ፡ እንዲቆይ ፡ በጽሑፍ ፡ ግዴታ ፡ ገብተው ፡ ግዴታ ፡ የገቡበትን ፡ ጽሑፍ ፡ በመልስ ፡ ሰጭው ፡ እጅ ፡ አስቀምጠው ፡ ስለነ በረ ፡ ነው ።

፫/ መልስ ፡ ሰጭው ፡ ግን ፡ ይግባኝ ፡ ባይን ፡ ለመጉዳት ፡ አስበው ፡ ይግባኝ ፡ ባይን ፡ ሳያስፈቅዱ ፡ ፩ኛው ፡ ተከላሽ ፡ ተሳቢውን ፡ ለሌላ ፡ ሰው ፡ እንዲሸጡ ፡ ስለፈቀዱላቸው ፡ ፩ኛው ፡ ተከላሽም ፡ ያለይግባኝ ፡ ባይ ፡ ፈቃድ ፡ ተሳቢውን ፡ ለሌላ ፡ ሰው ፡ ሸጠውታል ። ስለዚህ ፡ መልስ ፡ ሰጭውና ፡ ፩ኛው ፡ ተከላሽ ፡ ተሰ ማምተው ፡ ግዴታውን ፡ ካፈረሱ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሰጥተውት ፡ የነበረው ፡ የዋ ስትና ፡ ሐላፊነት ፡ ውድቅ ፡ መሆን ፡ ይገባዋል ።

፬/ ምናልባት ፡ ይግባኝ ፡ ሰሚው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ዋስትናው ፡ ውድቅ ፡ መሆን ፡ አይገባውም ፤ የሚል ፡ ቢሆን ፡ ግን ፡ ዋስትናው ፡ “ተራ ፡ የዋስትና ፡ ግዴታ” ስለሆነ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ፩፻፱፻፵፱(፪) ፡ እንደተ መለከተው ፡ ዋናው ፡ ባለሰዳ ፡ ዕዳውን ፡ ለመክፈል ፡ የማይችል ፡ ካልሆነ ፡ በቀር ፡ ከባለሰዳው ፡ በፊት ፡ ዋስ ፡ መገደድ ፡ ስለማይገባው ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ቤት ፡ ያለአግባብ ፡ የፈረደው ፡ ፍርድ ፡ ተሽሮ ፡ ፍርዱ ፡ በቀደምትነት ፡ በዋናው ፡ ባለሰዳ ፡ ላይ ፡ እንዲፈጸም ፡ ይደረግልኝ ፤ በማለት ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ተከራክረ ዋል ።

የመልስ ሰው ስጦት ፡ ነገረፈጅም ፡ ሚያዝያ ፡ ፲፪ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ - ም - ባቀረቡት ፡ መልስ ፡ የይግባኝ ፡ ባዩን ፡ ይግባኝ ፡ በመቃወም ፡ ክርክሩን ፡ በመካድ ፤

፩/ ተሳቢውን ፡ ፈኛው ፡ ተከሳሽ ፡ የሸጡት ፡ ከይግባኝ ፡ ባይ ፡ ጋር ፡ በመስማማት ፡ እንጂ ፡ ከመልስ ፡ ሰው ፡ ጋር ፡ በመስማማት ፡ አይደለም ፤ በተሳቢው ፡ ሽያጭ ፡ የተገኘውንም ፡ ቺሽ ፡ ብር ፡ ይግባኝ ፡ ባይና ፡ ፈኛው ፡ ተከሳሽ ፡ አንድ ፡ ላይ ፡ ሆነው ፡ ለመልስ ፡ ሰው ፡ ከፍለዋል ።

ተሳቢው ፡ የተሸጠው ፡ በቀሪው ፡ ገንዘብ ፡ ክስ ፡ ከመቀረቡ ፡ በፊት ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ መልስ ፡ ሰው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ እንደሚሉት ፡ ሳይሆን ፡ የገቡት ፡ ግዴታ ፡ ስለሌለ ፡ ክርክራቸው ፡ ውድቅ ፡ መሆን ፡ ይገባዋል ።

፪/ የይግባኝ ፡ ባይ ፡ ዋስትናም ፡ ተራ ፡ የዋስትና ፡ ሐላፊነት ፡ ስላልሆነ ፡ ስለተራ ፡ የዋስትና ፡ ጉዳይ ፡ የጠቀሰው ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፩፻፶፱፻፱(፪) ፡ ለዚህ ፡ ክርክር ፡ አግባብ ፡ የለውም ።

፫/ ለዚህ ፡ ክርክር ፡ አግባብ ፡ ያላቸው ፡ የንግድ ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፯፻፳፮ ፡ ፯፻፳፰ ፡ ፯፻፳፭(፫) ፡ እና ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፲፱፻፴፫ (፩) ፡ ናቸው ።

፬/ በመሠረቱ ፡ የተስፋ ፡ ሰነዶችና ፡ የመሳሰሉት ፡ ጉዳዮች ፡ ክርክር ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ስነ ፡ ሥርዓት ፡ ቍጥር ፡ ፪፻፹፬ ፡ እና ፡ በተከታዮቹ ፡ ቍጥሮች ፡ ስር ፡ የሚወሰን ፡ ስለሆነ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ አሁን ፡ ያቀረቡት ፡ ክርክር ፡ ለመጀመሪያው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ያልቀረበ ፡ ለይግባኝ ፡ ሰሚ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ሊቀርብ ፡ የማይገባው ፡ ስለሆነ ፡ በጠቅላላውም ፡ ይህን ፡ በመሳሰሉ ፡ ጉዳዮች ፡ ይግባኝ ፡ ሊቀርብ ፡ ስለማይችል ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በሚገባ ፡ የሰጠው ፡ ፍርድ ፡ ጸንቶ ፡ የይግባኝ ፡ ባይ ፡ ይግባኝ ፡ ከኪግራ ፡ ጋር ፡ እንዲሰናበት ፡ ይደረግልኝ ፤ ሲሉ ፡ ተከራክረዋል ።

የፍርድ ፡ ቤቱ ፡ አስተያየት ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ።

፭/ ዋናው ፡ ባለዕዳና ፡ የዋናው ፡ ባለዕዳ ፡ ዋስ ፡ ያሁኑ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ክስ ፡ የቀረበበትን ፡ ገንዘብ ፡ በአንድነት ፡ እንዲከፍሉ ፡ በከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ተከሰው ፡ ከቀረቡ ፡ በኋላ ፡ የተከሰሱበትን ፡ ጉዳይ ፡ በስምምነት ፡ እንጨርሳለንና ፡ እንድንስማማ ፡ ቀጠሮ ፡ ይሰጠን ፤ ብለው ፡ ቀጠሮ ፡ ተቀብለው ፡ ከመሄድ ላቸው ፡ በተቀር ፡ ክሱን ፡ አልካዱም ።

፮/ ቀጠሮ ፡ የተሰጣቸውም ፡ ስምምነቱ ፡ ቢሆንላቸው ፡ እንዲስማሙና ፡ መስማማታቸውን ፡ በተቀጠሩበት ፡ ቀን ፡ ቀርበው ፡ እንዲያስረዱ ፤ ባይስማሙ ግን ፡ ክሱን ፡ የሚቃወሙበትን ፡ ምክንያት ፡ እንዲያቀርቡ ፡ እንጂ ፡ ዝም ፡ ብለው ፡ እንዲቀሩ ፡ አልነበረም ። ዝም ፡ ብለው ፡ ከቀሩም ፡ በዝምታ ፡ ክሱን ፡ እንደተቀበሉት ፡ ይቆጠራል ፡ ማለት ፡ ነው ።

፯/ በሌሎበት ፡ ከተፈረደባቸው ፡ በኋላ ፡ ሕጉ ፡ በሚፈቅደው ፡ መሠረት ፡ ፍርዱን ፡ የሚቃወሙበት ፡ ምክንያት ፡ ቢኖራቸው ፡ መቃወሚያቸውን ፡ ለዚያው ፡ ለመጀመሪያው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ማቅረብ ፡ ነበረባቸው ።

፰/ አሁንም ፡ ቢሆን ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ መልስ ፡ ሰው ፡ ግዴታውን ፡ ካፈረሱ ፡ ዋስትናዬ ፡ መጽናት ፡ አይገባውም ፤ ብለው ፡ በቃል ፡ ከመከራከራ

ቸው ፡ በተቀር ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ የካዱት ፡ ግዴታ ፡ እንዳለ ፡ የሚያስረዳ ፡ እንዳችም ፡ የጽሑፍ ፡ ማስረጃ ፡ አላቀረቡም ።

፩/ በጠቅላላው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ በመጀመሪያው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የነበራቸውን ፡ መብት ፡ ሳይጠቀሙበት ፡ ስለቀሩ ፡ አሁን ፡ እንደተውት ፡ በሚቆጠረው ፡ መብት ፡ መጠቀም ፡ አይችሉም ።

፪/ የይግባኝ ፡ ባይ ፡ ዋስትናም ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ፲፱፻፴፬ (፪) ፡ እንደተመለከተው ፡ ተራ ፡ የዋስትና ፡ ግዴታ ፡ ባለመሆኑ ፡ ስለዋስትናው ፡ ጉዳይ ፡ ያቀረቡት ፡ ክርክር ፡ የሚደግፋቸው ፡ ሆኖ ፡ አልተገኘም ።

ስለዚህ ፤

ሀ ፤ በተስፋ ፡ ሰነድ ፡ ላይ ፡ የሚሰጥ ፡ የዋስትና ፡ ሐላፊነት ፡ በንግድ ፡ ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ፯፻፷፮ ፡ ፯፻፷፰ ፡ እና ፡ ፰፻፳፭(፫) በተመለከተው ፡ መሠረት ፡ የሚተዳደር ፡ ስለሆነ ፤

ለ ፤ በእነዚህ ፡ ቅጥሮች ፡ ስር ፡ እንደተመለከተው ፡ የዋናው ፡ ባለዕዳና ፡ የዋሱ ፡ ሐላፊነት ፡ እኩል ፡ የማይነጣጠል ፡ በመሆኑ ፡ ሁለቱም ፡ በአንድነት ፡ ወይም ፡ ዋሱ ፡ ባቻ ፡ ለተዋሰበት ፡ ገንዘብ ፡ ሐላፊ ፡ ሆኖ ፡ እንዲከፍል ፡ ስለሚገደድ ፤

ሐ ፤ በተለይም ፡ በንግድ ፡ ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ፯፻፷፰(፩) እንደተመለከተው ፡ የዋስትና ፡ እሺባይ ፡ ልክ ፡ እንደዋናው ፡ ባለዕዳ ፡ የተዋሰበትን ፡ ገንዘብ ፡ እንዲከፍል ፡ የሚገደድ ፡ በመሆኑ ፡ በዚህ ፡ ሁሉ ፡ ምክንያት ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ዋስ ፡ የሆኑበትን ፡ ዕዳ ፡ ከመክፈል ፡ የሚድኑበትን ፡ ስላላገኘን ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሰጠውን ፡ ፍርድ ፡ አጽንተን ፡ ይግባኛቸውን ፡ አሰናብተናል ።

በቂ ፡ ምክንያት ፡ ሳይኖራቸው ፡ በይግባኝ ፡ በመቅረባቸው ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሿ ፡ ብር ፡ ኪግራ ፡ ለመልስ ፡ ሰጭው ፡ እንዲከፍሉ ፡ አዘናል ።

ፍርዱ ፡ መጽናቴን ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ እንዲያውቀው ፡ የዚህ ፡ ፍርድ ፡ ግልባጭ ፡ እንዲላክለት ፡ ጨምረን ፡ አዘናል ።

ይህ ፡ ፍርድ ፡ ዛሬ ፡ ግንቦት ፡ ፲ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ ባሉበት ፡ በጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በግልጽ ፡ ችሎት ፡ ተሰጠ ።

SUPREME IMPERIAL COURT
Asmara

Judges:

Ato Haile Aman
Dr. Gian-Carlo Polera
Ato Berhe Sekuar

ABEBE LEBELEW v. MOHAMMED ABDURHAMAN

Civil Appeal No. 75/58

Contractual Obligations - Contract of guarantee - Guarantee given on a promissory note - Arts. 766-768 and 825(3) Com. C., Art. 1934(2) Civ. C.

In the High Court appellant-guarantor held jointly liable with principal debtor in an ex-parte judgment. On appeal on the ground that the guarantee was simple and thus that there was no joint liability.

Held: Judgment Affirmed.

1. According to the law, a party should seek remedy in the court of first instance if felt aggrieved by the ex-parte judgment.
2. A guarantee given on a promissory note is joint guarantee under Art. 768(1) Com. C.

Since this date was fixed for judgment, we render the following Judgment after examining the High Court opinion in File No. 35/58, Megabit 3, 1958 (March 12, 1966 G.C.), and the grounds of appeal.

JUDGMENT

When this case was first instituted in the High Court as Civil Case No. 35/58, the respondent, Ato Mohammed Abdurahman, was the plaintiff. The defendants were Ato Gitit Lemma, defendant No.1, and Ato Abebe Lebelew, the present appellant, defendant No. 2.

The facts of the case are as follows: Defendant No. 1 had signed a promissory note for \$9,600 (Nine thousand six hundred dollars) payable within a fixed period of time which defendant No. 2 guaranteed. Thus defendant No. 1 is a principal debtor while defendant No. 2 is a guarantor.

Subsequently a sum of only 3,000 (Three thousand dollars) was paid to the creditor. He consequently sued debtor and creditor together in the High Court, claiming that they were jointly liable for the remaining sum of \$ 6,600 (Six thousand six hundred dollars) with interest and costs.

The defendants appeared in the High Court and requested the Court to adjourn the hearing so that they could settle their differences privately. Accord-

ingly, the hearing was adjourned. On the date set for hearing, defendants failed to appear, although they had failed to effect a compromise with the plaintiff. The High Court, in its session of Megabit 3, 1958 (March 12, 1966 G.C.) accepted the promissory note submitted by the plaintiff and entered judgment against the defendants in their absence, in accordance with the provisions of Articles 825, 768 and 790 of the Commercial Code. The defendants were held jointly liable to the sum of \$ 6,663 (Six thousand six hundred and sixty three dollars) claimed by the plaintiff and interest at 9% per annum from the date of maturity of the debt, until its payment in full. The defendants were also ordered to pay the plaintiff 50 (fifty dollars) costs, and court fees according to receipts.

Defendant No. 2, the guarantor is the present appellant. In his memorandum of appeal, filed on Megabit 28, 1958 (April 6, 1966 G.C.), appellant's advocate included the following points:

- (1) Appellant signed the promissory note as a guarantor when defendant No. 1 bought a truck and a trailer from the respondent. This cannot be denied.
- (2) Appellant undertook to be the guarantor of defendant No.1 because defendant No.1 bound himself, by a written agreement, to deposit the registration (title deed) book with the respondent so that defendant No.1 could not sell the truck and the trailer before the debt was paid in full. The instrument evidencing this agreement was also deposited with the respondent.
- (3) However, defendant No. 1 sold the trailer with the consent of the respondent, but without a similar consent from the appellant. Therefore, the guarantee should be null and void because debtor and creditor have acted in violation of their obligations.
- (4) Even if the court is of the opinion that the guarantee should not be null and void, this is a simple guarantee whereby, on the basis of Art. 1934(2), the guarantor may not be required, to pay the debt before the principal debtor fails to discharge his obligations. Therefore, the judgment of the High Court should be quashed.

The advocate for the respondent included the following arguments in his reply filed on Miazia 12, 1958 (April 20, 1966 G.C.):

- (1) Defendant No. 1 sold the trailer with the consent of the appellant and not with the consent of the respondent. Appellant and defendant No. 1 were together when the proceeds of the sale, a sum of \$3,000 was paid to the respondent.

Moreover, the trailer was sold before the institution of suit on the unpaid debt. The respondent has not assumed any obligation alleged by the appellant and, therefore, the arguments of the appellant are unfounded.

- (2) Since the guarantee undertaken by the appellant is not a simple guarantee, Article 1934(2) of the Civil Code does not apply.
- (3) The relevant articles are Articles 766, 768 and 825(3) of the Commercial Code, and Article 1933(1) of the Civil Code.
- (4) Whereas, cases concerning promissory notes and other similar matters are governed basically by Article 284 of the Civil Procedure Code; whereas

this case was not instituted in the court of first instance, and whereas appeals may not generally be taken on such matters, the judgment of the High Court should be affirmed and the case dismissed with costs.

Opinion of the Court

1. When the principal debtor and the guarantor, the present appellant, were sued in the High Court, they requested the High Court to adjourn the hearing so that they could settle their differences privately; but they did not deny the claims of the plaintiff.

2. A date of hearing was fixed so that they could, if possible, settle their differences in the meantime and inform the Court as to the outcome, at the date of hearing. At the date of hearing, they were also expected to file a statement of defence, should they fail to reach an agreement. Their failure to appear in Court on the date fixed for the hearing may be taken as an admission of the claims of the plaintiff.

3. If defendants had felt aggrieved by the *ex-parte* judgment rendered by the High Court against them, they should have, in accordance with the law, sought remedy in the Court of first instance.

4. Even before this Court the appellant merely contends orally that the guarantee must be null and void since the respondent had breached his obligations, without submitting any written evidence in support of his contention.

5. In short, the appellant may not now avail himself of the right which he failed to use in the lower Court.

6. The guarantee undertaken by the appellant is not the type of guarantee contemplated by Article 1934(2) of the Civil Code. Therefore, the guarantee based arguments of the appellant do not support him.

WHEREAS

- (a) a guarantee given on a promissory note is governed by Articles 766-768 and 825(3) of the Commercial Code; and
- (b) as provided by these articles, the obligations of the principal debtor and the guarantor are equal and indivisible as a result of which the creditor could demand the debtor or the creditor or both to discharge the debt fully;
- (c) *particularly* by virtue of Article 768(1) of the Commercial Code, a guarantor is bound to pay the debt in the same manner as the principal debtor, there are no grounds which would free the guarantor from payment of the debt. We, therefore, affirm the High Court judgment and dismiss the appeal.

The appellant shall pay the respondent Eth. \$50 costs.

A copy of this judgment shall be sent to the High Court.

Delivered in open Court on this 10th day of Genbot, 1958 (May 18, 1966 G.C.) in the Supreme Imperial Court, in the presence of both parties.

ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፤
 እንደኛ ፡ ችሎት ።

ዳኞች ፤

አረንጉሥ ፡ ቅጣው ፡ ይታጠቁ ፡

አቶ ፡ ወልደሐና ፡ ገብረኪዳን ፡

አቶ ፡ ታደሰ ፡ ተክለጊዮርጊስ ።

እመት ፡ ንግሥቲ ፡ ፋንታዬ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤

ሳህለማርያም ፡ መንገሻ ፡

በፍርድ ፡ መንገሻ ፤

እመቤት ፡ መንገሻ ፤ መልስ ፡ ሰጭዎች ።

በቀለ ፡ ፋንታ ፤

ወልደማርያም ፡ ሃብተማርያም ፤

የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቅጥር ፡ ፪፻፸፮/፲፰ ፡ ፩ ፡ ም ፡

ሰለ ፡ ውርስ ፡—ሰለ ፡ ኑዛዜ ፡—ቀን ፡ ያልተጻፈባቸው ፡ በግልጽ ፡ የሚደረጉ ፡ ኑዛዜዎች ፡—በተና
 ግዥ ፡ ጽሑፍ ፡ የሚደረጉ ፡ ኑዛዜዎች ፡ ስላላቸው ፡ ጥጋ ፡—የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፳፻፷፮ ።

—ከውርስ ፡ መንቀል ፡—የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፱፻፴፱ ፡ ፱፻፴፰ ፡ የ፲፱፻፶፪ቀ ፡ የፍ
 ትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ከመጽናቱ ፡ በፊት ፡ ስለተፈጠሩ ፡ ሕጋዊ ፡ ሁኔታዎች ፡—የፍትሐ ፡ ብሔር ፡
 ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፫፻፲፻፶፮ ።

ተከላሽ ፡ ቀን ፡ ያልተጻፈበት ፡ ኑዛዜ ፡ እይጻጻም ፤ ሲል ፡ ያቀረበውን ፡ ክርክር ፡ የከፍተኛው ፡
 ፍርድ ፡ ቤት ፡ ስላልተቀበለው ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ውሳኔ ፤ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔ ፡ ጸንቷል ።

፩/ በኑዛዜዎች ፡ ላይ ፡ ቀን ፡ መስፈር ፡ እለበት ፤ የሚል ፡ ደንብ ፡ የወጣው ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡
 ሕግ ፡ ነው ። ከፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ መጽናት ፡ በፊት ፡ የተፈጸመ ፡ ኑዛዜ ፡ የሚተላለፈው ፡ በጥንቀ ፡
 ሕግ ፡ ሲሆን ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ፫፻፲፻፶፮ ፡ መሠረት ፡ ኑዛዜው ፡ በጥንቀ ፡ ሕግ ፡
 ስር ፡ የሚጻፍ ፡ ከሆነ ፡ የሚረሰስ ፡ እይሆንም ።

፪/ እንደ ፡ ተናጻጻፍ ፡ በዘመን ፡ ሕይወቱ ፡ እንደን ፡ ሰው ፡ እንደልጁ ፡ አድርጎ ፡ ካልተቀበለ ፡
 የዚያ ፡ ሰው ፡ በኑዛዜው ፡ ውስጥ ፡ እለመጠቀስ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ፱፻፴፱ ፡ በገምታ ፡
 ከውርስ ፡ እንደተነቀለ ፡ አድርጎ ፡ እያስቆጥረውም ።

ፍርድ ፡

እመት ፡ ንግሥቲ ፡ ፈንታዬ ፡ ከሳሽ ፡ በይግባኝ ፡ ተከላሾች ፡ በመጀመሪያ
 ደረጃም ፡ ተከላሽ ፡ ሆነው ፡ የሚከራከሩት ፡ በእመት ፡ ባረኛ ፡ ውርስ ፡ ነው ።

እመት : ባረና : መንገሻንና : ፈንታዬን : ወልደዋል = ሁለቱም : የእመት : ባረና : ልጆች : ክናታቸው : በፊት : ሞተዋል =

መንገሻ : የሚባለው : የባረና : ልጅ : ግህለ : ማርያምን : በፍርድን : እመ ቤትን : ወልደል =

ይህን : ሁለቱም : ወገኖች : ይተማመናሉ =

ፈንታዬ : የሚባለው : የእመት : ባረና : ልጅ : በቀለን : ወልደል = ይህን : ይተማመናሉ = ከሳሽ : ንግሥቱ : የፈንታዬ : ልጅ : ነኝ : ትላለች = የፈን ታዬንም : የአባቱን : ወገኖች : ከሰሺ : ልጅ : መሆኔን : ረትቻለሁ : ትላለች =

ተከሳሾች : ንግሥቱ : የፈንታዬ : ልጅ : መሆኗን : እናውቅም = እናታ ችን : ባረናም : አላወቁትም : አሉ = እመት : ንግሥቱ : ከፈንታዬ : ከጋብቻ : ሚስት : የተወለደች : አይደለችም : ከውጭ : የተወለደሁ : ነኝ : ትላለች =

እመት : ባረና : ኑዛዜ : አላቸው =

በኑዛዜአቸው : ውርሳቸውን : የሰጡት : ለልጅ : ልጆቻቸው : ለመንገሻ : ለሦስቱ : ልጆች : ለግህለ : ማርያም : ለበፍርድ : ለእመቤትና : ለፈንታዬ : ልጅ : ለበቀለ : ነው =

እመት : ባረና : በኑዛዜአቸው : “ከእነዚህ : ከአራቱ : ልጆቹ : ሌላ : ተወ ልጃለሁ : ብሎ : ቢመጣባቸው : አራቱም : አንድ : ላይ : ሆነው : ይከራከሩ = ከነዚህ : ውስጥ : አልከራከርም : የሚል : ቢኖር : አምስት : ብርና : ሁለት : ቁና : ባቂላ : ሰጥተውት : ይሂድ =

ከነዚህም : ከአራቱ : ልጆቹ : በላይ : ልጅ : ነኝ : ብሎ : ቢመጣባቸው : ተከራክረው : ቢሸነፉ : ከዚያው : መሬት : መታገጃውን : አምስት : ክንድ : መሬት : ሰጥቼዋለሁ : በዚህ : አግጃለሁ :” ብለዋል =

የንግሥቱ : ነገረ : ፈጅ : ኑዛዜው : ቀን : የሌለበት : ስለሆነ : የሚጻና : ኑዛዜ : አይደለም = ተናዛገገ ፤ “መታገጃውን : አምስት : ክንድ : መሬት : ሰጥ ቸዋለሁ” ፤ ያሉት : ለወንድ : ነው ፤ ንግሥቱ : ቤት : ስለሆነች : በሷ : ላይ : የሚጻና : አይደለም = በደል : ሳይኖርባት : ንግሥቱ : ከባረና : ውርስ : ልትነ ቀል : ስለማይገባ : መውረስ : ይገባታል = በኑዛዜው : ውስጥ : የንግሥቱ : ስም : ስላልተጻፈ ፤ በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ቍጥር : ፱፻፱፰ : መሠረት : ኑዛዜው : ውድቅ : መሆን : ይገባዋል ፤ ብሎ : ተከራክሯል =

አንደኛ ፤ ኑዛዜው : ቀን : የሌለበት : ስለሆነ : አይጻናም : ስለተባለው ፤

የ፲፱፻፶፪ : ዓ : ም : የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ቍጥር : ፳፻፶፰ : ኑዛዜ : ቀኑን ወሩንና : ዓመተ : ምሕረቱን : የሚገልጥ : ከሌለበት : ፈራሽ : እንዲሆን : ያዛል = ይኸውም : ሲሆን : በዚሁ : ቍጥር : በንዑስ : ቍጥር : ፪ : የተመለከተው : ለዳኛ : አስተያየት : የሚፈቅደው : የተጠበቀ : ሆኖ : ነው =

የ፲፱፻፶፪ : ዓ : ም : የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ወደኋላ : አይሠራም =

ይህ : ኑዛዜ : የተደረገው : በሐምሌ : ፲፩ : ቀን : ፲፱፻፶፩ : ዓ : ም : መሆኑን ምስክርች : አረጋግጠው : መስከረዋል = የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ከመታወጁ : በፊት : ስለሆነ ፤ በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ቍጥር : ፫፻፺፻፶፩ : (ሀ) እንደተመለከተው : በቀድሞው : ሕግ : መሠረት : የተደረገ : ኑዛዜ : ይጻፋል =

በቀድሞው ፡ ሕጋችን ፣ በኑዛዜው ፣ ውስጥ ፣ ኑዛዜው ፣ የተጻፈበትን ፣ ቀን ፣ ያልተመለከተ ፣ እንደሆነ ፣ ፈራሽ ፣ ነው ፤ የሚል ፣ የለም ፣ ለተንኮል ፣ የተደረገ ፣ ነገር ፣ ካልሆነ ፣ በቀር ፣ ቀን ፣ አልተጻፈበትም ፣ ተብሎ ፣ ኑዛዜው ፣ አይፈርስም ።

ስለዚህ ፣ የእመት ፣ ባፈና ፣ ኑዛዜ ፣ ቀን ፣ ወር ፣ ዓመት ፣ ምሕረት ፣ አልተጻፈበትምና ፣ ይፈርሳል ፤ የተባለውን ፣ ክርክር ፣ አልተቀበልነውም ።

ሁለተኛ ፣ “ከነዚህም ፣ ከአራቱ ፣ ልጆቹ ፣ በላይ ፣ ልጅ ፣ ነኝ ፣ ብሎ ፣ ቢመጣባቸው ፣ ተከራክረው ፣ ቢሸነፉ ፣ ከዚያው ፣ መሬት ፣ መታገጃ ፣ እምስት ፣ ክንድ ፣ መሬት ፣ ሰዎቹዋለሁ ፤” የሚለው ፣ ለወንድ ፣ የተነገረ ፣ ነው ፤ ንግሥቱ ፣ ሴት ፣ ስለሆነች ፣ እሷን ፣ አይጨምርም ፣ ስለተባለው ፣ ሟችቷ ፣ “ከእነዚህ ፣ ከአራቱ ፣ ልጆቹ ፣ በላይ ፣ ልጅ ፣ ነኝ ፣ ብሎ ፣ ቢመጣባቸው” ያሉት ፣ ቃል ፣ ከአራቱ በላይ ፣ ወንድም ፣ ቢሆን ፣ ሴት ፣ ነው ፣ እንጂ ፣ ወንድን ፣ ብቻ ፣ አለመሆኑ ፣ ግልጽ ፣ ነው ። ደግሞ ፣ ለወንድ ፣ የተነገረ ፣ ለሴትም ፣ የሚጻፍ ፣ ስለሆነ ፣ የንግሥቱን ፣ ነገረ ፣ ፈጅ ፣ ክርክር ፣ አልተቀበልነውም ።

ሦስተኛ ፣ ንግሥቱ ፣ በደል ፣ ሳይኖርባት ፣ ክርስቱ ፣ (ከውርሱ) ፣ ልትነቀል ፣ አይገባትም ፣ ሟችቷም ፣ በኑዛዜአቸው ፣ የንግሥቱን ፣ ስም ፣ አላስገቡትምና ፣ ኑዛዜው ፣ አይጻፍም ፣ ስለተባለው ፣ ክርክር ፣ የሟች ፣ ኑዛዜ ፣ ከአራቱ ፣ ልጆቹ (የልጅ ፣ ልጆቻቸውን ፣ ልጆቹ ፣ ይሏቸዋል) ፣ በላይ ፣ ሌላ ፣ አላውቅምና ፣ አላወርሰውም ፣ አይወርሰኝም ፣ ነው ፣ የሚሉት ፣ እንጂ ፣ በበደል ፣ ምክንያት ፣ ከውርስ (ከርስት) የመንቀል ፣ ነገር ፣ አይደለም ። ሟችም ፣ የልጅ ፣ ልጆቹ ፣ እገሌ ፣ እገሌ ፣ አራቱ ፣ ናቸው ፣ ብለው ፣ ከእግ ፣ ሚስት ፣ የተወለዱትን ፣ ብቻ ፣ አውቀው ፣ ተቀብለው ፣ ቢያወርሱ ፣ ከጋብቻ ፣ ውጭ ፣ ተወለድሁ ፣ የምትልና ፣ አባትም ፣ ሆነ ፣ ቤተሰብ ፣ ያላቀፋትን ፣ ያላወቋትንም ፣ አላወረሱም ፣ ተብሎ ፣ ከሕጋዊ ፣ ጋብቻ ፣ ለተወለዱት ፣ ለአራቱ ፣ የልጅ ፣ ልጆቻቸው ፣ የተናዘዙት ፣ አይፈርስም ።

እመት ፣ ባፈና ፣ ያላወቋትን ፣ ከጋብቻ ፣ ውጭ ፣ ከፈንታዩ ፣ የተወለድሁ ፣ ነኝ ፣ የምትለውን ፣ ንግሥቱን ፣ በኑዛዜአቸው ፣ ውስጥ ፣ አልጻፉዋትም ፣ ስለተባለው ፣ መቼ ፣ “የልጅ ፣ ልጄ ፣ ነች ፣ ብለን ፣ አውቀናታል” ፣ አሉና ፣ ነው ፣ ረሷት ወይም ፣ በዝምታ ፣ አለፋት ፣ የሚባለው?

እንዲያውም ፣ ከአራቱ ፣ ልጆች ፣ በቀር ፣ ልጅ ፣ የለኝም ፣ ብለው ፣ ከአራቱ ፣ በላይ ፣ የመጣውን ፣ እንዳይቀበሉ ፣ አጥብቀው ፣ ከልክለዋል ፣ ይህም ፣ የመዘን ጋት ፣ ነው ፣ ወይም ፣ በዝምታ ፣ ስሜን ፣ ሳያነሱት ፣ ቀሩ ፣ የሚያሰኝ ፣ አይደለም ፣ ከአራቱ ፣ በቀር ፣ ሌላ ፣ የለኝም ፣ ነው ፣ ያሉት ፣ ስለዚህ ፣ በዚህም ፣ ላይ ፣ የንግሥቱ ፣ ነገረ ፣ ፈጅ ፣ ክርክር ፣ መሠረት ፣ የሌለው ፣ ነው ።

በነዚህ ፣ ሁሉ ፣ ምክንያቶች ፤

የከፍተኛው ፣ ፍርድ ፣ ቤት ፣ በይግባኝ ፣ ባይ ፣ በእመት ፣ ንግሥቱ ፣ የፈረደውን ፣ አጽንተን ፣ ይግባኙን ፣ ውድቅ ፣ አድርገንዋል ።

ጥቅምት ፣ ፲ ፣ ቀን ፣ ፲፱፻፶፱ ፣ ዓ ፣ ም ፡

SUPREME IMPERIAL COURT

Div. 1

Judges:

Afenegus Ketaw Yitateku

Ato Woldehana Gebre Kidan

Ato Tadesse Tekle Giorgis

NEGESTIE FENTAYE v. SAHLE MARIAM MENGESHA ET AL.

Civil Appeal No. 676/58

Successions - Wills - Validity of undated holograph or public wills - Application of 1960 Civil Code to pre-Code situation - Civil Code Arts 887, 938, 939, 3355.

On appeal from the decision of the High Court, denying the appellant's contention that a will is of no effect because it was undated and that therefore the appellant is entitled to part of the succession.

Held: Decision affirmed.

1. The requirement of dated wills figures in the Civil Code of 1960. Wills made prior to the Civil Code are not governed by the Civil Code provisions and are valid if they satisfy the requirements of pre-Code law (Art. 3355).

2. Where a testator had not recognized a person as his child during his life time the appointment of another person as a legatee by universal title does not imply tacit dishersion within the meaning of Art. 939 of the Civil Code.

This case concerns the succession of Woz. Bafena.

Mengesha and Fantaye were born to Woz. Bafena; both of them died before their mother.

Sahle Mariam, Beferdu and Emebet were born to Mengesha; Bekele was born to Fantaye. The appellant alleges that she is the daughter of Fantaye and that she has established her status as Fantaye's daughter in a court action against Fantaye's paternal relatives.

The respondents reject the allegations of the appellant that she is Fantaye's daughter and submit that Woz. Bafena, their grandmother, did not acknowledge her. The appellant admits that she was born out of wedlock.

Woz. Bafena had made a will on her death. The will provides that her succession would devolve upon Sahle Mariam, Beferdu, Emebet, and Fantaye's son, Bekele.

The will in part provides: "...If a person other than one of my four children claims a share as my child, the four children shall contest the claim jointly. Anyone who refuses to contest the said claim shall be entitled to \$5.00 and two kunnas of beans, and nothing else. The rest shall belong to

the remaining children. If the new claimant wins his case, he shall be entitled only to *five arms length of land.*"

The advocate for the appellant submits the following contentions: the will is of no effect since it is not dated. The appellant is not bound by the will since it refers to a male claimant. The appellant should not be disinherited in the absence of any fault on her part. The will must be invalidated under Article 938 and 939 since it does not mention the name of the appellant.

As to the first contention: Article 887 (1) of the Civil Code of 1960 provides that a will shall be of no effect if it does not show the day, the month and the year on which it was made. This is, however, without prejudice to the discretion given to the court under Sub-Article (2) of the same.

The Civil Code of 1960 does not operate retroactively. It was proved by the testimony of the witnesses that the will in question was drawn up on July 18, 1959. A will drawn up prior to the coming into force of the Code in accordance with the law in effect then, shall remain valid, by virtue of Art. 3355(a).

In our pre-Code law there is no provision which states that an undated will per se is of no effect. Such a will is valid in the absence of any fraudulent act. The argument of the advocate for the appellant on the question of date is unacceptable.

As to the argument that the words "...If the new claimant wins the case, he shall be entitled only to five arms length of land", do not apply to a female claimant, the court thinks that those words were clearly meant to include a female claimant. Moreover, sentences constructed with masculine subjects usually include feminine subjects as well. The advocate's contention is therefore inadmissible.

The contentions that the appellant may not be disinherited without any fault on her part and that the will must be declared of no effect since the testator failed to mention the appellant's name therein, do not have proper basis. This is not a question of disinheriting a person on the ground of fault. The deceased acknowledged only the four grandchildren born in wedlock, (which she calls her children) and made a will to the effect that her succession would devolve upon them. The fact the the deceased did not make any testamentary provision in favour of a child that claims to have been born out of legitimate wedlock and was not acknowledged, either by the father or the family, may not subject the will to invalidation.

Since Woz. Bafena did not acknowledge the appellant, it is erroneous to contend that she was tacitly disinherited.

Moreover, the testator expressly provided that she did not have children other than the four grandchildren, and forbade in very strong terms their acknowledgment of any other claimants. Therefore, the argument of the advocate along this line is not well founded.

For all these reasons, the judgment of the High Court is affirmed, and the appeal dismissed.

Tekemt 10, 1959.

ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፤
አሥመራ ፤

ጻዕቶች ፤

ዶክተር ፡ ጋኤታኖ ፡ ላቲላ ፤
ግራዝማች ፡ ተፈሪ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፤
ግራዝማች ፡ ዮሐንስ ፡ እማን ።

አቶ ፡ አርአያ ፡ አምደ ፡ ሚካኤል ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤
አቶ ፡ ካሕሣይ ፡ ገብረ ፡ ትንሣኤ ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቊጥር ፡ ፻፬/፲፮ ፡ ፡ ም ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በጽሑፍ ፡ ስለተፈጸመ ፡ ውሎች ፡ የሚተርብ ፡ ግስረጃ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ቊጥር ፡ ፻፲፮ ፡ ፻፲፮ ።

መልስ ፡ ሰጭ ፡ በተጻፈ ፡ ሰነድ ፡ ከተበደረው ፡ ገንዘብ ፡ ውስጥ ፡ የተወሰነ ፡ ገንዘብ ፡ መክፈሉን ፡ ቢቃል ፡ እንዲያስረዳ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ስለፈቀደለት ፡ በመቃወም ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ውሳኔ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔ ፡ ተገልጧል ።

፩/ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥር ፡ ፻፲፮ ፡ እና ፡ ፻፲፮ ፡ መሠረት ፡ በጽሑፍ ፡ ስለተፈጸመ ፡ ውሎች ፡ የቃል ፡ ግስረጃ ፡ ግቅረብ ፡ አይቻልም ። በጽሑፍ ፡ ስለተፈጸመ ፡ የብድር ፡ ውል ፡ መክፈል ፡ ግስረጻት ፡ የሚቻለው ፡ እንደረሰኝ ፡ ያለ ፡ ጽሑፍ ፡ በግቅረብ ፡ ብቻ ፡ ነው ።

ፍርድ ፤

የክሱ ፡ መነሻ ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ባጭሩ ፡ የሚከተለው ፡ ነው ። መልስ ፡ ሰጭው ፡ ከይግባኝ ፡ ባይ ፡ ፻፲፮ ፡ ብር ፡ ይበደራል ። እንደ ፡ አውሮፓውያን ፡ አቆጣጠር ፡ በማርች ፡ ፳፩/፳፱ ፡ ፡ ም ፡ ገንዘቡን ፡ እመልሳለሁ ፤ በማለት ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ ግዴታ ፡ ገብቶ ፡ የሐዋላ ፡ ወረቀት ፡ ፈርሞ ፡ ለይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ይሰጣል ። ይህን ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ እና ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ ተማምነውበታል ። መልስ ፡ ሰጭው ፡ ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ገንዘቡን ፡ በስምምነቱ ፡ መሠረት ፡ ስላልመለሰ ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ “ገንዘቤን ፡ ይክፈለኝ” ፡ ሲል ፡ በከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ክስ ፡ አቀረበ ።

መልስ ፡ ሰጭውም ፡ እከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ቀርቦ ፡ ከተበደረው ፡ ፻፲፮ ፡ ብር ፡ ውስጥ ፡ ፻፻ውን ፡ መክፈሉን ፡ በምስክሮች ፡ እንዲያስረዳ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ እንዲፈቅድለት ፡ ጠየቀ ። የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤትም ፡ ጥያቄውን ፡ በመቀበል ፡ ምስክሮች ፡ እንዲቀርቡ ፡ ፈቀደ ። ምስክሮቹም ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ ከዕዳው ፡ ውስጥ ፡ ፻፻ ፡ ብር ፡ እንደከፈለ ፡ ስላረጋገጡ ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ የቀረውን ፡ ፬፻፷ ፡ ብር ፡ እና ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ለጻኝነት ፡ ያወጣውን ፡ ገንዘብ ፡ እንዲከፍል ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ አዘዘ ።

ይግባኝ ፡ ባዩም ፡ ይህን ፡ ፍርድ ፡ በመቃወም ፡ ወደዚሁ ፡ ወደጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ይግባኝን ፡ አቀረበ ። ይግባኝ ፡ ያለበትም ፡ ዋናው ፡ ምክንያት ባላጋራዬ ፡ የሐዋላ ፡ ወረቀት ፡ ፈርሞ ፡ ሳለ ፡ ከተበደረው ፡ ገንዘብ ፡ ፪፻ ፡ ብር ፡ መክፈሉን ፡ ሕግን ፡ በሚቃረን ፡ ከሕግ ፡ ውጭ ፡ በሆነ ፡ በቃል ፡ ምስክር ፡ እንዲያሰረዳ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የፈቀደለት ፡ በሚገባ ፡ ስላልሆነ ፡ ፍርዱ ፡ ውድቅ ፡ መሆን ፡ አለበት ፡ በማለት ፡ ነው ።

መልስ ፡ ሰጭውም ፡ ከተበደርኩት ፡ ገንዘብ ፡ ፪፻ ፡ ብር ፡ መክፈሉን ፡ በሚገባ ፡ ስላስረዳሁ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፍርድ ፡ መጽደቅ ፡ አለበት ፡ ሲል ፡ ተከራክሯል ።

ዋናው ፡ ጭብጥ ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ የሐዋላ ፡ ወረቀት ፡ በመፈረም ፡ ከተበደረው ፡ ገንዘብ ፡ በከፊል ፡ ለአሰዳሪው ፡ መመለሱን ፡ በቃል ፡ ምስክር ፡ ለማሰረዳት ፡ ይችላል ? ወይም ፡ አይችልም ? የሚለው ፡ ነው ።

የንግድ ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፻፶፭(፫) እንዲህ ፡ ይላል ፤ “አከፋፈሉ ፡ በክፊል ፡ የሆነ ፡ እንደሆነ ፡ ከፋይ ፡ የዚህ ፡ አከፋፈል ፡ ጽሑፍ ፡ በወረቀቱ ፡ ላይ ፡ እንዲደረግና ፡ የደረሰኝ ፡ ሰነድም ፡ እንዲሰጠው ፡ ለማስገደድ ፡ ይችላል” ።

ምንም ፡ እንኳ ፡ ይህ ፡ ቁጥር ፡ ከዚህ ፡ ከፊታችን ፡ የቀረበውን ፡ ጉዳይ ፡ ለመወሰን ፡ ባይረዳንም ፡ በሐዋላ ፡ ወረቀት ፡ የተበደረ ፡ ሰው ፡ ብድሩን ፡ በክፊል ፡ ሲመልስ ፡ መክፈሉ ፡ በሐዋላው ፡ ወረቀት ፡ ላይ ፡ እንዲጠቀስለትና ፡ መክፈሉን ፡ የሚያሳይ ፡ ደረሰኝ ፡ እንዲሰጠው ፡ ለመጠየቅ ፡ መብት ፡ እንዳለው ፡ ያስረዳል። ይህ ፡ የተጠቀሰው ፡ ቁጥር ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ በሐዋላ ፡ ወረቀት ፡ ከተበደረው ፡ ገንዘብ ፡ በከፊል ፡ መመለሱን ፡ ለማሳየት ፡ ምን ፡ ዓይነት ፡ ማስረጃ ፡ ማቅረብ ፡ እንዳለበት ፡ ስለማይናገር ፡ ወደፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ መመለስ ፡ ግድ ፡ ይሆንብናል።

የሐዋላ ፡ ወረቀት ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ እንደ ፡ “ጽሑፍ ፡ ውል” ወይም ፡ “የጽሑፍ ፡ ሰነድ” ፡ መቆጠር ፡ አለበት ። ለዚህም ፡ ጉዳይ ፡ አግባብ ፡ ያላቸው ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፻፲፭ ፡ እና ፡ ፻፲፮ ፡ ናቸው ። በነዚህ ፡ ቁጥሮች ፡ መሠረት ፡ በጽሑፍ ፡ የተደረገን ፡ ውል ፡ በቃል ፡ ምስክር ፡ ማስረዳት ፡ አይቻልም ። ስለዚህ ፡ የሐዋላ ፡ ወረቀት ፡ የያዘው ፡ ሰው ፡ ምንም ፡ አልተከፈለኝም ፡ ብሎ ፡ ሲከራከር ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ነገሩን ፡ ለማጣራት ፡ የቃል ፡ ምስክር ፡ በመፍቀዱ ፡ ተሳስቷል ። በዚህም ፡ ምክንያት ፡ ይግባኝን ፡ ተቀብለን ፡ የሚከተለውን ፡ ውሳኔ ፡ ሰጥተናል ።

የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፍርድ ፡ ውድቅ ፡ ሆኖ ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ የተበደረውን ፡ ፻፶፭ ፡ ብር ፡ ለይግባኝ ፡ ባዩ ፡ እንዲከፍል ፡ አዘናል ። በተጨማሪም ፡ ከማርች ፡ ፳፩/፳፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ፳ምር ፡ ዕዳውን ፡ ከፍሎ ፡ እስከጨረሰ ፡ ድረስ ፡ ወለድ ፡ በመቶ ፡ ዘጠኝ ፡ ሂሳብ ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ ለይግባኝ ፡ ባዩ ፡ እንዲከፍል ፡ አዘናል ። በተጨማሪም ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ለጻኝነት ፡ የከፈለውን ፡ እና ፡ ፶ ፡ ብር ፡ ኪማራ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ለይግባኝ ፡ ባይ ፡ ይክፈል ፡ ብለናል ።

ይህ ፡ ፍርድ ፡ አሥመራ ፡ ኅዳር ፡ ፳፪/፲፱፻፶፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ተሰጠ ።

SUPREME IMPERIAL COURT
Asmara

Judges:

Dr. Gaetano Lattila
Azmatch Tefferi Wolde Michael
Grazmatch Yohannes Aman

ARAYA AMDE MICHAEL v. KAHSAY GEBRE TENSAE

Civil Appeal No. 104/58

Civil Code - Evidence in relation to written contracts - Civil Code Arts. 2005, 2006.

On appeal from the order of the High Court recognizing respondent's payment of part of the debt on the basis of oral evidence, although the debt arose from a contract of loan in which a signed bill of exchange was handed over to the lender.

Held: Decision reversed.

1. Under Arts. 2005, 2006 Civ.C., it is prohibited to introduce oral evidence in matters of written agreements. The payment of a sum loaned pursuant to a written contract of loan may only be proved by producing documents such as a receipt.

After hearing the case that was brought on appeal, gave the following judgment.

Ato Kahsay Gebretinsae borrowed \$660 (six-hundred and sixty dollars) from Ato Araya Amdemichael. On the 31st of March 1964, he (Ato Kahsay) entered into an obligation to return the money, and signed a Bill of Exchange which he handed to the lender. This fact is admitted by both the parties.

Because the debtor (or borrower) did not return the money according to the agreement, the lender, in order to get his money back properly, brought a suit against the defendant [sic] in court.

In the High Court, Ato Kahsay Gebretinsae alleged that out of the money he borrowed, he paid back \$200 (two hundred dollars); he prayed the court to allow him to prove his allegation by a witness; the court allowed the introduction of oral evidence. The witness testified in his (Ato Kahsay's) favour. On the basis of the testimony of the witness, the court accepted that the \$200 were returned, and ordered that Ato Kahsay pay the remaining \$460 and the court fees.

When this judgment was given, Ato Araya Amdemichael appealed to the Supreme Court. He stated that the reason for his appeal is that "the High Court gave an erroneous decision in that it allowed my opponent to prove that he returned part of the loan given under a Bill of Exchange by the introduction of oral evidence, which is prohibited by law."

The respondent argues that since "I proved that I paid back \$200" the decision of the High Court should be affirmed.

The important issue is whether or not the law allows one who borrowed money under a Bill of Exchange to introduce oral evidence to prove that he paid back all or part of his debt. Article 775(3) of the Commercial Code provides:

“If one who borrows money under a Bill of Exchange returns his debt partially, mention of the payment shall be made on the bill and he should require that a receipt be given to him”.

Although this law does not have a direct bearing on the case, it makes it clear that one who borrows money by signing a Bill of Exchange has the right, when he partially pays back the debt, to require that mention of the payment be made on the bill and that a receipt showing that he made payment be given to him.

Since this law does not tell us of any other way by which we can settle the matter of repayment, we find it necessary to refer to the Civil Code in order to determine the question of proof.

Since the laws relevant to matters of proof are found in the Civil Code, it should be considered (or accepted) that a situation of a Bill of Exchange is treated under the Civil code as “written agreement” or “written document.” The relevant provisions are therefore Articles 2005 - 2006 of the Civil Code. According to these provisions it is prohibited to introduce oral evidence in matters of written agreement. Therefore, it seems that the High Court erred in deciding that the debt is partly paid by hearing a witness, while the lender who is holding the Bill of Exchange, said that he did not receive any. Hence, we should accept the appeal.

FOR THIS REASON, after examining the appeal made by Ato Araya Amdemichael of the High Court's decision given on the 16th Sene 1958 (File No. 132/58) we give the following judgment:

We accept the appeal and reverse the decision of the High Court. We order that Ato Kahsay Gebretinsae pay to his opponent \$660 and interest of 9% starting from the 31st of March 1964 until he finishes paying back his debt.

We affirm the High Court's decision as regards the payment of court fees. Besides, we order that Ato Kahsay Gebretinsae pay \$50 to his opponent for losses incurred in this level.

This judgment was given at Asmara on the 22nd of Hedar 1959.

ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፤
አሥመራ ።

ጻዕቶች ፡ ም/አፈንጉሥ ፡ ጥበቡ ፡ በየነ ፤

አቶ ፡ ኃይሌ ፡ አማን ፤

ቀኛዝማች ፡ ተስፋጊዮርጊስ ፡ ገብረትንግኤ ።

ሶፔታ ፡ ናሲዮናል ፡ ትራንስፖርት ፡ ጉንድራንድ ፡ ወንድማማቾች ፤
ይግባኝ ፡ ባይ ፤

በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ የይግባኝ ፡ ቊጥር ፡ ፻፱/፶፰ ፤
ሲኞር ፡ ፒዩትሮ ፡ ፋሌታ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤

በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ የይግባኝ ፡ ቊጥር ፡ ፫/፶፱ ፤
የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ።

ለምስቱም ፡ መዝገቦች ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፤ አቶ ፡ ሥዩም ፡ ምስግና ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ ቊጥር ፡ ፻፰/፶፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡

የውል ፡ ግዴታዎች ፡ የመረት ፡ ሽያጭ ፡ የቀደምትነት ፡ መብት ፡ ፡ ስለቃል ፡ ግስ
ረጅ ፡ በቂነት ፡ ስትን ፡ ልቡና ፡ ስለግረጸዎ ፡ የሸያጭ ፡ ውል ፡ ስለማይንቀሳቀስ ፡ ገብረት ፡ መዝ
ገብ ፡ መጥፎ ፡ ልቡና ፡ ፡

ውክልና ፡ ስለውክልና ፡ ወሰን ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥሮች ፡ ፫፻፲ ፡ ፫፻፶፮ ፡ ፩፻፲
፻፶፱ ፡ ፩፻፷፻፳፫ ፡ ፩፻፷፻፲፮ ፡ ፩፻፷፻፲፯ ፡ የትእዛዝ ፡ ቊጥር ፡ ፳፮/፶፰ ።

ክሱ ፡ የተረበበት ፡ መረት ፡ በአንደኛው ፡ ይግባኝ ፡ ባይና ፡ በመልስ ፡ ሰጭው ፡ መካከል ፡ በሕራ
ጅ ፡ ስለተሸጠ ፡ ይህንኑ ፡ መረት ፡ ለመሸጥ ፡ በአንደኛው ፡ ይግባኝ ፡ ባይና ፡ በሁለተኛው ፡ ይግባኝ ፡
ባይ ፡ የተፈጸመው ፡ ውል ፡ ውድቅ ፡ ነው ፤ በማለት ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሰጠውን ፡ ውሳኔ ፡
በመቃወም ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ውሳኔ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔ ፡ ውድቅ ፡ ሆኖ ፡ በአንደኛው ፡ ይግባኝ ፡ ባይና ፡ በሁ
ለተኛው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ መካከል ፡ የተፈጸመው ፡ ውል ፡ ይደቅል ።

፩/ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥር ፡ ፩፻፶፻፳፫ ፡ መሠረት ፡ የመረት ፡ ሽያጭን ፡ የሚመለከት ፡
ውል ፡ በጽሑፍ ፡ መደረግ ፡ አለበት ፤ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥር ፡ ፩፻፶፻፳፮ ፡ መሠረትም ፡
ተቀዳሚ ፡ ውሎች ፡ ለመውረድ ፡ ውል ፡ በተወሰነው ፡ ለጸጸፍ ፡ (ፎርም) ዓይነት ፡ መሠረት ፡ አለባቸው ።

፪/ በትእዛዝ ፡ ቊጥር ፡ ፳፮/፶፰ ፡ ቊጥር ፡ ፮ ፡ መሠረት ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥር ፡ ፫፻፲፯ ፡
እና ፡ ፫፻፶፮ ፡ የተደነገጉት ፡ ግዴታዎች ፡ ኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ በሚገኙ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ሰዎች ፡ ላይ ፡
ተፈጻሚነት ፡ የላቸውም ።

፫/ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥር ፡ ፩፻፶፻፶፰ ፡ መሠረት ፡ የአንድ ፡ ሰው ፡ በመጥፎ ፡ ልቡ
ና ፡ መሆን ፡ የመመዝገብን ፡ ዋጋ ፡ ለያስቀርም ።

፬/ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥር ፡ ፩፻፶፻፶፯ ፡ መሠረት ፡ እንደራሴው ፡ የሥልጣን ፡ ወሰን ፡
በመተላለፍ ፡ በሌላ ፡ ሰው ፡ ስም ፡ የሠራ ፡ እንደሆነ ፡ በሰው ፡ የተሠራለት ፡ ሰው ፡ ራሱ ፡ እንደ ፡ ፈቀደ
እንደራሴው ፡ የፈጸመውን ፡ ተግባር ፡ ለማድደቅ ፡ ወይም ፡ ለማፍረስ ፡ ይችላል ።

ይህ ፡ ክርክር ፡ የተነሳው ፡ አሥመራ ፡ ከተማ ፡ በደንክል ፡ መንገድ ፡ ከግሪያ ኮስ ፡ ቢላዳ ፡ ከማዶ ፡ ቫካፈርቲት ፡ ካቶ ፡ ሥዩም ፡ ምሥግና ፡ ከግዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ንብረት ፡ ወሰን ፡ በሚገኝ ፡ ፪ሺ፪፻፷፱ ፡ ሜትር ፡ ካሬ ፡ በሆነ ፡ ይታዩ ፡ በላዩ ፡ በሚገኙት ፡ ቤቶች ፡ ነው ። ይህ ፡ በታና ፡ ቤት ፡ የ፩ኛው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ የጉን ድራንድ ፡ ወንድማማቾች ፡ ማኅበር ፡ ንብረት ፡ ሆኖ ፡ ይኖር ፡ ነበር ። በኋላ ፡ ግን ፡ ባለቤቱ ፡ መሸጥ ፡ ስለፈለገ ፡ ወኪሉ ፡ ሲኞር ፡ ሲልቭዩ ፡ ማርጋሪጲ ፡ እንደ ፡ አው ሮፓ ፡ አቆጣጠር ፡ ጁን ፡ ፫ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፱ ፡ ዓ - ም - በመንደር ፡ ውል ፡ ለሲኞር ሳንቶ ፡ ፋሌታ ፡ በጽጌሺህ ፡ ብር ፡ ሸጠው ፡ ከዋጋው ፡ ውስጥ ፡ ፩ሺ ፡ ብር ፡ ከተቀበሉ ፡ በኋላ ፡ ውሉን ፡ በኖታሪ ፡ ለማስመዝገብ ፡ ይችሉ ፡ ዘንድ ፡ ውክልና ፡ እንዲሰጣቸው ፡ በኢጣሊያ ፡ የሚገኘውን ፡ የማኅበሩን ፡ ዋና ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ጠየቁ ። የጠየቁትም ፡ የውክልና ፡ ሥልጣን ፡ ሮም ፡ በኢትዮጵያ ፡ ኤምባሴ ፡ ኖሺምበር ፡ ፳፩/፳፬ ፡ ተረጋግጦ ፡ ተሳክላቸው ። የተባሉት ፡ ወኪል ፡ ከቀድሞው ፡ ገዥ ፡ ከሲኞር ፡ ሳንቶ ፡ ፋሌታ ፡ ጋር ፡ ያደረጉትን ፡ ውል ፡ ትተው ፡ ከወንድማ ቸው ፡ ከሲኞር ፡ ፒየትሮ ፡ ፋሌታ ፡ ማለት ፡ ካሁኑ ፡ ፪ኛ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ጋር ፡ ሌላ ፡ የሺያጭ ፡ ስምምነት ፡ አድርገው ፡ በአገሰት ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በኢርትራ ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ ፓብሊክ ፡ ኖታሪ ፡ በዶክተር ፡ ቲዮድሮ ፡ ናስታቢ ፡ ፊት ፡ ተዋውለዋል ።

ይህ ፡ በቫጩና ፡ በገዥው ፡ መካከል ፡ የተደረገው ፡ የቦታ ፡ ሺያጭ ፡ ውል ፡ በፍርድ ፡ ፍርስ ፡ ይሁንልኝ ፤ በማለት ፡ ያሁኑ ፡ መልስ ፡ ሰጧል ፡ አቶ ፡ ሥዩም ፡ ምሥግና ፡ በከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ቀጥሮ ፡ ፶፬/፶፰ ፡ የሆነ ፡ መዝገብ ፡ ከፍ ተው ፡ ባሁኑ ፡ ፩ኛና ፡ ፪ኛ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ላይ ፡ ክስ ፡ አቅርበው ፡ ነበር ። የክስም ፡ ምክንያት ፡ እንደሚከተለው ፡ ነበር ። ፩ኛ ፡ ተከላሽ ፡ ይህንኑ ፡ ቦታ ፡ በጫረታ ፡ ለመሸጥ ፡ እስቦ ፡ ንብረቱን ፡ ለመግዛት ፡ ብዙ ፡ ሰዎች ፡ እንዲወዳ ደሩና ፡ ውድድራቸውንም ፡ በጽሑፍ ፡ እንዲያቀርቡ ፡ ካደረገ ፡ በኋላ ፡ እውድ ድሩ ፡ ውስጥ ፡ ገባሁ ። በውድድሩም ፡ ውስጥ ፡ ሲኞር ፡ ሳንቶ ፡ ፋሌታ ፡ ፳፻ሺ ፡ ብር ፡ ሲኞር ፡ ፒየትሮ ፡ ፋሌታና ፡ ሲኞር ፡ ፕላንቲ ፡ ሲልቢዩ ፡ ፳፩ሺ ፡ ብር ፡ እንሰጣለን ፡ ሲሉ ፡ ለኔ ፡ ከሁሉም ፡ የበለጠ ፡ ፳፻ሺ ፡ ብር ፡ እሰጣለሁ ፡ ብዬ ፡ ጸፍኩ ። የባለቤቱም ፡ ወኪል ፡ ከሌሎቹ ፡ የበለጠ ፡ ገንዘብ ፡ እከፍላለሁ ፡ ያልክ ፡ አንተ ፡ ስለሆንክ ፡ ላንተ ፡ እንሸጥልሃለን ፤ ብለው ፡ በአጠቃላይ ፡ ማንቲ ፡ አማካይ ነት ፡ አረጋገጡልኝ ። ነገር ፡ ግን ፡ በጽሑፍ ፡ ላቀረብኩት ፡ ጥያቄ ፡ መልስ ፡ ስላጣሁ እንደገና ፡ በኖቬምበር ፡ ፳፰/፳፮ ፡ ደብዳቤ ፡ ብጽፍ ፡ ለሲኞር ፡ ፒየትሮ ፡ ፋሌታ ፡ የተሸጠ ፡ መሆኑን ፡ ዲሰምበር ፡ ፳፰/፳፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በተጻፈ ፡ ደብዳቤ ፡ ወኪሉ ፡ አስታወቁኝ ። ባደረግሁትም ፡ መከታተል ፡ በኖታሪው ፡ ፊት ፡ ውሉ ፡ መመዝገብ ፡ አረጋገጥኩ ።

ከሁሉም ፡ ተጫራቾች ፡ የበለጠ ፡ ዋጋ ፡ እሰጣለሁ ፡ ላልኩት ፡ ለኔ ፡ ለመሸጥ ፡ ተከላሹ ፡ ሕጋዊና ፡ ምራላዊ፡ግዴታ ፡ ሲኖርባቸው ፡ በኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቀጥሮ ፡ ፫፻፯ ፡ እና ፡ ፫፻፶፩ ፡ ቀዳሚነት ፡ ለኢትዮጵያውያን ፡ እንዲሰጥ ፡ የተወሰነውን ፡ በመተላለፍ ፡ ለሲኞር ፡ ፒየትሮ ፡ ፋሌታ ፡ ሸጠዋል ። ደግሞ ፡ የመራቱ ፡ ባለቤት ፡ ለወኪሉ ፡ ሥልጣን ፡ የሰጧቸው ፡ ንብረቱን ፡ ለሲኞር ፡ ሳንቶ ፡ ፋሌታ ፡ እንዲሸጡ ፡ ሲሆን ፡ ወኪሉ ፡ ሥልጣናቸውን ፡ በመተላ

ለፍ ፡ ለሲኞር ፡ ፒየትሮ ፡ ፋሌታ ፡ ሸጠዋል ፡ የሕዝብ ፡ አዋዋዩም ፡ ከውክል
 ፍው ፡ ሥልጣን ፡ ውጭ ፡ ሊያዋውል ፡ አይችልም ፡ ነበር ፡ የሺያጩ ፡ ውል ፡ የተ
 ፈጸመው ፡ ያለውክልና ፡ ሥልጣን ፡ ስለሆነ ፡ ፍርስና ፡ ውድቅ ፡ ነው ፡ እኔም ፡
 በጨረቃው ፡ የበለጠ ፡ ዋጋ ፡ ከመስጠቴም ፡ በላይ ፡ ለክርክሩ ፡ መነሻ ፡ የሆነው
 ከኔ ፡ መሬት ፡ ጋር ፡ የሚዋሰን ፡ ስለሆነ ፡ ቀዳሚነት ፡ አለኝ ፡ ስለዚህ ፡ በጉንድራ
 ንድ ፡ ማኅበርና ፡ በሲኞር ፡ ፒየትሮ ፡ ፋሌታ ፡ መካከል ፡ በሕዝብ ፡ አዋዋዩ ፡ በደክተር
 ቴዎድሮ ፡ ናስታቢ ፡ ፊት ፡ በአገሰት ፡ ጽጌ/ጽጌ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የተደረገው ፡ ውል ፡
 ፍርስና ፡ ውድቅ ፡ ሆኖ ፡ የንብረቱ ፡ ሺያጭ ፡ ለኔ ፡ እንዲረጋገጥና ፡ በሰሜ ፡ እን
 ዲመዘገብ ፡ ፍርድ ፡ ይሰጠኝ ፡ ሲሉ ፡ ጠይቀዋል ።

፩ኛ ፡ ተከላሻ ፡ በሰጡት ፡ መከላከያ ፤ በክሱ ፡ የተመለከተውን ፡ ቦታ ፡ ለከ
 ላሻ ፡ ለመሸጥ ፡ ምንም ፡ ስምምነት ፡ ስላላደረገሁ ፡ ከላሻ ፡ በዚሁ ፡ ቦታ ፡
 ላይ ፡ ምንም ፡ መብት ፡ የላቸውም ፡ በኤርትራ ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ የሚገባቸውን
 ንብረት ፡ ለመግዛት ፡ በውጪ ፡ ሰዎች ፡ ላይ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ የቀዳሚነት ፡
 መብት ፡ አላቸው ፤ ብለው ፡ ከላሻ ፡ ያቀረቡት ፡ ክርክር ፡ በሕግ ፡ ያልተደገፈ ፡
 ስለሆነ ፡ ተቀባይነትን ፡ ሊያገኝ ፡ አይችልም ፡ የኤርትራን ፡ የፈጠራ ፡ አስተዳ
 ደር ፡ በሚሰቀረት ፡ በቅጥር ፡ ፳፯/፲፱፻፶፭ ፡ ዓ - ም ፡ የወጣውን ፡ ትእዛዝ ፡ ከላሻ
 የተመለከቱት ፡ አይመስልም ፤ በዚህ ፡ ትእዛዝ ፡ በቁጥር ፡ ፮ ፡ እንደተመለከተው
 በኤርትራ ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ ውስጥ ፡ የማይገባቸውን ፡ ንብረት ፡ ለመያዝ ፡ ለማ
 ሃወር ፡ ለማግኘት ፡ በኢትዮጵያውያንም ፡ ይሁን ፡ በውጪ ፡ አገር ፡ ሰዎች ፡ መ
 ካከል ፡ የሚደረገው ፡ ስምምነት ፡ ሁሉ ፡ ሕጋዊ ፡ ዋጋ ፡ ይኖረዋል ፡ ወኪላችን
 ከላሻን ፡ ስለማያውቃቸው ፡ ያቀረቡት ፡ ጽሑፍ ፡ የሺያጭ ፡ ውል ፡ ተፈጻሚ
 ቸዋል ፡ ተብሎ ፡ የሚያስገምት ፡ አይደለም ፡ ወኪላችን ፡ ለአሸካቶ ፡ ማንቲ ፡
 ተናገረ ፡ የተባለው ፡ ቃል ፡ በልማድ ፡ መሠረት ፡ በየዕለቱ ፡ የሚደረግ ፡ ስለሆነ ፡
 ለመሸጥ ፡ ወይም ፡ ለመተው ፡ ተከላሻ ፡ መብት ፡ እንዳለው ፡ አያከራክርም ፡
 ስለ ፡ ሲኞር ፡ ሲልቭዩ ፡ ማርጋሪት ፡ ውክልና ፡ ጉዳይ ፡ መብት ፡ ሊኖራቸው ፡ የሚ
 ችሉ ፡ ሲኞር ፡ ሳንቶ ፡ ፋሌታ ፡ ብቻ ፡ ናቸው ፡ እሳቸውም ፡ ሊገዙት ፡ የፈለጉት ፡
 ቤት ፡ በሲኞር ፡ ፔትሮ ፡ ፋሌታ ፡ ስም ፡ እንዲመዘገብ ፡ ጠይቀዋል ። በዚህ ፡
 ቦታ ፡ ከላሻ ፡ አንዳች ፡ መብት ፡ ሊኖራቸው ፡ ስለማይችል ፡ ከላሻው ፡ ከኪሣራ
 ጋር ፡ ይሰናበትልኝ ፤ ሲሉ ፡ ተከራክረዋል ።

፪ኛው ፡ ተከላሻም ፡ በሰጡት ፡ መከላከያ ፤ በዚህ ፡ ነገር ፡ ፩ኛ ፡ ተከላሻ ፡
 በሰጡት ፡ መልስ ፡ ስለምስማማበት ፡ በኔ ፡ ስም ፡ ጭምር ፡ እንደተጻፈና ፡ እን
 ደተፈረመ ፡ ይቆጠር ፡ በተጨማሪም ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ከቅጥር ፡
 ፩ሺ፫፻፹፮ ፡ እስከ ፡ ፩ሺ፱፻፭ ፡ እንደተመለከተው ፡ በቅድሚያ ፡ መብት ፡ ለመጠ
 ቀም ፡ የሚፈልግ ፡ ሰው ፡ የተሰጠው ፡ የሁለት ፡ ወር ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ስለሆነ ፡
 ከላሻ ፡ ካንድ ፡ ዓመት ፡ በላይ ፡ ቆይተው ፡ ክስ ፡ ማቅረባቸው ፡ ስሕተት ፡ ነው ፡
 ከላሻ ፡ ያቀረቡት ፡ ክስ ፡ በፍሬ ፡ ነገሩም ፡ ሆነ ፡ በሕግ ፡ ረገድ ፡ መሠረት ፡ ስለ
 ሌለው ፡ ክስ ፡ ከኪሣራ ፡ ጋር ፡ ይሰናበትልኝ ፤ በማለት ፡ ተከራክረዋል ።

በተከላሻቹ ፡ ለቀረቡት ፡ መከላከያዎች ፡ ከላሻ ፡ መልስ ፡ ሰጥተዋል ፡ በመ
 ልሳቸውም ፡ ያብራሩት ፡ በክስ ፡ ማመልከቻቸው ፡ ውስጥ ፡ የተጻፈውን ፡ ሲሆን ፡
 በተጨማሪም ፡ በቅጥር ፡ ፳፯/፲፱፻፶፭ ፡ ዓ - ም ፡ የወጣው ፡ ትእዛዝ ፡ በተራ ፡
 ቅጥር ፡ ፮ ፡ የተመለከተው ፡ እስከ ፡ ጎዳር ፡ ፮ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፭ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የተገኙ
 ትን ፡ መብቶች ፡ የሚጠብቅ ፡ እንጂ ፡ ላሁኑ ፡ ነገር ፡ ምንም ፡ ተገቢነት ፡ የለው

ም ፡ ብለው ፡ ተከራክረዋል ። ክሳቸውንም ፡ ለማሰረዳት ፡ አሾካቶ ፡ ሎሬንሶ ፡ ማንቲ ፡ እፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ቀርበው ፡ እንዲመሰክሩላቸው ፡ ጠይቀዋል ።

ተከሳሾቹም ፡ ስለማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ አሻሻጥ ፡ በወጣው ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ በጽሑፍ ፡ የተደረገውን ፡ ውል ፡ በቃል ፡ ምስክሮች ፡ ለማስተባበል ፡ ከሕግ ፡ ጋር ፡ ተቃራኒ ፡ ስለሆነ ፡ አይሰማብንም ፤ ብለው ፡ ተቃውሞአቸውን ፡ በጽሑፍ ፡ አቅርበዋል ። በተጨማሪም ፡ ጀኛው ፡ ተከሳሽ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥር ፡ ፩፻፷፱፤፮ ፡ መሠረት ፡ በቅን ፡ ልቡና ፡ በገዛሁት ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ ያለው ፡ መብቱ ፡ እንዳይነካብኝ ፡ በማለት ፡ ተከራክረዋል ።

ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ አሾካቶ ፡ ሎሬንሶ ፡ ማንቲ ፡ ምስክርነታቸውን ፡ እንዲሰጡ ፡ ስለፈቀደ ፡ ምለው ፡ መስክረዋል ። የምስክርነት ፡ ቃላቸውም ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ እንደሚከተለው ፡ ነው ። «እኔ ፡ ለተከሳሹ ፡ ማኅበር ፡ በሌላ ፡ ጉዳይ ፡ ጠበቃቸው ፡ ስለሆንኩ ፡ ከሳሹ ፡ እጽሕፈት ፡ ቤቱ ፡ መጥተው ፡ ‘የጉንድራንድ ፡ ማኅበር’ ፡ በታና ፡ ቤት ፡ ሊሸጥ ፡ ነውና ፡ እኔ ፡ እንደገዛው ፡ ዋጋውን ፡ ይጠይቁልኝ ፡ ብለው ፡ ለመነኝ ፡ እኔም ፡ ማርጎሪኒ ፡ ከተባለው ፡ ሥራ ፡ አስኪያጅ ፡ ጋር ፡ በቃል ፡ ተነጋገርኩ ። ‘ቦታውን ፡ እንሸጣለን ፤ አሻሻጡ ፡ ግን ፡ በጨረታ ፡ ነው ፤ አቶ ፡ ሥዩም ፡ እጨረታው ፡ ቢገቡና ፡ የበለጠ ፡ ዋጋ ፡ ቢሰጡ ፡ ለመግዛት ፡ እንደሚችሉ ፡ ንገራቸው’ ፡ አሉኝ ። ይህንኑ ፡ ለከሳሹ ፡ ነገርኳቸውና ፡ እጨረታው ፡ ገብተው ፡ ከተወዳደሩ ፡ በኋላ ፡ የጨረታውን ፡ ውጤት ፡ እንደጠይቅላቸው ፡ ስለለመኑኝ ፡ ሥራ ፡ አስኪያጁን ፡ ጠየቅሁላቸው ። እሳቸውም ፡ ፫ ፡ ሰዎች ፡ እጨረታው ፡ መግባታቸውንና ፡ በጨረታ ፡ ከፍተኛ ፡ ዋጋ ፡ የሰጡት ፡ አቶ ፡ ሥዩም ፡ ስለሆኑ ፡ ግዥው ፡ ለእሳቸው ፡ መፈቀዱን ፡ ነገሩኝ ። ይህንኑ ፡ ለከሳሹ ፡ ነገርኳቸው» ፤ የሚል ፡ ነው ።

ከሳሹ ፡ ተሜራች ፡ የነበሩትን ፡ ሲኞር ፡ ፕላንቲ ፡ ሲልቭዩን ፡ እንዲመሰክሩላቸው ፡ ስለጠየቁ ፡ ተከሳሾቹ ፡ ከተቃወሙ ፡ በኋላ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ፈቅዶ ፡ ምስክርነታቸውን ፡ ሰምቷል ። እሳቸውም ፡ የመሰከሩት ፡ ፍሬ ፡ ቃል ፡ “የሚሸጠውን ፡ ንብረት ፡ ለመግዛት ፡ ከጀኛ ፡ ተከሳሽ ፡ የጽሑፍ ፡ ግንኙነት ፡ አድርጌለሁ ። ቤቱንም ፡ ለመግዛት ፡ በማሰቤ ፡ እቤቱ ፡ ውስጥ ፡ በኪራይ ፡ ተቀምጧል ። ነበር ። የጀኛው ፡ ተከሳሽ ፡ ሥራ ፡ አስኪያጅ ፡ ሲኞር ፡ ማርጎሪኒ ፡ ቤቱን ፡ ለመሸጥ ፡ ማሰባቸውንና ፡ ዋጋውን ፡ በጨረታ ፡ እንደገልጸ ፡ ስለጠየቁኝ ፡ ጽጌህ ፡ ብር ፡ እገዛለሁ ፡ ብዬ ፡ በጽሑፍ ፡ አመለከትሁ ። ያን ፡ ጊዜ ፡ ከሲኞር ፡ ፔትሮ ፡ ፋሌታ ፡ ጋር ፡ ሸሪኮች ፡ ስለነበርን ፡ በሁለታችን ፡ ስም ፡ ነው ፡ ጨረታውን ፡ ያቀረብሁት ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ሸሪኮቹ ፡ ባለመስማማታችን ፡ ተለያየን ፤ አሁን ፡ ከከሳሹ ፡ ጋር ፡ ሸሪኮች ፡ ነን ። ስለሰጠሁት ፡ ጨረታ ፡ አንዳችም ፡ ውል ፡ አላገኘሁም” ፤ የሚል ፡ ነው ።

ጀኛ ፡ ተከሳሽ ፡ ወኪላቸው ፡ ሲኞር ፡ ሲልቤዩ ፡ ማርጎሪኒ ፡ በምስክርነት ፡ ቃላቸውን ፡ እንዲሰጡላቸው ፡ ስለጠየቁ ፡ ቀርበው ፡ መስክረዋል ። የምስክርነታቸውም ፡ ፍሬ ፡ ቃል ፡ “እኔ ፡ የከሳሹ ፡ ማኅበር ፡ ሥራ ፡ አስኪያጅ ፡ ነኝ ። ሲኞር ፡ ሳንቶ ፡ ፋሌታ ፡ አከራካሪ ፡ የሆነውን ፡ ቦታ ፡ ለመግዛት ፡ ከኔ ፡ በፊት ፡ ደሬክተሩ ፡ ከነበሩት ፡ ጋር ፡ ተነጋግረው ፡ ነበር። እኔም ፡ ልሸጥላቸው ፡ የተስፋ ፡ ቃል ፡ ሰጥቻቸው ፡ ነበር ፤ ከዋናውም ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ለሳቸው ፡ በቅድሚያ ፡ እንድሸጥ ፡ ታዝዣለሁ ። በጁን ፡ ፲፱፻፷፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ልሸጥላቸው ፡ የተስፋ ፡ ቃል ፡ ሰጥቻቸው ፡ ጽጌህ ፡ ብር ፡ ተቀበልኳቸው ። በዚህ ፡ ዓመት ፡ ይመስለኛል ፡ በኖቬምበር ፡ በኖታሪ ፡ ፊት ፡ ተዋውለን ፡ ቀሪውን ፡ ፮ ፡ ሺ ፡ ብር ፡ ተቀበልኩ ።

የሳንቶ ፡ ፋሌታ ፡ ወንድም ፡ ፔትሮ ፡ ፋሌታ ፡ በዚሁ ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ በኪራይ ፡ ይኖሩ ፡ ነበር ። ብዙ ፡ መሻሻልና ፡ ወጪ ፡ አድርገውበት ፡ ስለነበረ ፤ ወንድምየው ፡ ሺያጩን ፡ ለፔትሮ ፡ ፋሌታ ፡ እንድናስተላለፍ ፡ ስለፈቀዱ ፤ ለሳቸው ፡ ተሸጠ ። እኔና ፡ ሳኖቶ ፡ ፋሌታ ፡ ቀደም ፡ ብለን ፡ ባደረግነው ፡ የተስፋ ፡ ውል ፡ ሳንቶ ፡ ፋሌታ ፡ በራሳቸው ፡ ወይም ፡ በሌላ ፡ ሰው ፡ ስም ፡ ለመግዛት ፡ መብታቸውን ፡ ጠብቀው ፡ ስለነበረ ፡ ለሳንቶ ፡ ፋሌታ ፡ እንደሸጥ ፡ ውክልና ፡ ቢሰጠኝም ፡ በውሉ ፡ መሠረት ፡ ሺያጩ ፡ ለፔትሮ ፡ ተፈጸመ ። የኛ ፡ ጠበቃ ፡ የነበሩት ፡ ግንቷ ፡ መጥተው ፡ ‘ለምን ፡ ጫረታ ፡ አታደርጉም ? ቢሉኝ ፡ ለሳንቶ ፡ ፋሌታ ፡ ለመሸጥ ፡ በቅድሚያ ፡ ተስፋ ፡ ስጥተናል’ ፤ ብዬ ፡ መለስኩላቸው ። እሳቸው ፡ ካንጋገሩኝ ፡ በኋላ ፡ ከሳቸው ፡ ሌሎችም ፡ ሰዎች ፡ ጫረታ ፡ ጽፈው ፡ ነበር” ። የሚል ፡ ነው ።

ሁለቱም ፡ ወገኖች ፡ የጽሑፍ ፡ ማስረጃቸውን ፡ አቅርበው ፡ ክርክራቸውን ፡ ከዘጉ ፡ በኋላ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ቀጥሎ ፡ የተጻፈውን ፡ ፍርድ ፡ ሰጥቷል ።

«፩ኛ ፡ ተከላሽ ፡ ፪፲፬፻፷፱ ፡ ሜትር ፡ ካሬ ፡ የሆነውን ፡ ቦታቸውን ፡ በላዩ ፡ ከሚገኙት ፡ ቤቶች ፡ ጋር ፡ በግል ፡ ሐራጅ ፡ ሺያጭ ፡ ለመሸጥ ፡ የጫረታ ፡ ጥያቄና ፡ የዋጋ ፡ ውድድር ፡ በጽሑፍ ፡ ተቀብለዋል ።

፪ኛው ፡ ተሜራች ፡ ጽፎሽ ፡ ብር ፡ ሌላው ፡ ደግሞ ፡ ጽፎሽ ፡ ብር ፡ ለመክፈል ፡ ዝግጁ ፡ መሆናቸውን ፡ ሲገልጹ ፡ ከሳቸው ፡ ጽፎሽ ፡ ብር ፡ ሊከፍሉ ፡ ቃል ፡ ሰጥተዋል ። የተከላሹ ፡ ወኪል ፡ ግን ፡ የጫረታቸውን ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ጥሰው ፡ ከተከላሹ ፡ የተሰጣቸውን ፡ ልዩ ፡ ውክልናም ፡ በመተላለፍ ፡ በጫረታ ፡ አነስ ተኛ ፡ ዋጋ ፡ ሰጥተው ፡ ለነበሩት ፡ ለ፪ኛው ፡ ተከላሽ ፡ በአድልዎ ፡ ሸጠዋል ። ተከላሹ ፡ በግል ፡ ጫረታ ፡ ለመሸጥ ፡ ውል ፡ አልገባንም ፡ በማለት ፡ ተከራክረዋል ። ወኪላቸው ፡ ግን ፡ የግል ፡ ጫረታ ፡ ውድድር ፡ ጽሑፍ ፡ መቀበላቸውን ፡ እና ፡ በ፩ኛው ፡ የከላሽ ፡ ምስክር ፡ በተጠየቁ ፡ ጊዜ ፡ የውድድሩ ፡ አሸናፊ ፡ ከሳሽ ፡ መሆናቸውን ፡ መግለጻቸውን ፤ እንዲሁም ፡ ለሌላ ፡ ለውጪ ፡ ሰው ፡ ሳይሆን ፡ በጫረታው ፡ ተካፋይ ፡ ለነበሩት ፡ ለፔትሮ ፡ ፋሌታ ፡ መሸጣቸውን ፡ ስለመሰከሩ ፡ የጫረታ ሸያጭ ፡ እንደ ፡ ነበር ፡ ተረጋግጧል ። ወኪሉ ፡ እንዲሸጡ ፡ ላልታዘዙት ፡ ሰው ፡ መሸጣቸው ፡ ሕግ ፡ መተላለፍ ፡ ሲሆን ፡ አዋዋዩ ፡ ዶክተር ፡ ናስታዚም ፡ ላልተፈቀደለት ፡ ሰው ፡ የሺያጭ ፡ ውል ፡ አዘጋጅተው ፡ በመገኘታቸው ፡ የውል ፡ አዋዋዮችን ፡ ደንብና ፡ ሥርዓት ፡ ጥሰው ፡ ከሕግ ፡ ውጭ ፡ የሆነ ፡ ውል ፡ አዋውሰዋል ። ከሳሽ ፡ ክስ ፡ ሲያቀርቡ ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ለኢትዮጵያዊ ሰው ፡ ስለሚሸጥበት ፡ ሁኔታና ፡ ለማናቸውም ፡ ግዥ ፡ ለሀገር ፡ ተወላጅ ፡ ቅድሚያ ፡ መስጠት ፡ እንደሚገባ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፫፻፺ ፡ ፫፻፺፩ ፡ የተጻፉትን ፡ ጠቅሰዋል ፤ በዚህም ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ በሐራጅ ፡ ሺያጭ ፡ እንኳ ፡ የዋጋ ፡ እኩልነት ፡ የሰጡ ፡ ተወዳዳሪዎች ፡ ቢኖሩ ፡ በጫረታው ፡ የመግዛት ፡ ቅድሚያ ፡ ለማግኘት ፡ የሚመረጠው ፡ ኢትዮጵያዊው ፡ ነው ። ከሳሹ ፡ ግን ፡ በውድድር ፡ ዋጋ ፡ ብልጫ ፡ የሰጡ ፡ ሲሆን ፡ ለመግዛት ፡ ሳይችሉ ፡ ቀርተዋል ።

ተከላሾቹም ፡ በበኩላቸው ፡ በኤርትራ ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ ስለሚገኙት ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ዜጎች ፡ መብት ፡ በቍጥር ፡ ፳፯/፲፱፻፶፮ ፡ ፃ ፡ ም ፡ የወጣውን ፡ ትእዛዝ ፡ ተራ ፡ ቍጥር ፡ ጠቅሰዋል ። ተከላሾቹ ፡ የጠቀሱት ፡ ትእዛዝ ፡ አሁን ፡ ለገጠመን ፡ ክርክር ፡ ተጠቃሽ ፡ ሆኖ ፡ ለደግፋቸው ፡ አይችልም ፤ ከሳሽ ፡ ያቀረቡት ፡ ክስ ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ በተደረገው ፡ የግል ፡ ሐራጅ ፡ ሺያጭ ፡ የበለጠ ፡ ዋጋ ፡

ሰጥቼ ፡ ሳለ ፡ ዝቅተኛ ፡ ዋጋ ፡ ላቀረቤ ፡ ሰው ፡ ንብረቱ ፡ ተሸጧል ፡ በማለት ፡ ብቻ ፡ ነው ። የ፩ኛ ፡ ተከላሽ ፡ ወኪል ፡ በዋጋ ፡ ለበለጠ ፡ ሰው ፡ በመሸጥ ፡ ፈንታ ፡ እን ስተኛ ፡ ዋጋ ፡ ለሰጠ ፡ ሰው ፡ መሸጣቸው ፡ የማይገባ ፡ ስለሆነ ፡ ፪ኛ ፡ ተከላሽም ፡ በውድድሩ ፡ እንስተኛ ፡ ዋጋ ፡ እቅርበው ፡ ሳለ ፡ ከሳንቶ ፡ ፉሌታና ከሲልቫዩ ፡ ግርጋሪ፤ ጋር ፡ ተባባሪ ፡ በመሆን ፡ በክፉ ፡ ልቡና ፡ ያደረጉት ፡ ውል ፡ በመሆኑ ፡ ሊጸናላቸው ፡ አይገባም ። ስለዚህ ፡ ፩ኛ ፡ ተከላሽና ፡ ፪ኛ ፡ ተከላሽ ፡ በውል ፡ አዋዋዩ ፡ በዶክተር ፡ ተዮድሮ ፡ ናስታዚ ፡ ዘንድ ፡ እንደ ፡ አውሮፓ ፡ አቆጣጠር ፡ አገሰት ፡ ፳፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በቀጥር ፡ ፳፯፻፲፯ ፡ እና ፡ ፳፯፻፳፫ ፡ ያደረጉት ፡ የሺያጭ ፡ ውል ፡ ውድቅ ፡ ሆኖ ፡ እንዲሠረዝና ፡ በተደረገው ፡ የግል ፡ ጨረታ ፡ ሺያጭ ፡ የዋጋ ፡ ብልጫ ፡ በሰጡት ፡ በከላሹ ፡ ባቶ ፡ ሥዩም ፡ ምሥግና ፡ ስም ፡ እንዲመዘገብ ፡ ከላሹም ፡ የንብረቱን ፡ ዋጋ ፡ ፳፯ ፡ ሺ ፡ ብር ፡ ከፍርድ ፡ ቤቱ ፡ እን ዲያስቀምጡና ፡ ለ፩ኛው ፡ ተከላሽ ፡ እንዲከፈል ፡ ፈርዶናል ።» ሲል ፡ የከፍተኛው ፍርድ ፡ ቤት ፡ ወስኗል ።

ከላሹ ፡ አቶ ፡ ሥዩም ፡ ንብረቱ ፡ በፍርድ ፡ መሠረት ፡ በስማቸው ፡ እንዲዛ ወርላቸው ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ዓቃቤ ፡ ቤተ ፡ መዛግብትን ፡ ቢጠይቁ ፡ «ሲኞር ፡ ፔትሮ ፡ ፉሌታ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ ግቢ ፡ ብር ፡ ሲበደሩ ፡ ይህንኑ ፡ ንብረት ፡ በመያዣ ፡ አስመዝግበውታልና ፡ አላዛውርም ።» ስላሏቸው ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቀጥር ፡ ፫ሺ፹፮ ፡ እንደ ፡ ተመለከተው ፡ ዕዳው ፡ የተ ጫነበት ፡ ንብረቱን ፡ እንጂ ፡ ባለቤቱን ፡ ስላልሆነ ፡ የስም ፡ ግዛወርን ፡ ውጤት ፡ ሲያግድ ፡ አይችልም ። ስለዚህ ፡ ስሙ ፡ እንዲዛወርልኝ ፡ ተጨማሪ ፡ ትእዛዝ ፡ ይሰጠኝ ፤ በማለት ፡ ሐምሌ ፡ ፳/፱፭ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የተጻፈ ፡ ማመልከቻ ፡ ለፍርድ ፡ ቤቱ ፡ እቅርበዋል ።

ፍርድ ፡ ቤቱም ፡ የከላሹን ፡ ጥያቄ ፡ በመቀበል ፡ «በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቀጥር ፡ ፫ሺ፹፮ ፡ መሠረት ፡ በአንድ ፡ ንብረት ፡ መያዣ ፡ ምክንያት ፡ የሚሰጥ ፡ ግናቸውም ፡ ዕዳ ፡ የሚመለከተው ፡ የተያዘውን ፡ ወይም ፡ የተሰጠውን ፡ ንብረት ፡ እንጂ ፡ ባለቤቱን ፡ ሊሆን ፡ ስለማይገባ ፡ ይህ ፡ ሁኔታ ፡ የንብረቱን ፡ ግዛወር ፡ ሊያውክ ፡ አይችልም ። ዕዳው ፡ ሁልጊዜ ፡ ንብረቱን ፡ ተከትሎ ፡ የሚሄድ ፡ ነገር ፡ ነው ። የአበዳሪውን ፡ ባንክ ፡ መብት ፡ ሲያሰቀር ፡ አይችልም ። ስለዚህ ፡ ከዚህ ፡ በተሰጠው ፡ ፍርድና ፡ ትእዛዝ ፡ መሠረት ፡ በመያዣ ፡ ውል ፡ ቀጥር ፡ ፳፯፻፳፫ ፡ እና ፡ ፳፯፻፲፫ ፡ የተያዘው ፡ ንብረት ፡ ከመያዣ ፡ ግዴታው ፡ ጋር ፡ በፍርድ ፡ ባለገንዘቡ ፡ በአቶ ፡ ሥዩም ፡ ምሥግና ፡ ስም ፡ እንዲሠረዝም ፡ በፍር ዳቸው ፡ መሠረት ፡ አቶ ፡ ሥዩም ፡ በፍርድ ፡ ቤት ፡ እንዲያስቀምጡ ፡ ያዘዝነው ፡ ፳፯ሺ ፡ ብር ፡ በተቀመጠበት ፡ ሁኔታ ፡ ይቆያል ። አስፈላጊ ፡ ሆኖ ፡ ቢገኝ ፡ ለባንኩ እንዲከፈል ፡ ይደረጋል ።» ብሏል ።

፩ኛና ፡ ፪ኛ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ሐምሌ ፡ ፱/፱፭ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በተሰጠው ፡ ፍርድ ላይ ፤ ፫ኛ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ሐምሌ ፡ ፳/፱፭ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በተሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ ላይ ፤ ቀጥራቸው ፡ ከላይ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ፫ ፡ የይግባኝ ፡ መዝገቦች ፡ ከፍተዋል ። እያንዳንዱም ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ በይግባኝ ፡ ማመልከቻው ፡ ላይ ፡ ያቀረበው ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ቀጥሎ ፡ የተመለከተው ፡ ነው ።

፩ኛ፡ይግባኝ፡ባይ፡ያመለከቱት፡ በፍትሐ፡ብሔር፡ ሕግ፡ቀጥር፡፳፯፻፳፫፣ ስር፡ የማይንቀሳቀስ፡ ንብረት፡ ሺያጭና፡ ግዥ፡ ውል፡ በጽሑፍ፡ እንዲሆን፡ ተወስኗል፡ ተቀዳሚ፡ ውሎችም፡ ለመጨረሻ፡ ውል፡ በተወሰነው፡ ዓይነት፡ እንዲ

ሆኑ ፡ በቅጥር ፡ ፩ሺ፯፻፳፩ ፡ ተደንግጋል ። ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በፍርድ ፡ ይህንን ፡ ሕግ ፡ አልተከተለም ። ምንም ፡ የግል ፡ ሐራጅ ፡ ሺያጭ ፡ ጩርሶ ፡ ባይደረግም ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ የግል ፡ ሐራጅ ፡ ሺያጭ ፡ ነው ፡ ያሉት ፡ ተቀዳሚ ፡ ውል በጽሑፍ ፡ መሆን ፡ ነበረበት ። እሳቸው ፡ የጻፉት ፡ ደብዳቤም ፡ የ፩ ፡ ወገን ፡ ሃላብ ፡ ብቻ ፡ ስለሆነ ፡ ሃላቤን ፡ በጽሑፍ ፡ ያልገለጹትን ፡ እኔን ፡ ሊያስገድድኝ ፡ አይችልም ። ንብረቱ ፡ የተመዘገበው ፡ በማኅበሩ ፡ ስም ፡ ሲሆን ፡ በግል ፡ ጩረታ እንዲሸጡ ፡ ለሲኞር ፡ ሲልቭዩ ፡ ማርጋሪት ፡ የተሰጠ ፡ የውክልና ፡ ሥልጣን ፡ አልነበረም ። መልስ ፡ ሰጪው ፡ የግል ፡ ሐራጅ ፡ ሺያጭ ፡ ተስማምቻለሁ ፡ ከሚሉበት ፡ ጊዜ ፡ በኋላ ፡ ነው ፡ ወኪሉ ፡ የተባለውን ፡ ንብረት ፡ ለሌላ ፡ ገዥ ፡ እንዲሸጡ ፡ ሥልጣን ፡ ያገኙት ። ስለዚህ ፡ የውክልና ፡ ሥልጣን ፡ ከሌላቸው ፡ ሰው ፡ ጋር ፡ የግል ፡ ሐራጅ ፡ ሺያጭ ፡ አድርጌአለሁ ፡ የሚሉት ፡ ዋጋ ፡ እንዳለው ፡ አይቆጠርም ።

‘የውክልናው ፡ ሥልጣን ፡ ለሲኞር ፡ ሳንቶ ፡ ለመሸጥ ፡ ሲሆን ፡ ለሲኞር ፡ ፒየትሮ ፡ የተሸጠው ፡ በማይገባ ፡ ነው’ ፤ ለተባለው ፡ ይህንን ፡ መቃወሚያ ፡ ለማቅረብ ፡ የምችለው ፡ እኔ ፡ ባለቤቱ ፡ ነኝ ፡ እንጂ ፡ ሌላ ፡ ሰው ፡ ሊቃወም ፡ አይችልም ፤ ወኪሉ ፡ ያደረጉትን ፡ ውል ፡ እኔ ፡ አጸድቀዋለሁ ። ፫ኛ ፡ ወገን ፡ የሆነ ፡ ሰው ፡ ባቀረበው ፡ ጥያቄ ፡ በመነሳሳት ፡ የሁለቱ ፡ ተዋዋዮች ፡ ውል ፡ እንዲፈርስ ፡ የተሰጠው ፡ ፍርድ ፡ በማይገባ ፡ ስለሆነ ፡ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፍርድ ፡ ተሸሮ ፡ ውላችን ፡ እንዲጸናልን ፡ ይደረገልን ፤’ በማለት ፡ ነው ።

፪ኛ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ያመለከቱት ፤ የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የሰጠው ፡ ፍርድ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ከቅጥር ፡ ፩ሺ፯፻፳፩ ፡ እስከ ፡ ፩ሺ፯፻፳፫ ፡ እና ፡ በ፩ሺ፯፻፳፯ ፡ የተጻፉትን ፡ የሚቃረን ፡ ነው ፤ የቃል ፡ ምስክር ፡ በመቀበል ፡ ብቻ ፡ በሁለቱ ፡ ወገኖች ፡ መካከል ፡ ውል ፡ ተደርጓል ፡ ብሎ ፡ የወሰነው ፡ በማይገባ ፡ ነው ። ከዚህም ፡ በላይ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በቅጥር ፡ ፩ሺ፯፻፳፮ ፡ እስከ ፡ ፩ሺ፯፻፺፯ ፡ የተጠበቀልኝን ፡ የቅን ፡ ልቡና ፡ መብት ፡ ዋጋ ፡ አልሰጠውም ። በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ በቅን ፡ ልቡና ፡ የገዛሁ ፡ መሆኔን ፡ ባላጋራዬ ፡ የሚያምንበት ፡ ነው። እንዲሁም ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በቅጥር ፡ ፩ሺ፯፻፵፬ ፡ በመጥሮ ፡ ልቡና ፡ በውል ፡ ለገዛ ፡ ሰው ፡ እንኳን ፡ ውሎ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ከተመዘገበ ፡ ሊፈርስ ፡ ስለማይችል ፡ ግፋ ፡ ቢል ፡ ኪሣራ ፡ ያስጠይቃል ፡ እንጂ ፡ ዋጋ ፡ ቢስ ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ።

ደግሞም ፡ ይህንን ፡ ቦታ ፡ በመግዛት ፡ ሕጋዊ ፡ ባለቤት ፡ ስለሆንኩ ፡ ከቦታው ፡ ላይ ፡ በብዙ ፡ ሺ ፡ ብር ፡ ሕንፃዎች ፡ መሥራቱንና ፡ ቦታውንም ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክ ፡ ለተባደርኩት ፡ ግሺ ፡ ብር ፡ እንደ ፡ መያዣ ፡ የሰጠሁት ፡ መሆኔን ፡ አስረድቻለሁ ። ይህንን ፡ ማድረጊያ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ፩ሺ፯፻፺፯ ፡ የተጻፈው ፡ ተፈጻሚነት ፡ እንዳለበት ፡ ለመግለጽ ፡ ሲችል ፡ በዚህ ፡ በኩል ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አንዳች ፡ ነገር ፡ አልወሰነም ። ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ለሰጠው ፡ ፍርድ ፡ መሠረት ፡ ያደረገው ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቅጥር ፡ ፫፻፺፯ ፡ እና ፡ ፫፻፺፩ን ፡ ነው ። ለነሱም ፡ የተሰጠው ፡ ትርጉም ፡ በቅጥር ፡ ፳፯/፲፱፻፶፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የወጣውን ፡ ንጉሣዊ ፡ ትእዛዝ ፡ በተራ ፡ ቅጥር ፡ ፬ ፡ የተመለከተውን ፡ የሚቃረን ፡ ስለሆነ ፡ በትክክል ፡ ይተርጉምልኝ ። በጠቅላላውም ፡ ፍርድ ፡ በማይገባ ፡ የተሰጠ ፡ ስለሆነ ፡ ተሸሮ ፡ በሕግ ፡ መሠረት ፡ ተዋዋዩ ፡ የተመዘገበልኝ ፡ የንብረቱ ፡ ባለቤትነት ፡ እንዲጸድቅ ፡ ይደረግልኝ ፤ በማለት ፡ ፪ኛው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ አመለክተዋል ።

፫ኛ : ይግባኝ : ባይ : የመለከቱት ፤ ክርክር : የቀረበበትን : ንብረት : በመያዣነት : ተቀብለን : ለፒየትሮ : ፋሌታ : የጃ : ሺ : ብር : አሸር : ድራፍት : ሰጥተናል ። ንብረቱን : በውል : ከመያዣችን : በፊት : በንብረቱ : ላይ : ሌላ : የ፫ኛ : ወገን : መብት : የሌለበት : የተበዳሪው : ነጻ : ንብረት : መሆኑን : አረጋግጠናል ። የርስት : ክፍል : ሹም : ይህንኑ : በጽሑፍ : አረጋግጠዋል ፤ የመያዣውም : ውል : በርስት : ክፍል : ጽሕፈት : ቤት : ዲሴምበር : ፯ : ቀን : ፲፱፻፳፮ : ዓ : ም : በቀጥር : ፳፫፻፳፭፭—፴፯፻፲፫ : ተመዝግቦልናል ፤ እኛ : ሳንጠየቅ : ሚ/ፒየትሮ : ፋሌታ : የገቡልንን : ግዴታ : ሠርዞ : በዕጻ : የተያዘው : ንብረት : ላቶ : ሥዩም : ምስግና : እንዲተላለፍ : የከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : ትእዛዝ : ሰጥቷል ። ይህ : ፍርድ : ቤት : በፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቀጥር : ፩፻፱፯ : የተጻፈውን : ቃል : ትክክለኛ : ትርጉም : እንዳልሰጠው : ተቆጥሮ : ትእዛዙ : ይሻርልኝ ፤ ሲሉ : ፫ኛው : ይግባኝ : ባይ : አመልክተዋል ።

መልስ : ሰጪው ፤ በ፩ኛውና : በ፪ኛው : ይግባኝ : ባዮች : ለቀረቡት : ይግባኞች : ባንድነት ፤ በ፫ኛው : ይግባኝ : ባይ : ለቀረበው : በተለይ : መልስ : ሰጥተዋል ።

ለሁለቱ : ይግባኞች : መልስ : ሲሰጡ ፤ በፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቀጥር : ፩፻፱፯፭፫ : እንደተመለከተው : የሚፈጸም : ግዥ : የለም ። እኔ : የምከራክርበት : ይግባኝ : ባይ : ባደረጉት : የግል : ሐራጅ : አሸናፊ : በመሆን : ስለተገኘ : በባለቤትነት : ነው ። የሺያጭና : የግዥ : ውል : አለ : ተብሎ : እንዲጸድቅልኝ : አልጠየቅሁም ። የጠየቅሁት ፤ የተባለው : ንብረት : በሰሜ : እንዲተላለፍ : እንዲደረግልኝ : ብቻ : ነው ። ይግባኝ : ባዮች : የጠቀሷቸው : ሕጎች : ለጉዳዩ : አግባብ : የላቸውም ። ሲኞር : ሲልቭዮ : ማርጋሪጲ : የውክልና : ሥልጣን : አልነበረውም ፤ ብለው : ፩ኛ : ይግባኝ : ባይ : አሁን : ያነሱት : ክርክር : በከፍተኛው : ፍ/ቤት : ያላነሱት : ስለሆነ : በፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት : ቀጥር : ፫፻፳፱ : እንደተጻፈው : ይህ : አዲስ : ክርክር : ሊነሳ : አይችልም ፤ ደግሞም : ፳ን : ፬ : ቀን : ፲፱፻፳፬ : ዓ : ም : ሲኞር : ሲልቭዮ : ማርጋሪጲ : ከሲኞሮ : ሳንቶ : ፋሌታ : ጋር : የማይነቀሳቀስ : ንብረት : ሺያጭ : ውል : መፈራረማቸውና : ፳ሺ : ብር : መክፈላቸው : የማይንቀሳቀሰውን : ንብረት : ለመሸጥና : ንብረቱን : ለማስረከብ : ዋናውንም : ገቢ : ለማድረግ : ሥልጣን : እንደነበራቸው : ያስረዳል ። ከዚያም : በላይ : ወኪሉ : ከሲኞር : ሳንቶ : ጋር : መዋዋል : ሲገባቸው : ከሲኞር : ፒየትሮ : ጋር : በማይገባ : ተዋውለዋል ፤ ብሎ : ለመክራክር : አይቻልም ፤ ለተባለው ፤ በከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : እንደተከራከርነው : ሁሉ : ውሉ : መድጋኒት : በማይገኝለት : የሕግ : መተላለፍ : ምክንያት : ፈራሽ : መሆኑን : የምከራክርበት : ነው ፤ በተጨማሪም : በፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ቀጥር : ፩፻፱፯፮(፪) : የተመለከተውን : በመተላለፍ : ሁለት : ምስክሮች : ውሉ : ላይ : ሳይፈርመብት : ስለቀሩና : ሥነ : ሥርዓት : ሳይፈጸም : ስለቀረ : ውሉ : ሊፈርስ : ይገባዋል ።

ሲኞር : ፒየትሮ : ፋሌታ : ንብረቱን : የገዙት : በቅን : ልቡና : ነው : በማለት : ለተከራከሩት : መልስ : እንድንሰጥበት : አስፈላጊ : አይደለም ፤ ምክንያቱም : ለመጀመሪያው : ደረጃ : ፍርድ : ቤት : በቀረቡት : ሰነዶችና : ምስክሮች : ቅን : ልቡና : ያልነበራቸው : መሆኑ : ተረጋግጧል ።

በቀጥር : ፳፯/፩፻፱፯፮ : ዓ : ም : በወጣው : ትእዛዝ : በተራ : ቀጥር : ፩ : የተመለከተውን : ሕግ : በፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ውስጥ : ከሚገኙት : ከቁጥር :

፪፻፯ : እና : ፪፻፺፩ : ጋር : በማጋጨት : የከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : የተሳሳተ : ትርጉም : ሰጥቷል ፤ የተባለው : እውነት : አይደለም ፤ ምክንያቱም : ስለ : ቍጥር ፪፻፯ : እና : ፪፻፺፩ : የሰጠው : ሐተታ : የለም ፤ ሲሉ : መልስ : ሰጧል : አመልክተዋል ።

ከዚህም : በላይ : መልስ : ሰጧው : በመጨረሻ : ለፍርድ : መቀበያ : ባቀረቡት : ማመልከቻ ፤ ፩ኛ : ይግባኝ : ባይ : የማይንቀሳቀሰውን : ንብረታቸውን : በፍትሐ : ብሔር : ቍጥር : ከጀሺጀ፻፫ : እስከ : ጀሺጀ፻፯ : በተጻፈው : መሠረት : በፈቃዳቸው : በሐራጅ : የሸጡልኝ : ስለሆነና : በሐራጅ : የበለጠ : ጥጋ : ላቀረብኩት : ንብረቱ : መሸጥ : ስላለበት : የከፍተኛው : ፍ/ቤት : የሰጠው : ፍርድ ጸድቆ : ይግባኝ : ባዮች : ኪሣራ : እንዲከፍሉኝ : ተደርጎ : ይግባኝ : ውድቅ : እንዲሆን : ይደረግልኝ ፤ ሲሉ : ጠይቀዋል ።

ለ፪ኛው : ይግባኝ : ባይ : የተሰጠው : መልስ ፤ በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት : በቍጥር : ፪፻፳ : እንደ : ተመለከተው ፤ ላንድ : ውሳኔ : ይግባኝ : ለማቅረብ : የሚችሉት : በክርክሩ : ተካፋዮች : የነበሩት : ከሳሽ : ወይም : ተከሳሽ : ሆነው : የተከራከሩት : ወገኖች : ብቻ : ናቸው ። አሁን : በምንከራክርበት : ነገር : የኢትዮጵያ : ንግድ : ባንክ : በከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : የክርክሩ : ተካፋይ : ስላልነበረ : በዚህ : ነገር : ይግባኝ : ለማቅረብ : አንዳችም : መብት : የለውም ። በቍጥር : ፪፻፶፭ : እና : ፪፻፶፱ : መሠረት ፤ መቃወሚያውን : ለከፍተኛ : ፍርድ : ቤት : ሊያቀርብ : ሲገባው : መብቱን : በጊዜው : አልተጠቀመ በትምና ፤ አሁን ፤ ሊፈቀድለት : አይገባም ። ስለፍሬ : ነገሩም : ለፍትሐ : ብሔር : ሕግ : የባንኩ : ጠበቃ : የሰጡት : ትርጉም : ትክክል : አይደለም ፤ በማለት : ይግባኝ : ከኪሣራ : ጋር : እንዲሰናበት : ጠይቀዋል ።

ይግባኝ : ባዮችና : መልስ : ሰጧ : በከፍተኛው : ፍርድ : ቤትና : በዚህ : ፍርድ : ቤት : ያቀረቧቸው : የክርክር : ጽሑፎች : ብዙዎች : ናቸው ፤ ፍሬ : ነገሩ ፣ ግን : ከላይ : ባጭሩ : እንደተጻፈው ፤ ነው ። የዚህ ፍርድ : ቤት : አስተያየት : ከዚህ : ቀጥሎ : እንደተመለከተው ፤ ነው ።

በ፩ኛ : ይግባኝ : ባይና : በመልስ : ሰጧው : መካከል ፤ ስላለው ፤ ክርክር ፤ ይግባኝ : ባዮች : እንደ : አውሮፓ : አቆጣጠር : በሚያካድ : ወር : ፲፱፻፷፭ : ፣ ም በታና : ቤታቸውን ፤ በግል ፣ ሐራጅ ፣ ለመሸጥ ፣ አስታውቀው ፤ ስለነበረ ፣ ፫ ፣ ተወዳዳሪዎች ፣ ጨረታ ፣ አቅርቦን ፣ እኔ ፣ ያቀረብኩት ፣ ጥጋ ፣ ከፍተኛ ፣ ሆኖ ፣ ስለተገኘ ፣ እሸጥላለሁ ፤ ብለው ፣ ቃል ፣ ገብተውልኛልና ፣ ለሌላ ፣ ሰው ፣ ሊሸጡ ፣ አይገባም ፤ ብለው ፣ መልስ ፣ ሰጧው ፣ ላቀረቡት ፣ ክርክር ፤ ይግባኝ ፣ ባዮች : የማይንቀሳቀሰውን : ንብረታቸውን ፤ በግል ፣ ሐራጅ ፣ ለመሸጥ ፣ በመጀመሪያ ፣ ያስታወቁበት ፣ በኋላም ፣ ለመልስ ፣ ሰጧው ፣ ለመሸጥ ፣ የተሰማሙበት ፣ የጽሑፍ ፣ ማሰረጃ ፣ አልቀረቡም ። እሸካቶ ፣ ሎሬንሶ ፣ ማንቲ ፣ ብቻ ፣ ቀርበው ፣ በምስክርነት ፣ ቃላቸውን ፣ ሰጥተዋል ። መልስ ፣ ሰጧውም ፣ የመጀመሪያውንም ሆነ ፣ የመጨረሻውን ፣ ተስፋ ፣ በወሬ ፣ ሰማሁ ፣ ከማለት ፣ በተቀር ፣ በቀጥታ ፣ ከንብረቱ ፣ ባለቤት ፣ ወይም ፣ ወኪል ፣ ጋር ፣ ተነጋገርኩ ፣ አላሉም ፤ መልስ ፣ ሰጧው ፣ በጽሑፍ ፣ ላቀረቡት ፣ ጨረታ ፣ መልስ ፣ እንዲሰጣቸው ፣ በደብዳቤ ፣ በጠየቁ ፣ ጊዜ ፣ ግን ፣ በጽሑፍ ፣ የተሰጣቸው ፣ መልስ ፣ ንብረቱን ፣ ለሲኞር ፣ ፒየትሮ ፣ ፉሌታ ፣ ሸጠነዋል ፤ የሚል ፣ ነው ።

በኢትዮጵያ ፣ ፍትሐ ፣ ብሔር ፣ ሕግ ፣ ስለ ፣ ግል ፣ ሐራጅ ፣ እሻሽጥ ፣ የተጻፈ ፣ ነገር ፣ የለም ። መልስ ፣ ሰጧው ፣ የጠቀሳቸው ፣ ከቍጥር ፣ ጀሺጀ፻፫ ፣ እስከ፡

ጀጢጀ፣ ድረስ ፡ የተጻፉት ፡ ደንቦች ፡ የሚያገለግሉት ፡ በአደባባይ ፡ በግልጽ ፡ ለሚደረግ ፡ የሐራጅ ፡ አሻሻጥ ፡ ብቻ ፡ ነው ። በተጠቀሰውም ፡ ሕግ ፡ በሐራጅ ፡ የሚደረገው ፡ ሽያጭ ፡ ተፈጻሚ ፡ የሚባለው ፡ ሻጩ ፡ ወይም ፡ ለሐራጅ ፡ አሻሻጥ የተመረጠው ፡ ሰው ፡ ዕቃውን ፡ ለገዥው ፡ ጭንተ ፡ ነው ። ባለበት ፡ ጊዜ ፡ ነው ፤ ይላል ፡ (ቍ-ጀጢጀ፣፩) ። በዚህ ፡ በቀረበልን ፡ ክርክር ፡ ግን ፡ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ የተፈጻሚ ፡ የግልጽ ፡ አሻሻጥ ፡ ስለሌለ ፡ በነዚህ ፡ ቍጥሮች ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ ሊጠቀሙባቸው ፡ አይችሉም ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ጀጢጀ፣፭ ፡ ቍጥሉ ፡ እንደተጻፈው ፡ ይነበባል ።

ለሕዝብ ፡ ስለሚደረግ ፡ ሐራጅ ።

(፩) ግንም ፡ ሰው ፡ ሀብቱን ፡ በሐራጅ ፡ የሚሸጥ ፡ መሆኑን ፡ ሲያስታውቅ ፡ እሳቡን ፡ መግለጽ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ውል ፡ እንዳቀረበ ፡ አይቆጠርም ።

(፪) እንዲህ ፡ በሆነ ፡ ጊዜ ፡ ውል ፡ ተፈጻሚ ፡ ለማለት ፡ የሚችለው ፡ በመጨረሻው ፡ ሐራጅ ፡ ለጨረታ ፡ የቀረበው ፡ ሀብት ፡ ለዋጋ ፡ አቅራቢው ፡ በተሰጠ ጊዜ ፡ ነው ።”

ይህንንም ፡ ቃል ፡ ስንመለከተው ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ በጽሑፍ ፡ ላቀረቡት የጨረታ ፡ ጽሑፍ ፡ መልሱ ፡ ይገለጽልኝ ፡ ብለው ፡ ደብዳቤ ፡ በጻፉ ፡ ጊዜ ፡ በጨረታ ፡ የበሰጠ ፡ ዋጋ ፡ የሰጡ ፡ እርሳም ፡ ስለሆኑ ፡ ለርሳም ፡ ለመሸጥ ፡ ተሰማምተናል ፤ የሚል ፡ ቃል ፡ በጽሑፍ ፡ አግኝተው ፡ ቢሆን ፡ ናር ፡ ለክርክራቸው ፡ በቂ ፡ መነሻ ፡ ይሆናቸው ፡ ነበር ። ራሳቸው ፡ ባቀረቡት ፡ የጽሑፍ ፡ ማስረጃ ፡ ለሌላ ፡ ሰው ፡ ተሸጧል ፤ የሚል ፡ መልስ ፡ ተሰጥቷቸው ፡ ላለ ፡ በቃል ፡ “እንሸጥልሃለን” ብለው ፡ ልከውብኝ ፡ ነበር ፤ በማለት ፡ በሰው ፡ ምስክር ፡ ጽሑፍን ፡ ላፍርስ ፡ የሚሉት ፡ ተገቢ ፡ ሆኖ ፡ አይታይም ።

ደግሞም ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ እንደተከራከሩት ፡ ሁሉ ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረቶችን ፡ መብት ፡ ለማስተላለፍ ፡ የሚደረገው ፡ ውል ፡ በጽሑፍ ፡ መሆን ፡ አለበት ፡ (ቍጥር ፡ ጀጢጀ፣፩) ። የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ሽያጭ ፡ ውል ፡ በጽሑፍ ፡ ላይደረግ ፡ የቀረ ፡ እንደሆነም ፡ ፈራሽ ፡ ይሆናል ፡ (ቍጥር ፡ ጀጢጀ፣፪) ። ተቀዳሚ ፡ ውሎችም ፡ ለመጨረሻ ፡ ውል ፡ በተወሰነው ፡ ዓይነት ፡ መሠራት ፡ አለባቸው ፤ ማለት ፡ የማይንቀሳቀሱን ፡ ንብረት ፡ ለመሸጥ ፡ የሚደረገው ፡ ተስፋም ፡ ሆነ ፡ ድርድር ፡ በጽሑፍ ፡ መሆን ፡ አለበት ፡ (ቍጥር ፡ ጀጢጀ፣፫) ። እንዲህም ፡ ቢሆን ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ ይህንን ፡ ቦታ ፡ እንዲገዙት ፡ ከባለቤቱ ፡ በጽሑፍ ፡ የተሰጣቸው ፡ ተስፋ ፡ ወይም ፡ ያደረጉት ፡ ድርድር ፡ ስለሌለ ፡ ክሳቸው ፡ ሕጋዊ ፡ መሠረት ፡ ያለው ፡ አይደለም ።

ከዚህም ፡ በቀር ፡ ከፍተኛው ፡ ናርድ ፡ ቤት ፡ የተቀበለው ፡ የቃል ፡ ምስክር በሕግ ፡ ያልተደገፈ ፡ ከመሆኑም፡በላይ ፡ ሕጋዊ ፡ ቢሆንም ፡ ናር ፡ ለመልስ ፡ ሰጭው ፡ «እሸጣለሁ» ብለው ፡ ተስፋ ፡ ሰጥተዋል ፡ የተባሉት ፡ ሲኖር ፡ ሲልቸዩ ፡ ማርጋሪጂ ፡ ቦታውንና ፡ ቤቱን ፡ ለመሸጥ ፡ ተስፋ ፡ ሰጥተዋል ፡ በተባሉበት ፡ ጊዜ ፡ ከባለቤቱ ፡ የውክልና ፡ ሥልጣን ፡ እንዳልነበራቸው ፡ ተረጋግጧል ። በኋላም ፡ ቢሆን ፡ ለተሰየ ፡ ሰው ፡ ማለት ፡ ለሲኖር ፡ ሳንቶ ፡ ፋሌታ ፡ እንዲሸጡ ፡ ሥልጣን ፡ ተሰጣቸው ፡ እንጂ ፡ ለፈለጉት ፡ እንዲሸጡ ፡ ጠቅላላ ፡ ውክልና ፡ አልተሰጣቸውም ። የንብረቱ ፡ ባለቤት ፡ አስቀድሞ ፡ ውክልና ፡ ካልሰጠ ፡ ወይም ፡

በኋላ : በወኪሉ : የተደረገውን : ውል : ካላደቀ : እንዴት : ሊገደድ : ይችላል?
 እንዲህ : ከሆነ : በዚህ : ጉዳይ : ላይ : የንብረቱ : ባለቤት : ካለማጽደቁም : በላይ : “አይጸናብኝም” : በማለት : ሲከራከር : “ይጸናብሃል” : ተብሎ : የተሰጠው : ፍርድ : ለውክልና : ሕግ : ተቃራኒ : ስለሆነ : ሊደገፍ : አይችልም (ቍጥር : ፪ሺ፩፻፺—፪ሺ፩፻፺፩) =

በ፪ኛ : ይግባኝ : ባይኖ : በመልስ : ሰጪ : መካከል : ስላለው : ክርክር :

በ፩ኛ : ይግባኝ : ባይኖ : በመልስ : ሰጭ : መካከል : የቦታና : የቤቶች : ሽያጭ : አልተደረገም : በማለት : ፩ኛ : ይግባኝ : ባይኖ : መሰለው፣፪ኛው : ይግባኝ : ባይ : ከመከራከራቸውም : በላይ : በተጨማሪ : እኔ : በቅን : ልቡና : የገዛሁ : ሰው : ስለሆንኩ : መብቱ : የተጠበቀ : ነው ። መጥፎ : ልቡና : ቢኖር : እንኳ : ኪሣራ : ያስጠይቃል : እንጂ : በሕጋዊ : መዝገብ : የተመዘገበው : ውል : ሊፈርስ : አይችልም ፤ በማለት : ተከራክረዋል ።

መልስ : ሰጭውም : ለዚህ : ክርክር : መልስ : ሲሰጡ : ፪ኛው : ይግባኝ : ባይ : ይህንን : ቦታ : ሲገዙ : በክፉ : ልቡና : እንጂ : በቅን : ልቡና : አይደለም ፤ ቀድሞ : ውድድር : ስናደርግ : እሳቸው : የሰጡት : ፳፩ሺ : ብር : ብቻ : ስለነበረና : እኔ : የበለጠ : ዋጋ : ፳፯ሺ ብር : ሰጥቼ : ስላሸነፍኳቸው : ከወኪሉ : ጋር : ተመሳጥረው : ዋጋ : ጨምረው : እኔ : በሰጠሁት : ዋጋ : መግዛታቸው : ስምም ነቱን : በተንኮል : ማድረጋቸውን : ያስረዳል ፤ ብለዋል ።

መልስ : ሰጭው : እንዳሉት : ሁሉ : እሳቸው : በጨረታ : አሸንፈው : ሲገዙ : ሲሉ : ፪ኛ : ይግባኝ : ባይ : ዋጋ : ጨምረው : መግዛታቸው : መጥፎ : ልቡና : እንደነበራቸው : ያሳያል : ወይስ : አያሳይም? የሚለውን : ጥያቄ : ባሁኑ : ክርክር : መመርመር : አስፈላጊ : ሆኖ : አላገኘነውም ፤ ምክንያቱም : መጥፎ : ልቡና : ቢኖርም : እንኳ : የተመዘገበውን : ውል : ያለዋጋ : ሊያስቀረው : እንደማይችል : በፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ስለ : ተወሰነ : ነው ። ቍጥር : ፩ሺ፯፻፵፩* እንዲህ : ይላል ።

“መጥፎ : ልቡና”

“(፩) መመዝገቡ : የሚመለከተውን : መብት : ጥያቄውን : ያቀረበው : ሰው : ወይም : መብቱን : ያገኘው : ሰው : መጥፎ : ልቡና : መሆኑ : የመመዝገቡን : ዋጋ : የሚያስቀር : አይሆንም ።

(፪) እንደዚሁ : በሆነ : ጊዜ : በመመዝገቡ : ጉዳት : የደረሰበት : ሰው : እርግጠኛ : በሆነ : አኳኋን : የተከሳሹን : መጥፎ : ልቡና : አረጋግጦ : የጉዳት : ኪሣራ : እንዲሰጠው : ሊጠየቅ : ይችላል ።”

ስለዚህ : መጥፎ : ልቡና : የውልን : መመዝገብ : የማይለወጠው : ስለሆነ : በዚህ : ጉዳይ : የመጥፎ : ልቡናን : መኖር : ወይም : አለመኖር : ባሁኑ : ደረጃ : መወሰን : የሚሰጠው : ጥቅም : ስለሌለ : አልፈነዋል ።

* የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ቍጥር : ፪ሺ፯፻፺፩(፩) በአንቀጽ : አሥር : በለማይንቀሳቀስ : ንብረቶች : መዝገብ : የተመለከተው : ሕግ : ቢሥራ : ላይ : የሚውለበት : ቀን : በንጉሠ : ነገሥታዊ : ድንጋጌ (ትእዛዝ) ተወስኖ : በነጋሪት : ጋዜጣ : እስኪታወጅ : ድረስ : ተፈጻሚ : አይሆንም : ይላል ። እስከ : ፃሬ : ድረስ : እንቀጽ : አሥር : እሥራ : ላይ : እንዲውል : የሚደነገግ : ትእዛዝ : ወይም : ድንጋጌ : አልወጣም ።

ወኪሉ ፡ ሲኞር ፡ ሲልሸዩ ፡ ማርጋሪጊ ፡ ንብረቱን ፡ እንዲሸጡ ፡ ውክልና ፡ የተሰጣቸው ፡ ለሲኞር ፡ ሳንቶ ፡ ፉሌታ ፡ ሲሆን ፡ ይህን ፡ በመተላለፍ ፡ ለሲኞር ፡ ፒየትሮ ፡ ፉሌታ ፡ ስለሸጡ ፡ እና ፡ በውሉም ፡ ላይ ፡ ሁለት ፡ ምስክሮች ፡ ስላልፈረሙበት ፡ ውሉ ፡ ፍርስ ፡ ይሆናል ፤ ብለው ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ ላቀረቡት ፡ ክርክር ይህን ፡ የመሰለ ፡ ክርክር ፡ ሊቀርብ ፡ የሚገባው ፡ በጉንድራንድ ፡ ማሳበር ፡ ወይም ፡ በሲኞር ፡ ሳንቶ ፡ ሲሆን ፡ እነሱ ፡ ውሉን ፡ ስላጸደቁትና ፡ ክርክር ፡ ስላላቀረቡበት ፡ በመልስ ፡ ሰጭው ፡ በኩል ፡ የቀረበውን ፡ ክርክር ፡ እልተቀበልኝውም ።

መልስ ፡ ሰጪው ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፫፻፺ ፡ እና ፡ ፫፻፺፩ ፡ በተጻፈው ፡ መሠረት ፡ ቀዳሚነት ፡ ይገባኛል ፤ ብለው ፡ ላቀረቡት ፡ ክርክር ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ በቍጥር ፡ ፳፯/፳፯፻፺፭ ፡ ዓ - ም - በወጣው ፡ ንጉሣዊ ፡ ትእዛዝ ፡ በተራ ፡ ቁጥር ፡ ፩ ፡ የተጻፈው ፡ መብታችንን ፡ ስለሚጠብቅልን ፡ የተጠቀሰው ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በኛ ፡ ላይ ፡ ተፈጻሚነት ፡ የለውም ፡ ብለዋል። መልስ ፡ ሰጭው ፡ ይህ ፡ ትእዛዝ ፡ የሚመለከተው ፡ እስከ ፡ ጎዳር ፡ ፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፭ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ድረስ ፡ የተገኙትን ፡ መብቶች ፡ እንጂ ፡ ባሁኑ ፡ ነገር ፡ ምንም ፡ ተገቢነት ፡ የለውም ። ይልቁንም ፡ ተጫራቾች ፡ የሚያቀርቡት ፡ ዋጋ ፡ እንድ ፡ ዓይነት ፡ ሲሆን ፡ ሻጭ ፡ የማይንቀሳቀሰውን ፡ ንብረት ፡ ለኢትዮጵያውያን ፡ ተጫራቾች ፡ ለመሸጥ ፡ ሞራላዊም ፡ ሕጋዊም ፡ ግዴታ ፡ አለበት ፤ በማለት ፡ ተከራክረዋል ።

ይህ ፡ ሕግ ፡ ለዚህ ፡ ነገር ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ ወደፊትም ፡ ይህንን ፡ በመሰለ ፡ ነገር ፡ ለሚነሳ ፡ ክርክር ፡ ሁሉ ፡ ተገቢነት ፡ ስላለው ፡ የተጠቀሱትን ፡ ቍጥሮች ፡ አብራርቶ ፡ መተርጎም ፡ አስፈላጊ ፡ ነው ።

የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፫፻፺ ፡ እና ፡ ፫፻፺፩ ፡ ቀጥሎ ፡ እንደተጻፈው ፡ ይነበባሉ ።

“ቍጥር ፡ ፫፻፺ ፡ የማይንቀሳቀሱ ፡ ንብረቶች ፡ ባለሀብትነትን ፡ ስለሚመለከቱ ፡ የተጠበቁ ፡ ሁኔታዎች ፡ (፩) ፡ መሠረቱ ።

ማንኛውም ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ሰው ፡ ከንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ በሚሰጥ ፡ ትእዛዝ ፡ መሠረት ፡ ካልሆነ ፡ በቀር ፡ በኢትዮጵያ ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ባለሀብት ፡ ሊሆን ፡ አይችልም ።”

“ቍጥር ፡ ፫፻፺፩ ፡ (፪) ፡ እንዲሸጥ ፡ ስለ ፡ ማሰገደድ ።

ማንኛውም ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ዜጋ ፡ በቍጥር ፡ ፫፻፺ ፡ በተመለከተው ፡ ከንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ በሚሰጥ ፡ ትእዛዝ ፡ ውጪ ፡ በሆነ ፡ አኳኝን ፡ በቅን ፡ ልቡና ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ባለሀብት ፡ ሆኖ ፡ የተገኘ ፡ እንደሆነ ፡ አግባብ ፡ ያላቸው ፡ ባለሀብት ፡ ሥልጣኖች ፡ በ፯ ፡ ወር ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ርስቱን ፡ ለኢትዮጵያዊ ፡ እንዲያስተላልፍ ፡ ሊያስገድዱት ፡ ይችላሉ ።”

በዚህ ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ማንኛውም ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ሰው ፡ ከንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ፈቃድ ፡ ሳያገኝ ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ባለቤት ፡ ለመሆን ፡ የማይችል ፡ መሆኑ ፡ በመላ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ታውቆ ፡ ሲሠራበት ፡ የኤርትራን ፡ የፌዴራል ፡ አስተዳደር ፡ ለማስቀረትና ፡ በኤርትራ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱን ፡ መንግሥት ፡ የአንድነት ፡ አስተዳደር ፡ ለመተካት ፡ በቍጥር ፡ ፳፯/፳፯፻፺፭ ፡ ዓ - ም - በወጣው ፡ ንጉሣዊ ፡ ትእዛዝ ፡ በተራ ፡ ቁጥር ፡ ፩ ፡ ቀጥሎ ፡ የተጻፈው ፡ መብት ፡ ይገኝበታል ።

ጭናቸውም ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ወይም ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ሰው ፡ ወይም ፡
 የሰውነት ፡ መብት ፡ የተሰጠው ፡ ድርጅት ፡ በሕግ ፡ በትእዛዝ ፡ በውል ፡
 ወይም ፡ በሌላ ፡ አኳኋን ፡ በኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ የተፈቀደለት ፡ የተሰጠት ፡
 ወይም ፡ ያገኘው ፡ ጭናቸውም ፡ መብቶች ፡ ከግዴታዎች ፡ ነጻ ፡ የሚያደርጉ ፡
 መብቶች ፡ ኮንሲሲዮኖችና ፡ ልዩ ፡ መብቶች ፡ እንዲሁም ፡ የማይንቀሳቀስ ፡
 ንብረትን ፡ የማግኘት ፡ ባለቤት ፡ የመሆን ፡ ባለቤትነትን ፡ የማስተላለፍ ፡
 መብቶች፡ጭምር፡እንዳሉ ፡ በሙሉ ፡ ጸንተው ፡ ይቀጥላሉ” ። ይህንን
 ም ፡ ንጉሣዊ ፡ ትእዛዝ ፡ ስንመለከተው ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፫፻፮ ፡
 እና ፡ ፫፻፺፩ ፡ የተጻፉት ፡ ደንቦች ፡ በኤርትራ ፡ ጠቅላይ ፡ ግዛት ፡ በሚኖሩ ፡
 በውጭ ፡ አገር ፡ ዜጎች ፡ ላይ ፡ የማይጸኑ ፡ የማይፈጽሙ ፡ መሆናቸውን ፡ እንገነዘብ
 ባለን ።

መልስ ፡ ሰጭው ፡ ይህ ፡ ንጉሣዊ ፡ ትእዛዝ ፡ መብት ፡ የሚሰጠው ፡ እስከ ፡
 ጎዳር ፡ ፮/፲፱፻፺፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ለተገኙት ፡ መብቶች ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ላሁት ፡ ነገር ፡
 ምንም ፡ ተገቢነት ፡ የለውም ፤ ብለው ፡ ላቀረቡት ፡ ክርክር ፤ ንጉሣዊው ፡ ትእዛዝ፡
 “የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረትን ፡ የማግኘት ፡ ባለቤት ፡ የመሆን ፡ ባለቤትነትን ፡
 የማስተላለፍ ፡ መብቶች ፡ ጭምር ፡ እንዳሉ ፡ በሙሉ ፡ ጸንተው ፡ ይቀጥላሉ”
 በማለት ፡ ፈንታ ፡ እስካሁን ፡ ድረስ ፡ የተገኙት ፡ የማይንቀሳቀሱ ፡ ንብረቶች ፡
 ይጸኑላቸዋል ፤ አይወሰዱባቸውም ፤ ቢል ፡ ኖሮ ፡ ከአሁን ፡ ቀደም ፡ ያገኙዎቻቸውን ፡
 የማይንቀሳቀሱ ፡ ንብረቶች ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፫፻፺፩ ፡
 መሠረት ፡ ሽጡ ፡ ተብለው ፡ እንዳይገደዱ ፡ ይዘው ፡ እንዲኖሩ ፡ ብቻ ፡ ነው ፡
 እንጂ ፡ ወደፊትም ፡ እየገዙ ፡ እየሸጡ ፡ እንዲኖሩ ፡ አልተፈቀደላቸውም ፡ ተብሎ ፡
 ለመተርጎም ፡ ይመች ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ካሁን ፡ ቀደም ፡ ያገኙዎቻቸውን ፡
 ባለቤት ፡ የመሆን ፡ ባለቤትነትን ፡ የማስተላለፍ ፡ መብቶች ፡ በሙሉ ፡ ጸንተው ፡
 ይቀጥላሉ ፤ ስለሚል ፡ ይህ ፡ ሕግ ፡ ተፈጻሚነቱ ፡ እስከ ፡ ጎዳር ፡ ፮ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፺፩
 ዓ ፡ ም ፡ ለተገኙት ፡ የማይንቀሳቀሱ ፡ ንብረቶች ፡ ብቻ ፡ ነው ፤ ብሎ ፡ መተርጎም
 አይቻልም ።

ትእዛዙ ፡ “ካሁን ፡ ቀደም ፡ ያገኙአቸውን ፡ መብቶች” ፡ ያለው ፡ የቶቹን ፡
 እንደሆነ ፡ ስንመረምር ፡ በቍጥር ፡ ፩፻፳፬/፲፱፻፺፩ ፡ በጸደቀው ፡ የፌዴራል ፡ አ
 ዋጅ ፡ በተራ ፡ ቍጥር ፡ ፮ ፡ በኤርትራ ፡ የሚኖሩ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ዜጎች ፡ መብ
 ትና ፡ ጥቅም ፡ በሰባተኛው ፡ አንቀጽ ፡ በተመለከተው ፡ መሠረት ፡ ይጠበቅላ
 ቸዋል ፤ ይልና ፡ በሰባተኛው ፡ አንቀጽ ፡ ቀጥሎ ፡ የተጻፈውን ፡ እናገኛለን ።

“የፌዴራሉ ፡ መንግሥትና ፡ ኤርትራም ፡ በኤርትራ ፡ ለሚኖሩ ፡ ሰዎች ፡
 ሁሉ ፡ በጾታ ፡ በቋንቋ ፡ በገይማናት ፡ ምክንያት ፡ ልዩነት ፡ ሳይደረግባቸው ፡
 የሰውን ፡ ልጅ ፡ መብትና ፡ መሠረታዊ ፡ የሆነውን ፡ ነፃነት ፡ ከዚህ ፡ በታች ፡
 የሚከተሉትን ፡ ጭምር ፡ ያረጋግጥላቸዋል ፤” ብሎ ፡ በፈደል ፡ (ሐ) “ንብረት ፡
 የመያዝና ፡ የመልቀቅ ፡ ግንም ፡ ሰው ፡ ቢሆን ፡ ያለ ፡ ሕግና ፡ የሚገባ ፡ ዋጋ ፡
 ሳይከፈለው ፡ ንብረቱን ፡ ወይም ፡ የኮንትራት ፡ መብቱን ፡ አያጣም” ፤ ይላል ።

በዚህም ፡ አዋጅ ፡ መሠረት ፡ ኤርትራ ፡ በፌዴራል ፡ አቋም ፡ ትተዳደር ፡
 በነበረችበት ፡ ጊዜ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ዜጎችና ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ልዩነት ፡ ሳይ
 ደረግባቸው ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ባለቤት ፡ በመሆን ፡ ሲሸጡና ፡ ሲገዙ ፡
 ኖረዋል ፤ በጎላም ፡ የፌዴራሉ ፡ አስተዳደር ፡ ቀርቶ ፡ የአንድነት ፡ አስተዳደር ፡
 ሲተካ ፡ በቍጥር ፡ ፳፯/፲፱፻፺፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በወጣው ፡ ትእዛዝ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡
 ዜጎች ፡ ይጠቀሙባቸው ፡ የነበሩት ፡ መብቶች ፡ ጸንተው ፡ እንዲቀጥሉላቸው ፡

ኤርትራ : ጠቅላይ : ግዛት : ውስጥ : የሚኖሩ : የውጭ : አገር : ዜጎች : እንደ : ኢትዮጵያውያን : ሁሉ : አንዳች : ወሰን : ሳይኖርባቸው : በዚህ : ጠቅላይ : ግዛት : የማይንቀሳቀስ : ንብረት : ለመግዛት : ለመሸጥ : ለመለወጥ : ሙሉ : መብት : ያላቸው : መሆኑ : በማያጠራጥር : ሁኔታ : ተወስኗል =

፩ኛ : እና : ፪ኛ : ይግባኝ : ባዮች : አለባቸው : ስለተባለው : የሞራል : ግዴታ፤

በክርክር : የቀረበበትን : የማይንቀሳቀስ : ንብረት : ኢትዮጵያዊው : እንዲገዙ : ባለመደረጉ : ሁለቱ : ይግባኝ : ባዮች : በሕግም : ሆነ : በሞራል : የማይገባ : ሥራ : ሠርተዋል፤ በማለት : መልስ : ሰጭው : ባቀረቡት : ክርክር : ከፍተኛው : ፍርድ : ቤት : በሰጠው : ፍርድ : ላይ : ተደጋግሞ : ተነግሯል = በሕግ በኩል : ስላለው : አስተያየት : ከላይ : እንደተጻፈው : ዘርዘረን : ገልጻናል = በሞራል : በኩል : ስላለው : ግዴታ : አስተያየታችን : መግለጽ : ተገቢ : መስሎ ስለታየን : ቀጥሎ : ጽፈንዋል =

አንድን : ነገር : መመልከት : ባንድ : በኩል : ብቻ : ሳይሆን : በሁለቱም : በኩል : መሆን : አለበት = ኢጣሊያዊ : የሆኑት : የንብረቱ : ባለቤት : የሞራል : ግዴታቸውን : ጣሱ : የተባለው : ከኢትዮጵያዊው : ከፍ : ያለ : ዋጋ : ሲቀርብ ላቸው : ለሱ : እንደመሸጥ : በዚያው : ዋጋ : በቤቱ : ውስጥ : ሆነው : ንግዳቸውን : ያካሄዱ : ለነበሩት : ለኢጣሊያዊው : በመሸጣቸው : ነው = በሌላ : በኩል : ብንመለከተው : ፪ : ኢትዮጵያውያን : በኢጣሊያ : ነዋሪዎች : ሆነው : ፩ኛው : የማይንቀሳቀስ : ንብረት : ኖሮት : ለ፪ተኛው : እከራይቶት : እውስጡ : የንግድ : ሥራውን : እያካሄደ : ሲኖር : ባለቤቱ : ለመሸጥ : ፈለገ : እንበል = ኢትዮጵያዊው : ፳፮ሺ : ብር : ልሰጥ፤ ሲል : ጉረቤት : የሆነው : ሌላ : ኢጣሊያዊ : ፳፮ሺ : ብር : ሰጠ = ኢትዮጵያዊው : ኢጣሊያዊው : የሰጠውን : ዋጋ : ሞልቼ : ልሰጥ : ሲል : ይቅርና : ባይልም : እንኳን : ላንድ : ሺ : ብር : ብልጫ : ሲል : ባጠገቡ : ሌላ : ንብረት : ላለው : ኢጣሊያዊ : ሸጦበት ኢትዮጵያዊውን : ከቤቱ እንዲወጣና : የንግድ : ሥራውን : አቋርጦ : እችግር : ላይ : እንዲወድቅ : ሲያደርገው : የንብረቱ : ባለቤት : የሆነው : ኢትዮጵያዊ : እንኳንስ : ከሌላ : ሰው : ይቅርና : ከራሱ : ጎሊና : ከሚደርስበት : ወቅት : ማምለጥ : ይቻለዋልን? እንደዚህም : ሁሉ : ሲኛር : ፔየትሮ : ፉሌታ : ክርክር : በሚደረግበት : ንብረት : ውስጥ : ተከራይተው : ተቀምጠው : ሲነግዱ : ወገናቸው : የሆኑት : ኢጣሊያዊ : እሳቸውን : ከልክለው : ሌላ : ንብረት : ላላቸው : ለአቶ : ሥዩም : ሸጠው : ከቤቱ : በያሰወጧቸውና : የንግድ : ሥራቸውን : በያቆሙባቸው : ኖሮ : አድራጎታቸው : በሞራል : የተደገፈ : ነው : ያሰኝ : ኖሮዋልን? የሰው : ልጅ : በተፈጥሮው : መጀመሪያ : ለልጆቹና : ለወላጆቹ : ከዚያ : ለዘመዶቹና : ለወገኖቹ : ቅድሚያ : መስጠት : ስላለበት : አንዱ : ሰው : በግል : ንብረቱ : ለወገኑ : ቅድሚያ : ቢሰጥ : የሚአስወቅስ : ሆኖ : አይታይም =

በ፫ኛው : ይግባኝ : ባይና : በመልስ : ሰጪው : መካከል : ስላለው : ክርክር ፤

፫ኛው : ይግባኝ : ባይ : ከ፪ኛው : ይግባኝ : ባይ : በመያዣ : የያዘነው : ንብረት : ለመልስ : ሰጭው : እንዲዛወር : የተደረገብን : በማይገባ : ነው ፤ ብለው : ላቀረቡት : ይግባኝ : መልስ : ሰጪው : በመጀመሪያው : ደረጃ : ክርክር : ያልነበረ : ሰው : በዚህ : ጉዳይ : ላይ : ይግባኝ : ለማቅረብ : መብት : የለውም ፤ በማለት : ተከራክረዋል =

እኛም ፡ እንዳመዛዘነው ፡ የኛው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ተካፋይ ፡ ባልሆኑበት ፡ ክርክር ፡ የተሰጠው ፡ ፍርድ ፡ ወይም ፡ ትእዛዝ ፡ መብታቸውን ፡ የሚነካ ፡ ሆኖ ፡ ሲያገኙት ፡ መቃወሚያቸውን ፡ ከዚያው ፡ ፍርዱን ፡ ለሰጠው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ አቅርበው ፡ ነገሩን ፡ እንደገና ፡ እንዲታይና ፡ እንዲወሰን ፡ ማድረግ ፡ ነበረ ፡ እንጂ ፡ በክርክሩ ፡ ተካፋይ ፡ ሳይሆኑና ፡ በላቸው ፡ ላይ ፡ ሳይፈረድ ፡ ያቀረቡትይ ፡ ግባኝ ፡ ተገቢ ፡ አይደለም ። ስለዚህ ፡ ይግባኝቸውን ፡ አልተቀበልነውም ። (ፍ-ሥ-ቀ-፫፻፳ ፣ ፫፻፶፰ ፣ ፫፻፷) ።

ማጠቃለያ ።

፩/ ከላይ ፡ በዝርዝር ፡ እንደገለጽነው ፡ በአሥመራ ፡ ከተማ ፡ በደንክል ፡ መንገድ ፡ ስለሚገኘው ፡ ፪ሺ፬፻፷፱ ፡ ሜ/ካሬ ፡ ቦታና ፡ በላዩ ፡ ስለሚገኙት ፡ ቤቶች ፡ በ፩ኛና ፡ በ፪ኛ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ መካከል ፡ በውል ፡ አዋዋዩ ፡ በዶክተር ፡ ቴዎድሮ ፡ ዘንድ ፡ የተደረገውና ፡ የተመዘገበው ፡ የሺያጭ ፡ ውል ፡ እንዲፈርስ ፡ ከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በመዝገብ ፡ ቀጥሮ ፡ ፶፬/፶፰ ፡ ዓ - ም - የሰጠው ፡ ፍርድ ፡ ሕግን ፡ የተከተለ ፡ ስላልሆነ ፡ ለውጠን ፡ ውሎ ፡ ጸድቆ ፡ የንብረቱ ፡ ባለቤትነት ፡ በ፪ኛው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ በሲኞር ፡ ፔየትሮ ፡ ፋሌታ ፡ ስም ፡ እንዲጸና ፡ ፈርዶል ።

፪/ የኛው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ በበኩላቸው ፡ ያቀረቡት ፡ ይግባኝ ፡ ሕጋዊ ፡ ስላይደለ ፡ ይግባኙን ፡ ወርዘን ፡ አሰናብተናል ።

፫/ ፩ኛና ፡ ፪ኛ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ በሁለቱም ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ የደረሰባቸውን ፡ ወጪና ፡ ኪሣራ ፡ እንዲሁም ፡ መልስ ፡ ሰጭው ፡ በየኛው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ምክንያት ፡ የደረሰባቸውን ፡ ወጪና ፡ ኪሣራ ፡ በዝርዝር ፡ ሲያቀርቡ ፡ ውጣኔ ፡ ይሰጣል ፡ ብለናል ።

እንደ ፡ ፍርዱ ፡ ይፈጸም ፡ ዘንድ ፡ ግልባጬ ፡ ለከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ይተላለፍ ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጻፈው ፡ ፍርድ ፡ በ፩ኛውና ፡ በ፪ኛው ፡ ጻኞች ፡ በድምጽ ፡ ብልጫ ፡ የተፈረደ ፡ ሲሆን ፡ የኛው ፡ ጻኛ ፡ ተለይተዋል ።

ይህ ፡ ፍርድ ፡ የ፫ቱ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ነገረ ፡ ፈጆችና ፡ መልስ ፡ ሰጪው ፡ ባሉበት ፡ ዛሬ ፡ ታኅሣሥ ፡ ፲፬ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በግልጽ ፡ ችሎት ፡ ተሰጠ።

SUPREME IMPERIAL COURT
Asmara

Judges:

Vice Afenegus Tebebu Beyene
Ato Haile Aman
Kegn. Tesfagiorgis Gebre Tensac

SOCIETA NATIONAL TRANSPORT GONDRAND BROTHERS ET AL.
v. ATO SEYUM MESGENA

Civil Appeal No. 108/58

Contractual obligations - Sale of land - Right of preference - Civil Code - Arts. 390 and 391 and Order No. 27 of 1962 - Probatory value of oral evidence - Civil Code - Art. 1723 - Purchase in good faith - Civil Code - Art. 1816 - Registration bad faith - Civil Code - Art. 1644.*

Agency - scope of power - Civil Code - Art. 2190.

On appeal from a judgment of the High Court holding that a contract for the sale of land concluded between the first and second appellants is contrary to law, there being a valid contract concluded between the first appellant and the respondent in an auction for the sale of the same land.

Held: Judgment reversed.

1. By virtue of Art. 1723 of the Civil Code, a contract for the sale of immovables has to be in writing, and by virtue of Art. 1721 of the Civil Code, preliminary contracts must be in the form prescribed in respect of final contracts.

2. By virtue of Art. 4 of Order No. 27 of 1962, the obligations imposed on foreigners under Art. 390 and 391 of the Civil Code are not imposed on foreigners in Eritrea.

3. By virtue of Art. 1644* of the Civil Code, bad faith is irrelevant on the question of validity of registration.

4. By virtue of Art. 2190 of the Civil Code, a principal has the power to either ratify or repudiate the act (acts) of his agent when the latter acts outside the scope of his power.

Three appeals have been lodged against the judgment and orders of the High Court in the first instance, in Civil Case No. 54/58, and after consolidating the three appeals, we have rendered the following judgment.

This case concerns the sale of a plot of land, 2,469 square kilometers in area, and the houses on it. The plot of land is situated in the town of Asmara, Dankal Road, in front of Griyakos Bisada, and surrounded by plots belonging to Shakafartit, Ato Seyoum Mesgena, and the Municipality of Asmara. The plot of land and the houses on it formerly belonged to the first appellant, the Gondrand Brothers Company. The owner wanted to sell its property, and its agent, Signor Silviyou Margorini, sold it to Signor Santo Fuleta

for \$26,000, in an informal agreement on June 4, 1964. After receiving 20,000, the agent requested the principal headquarters in Italy to empower him to register the agreement of sale with the Public Notary. The requested power of Attorney was received by the agent after it was authenticated by the Ethiopian Embassy in Rome on Nov. 21, 1964. The first buyer then made another agreement of sale with his brother Signor Petro Fuleta, the present second appellant, and on August 21, 1965, the agreement was concluded in front of Public Notary, Dr. Tewodro Naztazi.

The present respondent, Ato Seyoum Mesgena, brought action in the High Court, under File No. 54/58, against the first and the second appellants requesting the cancellation of the contract of sale mentioned above. The statement of claim submitted to the High Court reads in relevant part as follows:-

"The first defendant, having decided to sell this very plot of land by auction, had invited several bidders to submit the price at which they might buy, and I had become one of the bidders. The bidders, Signor Santa Fuleta offered \$23,000, Signor Petro Fuleta and one other Signor Planti Silviyou offered \$25,000; but I offered \$26,000. The agent assured me through Advocate Manti that the land would be sold to me as the highest bidder. Nevertheless, I did not get any written assurances. On 28 November 1965, I wrote a letter inquiring about the sale of the land. I received a letter dated 28 December 1965 the contents of which were that the property was sold to Signor Petro Fuleta. I learnt further that the contract was registered with the Public Notary.

The defendant is morally and legally obliged to sell the land to me because I had made the highest bid. It has contravened Articles 390 and 391 of the Ethiopian Civil Code, which give a right of preference to Ethiopians, by selling the land in question to Signor Petro Fuleta. Moreover, the agent who was empowered to sell the plot of land to Signor Santo Fuleta, had sold it to Signor Petro Fuleta, thus acting outside the scope of his powers. The Public Notary should not have allowed the contract of sale to be registered with him. It was concluded without any authorization from the owner, and therefore, was null and void. As I had made the highest bid, and the plot of land is adjacent to that of mine, I have the right of preference. For the above reasons, the contract of sale between the Gondrand Brothers and Company, and Signor Petro Fuleta, concluded on August 21 1965 must be declared null and void, and the sale of property registered in my name."

The statement of defence submitted by the first defendant contains the following:- "There was no agreement to sell the plot of land to the plaintiff (the respondent) and therefore, the plaintiff does not have any right in this plot of land. The argument that in the Eritrean Teklay Ghizat, Ethiopians have right of preference over foreigners as far as immovable property is concerned is without any legal basis and is inadmissible. It seems that the plaintiff did not have a look at Order No. 27 of 1962, which terminated the Federal Status of Eritrea. According to Article 4 of this Order, all rights concerning the acquisition of transfer of immovable property by Ethiopians or foreigners shall remain in full force. As our agent did not know the plaintiff, the written offer submitted by him would not amount to a contract of sale. The statement made by our advocate was just a common business practice and would not give any right to the plaintiff. The person who would

be appropriate to challenge Signor Silviyou Margarini's authorization is Signor Santo Fuleta. He had requested that the property which he would like to buy be registered in Signor Petro Fuleta's name. As the plaintiff does not have any cause of action, the suit must be dismissed with costs."

In his statement of defence, the second defendant said that he was in agreement with the statement of defence submitted by the first defendant and requested that it be considered as if it were in his statement of defence. He added that under Article 1386 to 1401 of the Civil Code, a person who wishes to exercise his right of recovery must declare his intention within two months from the day when he knew of the transfer of the immovable, but that the plaintiff had brought suit one year after. In conclusion, he stated that since plaintiff's claim was not supported legally and factually, it must be dismissed with costs.

The plaintiff replied to the statements of defence of the two defendants. He clarified what had been included in his statement of claim. He added that Article 4 of Order No. 27 of 1962 concerns only rights acquired before November 15, 1962 (Hedar 6, 1955) and, therefore, would not have any relevance to the case at bar. He also requested the court to be allowed to introduce advocate Lorenzo Manti to testify for him so that his case would be clear to the court.

The defendants submitted in writing that under the laws governing the sale of immovables, oral evidence would not be allowed to challenge a written contract. In addition, the second defendant argued that pursuant to Article 1816 of the Civil Code, his right in the property purchased in good faith must not be affected.

The court allowed advocate Lorenzo Manti to testify under oath. His statement was as follows: "I was the advocate of the defendant Company in another case. The plaintiff came to my office and said that he was interested in the plot of land and the houses on it which the Gondrand Brothers Company was planning to sell, and requested me to find out the price for which the company was prepared to sell. I talked to the director, Margorini, about it and he told me that the sale would be made by a private auction. He also told me that Ato Seyoum could buy it if he made the highest bid. I then passed this information to the plaintiff. The plaintiff then became one of the bidders. Thereafter, he requested me to get him information about the results of the auction and I asked the Director. The Director told me that three bidders were present and among them it was Ato Seyoum who had made the highest bid, and that the property would be sold to him. I passed this information to the plaintiff."

The plaintiff had also requested that Signor Planti Silviyou be allowed to testify, and on the Court's permission Signor Silviyou made the following statement: "I asked the first defendant in a letter about the sale of the property in question, because I intended to buy the house; I live in it on lease. The Director of the Gondrand Brothers Company informed me that the Company had intended to sell its property by a private auction and I offered \$25,000 for it. At that time, I was Signor Petro Fuleta's partner, and it was on behalf of the two of us that I made the offer. Our partnership has ended because of subsequent disagreement. Now, I am plaintiff's partner.

I have not received any reply from the defendant Company for the written offer I made."

The first defendant had requested that his agent Signor Silviyou Margorini be allowed to testify for him and the request was granted. In his statement, Signor Silviyou said: "I am the Director of the defendant Company. Signor Santo Fuleta has talked to my predecessor about the sale of the plot of land in question. I had also promised to sell it to him. I had instructions from the principal office to give him priority. In June 1964, I promised to sell the property to him and I received \$20,000 as part of the purchase price. I think that it was in November of the same year, that we concluded an agreement before the Public Notary and I received the remaining sum of \$6,000. Petro Fuleta, brother of Santo Fuleta, was living in this same house on lease and had made major improvements on it. In the earlier promise of sale, Santo Fuleta had reserved for himself the right to buy the property in question for himself or for any other person. Thus, although I was authorized to sell the property to Santo Fuleta, I actually sold it to Petro Fuleta pursuant to the promise of same made earlier. When our attorney, Signor Mante asked why we would not sell the house by private auction, I told him that we had already promised to sell it to Santo Fuleta. Subsequently, other persons, including the plaintiff, had offered in writing to buy the property in question by auction."

After both parties had closed their arguments, the High Court gave the following judgment.

The first defendant had received offers in writing from bidders for the 2,469 square meters of plot of land and the houses on it.

One of the bidders offered \$23,000, another \$25,000 and the plaintiff \$26,000. However, the agent of the defendant violated the procedure set down for auction and, exceeding the power given to him by the defendant Company, made the sale to the second defendant who had made the least bid. The defendant had argued that he did not make any agreement to sell by auction. The fact that the defendant's agent received written offers and that the defendant admitted that the plaintiff was the winner in the auction, according to the first witness produced by the plaintiff, and that the sale was made to one of the persons who took part in the bid and who made the least bid, reveal that there was sale by auction. The contract of sale concluded between the agent and the person with whom he was not authorized to conclude such a contract is contrary to the law; and the public notary, Dr. Naztazi did act contrary to the rules and regulations governing persons of his profession, because he allowed a contract of sale to be concluded where a person not permitted to buy was a party to it. The plaintiff had invoked Arts. 390 and 391 of the Civil Code, arguing that immovables must be sold to Ethiopians in preference to nationals of other states. Under this law, preference must be given to an Ethiopian even if the transaction in question was an auction, and several bidders made equal bids. In this case, the plaintiff was not allowed to buy even though he had made the highest bid."

Judgment was entered in favour of the plaintiff.

When the plaintiff, Ato Seyoum Mesgena, went to the registration office and requested that the immovable property in question be registered in his name

pursuant to the Court's orders, he was told that the property was mortgaged by Petro Fuleta when he borrowed \$40,000 from the Commercial Bank of Ethiopia, and as a result nothing could be done for him. Then the plaintiff prayed the Court for an additional order on Hamle 20, 1958, arguing that pursuant to Article 3086 of the Civil Code the debt incumbers the property and not its owner and, therefore, ownership must be transferred to him.

The court accepted the plaintiff's prayer and held that pursuant to Article 3086 of the Civil Code, any loan against mortgage of an immovable concerns the mortgaged property and not its owner and, therefore, such a situation may not restrict the transfer of the property. The debt always follows the immovable. This, however, cannot bar the right of the lender, the Commercial Bank.

For this reason, the Court ordered that, pursuant to its previous judgment and order, the property mortgaged under mortgage contract No. 6367. 36013 with its encumbrance be transferred to Ato Seyoum Mesgena, the judgment creditor. The Court further ordered that the sum deposited by Ato Seyoum Mesgena, \$26,000, remain with the Court till the right of the bank was ascertained, and be paid to the bank when the court so ordered.

Appeals were filed by the first and the second appellants on the judgment of Hamle 9, 1958, and by the the third appellant, on the order of Hamle 20, 1958. The most important points covered in each appeal are as under:

The 1st appellant's grounds of appeal: "Under Article 1723 of the Civil Code, a contract of sale of an immovable property shall be in writing. In accordance with Article 1721 of the Civil Code, preliminary contracts shall be made in the form prescribed in respect of final contracts. The High Court did not refer to these laws in its judgment. Even though there was no sale by auction the primary contract, which the respondent referred to as sale by auction, should have been in writing. What he offered in writing amounts to only a mere offer by one party and since I did not express my intention in writing, I should not be bound by it. The property was registered in the name of the Company, and Signor Silviyou Margorini was not authorized to sell the property by auction. The agent received the power to sell to another person after the date when the respondent alleged to have concluded a contract of sale by auction. Since the respondent's agreement was done with an unauthorized person, it should therefore be of no effect.

The fact that the agent sold to Signor Petro whereas he was authorized to sell to Signor Santo could be contested only by me, the owner, and not by anyone else. The sale made by the agent has been ratified by me. Since the decision that the contract made by the two parties would be invalid at the request of a third party, is unreasonable, the High Court's decision should be reversed and our contract, declared valid."

The second appellant's grounds of appeal: "The High Court's decision is contrary to the provisions of Articles 1721 to 1723, 1727 and 2877 of the Civil Code. Its decision that a contract was concluded between the two parties based on the statements of two witnesses was wrong. In addition, the Court did not consider my rights by virtue of good faith under Arts. 1808-1817 of the Civil Code. My worthy opponent also admits that I bought it in good faith. Moreover, under Article 1644 of the Civil Code, it is clear that once a contract

is registered, it would not be invalidated. In such a case the person to whom the registration is prejudicial may claim damages. The registration would not nonetheless, be without any value.

I have also stated that I had constructed buildings worth several thousand dollars over the plot of land, depending on the fact that I was the legal owner, and mortgaged it to the Commercial Bank for \$40,000. The reason why I did this was to show that the principle specified under Article 1817 must be met; but the High Court did not decide on it. The court based its decision on Arts. 390 and 391 of the Civil Code. The interpretation given by the Court is contrary to what is provided under Art. 4 of Order No. 27 of 1962, and it must be reconsidered. In summary, since the decision of the High Court was unjust, it should be reversed and the property I acquired pursuant to a valid contract and registered in my name be valid."

The third appellant's grounds of appeal: "Signor Petro Fuleta has borrowed from us a sum of Eth. \$40,000 against mortgage of the property in question. Before the property was mortgaged to us, we had assurances from the chief of the Land Administration Office that the property was not affected by rights of any third party and that the property belonged to the debtor. The mortgage was also registered in the Land Registration Office under File No. 6367.36013, on Dec. 7, 1965. Therefore, the decision of the Court in effect releasing Signor Petro from obligations he has assumed by allowing the encumbered property to be transferred to Ato Seyoum Mesgena, should be reversed."

The respondent has given answer to each of the above appeals.

To the first two appeals the respondent's answer was as follows: -

"No contract of the type envisaged by Art. 1723 exists in this case. I am simply arguing that I have acquired rights of ownership over the immovable in question by making the highest bid in a private auction conducted by the first appellant. I have not asked for a declaration that there is a valid contract of sale. What I have requested is that the property which was registered in the name of another person be registered in my name. The appellants are wrong in invoking the above laws. The argument of the first appellant that Signor Silviyou Margorini did not have the power to conclude the contract of sale was not raised in the lower court, and under Art. 329 of the Civil Procedure this new argument should not be raised now. On the other hand, the fact that on June 4, 1964 Signor S. Margorini concluded a contract of sale of an immovable property with Signor Santo Fuleta and received a sum of \$20,000 reveals that the agent had power to sell the immovable property, to transfer its ownership and to receive the purchase price. Moreover, the first appellant's contention that it would not be possible to contest the sale of the property to a person not authorized to buy it is wrong and I insist that the contract is irremediable. In addition, since the contract was not attested by two witnesses pursuant to Art. 1727(2) of the Civil Code, it would be of no effect.

There is no need to disprove Signor Petro Fuleta's allegation that he bought the property in good faith because, the fact that he was not in good faith could be determined from the statements of the witnesses in the High Court.

The submission that the High Court's interpretation of Arts. 390 and 391 of the Civil Code are contrary to Art. 4 of Order 27 of 1962 is wrong. This is so because in the opinion of the Court, there is nothing on Arts. 390 and 391 of the Civil Code."

In addition, the respondent, in his application submitted for judgment, stated that since the first appellant had willingly sold his property to him in an auction pursuant to Arts. 2403 to 2407 of the Civil Code, and since he had made the highest bid, the judgment of the High Court should be affirmed and the appeals dismissed with costs.

The answer to the third appellant: "Pursuant to Art. 320 of the Civil Procedure Code, the persons who could file appeals against the final decision of a court are the plaintiff or the defendant, who had been parties to the suit. Since the Commercial Bank of Ethiopia was not a party to the suit in the High Court, it has no right to appeal against the decision of the High Court. The appellant should have filed the opposition to the judgment of the High Court in time pursuant to Arts. 358 and 359, but it did not exercise that right in time, and must not now be permitted to exercise it. The appellant has also erred in its interpretation of the Civil Code and the appeal must be dismissed with costs."

The written arguments submitted by the appellants and the respondent to the High Court and to this court are many; but the main points have been as outlined above. Our opinion is as follows.

The case between the first appellant and the respondent: The appellant denied the respondent's contention that there was any notice by the first appellant to sell its immovable property by private auction, and that out of the competitors he made the highest bid and consequently the sale should not be made to another person. The appellant argued that there is no written evidence to prove the notice of the auction, or to prove that a contract of sale had subsequently been concluded with the respondent. What was available was the statement of Advocate Lorenzo Manti. The respondent never got a promise of sale from the owner itself. He simply alleges that he heard of the promise from someone. When the respondent asked in writing about the results of his offer, the answer he received was that the property was sold to Signor Petro Fuleta.

The Ethiopian Civil Code does not cover sale by "private" auction. The provisions of the Civil Code invoked by the respondent, Arts. 2403 to 2407, are applicable only to sale by auction made in public. In such a case, the contract of sale is deemed to be concluded by the auction which the seller or the auctioneer makes of the things (Art. 2403). The respondent cannot avail himself of these Articles because there is nothing which indicates that the sale in question was concluded as explained above.

Art. 1688 of the Civil Code reads as under:

Sale by auction

- "(1) Whosoever offers a thing for sale by auction shall be deemed to make a declaration of intention and not an offer.
- (2) In such a case, the contract shall be completed only where the thing is knocked down upon the last bid being made."

The respondent might have a good cause of action pursuant to the wording of the above Article had he given an answer in writing to the respondent's written inquiry of the results of the auction, to the effect that it was the appellant who had made the highest bid. However, the written answer given to the respondent was that the property had been sold to another person. If the respondent's contention that he was told through someone that the property would be sold to him is held adequate, then it amounts to revocation of the written agreement by oral evidence, and this seems to the court improper.

Moreover, as was pointed out by the appellant, a contract of sale of immovables should be in writing (Art.1723). Unless it is made in writing it is of no effect (Art. 2877). Preliminary contracts shall be in the form prescribed in respect of final contracts (Art. 1721). There was no promise of sale or contract of sale in writing between the two parties, and therefore, respondent's claim is not based on law.

In addition, the oral evidence allowed by the High Court is not proper under the law. Even if it is assumed that the contract concluded is valid, the agent Signor Silviyou Margorini did not have power to dispose of the property to the respondent at the time of the alleged promise of sale. The authorization derived from the appellant was to sell to a specified person, namely to Signor Santo Fuleta, and was not a general power to sell to any person. If the owner of the property has not given any power to the agent to dispose of the property, or unless he later on ratifies the act of his agent, how is it possible for us to compel him to accept the transaction in question? It will be contrary to the provisions of Arts. 2190-2191, if we decide against the appellant when he specifically states that he would not ratify the acts of his agent.

The case between the second appellant and the defendant: Just like the first appellant, the second appellant denied that there was any sale of a plot of land and buildings to the respondent. In addition, he argued that he should be protected because he had bought the property in good faith. He further argued that even if he was not in good faith, he would be liable only to pay damages, and the contract of sale would not be cancelled once the property was registered in the appropriate documents in his name.

In an answer to the above, the respondent contested that the appellant was not in good faith when he bought the property. At the auction, he offered \$25,000, but the respondent offered \$26,000. The fact that he concluded the contract in secret would reveal that he was not in good faith.

If the allegation of the respondent that the appellant bought the property while the respondent was ready to buy it after making the highest bid in an auction were true, there would be bad faith. But in this case, we need not bother to inquire into the existence of good faith, because, even if there was bad faith, the registered contract would not be without any value under Art. *1644 of the Civil Code. This Article provides:-

* The provisions of the Civil Code on registration are not in force yet. See Civ. C. Art. 3363(1).

"Bad Faith

- (1) The bad faith of the person who has requested the registration or required the right to which the registration relates, shall not affect the validity of the registration.
- (2) In such case, the person to whom the registration is prejudicial may claim damages by proving in a clear manner the bad faith of the defendant."

Therefore, since bad faith would not affect the registration of the contract, it would be of no importance at this stage to determine whether or not there was bad faith.

The further arguments of the respondent that the agent sold the property to a person other than the one authorized to buy, and that the contract of sale was not attested to by witnesses is not accepted by this court on the ground that such arguments could only have come from the Gondrand Brothers or from Signor Santo. The act has been ratified, and they have not contested the agents acting beyond his powers.

The contention of the respondent that Arts. 390 and 391 of the Civil Code would give a right of preference to him has been attacked by the appellants. They argued that the Articles invoked would have no relevance for this case, or else their rights under Art. 4 of Order No. 27/1962 would be prejudiced. But the respondent pointed out that this Order governed only rights up to Hidar 6, 1955, and this case did not come under it. The respondent also argued that the appellants were under moral and legal obligation to give priority to the Ethiopians where all bidders made equal offers.

Since this law has relevance not only to this case but also to other similar cases that may arise hereafter, we thought it necessary to consider all of its provisions. Articles 390 and 391 of the Civil Code read as follows.

"Art. 390 - Restriction regarding ownership of immovable property:

1. *Principle.* No foreigner may own immovable property situate in Ethiopia except in accordance with an Imperial Order.

Art. 391 - Duty to sell.

Any foreigner who is found to own immovable property in good faith but does not hold such immovable property in accordance with an Imperial Order, issued under Art. 390 shall be required by the competent authority to dispose of such immovable property to an Ethiopian within a period of six months.

It has been well known and practiced all over the country that no foreigner may own immovable property except in accordance with Imperial Order. However, Art. 4 Order No. 27 of 1962 which terminates the Federal status of Eritrea provides as follows:

"All rights, including the rights to own and dispose of real property, exemptions, concessions and privileges of whatsoever nature heretofore granted, conferred or acquired within Eritrea, whether by law, order,

contract or otherwise, and whether granted or conferred upon or acquired by Ethiopian or foreign persons, whether natural or legal, shall remain in full force and effect."

When we examine this Imperial Order, we find that the obligations imposed on foreigners under Arts. 390 and 391 of the Civil Code are not imposed on foreigners in Eritrea.

The respondent's argument that the Imperial Order concerns only rights acquired up to Hidar 6, 1955 and not rights as in the present case would have been true if the Imperial Order stated something other than "all rights, including the rights to own and dispose of real property, shall remain in full force and effect." If it said, for instance, that "immovable property acquired heretofore would not be affected or taken," it would have been possible to interpret it to mean that foreigners would not be required to sell their immovable property acquired before Hidar 6, but that they would not be permitted to purchase and sell the same after 1955. The law specifically says that the right to own and dispose of immovable property shall remain in full force and effect. It is therefore difficult to restrictively interpret the Order as covering only rights acquired before Hidar 6, 1955.

When we examine the expression "rights acquired heretofore" under the Order, we find that it affirms the rights and benefits of foreigners in Eritrea contained under Articles 6 and 7 of the Federal Proclamation, No. 124/1945. Under Article 7, we find the following:

"...The Federal government and Eritrea shall ensure that all the people living in Eritrea, without any regard to the race, colour, religion or sex of persons, enjoy fundamental rights and liberty including the following".

Under Sub. Art.(c), it is provided that no person would be deprived of his property or contractual right except in accordance with the law and upon payment of compensation.

During the Federation, no distinction was made between Ethiopians and foreigners as far as the owning and disposing of immovables were concerned because of the rights conferred under the above Proclamation. When the Federation was terminated and unity effected, Order No. 27/1955 preserved the rights which were enjoyed by foreigners. Thus, the Order unequivocally gives foreigners living in Eritrea the right to own and dispose of immovables just like Ethiopians and without any restrictions.

The alleged moral obligation due from the 1st and 2nd defendants.

The respondent's contention that the appellants had acted contrary to law and morality by not allowing him, the Ethiopian, to buy the property in question has appeared quite often in the respondent's statement of claim as well as in the opinion of the High Court. The legal aspects of this contention have been examined in detail above. The moral aspects are treated below.

One must not look at a dispute from one angle only: one must look at it from two angles. The owner, who is an Italian, is said to have violated his moral obligations by selling his land and house to another Italian who was carrying on trade in it, instead of selling it to an Ethiopian who made the highest bid. On the other hand, let us suppose that there are two Ethiopians

living in Italy. One of them owns land with a house on it. The other lives in this house on lease carrying on trade. Let us assume that the owner wishes to sell his property. The Ethiopian offers \$25,000 and a neighbor, an Italian, offers \$26,000. If the Ethiopian owner sells his land to the person who owns property in that vicinity, while the Ethiopian buyer is ready to buy it for \$26,000, the trade of the Ethiopian would be disrupted and he would find himself in a difficult situation. In such a case, wouldn't the Ethiopian seller feel a guilty conscience if he sold the property to the foreigner? In the same way, if the first defendant had sold his property to Ato Seyoum Mesgena, in preference to a fellow-Italian, Signor Petro Fuleta, who was occupying the house and carrying on trade in it, was ready to buy it at the price offered by Ato Seyoum, would we have said that his act would be morally justifiable? It is natural that one usually gives priority to his descendants and ascendants and then to his relatives and countrymen. One is therefore not to be blamed for giving priority to one's countrymen regarding the purchase of one's private property.

The contention between the third appellant and the respondent.

The respondent has argued that the 3rd appellant's contention that the decision of the High Court was wrong since it affected the property mortgaged, must fail because the appellant was not a party to the suit in the lower court.

We hold that the 3rd appellant should have applied to the High Court when it discovered that the decision of the case to which it was not a party affected its right. (Art. 320, 358 and 360 of the Civil Procedure Code). For this reason, we dismiss the appeal of the third appellant.

THEREFORE, we hold by majority that:

1. The decision of the High Court, that the contract of sale concerning the 2,469 square meters plot of land and the houses on it, concluded between 1st and 2nd appellants in front of the Public Notary and registered is invalid, is not based on the law. The order of the court is hereby reversed and the contract between the 1st and 2nd appellants held valid.

2. The appeal submitted by the 3rd appellant is without merit. The appeal is therefore, dismissed.

3. We reserve judgment concerning costs until such a time as the 1st and 2nd defendants submit details of the expenses they have incurred in both courts and the respondent, the expense he incurred as a result of the appeal lodged by the 3rd appellant.

A copy of this judgment shall be sent to the High Court for execution. Given on this, Tahsas 14, 1959, in open court, in the presence of the parties concerned.

የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፤

የንግድ ፡ ችሎት ፤

ዳኞች ፤

ሚስተር ፡ ስቲቭንሰን ፤

ሻምበል ፡ ኢያሱ ፡ ገብረ ፡ ሃዋርያት ፤

ብላታ ፡ ይሰሃቅ ፡ ተፈሪ ።

ወይዘሮ ፡ እሌኒ ፡ ኒኪታ ፤ ከሳሽ ፤

ሚስተር ፡ ሣቤርዮ ፡ ማርቲራዶና ፤ ተከሳሽ ።

የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ቅጥር ፡ ፸፩/፶፭ ፡ ዓ ፡ ም ።

በተከራዩ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ የሚገኘውን ፡ የሚንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ይዞ ፡ የማቆየት ፡ ሙብት ፡—እንድ ፡ ፍርድ ፡ አስቀድሞ ፡ ከንበረ ፡ ይዞ ፡ የማቆየት ፡ ሙብት ፡ ላይ ፡ ሊያስከትል ፡ ስለሚችለው ፡ ውጤት ፡—ውል ፡ የመሠረዝ ፡ ሙብትን ፡ ስለመተው ፡—ዋስትና ፡ ስለሌላቸው ፡ ባለገንዘቦች ፡—የቀዳሚነት ፡ ሙብት ፡—በተሸጠ ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ የማስቀረትና ፡ የማገድ ፡ ቃላት ፡ መጨመር ፡ መጽናት ፡—

የፍርድ ፡ ባለዕዳው ፡ ሰላለበት ፡ የፍርድ ፡ ዕዳ ፡ ንብረቱን ፡ በሙሉ ፡ ለፍርድ ፡ ባለገንዘቡ ፡ እንዲያስተላልፍ ፡ ሲል ፡ ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በፈረደው ፡ መሠረት ፡ ፍርዱ ፡ ሲፈጸም ፡ ሲል ፡ በሦስቱ ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ጣልቃ ፡ ገብነት ፡ ምክንያት ፡ የቀረበ ፡ እቤቱታ ።

ውሳኔ ፤ ከመጀመሪያው ፡ ጣልቃ ፡ ገብ ፡ ሀብት ፡ ከሆኑት ፡ ከተወሰኑ ፡ የማይንቀሳቀሱ ፡ ንብረቶች ፡ እና ፡ ሁለተኛው ፡ ጣልቃ ፡ ገብ ፡ በማስቀረትና ፡ በማገድ ፡ ቃላት ፡ መሠረት ፡ ለፍርድ ፡ ባለዕዳ ፡ ከሸጣት ፡ መኪና ፡ በስተቀር ፡ የፍርድ ፡ ባለዕዳው ፡ ንብረት ፡ በሙሉ ፡ ለፍርድ ፡ ባለገንዘቡ ፡ እንዲተላለፍ ፡ ታይል ።

፩/ እንድ ፡ ፍርድ ፡ አስቀድሞ ፡ የነበረን ፡ በተከራዩ ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ ይዞ ፡ የማቆየት ፡ ሙብትን ፡ እያፈርሰውም ።

፪/ ዋስትና ፡ የሌላቸው ፡ ባለገንዘቦች ፡ እንዱ ፡ ከእንዱ ፡ አስቀድሞ ፡ የመክፈል ፡ ሙብት ፡ ባይኖራቸውም ፡ ባለዕዳውን ፡ አስቀድሞ ፡ ከሰ ፡ ፍርዱን ፡ ለማስፈጸም ፡ እርምጃ ፡ የወሰደ ፡ ባለገንዘብ ፡ ከሌሎቹ ፡ ባለገንዘቦች ፡ በፈት ፡ ዕዳውን ፡ በሙሉ ፡ የመክፈል ፡ ሙብት ፡ አለው ።

ፍርድ ፤

በዚህ ፡ ነገር ፡ ወይዘሮ ፡ እሌኒ ፡ ኒኪታ ፡ በ፲፯-፪-፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ማርቲራዶና ፡ የተባለውን ፡ ሰው ፡ ከሰው ፡ ጭጃህ ፡ ጭጃ፤ ፡ ብር ፡ እንዲከፍላቸው ፡ አስፈርዶል ። ፍርዱ ፡ ሲሰጥ ፡ ተከሳሹ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ግዛት ፡ ወደ ፡ አሜሪካን ፡ አገር ፡ ሄዶ ፡ ስለነበር ፡ ከሳሽዋ በዝርዝር ፡ እንደተገመተ ፡ ተከሳሽ ፡ በቤሊሣሪዮ ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ ይሠራበት ፡ የነበረውን ፡ ማናቸውም ፡ ዕቃ ፡ እንዲወስዱ ፡ ተፈርዷል ።

ከዚህ ፡ ፍርድ ፡ በኋላ ፤ በፍርድ ፡ አፈጻጸም ፡ ጊዜ ፡ ስለ ፡ ተከላኹ ፡ ንብረት ልዩ ፡ ልዩ ፡ ተቃዋሚዎች ፡ በመቅረባቸው ፡ የቅድሚያውን ፡ ሁኔታ ፡ ለመወሰን ፡ ፍርድ ፡ ሳይፈጸም ፡ ቆይቷል ።

ከተቃዋሚዎቹ ፡ አንዱ ፡ የሚቼ ፡ የሚስተር ፡ ቪሊሣሪዮ ፡ ንብረት ፡ አስተዳዳሪ ፡ ሚስተር ፡ ቪሊሣሪዮ ፡ በግቢያቸው ፡ ውስጥ ፡ ተከላኹ ፡ ማርቲራዶና ፡ ይሠራበት ፡ የነበረውን ፡ ቤት ፡ እከራይተውት ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡ ውዝፍ ፡ ኪራይና ፡ ብዙዎቹን ፡ የመስተዋት ፡ መሥሪያ ፡ መኪናዎች ፡ ለተከላኹ ፡ ሸጠውለት ፡ ያልተከፈለ ፡ ዋጋ ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡ እንዲከፍላቸው ፡ ክስ ፡ አቅርበውበታል ። ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደተገለጸው ፡ ስለ ፡ ኪራይና ፡ ስለ ፡ ዕቃዎች ፡ ዋጋ ፡ የቪሊሣሪዮ ፡ ንብረት ፡ አስተዳዳሪ ፡ በመዝገብ ፡ ቍጥር ፡ ፪፻፳፩/፶፯ ፡ በተከፈተው ፡ ፋይል ፡ ክስ ፡ ስላቀረቡ ፡ ስለ ፡ ፍርድ አፈጻጸሙ ፡ ቅድሚያ ፡ ጉዳዩን ፡ እንድትት ፡ ለመወሰን ፡ ይህ ፡ መዝገብ ፡ እንዲቆይ ፡ ተደረገ ። የፍርድ ፡ ባለዕዳው ፡ በመዝገብ ፡ ፪፻፳፩/፶፯ እንደተገለጸው ፡ ውዝፍ ፡ የቤት ፡ ኪራይና ፡ ያልተከፈለ ፡ የመሣሪያዎች ፡ ዋጋ ፡ እንዳለበት ፡ ስለ ፡ ተረጋገጠና ፡ ይህ ፡ ከሆነም ፡ የቪሊሣሪዮ ፡ ንብረት ፡ አስተዳዳሪ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በቍጥር ፡ ፪፻፶፻፳፩ ፡ እንደተመለከተው ፡ በፍርድ ፡ ባለዕዳው ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ ቅድሚያ ፡ ይኖራቸዋል ። ስለዚህ ፡ በባለዕዳው ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ ያለውን ፡ ማናቸውም ፡ መሣሪያ ፡ ተሸጦ ፡ እንዲከፈል ፡ ሕጉ ፡ ያዝላቸዋል ።

እርግጥ ፡ ነው ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ እንደጠቀስነው ፡ ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ጥቅምት ፡ ፲፮ ፡ ቀን ፡ ፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የፍርድ ፡ ባለዕዳው ፡ ንብረት ፡ በዝርዝር ፡ መሠረት ፡ ወይ/እሌኒ ፡ ኒኬታ ፡ እንዲረከቡት ፡ ፍርድ ፡ ሰጥቷል ። ያ ፡ ፍርድ ፡ በተሰጠበት ፡ ጊዜ ፡ የቪሊሣሪዮ ፡ ንብረት ፡ አስተዳደር ፡ ኪራይና ፡ ሌላም ፡ የመሣሪያዎች ፡ ዕዳ ፡ ከተከላኹ ፡ ከማርቲራዶና ፡ ይጠይቅ ፡ እንደነበረ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ አያውቅም ፡ ነበር ። ተቃዋሚውም ፡ የቪሊሣሪዮ ፡ ንብረት አስተዳዳሪ ፡ መቃወም ፡ የሚገባው ፡ በፍርድ ፡ አፈጻጸም ፡ ጊዜ ፡ ስለነበረ ፡ ጠቅላይ ፡ ፍ/ቤት ፡ ለእሌኒ ፡ የፈረደው ፡ ፍርድ ፡ መብቱን ፡ ሊያስቀርበት ፡ አይችልም ።

ከዚህም ፡ ሌላ ፡ ወይ/እሌኒና ፡ ተከላኹ ፡ ማርቲራዶና ፡ በሚከራከሩበት ፡ ጊዜ ፡ የተከላኹ ፡ ንብረት ፡ ተከብሮ ፡ እንዲቀመጥ ፡ የተደረገው ፡ በዚሁ ፡ በቪሊሣሪዮ ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ ስለነበረ ፡ ተቃዋሚው ፡ የቪሊሣሪዮ ፡ ንብረት ፡ አስተዳዳሪ ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ድረስ ፡ ቤቱን ፡ ሊጠቀሙበት ፡ ወይም ፡ መጋዘኑን ፡ ለሌላ ፡ ሰው ፡ ሊያከራይት ፡ እልቻሉም ፤ ምክንያቱም ፡ ወይ/ እሌኒ ፡ ባቀረቡት ፡ ክስ ፡ ምክንያት ፡ ንብረቱ ፡ እዚሁ ፡ መጋዘን ፡ ውስጥ ፡ ተከብሮ ፡ እንዲቀመጥላቸው ፡ ስላመለከቱ ፡ ነበር ። ስለዚህ ፡ ተከላኹም ፡ ንብረቱን ፡ እዚሁ ፡ መጋዘን ፡ ጥሎ ፡ በመሔድና ፡ የፍርድ ፡ ባለዕዳውም ፡ ንብረቱን ፡ እዚሁ ፡ መጋዘን ፡ አስከብረው ፡ ቤቱን ፡ በመያዛቸው ፡ የኪራይ ፡ ውል ፡ እንደነበረ ፡ ይቆጠራል ። የሚስተር ፡ ቪሊሣሪዮ ፡ ንብረት ፡ አስተዳዳሪ ፡ ካቀረቡት ፡ መቃወሚያ ፡ ሌላ ፤ የኢትዮጵያ ፡ ኩባንያ ፡ የሚቻል ፡ ኮትስ ፡ ኩባንያ ፡ ስለ ፡ ዕቃ ፡ ሽያጭ ፡ በመዝገብ ፡ ቍጥር ፡ ፪፻፵፯/፶፮ ፡ እና ፡ በመዝገብ ፡ ቍጥር ፡ ፳፻፵፮/፶፮ ፡ ባሰረዱት ፡ መሠረት ፡ በንብረቱ ፡ ላይ ፡ ቅድሚያ ፡ አለን ፡ በማለት ፡ ቀርበዋል ።

ተቃዋሚዎቹ ፡ ጠበቃ ፡ አቁመው ፡ በተከላኹ ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ ቅድሚያ ፡ አለን ፡ በማለት ፡ ተከራክረዋል ። ምንም ፡ እንኳን ፡ በፍርድ ፡ ባወሰንላቸው ፡ ተቃዋሚዎች ፡ በንብረቱ ፡ ላይ ፡ ከሌሎች ፡ የሚበልጥ ፡ የቅድሚያ ፡ መብት ፡

ቢኖራቸው ፡ አይችልም ፤ ምክንያቱም ፡ የዕቃው ፡ ዋጋ ፡ ባለመከፈሉ ፡ ምክንያት ፡ በዕቃው ፡ ላይ ፡ መብት ፡ አለን ፡ ለሚሉት ፤ ዋጋው ፡ ባለመከፈሉ ፡ ፍርድ ያገኙ ፡ በመሆኑ ፡ በሽያጭ ፡ እንደ ፡ ሌሎች ፡ ዕዳ ፡ ጠያቂዎች ፡ ተራፊ ፡ ገንዘብ ፡ ቢኖር ፡ በሽያጭ ፡ እንጂ ፡ በውላቸው ፡ መሠረት ፡ በዕቃው ፡ ላይ ፡ ያላቸው ፡ መብት ፡ ፍርድ ፡ ካገኙበት ፡ ቀን ፡ አንስቶ ፡ ቀሪ ፡ ሆኖ ፡ የፍርዱ ፡ ባለመብት ፡ ሆነዋል ። ሁለተኛም ፡ ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍ/ቤት ፡ ጥቅምትገንጂ ፡ ቀን ፱፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በሰጠው ፡ ፍርድ ፡ ማናቸውም ፡ ንብረት ፡ የፍርድ ፡ ባለገንዘብዋ ፡ የወይ / እሌኒ ፡ ኒኪታ ፡ እንዲሆን ፡ ስለተደረገ ፡ በተፈረደላቸው ፡ የነዚህ ፡ ተቃዋሚዎች ፡ መብት ፡ ተቋርጧል ። ነገር ፡ ግን ፡ ስለ ፡ መኪናዋ ፡ ጉዳይ ፡ ማለት ፡ ፎርድ ፡ ኩንሰል ፡ ሰሌዳ ፡ ቊጥር ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ፲፰፻፸፱፡ የሆነችው መኪና ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ጠቅላይ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ፍ/ቤት ፡ በሰጠው ፡ ፍርድ ፡ ብትጠቀስም ፡ በቀረበልን ፡ የሽያጭ ፡ ውል ፡ መሠረት ፡ መኪናዋን ፡ የገዛት ፡ የፍርድ ፡ ባለዕዳው ፡ ሚ/ሲቪሪዮ ፡ ማርቲራዶና ፡ ሳይሆን ፡ የወለደው ፡ ልጅ ፡ መሆኑ ፡ ተረጋግጧል ። በውላቸውም ፡ ላይ ፡ ዕዳው ፡ ተከፍሎ ፡ አለቀ ፡ ድረስ ፡ የሚቸል ፡ ኮትስ ፡ ኩባንያ ፡ ስሙን ፡ እንደማያዛውርና ፡ መብቱን ፡ የጠበቀ ፡ በመሆኑ ፡ ዕዳውም ፡ ጨርሶ ፡ ስላልተከፈለ ፡ የሚቸል ፡ ኮትስ ፡ ኩባንያ ፡ በዚች ፡ መኪና ፡ ላይ ፡ የባለቤትነት ፡ መብት ፡ አለው ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተሰጠው ፡ ምክንያት ፡ የቪሊሢሪዮ ፡ ንብረት ፡ አስተዳዳሪ በቤቱ ፡ ኪራይና ፡ በቤቱ ፡ ውስጥ ፡ ስላሉት ፡ የመሣሪያዎች ፡ ዋጋ ፡ ከማንም ፡ የበለጠ ፡ የይዘታና ፡ የቅድሚያ ፡ ብልጫ ፡ ስላላቸው ፡ በመገዛብ ፡ ቊጥር ፡ ፳፻፳፩/፶፯ ፡ በተወሰነው ፡ መሠረት ፡ በሳቤርዮ ፡ ማርቲራዶና ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ ቀዋሚ ፡ የሆነ ፡ ቅድሚያ ፡ ስላላቸው ፡ ቤቱ ፡ በፍጥነት ፡ እንዲለቀቅላቸውና ፡ በዚህ ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ ማናቸውም ፡ ንብረት ፡ በሐራጅ ፡ ተሸጠ ፡ በቅድሚያ ፡ እንዲከፈላቸው ፡ ከዚህ ፡ ገንዘብ ፡ ውስጥ ፡ ተራፊ ፡ ቢኖር ፡ ለወይ/እሌኒ ፡ ኒኪታ ፡ እንዲከፈል ፡ አዘናል ።

እንዲሁም ፡ የሚቸል ፡ ኮትስ ፡ ኩባንያ ፡ የሰሌዳዋ ፡ ቊጥር ፡ ፲፰፻፹፱፡/አአ ፡ የሆነች ፡ ፎርድ ፡ ኩንሰል ፡ መኪና ፡ ባለመብት ፡ ስለሆነ ፡ በቀጥታ ፡ እንዲረከባት ፡ አዘናል ፤ በፍርዱ ፡ መሠረት ፡ እንዲፈጸም ፡ ለፍርድ ፡ አስፈጻሚ ፡ ትእዛዝ ፡ ይጻፍ ።

ግንቦት ፡ ፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ. ም. ።

HIGH COURT
Addis Ababa, Comm. Div.

Judges:

Mr. Stevenson
Captain Eyassu Gebre Hawariat
Blatta Yishak Teferi

ELENI NIKITA v. SAVERIO MARTIRADONNA

Civil Case No. 71/55

Lien on movables in leased estate - Effect of a judgment on a pre-existing right of lien. Waiver of right of cancellation - Position of unsecured creditors - Priority to have claims covered.

Validity of reservation on a sold movable.

On intervention by three different persons at the stage of execution of a Supreme Court decision that all properties of the judgment debtor be given to the judgment creditor in satisfaction of the judgment debt.

Held: That the judgment creditor should have all the properties of the judgment debtor except those movables in the estate of the first intervening party and the car sold by one of the intervening companies with reservation.

1. A judgment provision cannot affect a pre-existing right of lien on the movables in leased estate.

2. All unsecured creditors are on equal footing, and the judgment creditor who takes the first step by way of execution has his claims covered first.

This judgment determines issues that have been raised by way of intervention at the stage of execution.

Final judgment in determination of the original dispute was given on appeal by the Supreme Court on 17/2/1956 in favour of the plaintiff, Woiz. Eleni Nikita, for an amount of Eth. 21,510. The defendant, Saverio Martiradonna, had by then left Ethiopia for the U.S.A., and the judgment provides that the plaintiff shall be given in ownership all the properties left by the defendant in this country in satisfaction of the judgment debt.

That provision in the judgment has caused the intervention at the stage of execution by three different parties.

The estate of V.J. Vellissario, by the administrator of the estate, John Vellissario, had leased to the defendant, now judgment debtor, a warehouse in which he was carrying on his trade as a glass-cutter and glazier. The administrator of the estate claims a lien for arrears of rent on machines and tools

used by the judgment debtor in his trade and on all other movables left by him on the premises.

As regards machinery and tools used by the judgment debtor in his trade, which he was carrying on in the warehouse, the estate of V.J.Vellissario has a lien on such movables under Article 2924 of the Civil Code. The provision in the judgment, to which the estate is not a party, cannot deprive the estate of a pre-existing right of lien for unpaid rent, or affect that right at all. Nor can the Supreme Court have meant to deprive the estate of its right. The Court was quite unaware of its existence.

But the right of the estate is not restricted to a lien on machinery and tools only.

The plaintiff, now judgment creditor, had in this case obtained by order of Court the attachment of all movables left by the judgment debtor in the warehouse. The attachment has been affected by way of the locking up of all the movables, after inventory had been taken, in the warehouse. Thus the estate has been unable to make any use of the premises or lease the warehouse to others. By her action the judgment creditor has obtained the exclusive use of the premises for the purpose of the attachment. Constructively she is the lessee, basically upon the terms of the contract of lease entered into by the judgment debtor. She is of course free to pay the contractual rent in consideration of her use of the premises. But it is clear that she does not want to pay any rent voluntarily. But then, the estate cannot be denied to have satisfaction for rent on all movables attached in the warehouse irrespective of their uses, and not only on machines and tools.

The precise extent of the estate's right of lien is set out in the judgment in the case brought by the administrator of the estate of V.J. Vellissario for all arrears of rent. This is contained in High Court Civil File No. 221/56.

The judgment creditor can, in satisfaction of the judgment in her favour, have a right only to payment of the surplus of the proceeds of the sale by public auction of the attached movables which does not go to cover the claim of the estate of V.J. Vellissario for rent.

Yugo-Ethiopian Import Export Co. Ltd., and Mitchell Cotts & Co. (Ethiopia) Ltd., are both judgment creditors of the judgment debtor in the present case. They have recovered judgments against him for the price of goods sold and delivered in High Court files Nos. 346/56 and 536/55, respectively.

The advocate representing both companies in Court for the purpose of the intervention has waived the original claim that the companies had, according to the execution rules, to priority on the properties in issue. But he maintains that the companies have a lien on the goods for payment of the price.

The companies' claim to have a lien on the goods has no foundation in law. The fact that it may be possible still to indentify the goods has no relevance in this connection. The Court now does not have to consider any right to restitution of the goods the companies might have had, had they obtained cancellation of the goods the companies might have had, they obtained cancellation of the contracts of sale. By suing and obtaining judgments for the price of the goods they impliedly and conclusively waived any right to

cancellation. The situation at law then is that, on delivery, the ownership in the goods passed to the judgment debtor and entered into the entirety of the judgment debtor's assets by which all ordinary creditors are secured. The companies became creditors for the respective debts on an equal footing with any other unsecured creditors.

Since, before the companies had taken the necessary steps by way of execution to have satisfaction on the goods in issue, the Supreme Court had provided for the present judgment creditor to be satisfied by means of transfer of ownership in the goods to her, the regrettable result for the companies, is that they are left without cover in this country for their claims.

One of the companies, Mitchell Cotts & Co. (Ethiopia) Ltd., however, has a separate cause of intervention which is well founded. One of the items of property of which the judgment creditor, in pursuance of the judgment by the Supreme Court, has taken possession is a Ford Consul motor car - plate No. AA 18231. This car was bought by the judgment debtor's son from the company on hire purchase terms with the usual reservation of ownership until payment of the full price. It is not denied that the price has not been fully paid - there is nobody to deny it. For the rights of the company it is in this connection immaterial if, as alleged by the judgment creditor, the true buyer of the car was the judgment debtor. The reservation of ownership would be valid in any case. But the allegation is a mere allegation unsupported by any evidence.

In the result, the judgment creditor is held entitled, as provided in the judgment of the Supreme Court, to have transfer to her of all the judgment debtor's properties left in this country as inventoried by the Execution Officer with the following exceptions:

All movables attached in the warehouse belonging to the estate of V.J. Vellissario shall be sold by public auction in satisfaction of the claim for rent as adjudged in the estate's favour in High Court Civil File No. 221/56.

The Ford Consul motor car - plate No. 18231 - shall be handed over to Mitchell Cotts & Co. (Ethiopia) Ltd.

Genbot 7, 1956

የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፤

አዲስ ፡ አበባ ፤

ሰባተኛ ፡ ችሎት ።

ዳኞች ፤

ነጋድራስ ፡ ዓለሙ ፡ ታዩ ፤

አቶ ፡ እንዳለው ፡ መንገሻ ፤

አቶ ፡ ተመስገን ፡ ወርቄ ።

የትምህርት ፡ ሚኒስቴር ፤ ይግባኝ ፡ ባይ ፤

ወይዘሮ ፡ ሙላቷ ፡ አስፋው ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ይግባኝ ፡ መዝገብ ፡ ቍጥር ፡ ፪፻፵፫/፵፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡

ከውል ፡ ውጭ ፡ ስለሚደርስ ፡ አላፈነት ፡— ስለአሠራ ፡ አላፈነት ፡— የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፪፻፳፻፱ ።

መልስ ፡ ሰጭ ፡ ቍጥረውት ፡ የነበረ ፡ የዕለት ፡ ሠራተኛ ፡ በንብረቴ ፡ ላይ ፡ ስላደረሰው ፡ ጉዳት ፡ ፪፻፶፮ ፡ ብር ፡ ከ፩ ፡ ላንቲም ፡ ካላ ፡ ይከፍሉኛል ፡ ሲል ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ የቀረበውን ፡ ክስ ፡ የእውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ስላልተቀበለው ፡ ፍርዱን ፡ በመቃወም ፡ የቀረቡ ፡ ይግባኝ ።

ፍርድ ፡ የእውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የፈረደው ፡ ተገልብጦ ፡ በይግባኝ ፡ ባይ ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ ስደረሰው ፡ ጉዳት ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ካላ ፡ እንዲከፍሉ ፡ ተፈርዷል ።

፩/ እንደ ፡ የዕለት ፡ ሠራተኛ ፡ የ“ሥራ ፡ ተቋራጭ” ስላልሆነ ፡ እሱን ፡ በሚመለከት ፡ ጉዳይ ፡ ላይ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፫፻፴፱ ፡ ተፈጻሚነት ፡ የለውም ።

፪/ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፪፻፳፻፱ ፡ መሠረት ፡ እንደ ፡ ሠራተኛ ፡ ሥራውን ፡ በሚሠራበት ፡ ጊዜ ፡ አላፈነትን ፡ የሚያስከትል ፡ ጥፋት ፡ የሠራ ፡ እንደሆነ ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ በአላፈነት ፡ የሚጠየቀው ፡ እሠራው ፡ ነው ።

፫/ እንደ ፡ የዕለት ፡ ሠራተኛ ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፪፻፳፻፱ ፡ ስር ፡ እንደ ፡ “ሠራተኛ” ይቆጠራል ።

ፍርድ ፡

የክሱ ፡ አቀራረብ ፡ ተከሳሽ ፡ ከከሳሹ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ቅርንጫፍ ፡ ልዕልት ፡ ዘነበወርቅ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ አዋሳኝ ፡ ካላቸው ፡ ቦታ ፡ ላይ ፡ ባሕር ፡ ዛፍ ፡ ሲያስቆርጡ ፡ በቀጠሩት ፡ ሠራተኛ ፡ ጉድለት ፡ የባሕር ፡ ዛፍ ፡ በትምህርት ቤቱ ፡ ላይ ፡ ወድቆ ፡ ግምቱ ፡ ፪፻፺፯ ፡ ብር ፡ ከ፶ ፡ የሆነው ፡ ቤት ፡ ስላፈረሰ ፡ የቤቱን ፡ ግምትና ፡ የጠበቃ ፡ አበል ፡ የዳኝነቱን ፡ ገንዘብ ፡ ጨምረው ፡ እንዲከፍሉ ፡ ይደረግልን ፡ በማለት ፡ ነው ። የተከሳሽ ፡ ነገረ ፡ ፈጅ ፡ በሰጠው ፡ መልስ ፡ በልዕልት ፡ ዘነበ ፡ ወርቅ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ አጠገብ ፡ ተከሳሹዋ ፡ ቦታ ፡ የላቸውም ፤ ከዚህ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ አጠገብ ፡ ከሚገኘው ፡ የሚሲዮን ፡ ተማሪ ፡ ቤት ፡ አጠገብ ፡ ዛፍ ፡ ገዝተው ፡ ቆርጦ ፡ ፈልጦ ፡ የሚያቀርብላቸው ፡ ሠራተኛ ፡

አሸከራቸው ፡ ተነጋግሮ ፤ ከዛፍ ፡ ቆራጭ ፡ ጋራ ፡ ተዋውሱ ፡ ዛፍ ፡ ቆራጭ ፡ ሲቆርጥ ፡ በትምህርት ፡ ቤቱ ፡ ላይ ፡ ዛፍ ፡ ጥሎ ፡ ኖሮ ፡ ከሳሹ ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ቆራጭን ፡ በአራተኛ ፡ ወረዳ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በወንጀል ፡ ክሶ ፡ በአጥፊው ፡ ላይ ፡ ካስመሰከረ ፡ በኋላ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ባጥፊው ፡ ላይ ፡ ቅጣት ፡ ፈርዶበታል ። ከሳሽ አጥፊውን ፡ ከሶ ፡ በወንጀሉ ፡ ካስቀጣ ፡ በኋላ ፡ ኃላፊነቱ ፡ ተከላኪን ፡ በማይመለከትበት ፡ ነገር ፡ ያቀረበው ፡ ክስ ፡ ያላግባብ ፡ ነው ። ክሱም ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥር ፡ ፫፻፴፱(፪) ፡ መሠረት ፡ ውድቅ ፡ ስለሆነ ፤ ከሳሽ ፡ ለተከላከለ ፡ ኪሣራ ፡ ከፍሎ ፡ ክሱ ፡ ሊሰረዝ ፡ ይገባል ፤ ሲል ፡ ተከራክሯል ። የከሳሽ ፡ ጠቢቃ ፡ መጀመሪያ ፡ ክሱን ፡ ሲያቀርብ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ እንዲጠቅስ ፡ በታዘዘው ፡ መሠረት ፡ በቊጥር ፡ ፪፻፳፫፻፱ ፡ የተጻፈውን ፡ ጠቅሶ ፡ አቅርቧል ። ክሱን ፡ በአስተካከለበት ፡ ጊዜ ፡ የባሕር ፡ ዛፍ ፡ የነበረበት ፡ ቦታ ፡ የተከላከለው ፡ አለመሆኑን ፡ ገልጧል ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ በከሳሽ ፡ በኩል ፡ ለዚህ ፡ ነገር ፡ ማሰረጃ ፡ ነው ፤ ተብሎ ፡ የቀረበው ፡ በ፪ኛው ፡ ወረዳ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፩ኛ ፡ ታደሰ ፡ ኃይሌ ፡ ፪ኛ ፡ አረፋ ፡ ቲሰማ የተባሉት ፡ የባሕር ፡ ዛፍን ፡ ሲቆርጡ ፡ በትምህርት ፡ ቤቱ ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ አድርሰዋል ፡ በማለት ፡ ክስ ፡ ቀርቦባቸው ፡ በ፩ኛው ፡ ተከላከለ ፡ ላይ ፡ የወረዳው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ቅጣት ፡ የፈረደበትን ፡ የመዝገብ ፡ ግልባጭ ፡ ነው ። የተከላከለውን ፡ ነገር ፡ ፈጅም ፡ የወረዳው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በአጥፊው ፡ ላይ ፡ የሰጠው ፡ ፍርድ ፡ ተከላከለውን ፡ በዚህ ፡ ነገር ፡ ኃላፊ ፡ ስለማያደርጋቸው ፡ እኛ ፡ ተከላከለውን ፡ የሚደግፍ ፡ ስለሆነ ፡ በዚህ ፡ የመዝገብ ፡ ማሰረጃ ፡ ውሳኔ ፡ ይሰጠኝ ፤ ብሏል ። በከሳሽ ፡ በኩል ፡ የተጠቀሰው ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥር ፡ ፪፻፳፫፻፱ ፡ ስለመተካት ፡ ወይም ፡ ግምት ፡ ስለማስከፈል ፡ የሚገልጥ ፡ ሲሆን ፡ የተከላከለውን ፡ ነገር ፡ ፈጅ ፡ ደግሞ ፡ የጠቀሰው ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ቊጥር ፡ ፫፻፲፱፻፱(፪) ፡ የሥራ ፡ ተቋራጭ ፡ በሚሠራው ፡ ነገር ፡ በሚደርሰው ፡ ለሚበላሸው ፡ ሁሉ ፡ ኃላፊ ፡ መሆኑን ፡ የሚያስረዳ ፡ ነው ። ክርክሩ ፡ የባህር ፡ ዛፍን ፡ እንዲቆርጥ ፡ የተዋዋለው ፡ ሰው ፡ አጥፊ ፡ ሆኖ ፡ እየተቀጣ ፡ እንጨት ፡ ለማስቆረጥ ፡ የተዋዋሉት ፡ ተከላከለው ፡ በኃላፊነት ፡ አይጠየቁም ፤ በማለት ፡ ሲሆን ፡ የዚህ ፡ ሕግ ፡ ከተቀጠሰ ፡ ነገሩ ፡ ተገቢነት ፡ ያለው ፡ ሆኖ ፡ ይገኛል ።

በዚህ ፡ ነገር ፡ ክሱን ፡ በአጥፊዎቹ ፡ ላይ ፡ ያቀረበው ፡ የትምህርት ፡ ቤቱ ፡ ነው ፡ ተብሎአል ። አጥፊውን ፡ በወረዳው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ክሶ ፡ ቅጣት ፡ ሲያስፈርድ ፡ ስለጉዳቱ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ እንዲጠይቅ ፡ የወረዳው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ መብቱን ፡ ሲጠብቅለት ፡ አጥፊውን ፡ ማለት ፡ በቤቱ ፡ ላይ ፡ ጉድለት ፡ ያደረሰውን ፡ ሰው ፡ ትቶ ፡ በተከላከለው ፡ ላይ ፡ ይህንን ፡ ክስ ፡ ያቀረበው ፡ ተገቢ ፡ ሆኖ አልተገኘም ። የጉዳት ፡ ኪሣራ ፡ ወይም ፡ ካሣ ፡ የሚከፍል ፡ ሰው ፡ በዳይ ፡ የሆነ ፡ ሰው ፡ እንጂ ፡ ያልበደለ ፡ ያላጠፋ ፡ አይደለም ። ተከላከለው ፡ ባልበደሉትና ፡ ባላጠፉት ፡ ጥፋት ፡ የተጠየቁትን ፡ የጉዳት ፡ ኪሣራ ፡ ሊከፍሉ ፡ አይገባም ፤ ሲል ፡ የአዲስ ፡ አበባ ፡ አውራጃ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ፈርዷል ። በኛም ፡ በኩል ፡ መዝገቡን ፡ መርምረንዋል ። በሁለቱም ፡ በኩል ፡ የሕግ ፡ ክርክር ፡ ቀርቧል ። መልስ ፡ ሰጭው ፡ ባሕር ፡ ዛፍ ፡ እንዲቆረጥልን ፡ ተዋውለን ፡ ዛፍ ፡ ሲቆረጥ ፡ በትምህርት ፡ ሚኒስቴር ፡ ቤት ፡ ላይ ፡ ጉዳት ፡ ቢያደርስ ፡ ጉዳቱን ፡ ያው ፡ በወንጀል ፡ ተከሶ ፡ የተቀጣው ፡ ይክፈል ፡ በማለት ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥር ፡ ፫፻፴፱ን ፡ ጠቅሷል ። ይግባኝ ፡ ባይም ፡ አንድ ፡ የቀን ፡ ሠራተኛ ፡ በፈጸመው ፡ ጥፋት ፡ በወንጀል ፡ ተቀጥቷል ፤ ላደረሰው ፡ ጉድለት ፡ ግን ፡ አሠራው ፡ ነው ፡ ኃላፊው ። መክፈል ፡ ያለበት ፡ ኃላፊው ፡ ነው ፤ ሲል ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቊጥር ፡ ፪፻፳፫፻፱ን ፡ ጠቅሷል ። መልስ ፡ ሰጭው ፡ የጠቀሰው ፡ የሕግ ፡ ቊጥር ፡ ግን ፡ የሥራ ፡ ተቋራጭ

ጮች : በሕግ : ፊት : ታውቀው : በተዳረጡት : ሥራ : ጉድለት : የደረሰ : እን
 ደሆነ ፤ እናጠው : በሳንቃው : ጉድለት : የተገኘበት : እንደሆነ : የሚጠየቅበት፤
 በኃላፊነት : የሚጠቀስ : እንጂ : ለዚህ : ለቀን : ሠራተኛ : ላደረሰው : ጉዳት :
 የሚጠቀስ : አይደለም ። ይግባኝ : ባዩ : የጠቀሰው : ሕግ : ለነገሩ : አመጣጥ :
 የሚደግፈው : ስለሆነ : ይህ : የቀን : ሠራተኛ : ላደረሰው : ጉዳት : ኃላፊው :
 አሠሪው : ነው ፤ መክፈልም : አለበት ። ስለዚህም : የአዲስ : አበባ : አውራጃ :
 ፍርድ : ቤት : አሠሪው : አይከፍልም ፤ ሲል : የረረደውን : ፍርድ : ለውጠን :
 አሠሪው : እንዲከፍል : ፈርዶን : መዝገቡን : ዘግተን : ይግባኝ : ባይንና : መል
 ስ : ሰጭውን : አሰናብተናል ። ኪሣራ : ይቻቻሉ ፤ ይግባኝ : ባይ : ይግባኝ : የከ
 ፈተበትን : ዳኝነት : ይከፈለው ፤ ብለን : አዘናል ። ፍርዱ : መሰወጡን : እንዲያ
 ወቀው : ለአዲስ : አበባ : አውራጃ : ፍርድ : ቤት : ይጻፍለት ።

ሐምሌ : ፪ : ቀን : ፲፱፻፺፮ : ዓ - ም -

HIGH COURT
Addis Ababa, Div. 7

Judges:

Negadras Alemu Taye
Ato Endalew Mengesha
Ato Temesgen Worke

MINISTRY OF EDUCATION v. MULATWA ASFAW

Civil Appeal No. 243/57

Extra-Contractual liability - Employer's liability - Civil Code Art. 2130.

On appeal from a judgment of the Awraja court rejecting the appellant's claim against the respondent for a sum of \$997.50 as compensation for the appellant's property destroyed by a daily labourer employed by the respondent.

Held: Judgment reversed and respondent ordered to pay compensation for the property destroyed.

1. A daily labourer is not a contractor and, therefore, Art. 3039 of the Civil Code does not apply in a case where a daily labourer is concerned.
2. By virtue of Art. 2130 of the Civil Code, an employer is answerable for liability incurred by his employees.
3. A daily labourer is an employee within the meaning of Art. 2130 of the Civil Code.

JUDGMENT

The institution of the case is based on the allegations that, while defendant had eucalyptus tree felled from her plot of land bordering Princess Zenebe Worq School, a branch of the government institution, the plaintiff, the tree fell within the school and destroyed a building whose value was estimated at \$997.50, and that defendant should, therefore, pay the value of the building and the lawyer's fees in addition to the Court fees. Counsel for the defense has in his statement of defense alleged that defendant has no plot of land near Princess Zenebe Worq School; that she purchased the trees from the mission school near the school mentioned; that her male servant discussed and entered into a contract with a laborer who would fell the trees, chop it and deliver it to her; that the tree-feller caused the tree to fall within the school, that, after the government institution, the plaintiff, witnessed against the tree-feller, the offender, in a criminal suit before the fourth Woreda Court, the fact that plaintiff filed a suit before the court when it does not concern it, is improper; that the suit is unsustainable under Art. 3039(2) of the Civil Code, and that plaintiff must, therefore pay defendant the expenses; and that the suit must be discontinued. Plaintiff has cited Art. 2119 of the Civil Code on the ground that it was ordered to cite a provision in the Civil Code when it originally instituted the suit. When it amended its statement of claim,

it has stated that the plot of land where the eucalyptus was, is not defendant's. Then on plaintiff's side was introduced as evidence to this matter, a copy of the record in which the Woreda Court convicted one of the accused after a suit was instituted before the 4th Woreda Court against (1) Taddesse Haile and (2) Areru Tesema on the allegation that they caused damage while felling an eucalyptus tree. And counsel for the defense asks for a decision based on the evidence of the record since the judgment rendered by the Woreda Court against the offenders supports defendant and does not make her responsible. While Art. 2119 of the Civil Code cited by plaintiff discusses replacement in kind of payment of the value, Art. 3039 of the Civil Code cited by defendant's counsel states that a contractor is responsible for any damage that may arise out of anything he provides. Since the contention rests upon the assumption that defendant, who entered into a contract to have a tree felled, should not be held responsible when he who contracted to fell the eucalyptus tree is punished for his offense, this article if cited would be relevant to the issue. It has been alleged that the director of the school instituted a suit against the offenders on this matter. If the Woreda Court reserved to him the right to bring a civil suit on account of the damage when he had the offender convicted by the Woreda Court, the institution of this suit by plaintiff against defendant instead of the offender, the person who damaged the building is improper. It is the wrongdoers who must make damages good or pay compensation. A person who has not wronged or committed a fault is not bound to make damages good. Therefore, since defendant has done no wrong or committed no fault, she is not bound to pay compensation demanded of her. Thus decided the Awraja Court of Addis Ababa. We have examined the records on our part. Legal arguments have been presented by both parties. Respondent has cited Art. 3039 of the Civil Code on the ground that compensation must be paid by the one who was convicted for causing damage to the building of the Ministry of Education by a tree cut while felling trees pursuant to a contract to do so for respondent. Appellant has cited Art. 3130 of the Civil Code on the ground that the day laborer was convicted for the offense he committed but that the employer is responsible for the fault he (daylaborer) committed and must pay compensation. What has been cited by respondent is not relevant in the case of a fault committed by this daylaborer. Since the article cited by appellant is not relevant and since the employer is responsible for the fault committed by this daylaborer, he must pay. Therefore, having reversed the judgment rendered by the Awraja Court of Addis Ababa, that the employer should not pay, and decided that the employer must pay; having closed the file, we have dismissed appellant and respondent. We have ordered that each must bear his own expense and that appellant must pay the court fees it paid on appeal. Let the judgment be sent to the Awraja Court of Addis Ababa so that respondent may know of it.

Hamle 2,1957

የከፍተኛው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡
አዲስ ፡ አበባ ፤ የንግድ ፡ ችሎት ።

ዳኞች ፡

አቶ ፡ ተፈሪ ፡ ደሳለኝ ፡
አቶ ፡ አሳዮሽ ፡ አደል ፡
አቶ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ሺፈራው ።

አቶ ፡ ማሞ ፡ ወልዴ ፤ በይግባኝ ፡ ከሳሽ ፡
የአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መ/ቤት ፤ መልስ ፡ ሰጭ ።

የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ መዝገብ ፡ ቍጥር ፡ ፳፻፳፯/፱፮ ።

ሰለገቢ ፡ ግብር ፡—ሰለግስረጃ ፡ ግትረብ ፡ ግደታ ፡—

ሰለገቢ ፡ ግብር ፡ ጉዳይ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የይግባኝ ፡ ሰሚነት ፡ ሥልጣን ፡ የለውም ፡ በግለት ፡ የአውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ የወሰነውን ፡ በመቃወም ፡ የቀረበ ፡ ይግባኝ ።

ፍርድ ፡ የአውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔ ፡ ተገልብጧል ።

፩/ አንድ ፡ ሰው ፡ አንድ ፡ ሥራ ፡ ወይም ፡ ንግድ ፡ ታካሂዳለህና ፡ ግብር ፡ ክፈል ፤ ሲባል ፡ ያንን ፡ ሥራ ፡ ወይም ፡ ንግድ ፡ ማካሄድን ፡ በመካድ ፡ ከግብር ፡ ሰብሳቢ ፡ ሹም ፡ ጋር ፡ ክርክር ፡ ቢያነጻ ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ክርክር ፡ ሰምቶ ፡ የመወሰነ ፡ ሥልጣን ፡ አላቸው ።

፪/ ክርክር ፡ በሚነሳበት ፡ ባልታመነ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ምን ፡ ጊዜም ፡ ቢሆን ፡ ማስረጃ ፡ የግትረብ ፡ ግዴታ ፡ ያለበት ፡ ከሳሽ ፡ ነው ። በሕጉ ፡ መሠረት ፡ አንድ ፡ ከሳሽ ፡ ክርክሩን ፡ በቂ ፡ በሆነ ፡ ማስረጃ ፡ ከልደገፈ ፡ በቀር ፡ ክሱ ፡ ውድቅ ፡ ይሆንበታል ።

ፍርድ ፡

በክስ ፡ የተጠየቀው ፡ ገንዘብ ፡ ከንግድ ፡ ትርፍ ፡ ላይ ፡ ለአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መ/ቤት ፡ እንዲከፈል ፡ በሕግ ፡ ስለተፈቀደው ፡ ግብር ፡ ነው ። ክርክሩ ፡ በአውራጃው ፡ ፍ/ቤት ፡ ሲጀመር ፡ አቶ ፡ ማሞ ፡ ወልዴ ፡ ጠጅኖ ፡ አረቄ ፡ በመለኪያ ፡ ስለሚሸጡ ፡ ከ፶፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ ፶፭ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ድረስ ፡ ካገኙት ፡ የትርፍ ፡ ጥቅም ፡ ለአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መ/ቤት ፡ ሊከፍሉት ፡ የሚገባውን ፡ ዋና-ግብር ፡ ፩ሺ፩፻፺-ብር ፡ ከ፳-ሳንቲም ፡ መቀጫ ፡ ፳፮-ብር ፡ ከ፱፩-ሳንቲም ፡ በድምሩ ፡ ፩ሺሀ፩፻፳፬-ብር ፡ ከ፳ ፡ ሳንቲም ፡ መክፈል ፡ ይገባቸዋል ። የሚል ፡ ነበር ። የአሁን ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ በስር ፡ ተከላሽነታቸው ፡ መልስ ፡ ሲሰጡ ፡ ከ፶፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ጀምሮ ፡ የጠጅ ፡ ንግድ ፡ ብቻ ፡ ሲሠሩ ፡ እስከ ፡ ፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ መጨረሻ ፡ ድረስ ፡ መቆየታቸውንና ፡ በነሐሴ ፡ ወር ፡ ፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የአረቄ ፡ ንግድ ፡ መጨመራቸውን ፡ ገልጠው ፡ በአረቄው ፡ ንግድ ፡ ከ፶፩ ፡ እስከ ፡ ፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ መጨረሻ ፡ ድረስ ፡ ልጠየቅ ፡ አይገባኝም ፤ ብለው ፡ ተከራክረዋል ።

በዚህም ፡ መሠረት ፡ ፍ/ቤቱ ፡ ጉዳዩን ፡ ለማጣራት ፡ ሞክሮ ፡ በነበረበት ፡ ጊዜ ፡ ተከላሹ ፡ መከላከያ ፡ እንዲያቀርቡ ፡ ፈቅዶ ፡ ከአዲስ ፡ አበባ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ በቁጥር ፡ ፻፪/፵፯ ፡ የተጻፈ ፡ ደብዳቤ ፡ መዝግቧል ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ለደብዳቤው ፡ ዋጋ ፡ ሳይሰጥ ፡ ክስ ፡ የቀረበበትን ፡ ገንዘብ ፡ ተከላሹ ፡ እንዲከፍሉ ፡ ሲል ፡ ፈርዷል ። ተከላሽ ፡ በዚህ ፡ ፍርድ ፡ ቅር ፡ በመሰኘታቸው ፡ ይግባኝ ፡ አቅርቦውበታል ።

ይህ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ ይግባኝን ፡ ለማጣራት ፡ በወሰደው ፡ እርምጃ ፡ ተከላሹ በተካደውም ፡ ሆነ ፡ በታመነው ፡ ማለት ፡ በአረቂውና ፡ በጠጅ ፡ ንግድ ፡ የተጣመረ ፡ ግብር ፡ እንዲከፍሉ ፡ ተጠይቀው ፡ እንደሆነ ፡ የግብሩን ፡ ማስታወቂያ ፡ በተከላሽ ፡ በኩል ፡ አስቀርቦ ፡ መርምሯል ።

ጅኛ ፡ በጽጌ/ጽ/፻፳፭ ፡ ተጽፎ ፡ ለተከላሽ ፡ በተላከው ፡ ማስታወቂያ ፤ ከ፲፱፻፶፩ ፡ እስከ ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ዓ - ም ፡ ድረስ ፡ በአረቂና ፡ በጠጅ ፡ ንግድ ፡ ተከላሹ ፡ ፳፻፵፰-ብር/ከግ፡ ሳንቲም ፡ እንዲከፍሉ ፡ ተጠይቀዋል ። ጅኛ ፡ በ፴/፫/፵፯ ፡ በተጻፈ ላቸው ፡ ማስታወቂያ ፡ ደግሞ ፡ የ፶፭ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በአረቂና ፡ በጠጅ ፡ ንግዳቸው ፡ ፻፲፱፻፱-ከጽ/ብር/ሳንቲም ፡ ግብር ፡ ፳፯ ፡ ከግ፤ ብር/ሳንቲም ፡ መቀመጫ/እንዲከፍሉ ፡ ተጠይቀዋል ። ከላሽ ፡ ከነዚህ ፡ በስተቀር ፡ ሌላ ፡ ማስረጃ ፡ አለማቅረባቸውን ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ከመጀመሪያው ፡ ደረጃ ፡ ፍ/ቤት ፡ ከቀረበው ፡ ክርክር ፡ ጋር ፡ አገናዝቧል ።

በማናቸውም ፡ ጉዳይ ፡ ቢሆን ፡ በተካደ ፡ ክርክር ፡ ላይ ፡ ማስረጃ ፡ ማቅረብ ፡ ያለበት ፡ ከላሽ ፡ ነው ። በማስረጃ ፡ ካልተደገፈ ፡ በቀር ፡ ክስ ፡ ውድቅ ፡ መሆን ፡ እንደሚገባው ፡ በሕግ ፡ ተደንግጓል ።

የጥንት ፡ ተከላሽ ፡ የአሁን ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፡ ከ፶፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ ፶፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ መጨረሻ ፡ ድረስ ፡ አረቂ ፡ አለመነገሳቸውን ፡ የካዱ ፡ ሲሆን ፡ ከላሽ ፡ በተካደው ፡ ነገር ፡ ማስረጃ ፡ እንዲያቀርብ ፡ ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ ሳያዝ ፡ ያልታመነውን ፡ ከታመነው ፡ ጋር ፡ ቀላቅሎ ፡ ፍርድ ፡ በመስጠቱ ፡ ሁለቱንም ፡ ወገኖች ፡ እድካም ፡ ላይ ፡ ጥሏቸዋል ።

በይግባኝ ፡ በቀረበው ፡ መዝገብ ፡ ላይ ፡ ያውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በሰጠው ፡ ትችት ፡ ውስጥ ፡ ተከላሽ ፡ የግብር ፡ ማስታወቂያ ፡ በደረሰው ፡ ጊዜ ፡ ለይግባኝ ፡ ኮሚቴ ፡ አቤቱታ ፡ ማቅረብ ፡ ነበረበት ፡ እንጂ ፡ አሁን ፡ ከፍርድ ፡ ቤት ፡ ቀርቦ ፡ በተጠቀሱት ፡ ዘመናት ፡ አረቂ ፡ በመለኪያ ፡ አልነገድኩም ፤ ብሎ ፡ ሊከራከር ፡ አይገባውም ። ፍርድ ፡ ቤቱም ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ክርክር ፡ ለመስማት ፡ መብት ፡ የለውም ፤ በማለት ፡ የፍትሕን ፡ ሚዛን ፡ በማድከም ፡ ጽፏል ።

ፍርድ ፡ ቤቱ ፡ እንዲህ ፡ ያለውን ፡ ሐተታ ፡ በመዝገብ ፡ ላይ ፡ ከማስፈሩ ፡ በፊት ፡ የተጠቀሰውን ፡ ሕግ ፡ ቢመለከተው ፡ ኖሮ ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በግብሩ ፡ ግምት ፡ ውስጥ ፡ ገብቶ ፡ አነሰ ፡ በዛ ፡ ማለት ፡ አይገባውም ፡ ማለቱን ፡ እንጂ ፡ “እንዲህ ፡ የመሰለ ፡ ንግድ/የለኝም” ፤ የሚል ፡ ተከራካሪ ፡ “ፍትሕ ፡ እንዳይታይለት” ፤ በሚል ፡ አነጋገር ፡ የተወሰነ ፡ ድንጋጌ ፡ አለመኖሩን ፡ ለማወቅ ፡ በቻለ ፡ ነበር ።

ስለዚህ ፡ ያውራጃው ፡ ፍርድ ፡ ቤት ፡ በተካደው ፡ ክርክር ፡ ሕጋዊ ፡ ማስረጃ ሳይሰማ ፡ በችኮላ ፡ የሰጠው ፡ ፍርድ ፡ በሚገባ ፡ ሆኖ ፡ ስላልተገኘ ፡ በሚከተለው ፡ መሠረት ፡ ተሻሽሏል ።

ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ከ፲፱፻፶፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ እስከ ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ድረስ ፡ ባሉት ፡
፱ ፡ ዓመታት ፡ ውስጥ ፡ በአረቄ ፡ ንግድ ፡ ለመጠቀማቸው ፡ ከሳሽ ፡ ከማስረዳቱም
በላይ ፡ የተከሳሽ ፡ መከላከያ ፡ ሆኖ ፡ ከአዲስ ፡ አበባ ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ በቅጥር ፡
፫፻/፶፯ ፡ የመጣው ፡ ደብዳቤ ፡ ይህን ፡ ጥያቄ ፡ ሲያስረዳ ፡ ስለሚችል ፡ በእነዚህ ፡
ዘመናት ፡ ውስጥ ፡ ተከሳሽ ፡ እንዲከፍሉ ፡ ከተጠየቁት ፡ ጃፂጃ፳ ፡ ብር ፡ ከ፵ ፡ ሳንቲም ፡
ውስጥ ፡ ፱፻፳፬ ፡ ከ፳ ፡ ሳንቲም ፡ (አራት ፡ መቶ ፡ ሃያ ፡ አራት ፡ ብር ፡ ከሃያ ፡
ሳንቲም ፡) ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ሊጠየቁበት ፡ ስለማይገባ ፡ ፍርድ ፡ ውድቅ ፡ ሆኗል ።

ግብሩ ፡ በጊዜው ፡ አልተከፈለም ፡ ተብሎ ፡ የተጣለውም ፡ መቀጫ ፡ ትክ
ክለኛ ፡ ባልሆነ ፡ መንገድ ፡ ስለሆነ ፡ በሙሉ ፡ ተሠርዟል ።

ተከሳሹ ፡ ወይም ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ከ፲፱፻፶፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ጀምሮ ፡ የጠጅ ፡
ንግድ ፡ መሥራታቸውን ፡ ሰላመኑ ፤

፩ኛ/ ከ፲፱፻፶፩ ፡ እስከ ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ፱፻፳፬ ፡ ብር ፡ ከ፳ ፡ ሳንቲም ፤

፪ኛ/ የ፲፱፻፶፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በጠጅና ፡ በአረቄ ፡ ንግድ ፡ ፪፻፶፱ ፡ ብር ፡ ከ፳ ፡ ሳንቲም ፡
በድምሩ ፡ ፯፻፹፫ ፡ ብር ፡ ከ፵ ፡ ሳንቲም ፡ (ስድስት ፡ መቶ ፡ ሰማኒያ ፡ ሶስት ፡
ብር ፡ ከአርባ ፡ ሳንቲም) ብቻ ፡ ይክፈሉ ፡ ብለን ፡ በማሻሻል ፡ ፈርዶናል ።

ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ያለአግባብ ፡ የተወሰነባቸውን ፡ ፍርድ ፡ ለማስወገድ ፡ ይግ
ባኝ ፡ ለማሰማት ፡ ያወጡትን ፡ ገንዘብና ፡ የክፈሉትን ፡ ዳኝነት ፡ በደረሰኝ ፡
መልስ ፡ ሰጭው ፡ መ/ቤት ፡ ይክፈል ፤ ወይም ፡ ይግባኝ ፡ ባዩ ፡ ከሚጠይቁት ፡
ዕዳ ፡ ውስጥ ፡ ይታሰብላቸው ፤ ብለን ፡ መዝገቡን ፡ ዘግተናል ።

ት እ ዛ ዝ

በዚህ ፡ በተሻሻለው ፡ ፍርድ ፡ መሠረት ፡ እንዲያስፈጽም ፡ የፍርድ ፡ ግል
ባጭ ፡ ለአውራጃው ፡ ፍ/ቤት ፡ ይተላለፍ፤ ብለን ፡ ይግባኝ ፡ ባይንና ፡ መልስ ፡ ሰጭ
ውን ፡ አስናብተናል ።

መጋቢት ፡ ፲፬ ፡ ቀን ፡ ፲፱፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡

HIGH COURT
Addis Ababa, Comm. Div.

Judges:

Ato Teferi Desalegn
Ato Asayehgn Adel
Ato Haile Sellassie Shiferraw

MAMO WOLDE v. INLAND REVENUE DEPARTMENT

Civil Case No. 727/57

Taxation - Income tax - Burden of proof.

An appeal from a judgment of the Awraja Court holding that it does not have jurisdiction to hear a case involving income tax.

Held: Judgment reversed.

1. A court has jurisdiction to hear a case involving a person who denies having the kind of trade for which he is required to pay taxes.

2. A plaintiff has, in any case, to produce evidence on facts that are contested. It is provided by law that unless a plaintiff supports his claim with evidence, it cannot stand.

The claim is for a sum of money which the law requires to be paid to the Inland Revenue Department as tax for business profits. When the case started at the Awraja Court, the defendant Ato Mammo Wolde, a "tej bet" owner, was sued for failing to pay income tax in the amount of Eth. \$1107.60 from profits derived from "tedj" and "areke" (alcoholic) sales for the period 1951-1955 (E.C.). The plaintiff also claimed a fine of Eth. \$66.45. The present appellant in his statement of defense argued that since he did not start selling "areke" before Nehassie 1954 and since he was only selling "tedj" during the period 1951-1954 (E.C.), he should not pay income tax on "areke" for the period 1951-1954 (E.C.), and "tedj" for the year 1955 (E.C.).

The lower court, in its attempt to clarify the issues in the case had ordered the defendant to present further defences. The defendant brought an official letter from the Municipality of Addis Ababa, letter number 3000/57, and the court registered it without giving it any probative value. The court then decided that the defendant should pay the amount claimed by the plaintiff. The defendant appeals against this judgment.

This court, in its attempt to clarify the appeal, examined the tax bills presented to it by the defendant in order to find out whether the defendant (appellant) had been asked to pay a combined income tax on "areke" and "tedj".

According to the income tax bill of 23/8/55 (E.C.), defendant was ordered to pay a sum of Eth. \$840.40 as income tax for the sale of "areke" and "tedj" over the period of three years (i.e.) 1951 to 1954.

Secondly, according to the income tax bill of Hedar 30, 1957 (E.C.), defendant was ordered to pay a sum of Eth. \$259.20 as income tax on "areke" and "tedj", and a fine of Eth. \$66.45.

From the records of the lower court, it is evident that the plaintiff did not present any other evidence.

A plaintiff has, in any case, to produce evidence on facts that are contested. It is provided by law that unless a plaintiff supports his claim with evidence, his claim cannot stand.

The lower court has complicated the present case and put both parties into difficulty by its failure to separate what the present appellant admitted from what he denied.

In the judgment of the lower court brought to us on appeal, the court states that the defendant should have presented his petition to the tax appeal commission if he was discontent with the orders of the plaintiff, and that he does not, therefore, have the right to come to court and argue that he did not sell "areke" during the period 1951-1954 (E.C.). The lower court further states that it does not have jurisdiction to hear the case, thus weakening the balance of justice.

However, the lower court erred in failing to refer to the law cited by the parties before writing its judgment. It is true that the law provides that a court does not have jurisdiction in any case to decide the amount of tax to be paid by a party. It does not, however, provide that a court does not have jurisdiction to hear a case involving a defendant who denies having the kind of trade for which he is required to pay taxes.

Since the lower court's judgment was given hastily and without hearing evidence on the facts contested, it is hereby reversed and replaced by the following judgment:

Since the plaintiff did not produce evidence to prove that the defendant had been selling "areke" during the period 1951-1954 (E.C.), and on the contrary, since the letter obtained from the Municipality of Addis Ababa, letter number 3000/57, and introduced by the defendant, shows conclusively that the defendant had not been selling areke for said period, the sum of Eth. \$424.20 shall be deducted from the sum of \$Eth. 840.40 claimed by the plaintiff.

The fine imposed on the plaintiff for failure to pay tax in time is improper because it is misapplied. It is hereby wholly cancelled.

Since the defendant, present appellant, has admitted selling "tedj" as of the year 1951, it is hereby ordered that he pay:

- (1) an income tax in the sum of Eth. \$424.20 for the period 1951-1954; and
 - (2) an income tax of Eth. 254.20 on "tedj" and "areke" for the period 1955.
- He shall thus pay all in all, a sum of Eth. \$683.40.

We further order that the respondent pay the appellant costs and court fees according to receipt, or that the appellant set-off such costs and fees against the sum owed to the respondent.

Megabit 14, 1958

የከፍተኛው ፍርድ ቤት ፡

አሥመራ ፡

ዳኞች ፡

አቶ ፡ ገጉሜ ፡ ፍትሕ ፡ አወቅ ፤

ሸሽ ፡ ጌዕደር ፡ መሐመድ ፡ ካሚል ፡

አቶ ፡ ፍረዮው ገንብ ፡ ዘርአም ።

ናፖሊ ፡ ቪንጅንሶ ፤ ከሳሽ ፤

ሊርታ ፡ ሪና ፤ ሊርታ ፡ ካርሎ ፤ የወይዘሮ ፡ ሰንበቱ ፡ ወራሾች ፤
ተከሳሾች ።

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ መዝገብ ፡ ቊፕር ፡ ፩፮/፶፮ ዓ ፡ ም ።

የውክልና ፡ ውል ፡—ውክልናን ፡ በግልጽ ፡ ወይም ፡ በዝምታ ፡ መስጠትና ፡ መቀበል ፡ ስለ ፡ መቻሉ ፡— ወኪሉ ፡ የሥልጣን ፡ ወሰንን ፡ በመተላለፍ ፡ ስለሚፈጽመው ፡ ተግባር ፡—በለ ፡ መቀበል ፡ (ማጽደቅ) ፡—የማጽደቅ ፡ ግዴታ ፡— የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ቁጥሮች ፡ ፪፮፻፶፯፤ ፪፮፻፶፮ ፡ ፪፮፻፶፯ ፡ ፪፮፻፶፰(፩) እና ፡ ፪፮፻፶፱(፩) ።

የሟች ፡ ወኪል ፡ የገባችበትን ፡ ዕዳ ፡ የሟች ፡ ወራሾች ፡ እንዲከፍሉ ፡ ለማድረግ ፡ የቀረበ ፡ ነበ ፡ ውሳኔ ፤ በክሱ ፡ መሠረት ፡ ወራሾች ፡ ዕዳውን ፡ እንዲከፍሉ ፡ ተደርጓል ።

፩/ የውክልናን ፡ ውል ፡ በውል ፡ አጥፋይ ፡ ሹም ፡ ፈት ፡ ቢሆንም፡ባይሆንም፡ለመጥፋል፡ይቻላል።

፪/ አንድ ፡ የንግድ ፡ ሥራ ፡ ዕቃን ፡ በዱቤ ፡ እየወሰዱ ፡ መሸጥ ፡ የሚያስፈልገው ፡ ከሆነና ፡ በወኪልም ፡ እንዲካሄድ ፡ ከተደረገ ፡ ወኪይ ፡ የተባለውን ፡ ተግባር ፡ የማጽደቅ ፡ ግዴታ ፡ አለበት ።

፫/ ወኪይ ፡ ወኪሉ ፡ የፈጸመውን ፡ ተግባር ፡ ካጸደቀ ፡ የተባለው ፡ ተግባር ፡ ከወኪሉ ፡ ሥልጣን ፡ ውጭ ፡ የተፈጸመ ፡ ቢሆንም ፡ ወኪሉ ፡ ሥልጣኑን ፡ ሳያልፍ ፡ እንደፈጸመው ፡ ይቆጠራል ።

ሟች ፡ ወይ ፡ ሰንበቱ ፡ እሸቱ ፡ ፋንታየ ፡ በምጽዋ ፡ ከተማ ፡ አንድ ፡ የቤት ፡ ዕቃ ፡ መሸጫ ፡ መደብር ፡ እ - ኤ - አ - በታሕሣሥ ፡ ፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ አቋቁመው ፡ የሚሸጡትን ፡ ዕቃ ፡ ከክሳሽ ፡ በየጊዜው ፡ እየወሰዱ ፡ ትርፋን ፡ አስቀርተው ፡ ዋናውን ፡ ገንዘብ ፡ በመመለስ ፡ በዚህ ፡ አኳኋን ፡ የንግድ ፡ ሥራቸውን ፡ ያካሄዱ ፡ ነበር ።

ሟችም ፡ ብርቱ ፡ ሕመም ፡ ስላደረገባቸው ፡ የአህታቸው ፡ ልጅ ፡ ለሆነችው ፡ ለ፩ኛ ፡ ተከሳሽ ፡ ለሊርታ ፡ ሪና ፡ የንግድ ፡ ሥራ ፡ እንድታካሄድላቸው ፡ በማለት ፡ እ - ኤ - አ - ታሕሣሥ ፡ ፯ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ማዘጋጃ ፡ ቤት ፡ ቀርበው ፡ የውክልና ፡ ሥልጣን ፡ ሰጥተዋል ።

፩ኛ/ ተከሳሽ ፡ የተባለውን ፡ ሥራ ፡ በመቀጠል ፡ ከክሳሽ ፡ በየጊዜው ፡ የወሰደችውን ፡ ዕቃ ፡ ዋጋ ፡ ጠቅላላ ፡ ሂሳብ ፡ ፪፮፻፶፱ ፡ ብር ፡ ከ፪፭ ፡ ስላልከፈለች ፡ ከሳሹ ፡

በእርሳ፣ በዋስጥ፣ እንዲሁም፣ ወራሾች፣ በሆኑት፣ በደስታ፣ እሸቴ፣ መድህን፣ እሸቴ፣ ፈቃድ፣ እሸቴ፣ ሐንሱ፣ እሸቴ፣ ሳይ፣ ይህን፣ ክስ፣ አቀረበ ።

ጥር፣ ፲፬፣ ቀን፣ ፲፬፻፶፯፣ ዓ፡ ም፣ የወ/ሰንበቱ፣ ወራሾች፣ የውርስና፣ የአስተዳደር፣ ፋይል፣ በመክፈት፣ በጸፉት፣ ማመልከቻቸው፣ የሟች፣ ወራሽ፣ እንደመሆናችን፣ መጠን፣ ሀብታችን፣ ይርጋልን ፤ በማለት፣ እንዳመለከቱ፣ ሌሎች፣ ደግሞ፣ በመዝገብ፣ ቍጥር፣ ፻፳፯/፶፯፣ ወራሾች፣ መሆናቸው፣ ስለተረጋገጠ፣ የከሰሽ፣ ጠበቃ፣ እነዚህ፣ የወ/ሰንበቱ፣ ወራሾች፣ ነን፣ ብለው፣ በፍርድ፣ መብታቸው፣ የተረጋገጠው ፤ በክሱ፣ ውስጥ፣ መግባት፣ ይገባቸዋል፣ በማለት፣ አጣምሮ፣ ክሱ፣ ውስጥ፣ አግብቷቸዋል ። የተከሰሹት፣ ጠበቃ፣ በበኩሉ፣ ታገላሥ፣ ፩፣ ቀን፣ ፲፱፻፶፰፣ ዓ፡ ም፣ ባቀረበው፣ መከላከያ፣ ግጽ፣ ለ፩ኛው፣ ተከሰሽ፣ የሰጡዋት፣ የውክልና፣ ሥልጣን፣ ለጊዜው፣ ሱቂን፣ ለማካሄድ፣ እንጂ፣ እቃን፣ በዱቤ፣ እየወሰዱና፣ የብድር፣ ሰነድ፣ በእርሳቸው፣ ስም፣ ሆና፣ እንድትፈርም፣ አልነበረም ። በፍትሐ፣ ብሔር፣ ሕግ፣ ቍጥር፣ ፪፻፸፪፣ መሠረት፣ የውክልና፣ ወሰን፣ በሙሉ፣ ተገልጾ፣ መጻፍ፣ አለበት ። እንዲሁም፣ በፍትሐ፣ ብሔር፣ ሕግ፣ ቍጥር፣ ፪፻፸፮፣ ንዑስ፣ ቍጥር፣ (፩) መሠረት፣ ተወካዩ፣ ከአስተዳደር፣ ሥራ፣ በቀር፣ ሌላ፣ ሥራ፣ ለመሥራት፣ የሚያስፈልገው፣ ሲሆን፣ ልዩ፣ ውክልና፣ እንዲኖረው፣ አስፈላጊ፣ ነው፣ በማለት፣ ተከራክረ ።

ከሳሹም፣ ባቀረበው፣ መልስ፣ ምንም፣ እንኳ፣ የተከሰሹት፣ ጠበቃ፣ ፩ኛው፣ ተከሰሽ፣ ይህንኑ፣ ዕቃ፣ በዱቤ፣ ለመውሰድ፣ የውክልና፣ ሥልጣን፣ አልነበራትም ፤ ሲሉ፣ ያቀረቡት፣ መቃወሚያ፣ በሕግ፣ ፊት፣ ያልተደገፈ፣ ቢሆንም፣ ግጽ፣ ከመሞታቸው፣ አስቀድሞ፣ ዕዳው፣ ያለባቸው፣ መሆኑን፣ ያረጋገጡ፣ ሲሆን፣ ወኪላቸው፣ የሠራቸውን፣ ሥራ፣ እንዳጸደቁት፣ ይቆጠራል ፤ በማለት፣ ተከራክሯል ። ግጽ፣ ማጽደቃቸውን፣ ከሳሹ፣ በምስክር፣ እንዲያስረዱ፣ ጠይቀው፣ በፍርድ፣ ቤቱ፣ ፈቃድ፣ ሁለት፣ ምስክሮች፣ አቅርበው፣ አስመስክረዋል ።

የ፩ኛና፣ የ፪ኛ፣ ተከሰሹት፣ ጠበቃ፣ በበኩሉ፣ ተከሰሹት፣ ዕቃውን፣ እንደተቀበሉ፣ ሳይክዱ፣ ከዚህ፣ ዋጋ፣ ፫ሺህ፣ ብር፣ ያህል፣ የከፈሉ፣ መሆናቸውን፣ የሚያረጋግጥ፣ ማስረጃ፣ አለኝ ፤ በማለት፣ ተከራክሮ፣ ማስረጃውን፣ እንዲያቀርብ፣ ተፈቅዶለት፣ ሳያቀርብ፣ ቀርቷል ።

በተጨማሪም፣ የወ/ሰንበቱ፣ ወራሾች፣ ጠበቃ፣ ስለውክልናው፣ ሥልጣን፣ ባቀረበው፣ ክርክር፣ ግጽ፣ ወይዘሮ፣ ሰንበቱ፣ ሱቃቸውን፣ የማካሄድ፣ ሥልጣን፣ ለእንደኛ፣ ተከሰሽ፣ ሰጥተዋል ፤ የተባለው፣ ደንበኛ፣ የውክልና፣ ሥልጣን፣ አይደለም ። ለጊዜው፣ በህመም፣ ምክንያት፣ የንግድ፣ ሥራቸውን፣ ለማክናወን፣ የማይችሉ፣ ስለነበሩ፣ በአንደኛ፣ ተከሰሽ፣ እንዲካሄድ፣ የንግድ፣ ፈቃድ፣ ሰጭው፣ ያስታወቀበት፣ ተራ፣ ማስታወቂያ፣ ነው፣ እንጂ፣ በሕዝብ፣ አዋዋይ፣ ፊት፣ የተሰጠ፣ የውክልና፣ ሥልጣን፣ አይደለም ። ዳግመኛም፣ አንደኛው፣ ተከሰሽ፣ በውክልናው፣ ሥልጣን፣ መሠረት፣ በዱቤ፣ ዕቃ፣ ለመዋዋል፣ የሚያስችላት፣ በግልጽ፣ የተጻፈ፣ ነገር፣ የለም ፤ በማለት፣ ተከራክሯል ።

ውክልና፣ በግልጽ፣ ወይም፣ በዝምታ፣ ሊሰጥ፣ መቻሉ፣ ግልጽ፣ ነው ። እንዲሁም፣ ውክልናን፣ በግልጽ፣ ወይም፣ በዝምታ፣ መቀበል፣ መቻሉን፣ የፍትሐ፣ ብሔር፣ ሕግ፣ ቍጥር፣ ፪፻፸፩፣ ይደነግጋል ። ውክልና፣ በወካይ

ና ፡ በተወካይ ፡ መካከል ፡ የሚደረግ ፡ ስምምነት ፡ እንደመሆኑ ፡ መጠን ፡ ሕጉ ፡ በልዩ ፡ ፎርም ፡ እንዲሰጥ ፡ ካላመለከተ ፡ በቀር ፡ በማናቸውም ፡ ዓይነት ፡ ሁኔታ ሊሰጥ ፡ የሚችል ፡ ነው ።

ሰለዚህ ፡ ሕጉ ፡ ውክልና ፡ በዝምታ ፡ ሊሰጥ ፡ የሚችል ፡ መሆኑን ፡ ካመለከተ ፡ ተከላካዮች ፡ እንዳሉት ፡ በሕዝብ ፡ አዋቂነት ፡ ፊት ፡ ቀርቦ ፡ መጽናት ፡ እያሰፈሩ ልገውም ። አንደኛው ፡ ተከላካዥ ፡ በዱቤ ፡ ዕቃ ፡ ለመግዛት ፡ ወይም ፡ ለመውሰድ ፡ ሥልጣን ፡ ስላልነበራቸው ፡ ከሥልጣናቸው ፡ ውጭ ፡ ለረጅሙት ፡ ተግባር ፡ የሚቻል ፡ ወራሾች ፡ ሀላፊነት ፡ የለባቸውም ፤ በማለት ፡ ክርክር ፡ ቀርቧል ።

በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፪ሺ፪፻፪ ፡ መሠረት ፡ የውክልናው ፡ ወሰን ፡ በውሉ ፡ ላይ ፡ በግልጽ ፡ ተጠቅሶ ፡ ካልተመለከተ ፡ በቀር ፡ ለውክልናው ፡ የሚሰጠው ፡ ወሰን ፡ እንደጉዳዩ ፡ ዓይነት ፡ ነው ። ሚቻል ፡ ለአንደኛ ፡ ተከላካዥ ፡ የሰጧቸው ፡ የውክልና ፡ ሥልጣን ፡ በጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ “አንደኛ ፡ ተከላካዥ ፡ የሆኑት ፡ ሲኖሪና ፡ ሪና ፡ ሊርታ ፡ እንደራሴ ፡ ሆነው ፡ የንግዱን ፡ ሥራ ፡ እንዲያካሂዱ” ፡ ይላል ።

በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፪ሺ፪፻፫ ፡ መሠረት ፡ በጠቅላላ ፡ አነጋገር ፡ የተደረገ ፡ ውክልና ፡ ተወካዩ ፡ የማስተዳደር ፡ ሥራ ፡ እንዲፈጽም ፡ ከማስቻሉ ፡ በተቀር ፡ ሌላ ፡ ሥልጣን ፡ አይሰጠውም ። ለሽያጭ ፡ የተመደቡ ፡ የንግድ ፡ ዕቃዎችን ፡ ወይም ፡ ይበላሻሉ ፡ ተብለው ፡ የሚታሰቡ ፡ ነገሮችን ፡ የመሸጥ ፡ ሥራ ፡ እንደአስተዳደር ፡ የሥራ ፡ አረጸጸም ፡ የሚቆጠር ፡ ነው ። ተወካዩ ፡ ካስተዳደር ፡ ሥራ ፡ በስተቀር ፡ ሌላ ፡ ሥራ ፡ ለመሥራት ፡ የሚያስፈልገው ፡ ሲሆን ፡ ልዩ ፡ ውክልና ፡ ሥልጣን ፡ እንዲኖረው ፡ ያሻል ። ተወካዩ ፡ ልዩ ፡ የውክልና ፡ ሥልጣን ፡ ከሌለው ፡ በስተቀር ፡ አስይዞ ፡ እንደመበደር ፡ ወይም ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረትን ፡ መሸጥ ፡ ስጦታ ፡ ማድረግና ፡ ይህን ፡ የመሳሰሉትን ፡ ተግባሮች ፡ በወካዩ ፡ ስም ፡ ሆኖ ፡ ማከናወን ፡ እንደማይችል ፡ በፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ቁጥር ፡ ፪ሺ፪፻፭ ፡ ተገልጧል ።

በዚህ ፡ ክርክር ፡ ላይ ፡ ወኪል ፡ የሆኑት ፡ ሲኖሪና ፡ ሪና ፡ ሊርታ ፡ ሱቁን ፡ እንዲያካሂዱ ፡ ጠቅላላ ፡ ሥልጣን ፡ ተሰጧቸው ፡ እንጂ ፡ በወካይ ፡ ስም ፡ በቁጥር ፡ ፪ሺ፪፻፭ ፡ የተመለከቱትን ፡ ተግባሮች ፡ ለማከናወን ፡ በግልጽ ፡ የተሰጧቸው ፡ ልዩ ፡ ሥልጣን ፡ አልነበረም ። እነዚህን ፡ ተግባሮች ፡ ለማከናወን ፡ ልዩ ፡ ሥልጣን ፡ የሚያስፈልግ ፡ መሆኑ ፡ ግልጽ ፡ ነው ። ተግባሮቹም ፡ በወኪልዎ ፡ ተፈጽመው ፡ ሲገኙ ፡ በወካይዎ ፡ ካልጸደቁ ፡ በተቀር ፤ የወኪልዎ ፡ የግል ፡ ሀላፊነት ፡ ይሆናል ፡ ማለት ፡ ነው ። ሆኖም ፡ በዚህ ፡ ክርክር ፡ ላይ ፤ ሚቻል ፡ ወ/ሰን በቱ ፡ ወኪልዎ ፡ የረጅሙትን ፡ ተግባር ፡ አጽድቀውታል ፤ የሚሉ ፡ ክርክር ፡ ቀርቧል ። ከተሰጠው ፡ የውክልና ፡ ሥልጣን ፡ ውጭ ፡ የተፈጸመው ፡ ተግባር ፡ በወካዩ ፡ የጸደቀ ፡ ከሆነ ፡ የተፈጸመው ፡ ተግባር ፡ ቀጥታ ፡ በወካዩ ፡ እንደተፈጸመ ፡ ይቆጠራል ። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ቁጥር ፡ ፪ሺ፩፻፺፪ ፡ ወኪል ፡ የፈጸመውን ፡ ተግባር ፡ ወካዩ ፡ የጸደቀ ፡ እንደሆነ ፡ ወኪሉ ፡ የፈጸመውን ፡ ተግባር ፡ ከውክልናው ፡ ሥልጣን ፡ ላይልፍ ፡ እንደ ፡ ፈጸመው ፡ ይቆጠራል ፤ በማለት ፡ ይደነግጋል ። ከዚህም ፡ በላይ ፡ በዚህ ፡ ሕግ ፡ ቍጥር ፡ ፪ሺ፪፻፺ ፡ መሠረት ፡ ተወካዩ ፡ በውክልናው ፡ ከተሰጠው ፡ ሥልጣን ፡ ወካዩ ፡ ከሰጠው ፡ ትእዛዝ ፡ በማለፍ ፡ ሠርቶ ፡ የተገኘ ፡ እንደሆነ ፡ የሠራውም ፡ በቅን ፡ ልቡና ፡ ከሆነ ፡ ሥራውን ፡ ወኪሉ ፡ እንዲያጸድቅ ፡ ይገደዳል ። ሚቻል ፡ ከከላካዥ ፡ በዱቤ ፡ ዕቃ ፡ እየወሰዱ ፡ ይሸጡ ፡ እንደነበረ ፡ ታውቋል ። ሕመም ፡ ስላደረባቸው ፡ ይህንን ፡ ንግድ ፡ አን

ደኛ፡ ተከሳሽ፡ እንድታካሄድ፡ ጠቅላላ፡ የውክልና፡ አካሄድ፡ ሥልጣን፡ ሰጥ
 ተዋታል። የሚቻል፡ ተግባር፡ ዕቃ፡ በዱቤ፡ እየወሰዱ፡ መሸጥ፡ እንደነበረ፡ በሁለ
 ቱም፡ ወገን፡ ተከራካሪዎች፡ አልተካደም። አንደኛ፡ ተከሳሽን፡ ይህንኑ፡ ሥራ፡
 አካሄጂ፤ ብለው፡ ሲሾሟት፡ በዱቤ፡ እየገዛች፡ እንድትሸጥ፡ መፍቀዳቸው፡ አ
 ይጠረጠርም። የፈጸመችው፡ ተግባር፡ በቅን፡ ልቡና፡ የተደረገ፡ መሆኑ፡ ግል
 ጥ፡ ስለሆነ፡ ይህንኑ፡ ውል፡ ወካዩ፡ የማጽደቅ፡ ግዴታ፡ ነበረባቸው። በተጨ
 ማሪም፡ ሚቻል፡ ይህንኑ፡ ውል፡ ማጽደቃቸውን፡ ለማስረዳት፡ የከሳሽ፡ ጠበቃ፡
 ሁለት፡ ምስክሮች፡ አቅርቦ፡ አስመስክሯል። እነዚህም፡ ሁለት፡ ምስክሮች፡
 በሰጡት፡ የምስክርነት፡ ቃል፡ መሠረት፡ ከሳሽ፡ ገንዘብ፡ ስላልተከፈለው፡
 በፖሊስ፡ ጣቢያ፡ ከሶ፡ ሚቻል፡ ወ/ሰንበቱ፡ ሁለተኛው፡ ምስክር፡ ጃለቃ፡ ጸሐዩ፡
 ሀብተጽዮን፡ ፊት፡ ቀርበው፡ በየጊዜው፡ እንዲከፍሉት፡ እንዲፈቅድላቸው፡
 ጠይቀውታል። አንደኛ፡ ምስክርም፡ በሰጠው፡ ቃል፡ ከሳሽ፡ በግምት፡ ፱ሺ፡
 ብር፡ ያልተከፈለ፡ የዕቃ፡ ዋጋ፡ ስላለው፡ ጥቂት፡ እንዲታገስልኝ፡ ንገርልኝ፤
 ሲሉ፡ ወ/ሰንበቱ፡ እንደጠየቁት፡ መስክሯል። ይህ፡ ሁሉ፡ ሚቻል፡ አንደኛ፡ ተከ
 ሳሽ፡ ከከሳሹ፡ ጋር፡ ያደረገችውን፡ ውል፡ እንዳጸደቁት፡ ያስቆጥራል። ስለ
 ዚህ፡ አንደኛ፡ እና፡ ሁለተኛ፡ ተከሳሾች፡ ከዚህ፡ ገንዘብ፡ ፫ሺ፡ ብር፡ ለመክፈላ
 ችን፡ ማስረጃ፡ አለን፡ ብለው፡ ላያቀርቡ፡ በመቅረታቸው፤ የወ/ሰንበቱ፡ ወራ
 ሾች፡ ጠበቃ፡ አንደኛ፡ ተከሳሽ፡ ሥልጣን፡ የላትም፤ ሲሉ፡ ያቀረቡትን፡ መክ
 ላክያ፡ ከላይ፡ በተዘረዘረው፡ ምክንያት፡ በሙሉ፡ ስላልተቀበልነው፤ ሚቻልም፡
 ወኪላቸው፡ የሠራችውን፡ ስላጸደቁት፡ ራሳቸው፡ እንደፈጸሙት፡ ስለሚቆ
 ጠር፤ በውሉም፡ የተመለከተው፡ ዕዳ፡ እንደውርስ፡ ዕዳ፡ ሆኖ፡ ስለሚቆጠር፤
 የወ/ሰንበቱ፡ ወራሾች፡ በአንድነት፡ ፱ሺ፱፻፱፡ ክፍ፤ ለከሳሽ፡ እንዲከፍሉ፡
 ፈርደናል። የዳኝነቱን፡ በደረሰች፡ መሠረት፡ ተከሳሹ፡ እንዲከፍሉ፡ ብለናል።

ስለኪሳራና፡ የጠበቃ፡ አበል፡ ከሳሽ፡ በፍትሐ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ ሥነ፡ ሥር
 ዓት፡ ጥጥር፡ ፱፻፷፫፡ መሠረት፡ ዝርዝር፡ ሲያቀርብ፡ ተከሳሾች፡ እንዲከፍሉ፡
 ይወሰናል።

ይህ፡ ፍርድ፡ ዛሬ፡ ጥር፡ ፲፰፡ ቀን፡ ፲፱፻፶፬፡ ዓ፡ ም፡ ሁለቱም፡ ወገኖች፡
 ባሉበት፡ ተሰጠ።

HIGH COURT

Asmara

Judges:

Ato Negussie Fetei Aweke

Sheh Gieder Mohammed Kamil

Ato Freyohannes Zerom

NAPOLI VINCENZO v. RITA RINA ET AL.

Civil Case No. 26/57

Contract of agency - Form of agency - Act performed by agent beyond scope of authority - ratification - obligation to ratify - Civil Code Arts. 2192, 2202, 2203, 2205(1) and 2207(1)

A suit to compel the heirs of a principal to pay for the debts incurred by her agent during the life time of the former.

Held: Defendant-heirs held liable for the debts incurred by deceased's agent.

1. A contract of agency may be validly concluded even if not before a public notary.
2. A principal is under obligation to ratify the taking of goods on credit if the running of his business involves such a transaction.
3. If a principal ratifies the acts of an agent performed outside the scope of the latter's authority, the agent shall be deemed to have acted within the scope of his power.

The deceased, Woz. Senbetu Eshetye Fantaye, had a furniture store in Massawa which she ran by continually taking furniture from the plaintiff. From the proceeds of the furniture, the deceased used to deduct the profits and hand over the purchase price to the plaintiff.

Subsequently, the deceased became seriously ill, and gave her niece, Rita Rina, a power of attorney before the Municipal Officials on Hidar 28, 1955 E.C. (April 7, 1962 G.C.). Rita was to act as an agent to manage the business.

After Defendant No. 1 took the management of the business and failed to pay the Plaintiff a sum of \$9,409.75, the price of goods which she had taken from the plaintiff, the plaintiff brought suit against her, her guarantor and Woz. Senbetu's heirs, Desta Eshete, Medhin Eshete, Fekede Eshete and Tsensu Eshete.

On Tir 14, 1957 E.C. (Jan. 22, 1965 G.C.), Woz. Senbetu's heirs filed an application for probate of the will and administration of succession in which they petitioned that their rights be judicially declared. Since they were declared heirs in File No. 127/57 counsel for plaintiff joined them as defendants contending that since their rights have been judicially declared, they should

be parties to the suit. On Tahsas 18, 1958 E.C. (Dec. 28, 1965 G.C.) Counsel for Defendants in his statement of defence, argued that the authority conferred upon Defendant No. 1 by the deceased was of a provisional nature to manage the deceased's business; but that it does not empower the defendant to take goods on credit or conclude contracts of loan on behalf and in the name of the deceased. Furthermore, under Civil Code Art. 2202 the scope of an agency must be expressly fixed in the contract, and under Civil Code Art. 2205 (1) special authority shall be required where the agent is called upon to perform acts other than acts of management.

Plaintiff replied that defendants' arguments were not supported by law. He agreed that since deceased had admitted the existence of the debt during her life time, she is deemed to have ratified her agent's acts concluded beyond the scope of the agent's authority. Plaintiff has proved by the testimony of two witnesses that the deceased had admitted the existence of the debt during her life time.

Counsel for defendants Nos. 1 and 2 without denying the claims of the plaintiff, had alleged that he had evidence to prove that defendants had paid a sum of approximately \$3,000. However, he failed to produce his evidence although he was allowed to do so.

Counsel for Woz. Senbetu's heirs had argued that the power of attorney alleged to have been conferred by the deceased, was not a valid grant of authority; but that it was merely a measure by which the deceased notified the authorities that the defendant was managing her business provisionally, during her illness. The so-called power of attorney was not conferred in the presence of a public notary. Furthermore, there is no provision in the so-called power of attorney expressly authorising defendant No. 1 to buy goods on credit.

It is clear that authority may be conferred upon an agent either expressly or impliedly. It is also clear that under Civil Code Art. 2201, acceptance by the agent of his appointment may be either express or implied. Unless a special form is provided by law, the authority may be conferred in any form, in so far as it is an agreement between parties.

Since the law provides that authority may be conferred impliedly, it is difficult to accept the argument of Woz. Senbetu's heirs to the effect that grant of authority may only be validly made before a public notary. He has also argued that the deceased's heirs are not liable for acts concluded by her agent beyond the scope of the agent's authority.

Art. 2202 provides:

"(1) Where the scope of the agency is not expressly fixed in the contract, such scope shall be fixed according to the nature of the transaction to which it relates."

The power of agency conferred by the deceased upon defendant No. 1 is expressed in general terms and reads that Signorina Rina shall manage the business in the capacity of an agent.

Art. 2203 provides that:

"Agency expressed in general terms shall only confer upon the agent authority to perform acts of management."

The sale of goods intended to be sold or the sale of perishable commodities are deemed to be acts of management. Special authority is required where the agent is called upon to perform acts other than acts of management. It is provided in Art. 2205 that the agent may not without special authority alienate or mortgage real estate, make donation or perform similar acts.

In this case general authority to manage the business was conferred on the agent, Signorina Rita, who thus does not have special authority to perform in the principal's name those acts listed under Art. 2205. It is clear that special authority is required to perform those acts. It follows that where such acts have been performed by the agent, the agent is personally liable for them unless ratified by the principal. In this case, an argument has been advanced to the effect that the deceased, Woz. Senbetu had ratified the agent's acts. Where an act, performed by the agent beyond the scope of his authority, is ratified by the principal, the act is deemed to have been performed by the principal himself. Art. 2192 provides that where the contract is ratified, the agent shall be deemed to have acted within the scope of his power. Art. 2207(1) provides that the principal shall, where good faith so requires, ratify the act done by the agent notwithstanding that he departed from his term of reference.

It is not denied that the deceased used to take goods on credit from the plaintiff which goods she later sold. Since the deceased was ill and unable to manage the business, she authorised defendant No. 1 in general terms, to run the business. None of the parties have denied that the deceased's business involved the buying of goods on credit and selling them to customers. It cannot be doubted that the deceased intended to permit Defendant No. 1 to buy the necessary goods on credit when she handed over to the latter the management of the business. Since it is proved that defendant No. 1 had acted in good faith, the deceased was under an obligation to ratify whatever acts defendant No. 1 had concluded beyond her terms of reference.

Furthermore, Counsel for Plaintiff has proved by the testimony of two witnesses that the deceased had ratified the contracts concluded by defendant No. 1. The two witnesses have testified that when the deceased failed to pay the first and second instalments, the plaintiff had her summoned before a Police Officer, the second witness Major Tsegaye Habtezion, where she had requested the Plaintiff to allow her to pay said sum periodically. The first witness has testified that he has been asked by the deceased to request the plaintiff to give her some time to pay a sum of about \$9,000 which she owed the plaintiff. All this amounts to ratification of the acts conducted between defendant No. 1 and the plaintiff.

Whereas defendants Nos. 1 and 2 have filed to prove repayment of \$3,000 owed to the plaintiff; whereas for the above reasons the arguments of the Counsel for the heirs is unacceptable; whereas since the deceased had ratified the contract it is deemed to be the deceased's personal act, therefore, the debt shall be paid by the deceased's heirs. They shall jointly pay the sum of \$9,409.75 to the plaintiff.

Court costs shall be paid in accordance with Art. 463 of the Civil Procedure Code.

Delivered on Ter 18, 1959 in the presence of both parties.

አንቀጾች ።

በኢትዮጵያ፡ የፍትሕ፡ ብሔር፡ ሕግ፡ የአሳብ፡ ማኅላሻ፡ የሆኑት፡ ምንጮች ።

ከረኔ፡ ዳቪድ ።

እ፡ ኤ፡ አ፡ በ፲፱፻፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ግርማዊ ፡ ቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ሕጎች ፡ እንዲሰናዱ ፡ ወሰኑ ። ሦስት ፡ ልዩ ፡ የሕግ ፡ ዓዋቂዎች ፡ ሁለት ፡ ፈረንሳይያን ፡ ሦስተኛው ፡ ደግሞ ፡ ስዊስ ፡ የሆኑ ፡ ተመረጡ ። እንዲሁም ፡ በናፖሊዮንክ ፡ የሕግ ፡ ዝግጅት ፡ (መሰናዶ) ፡ ተደርጎ ፡ እንደነበረው ፡ ሁሉ ፡ አምስት ፡ የሕግ ፡ መጻሕፍት ፡ ለማዘጋጀት ፡ ሲባል ፡ አንድ ፡ የሕግ ፡ አዘጋጅ ፡ (የፍትሕ ፡ ነገሥት) ኮሚሲዮን ፡ እንዲቋቋም ፡ ተደረገ ። በመጀመሪያ ፡ ተሠርቶ ፡ ያለቀው ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሲሆን ፡ የታወጀውም ፡ እ፡ ኤ፡ አ፡ በ፲፱፻፶፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ነው፤ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ደግሞ ፡ በ፲፱፻፷፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ታወጀ ። የፍትሕ ፡ ብሔርና ፡ የግድ ፡ ሕጎች ፡ እ፡ ኤ፡ አ፡ ግንቦት ፡ ፭ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ታወጀው ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የዋሉት ፡ ግን ፡ እ፡ ኤ፡ አ፡ መሰከሪያ ፡ ፲፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ነው፤ ይህም ፡ ማለት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ዘመን ፡ አቆጣጠር ፡ መሠረት ፡ የ፲፱፻፶፫ ፡ ዓመት ፡ የመጀመሪያው ፡ ቀን ፡ ነው። የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሕግ ፡ እ፡ ኤ፡ አ፡ በ፲፱፻፷፩ ፡

ሀ ይህ ፡ አንቀጽ ፡ በሬቼ ፡ ኢንተርናሽናል ፡ ደ ፡ ድርዋ ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ዓ - ም - ፳፻፶፮ - ፳፻፶፯ ፡ በፈረንሳይኛ ፡ ታትሞ ፡ ወጥቷል ። ወደ ፡ እንግሊዘኛ ፡ የተረጎሙት ፡ ግይዘል ፡ ኪንድሪራ ፡ በቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ ረዳት ፡ ፕሮፌሰርና ፡ ረዳት ፡ ዲፕሎማ ፡ ናቸው ።

በአረብኛ ፡ ቀጥሮች ፡ የተመለከቱት ፡ የግርጌ ፡ ግስታወሻዎች ፡ አንቀጽ ፡ በፈረንሳይኛ ፡ በተጻፈበት ፡ ጊዜ ፡ የነበሩት ፡ ናቸው ። በተርጓሚው ፡ የተዉመሩት ፡ ግን ፡ በሆኔዎች ፡ የተመሰከሩት ፡ ናቸው ።

የዚህ ፡ አንቀጽ ፡ ፍሬ ፡ ነገር ፡ ፕሮፌሰር ፡ ደቪድ ፡ ሶሲቲ ፡ ደ ፡ ሌጅሰላሲዮን ፡ ኮምፓሪ ፡ መጋቢት ፡ ፳፭ ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ለሰጡት ፡ ንግግር ፡ የተዘጋጀው ፡ ነው ። ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መሰናዶ ፡ በፕሮፌሰር ፡ ዳቪድ ፡ የተዘጋጀ ፡ ሌሎች ፡ አንቀጾች ፡ የሚቀጥሉት ፡ ናቸው ። “የኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጣዊ ፡ አቅዋምና ፡ ከሌሎችም ፡ አገሮች ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕጎች ፡ የሚለይበት ፡ ሁኔታ” ፡ ዘይትስ ፡ ከሪፍት ፡ ፋር ፡ አውስላንጄስ ፡ ኡንድ ፡ ኢንተርናሽናል ፡ ፕሪባትሪቪ ፡ የ፲፱፻፶፬ ፡ ዓ ፡ ም ፡ (በፈረንሳይኛ) ፡ “ለኢትዮጵያ ፡ የተዘጋጀ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ - ለአፍሪካ ፡ አገሮች ፡ በሚደረገው ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ መሰናዶ ፡ መታወቅ ፡ የሚገባቸው ፡ ጉዳዮች” ፡ ቱሌን ፡ ሱው ፡ ሪቪው ፡ ፲፱፻፶፬ (በእንግሊዘኛ) ፡ በተዉማሪ ፡ “የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ መሻሻል ፡ በአፍሪካ ፡ አገሮች” ፡ በሚል ፡ ርዕስ ፡ ሪኩል ፡ ፒናን ፡ ፲፱፻፶፬ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘውን ፡ ፕሮፌሰር ፡ ዳቪድ ፡ በዳካር ፡ የሰጡትን ፡ አስተያየቶች ፡ ይመለከታል ። በፓሪስ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ የሕግ ፡ ፕሮፌሰር ።

1. ሳንቲር ፡ ፍራንሲ ፡ ደ ፡ ድርዋ ፡ ኮምፓሪ ፡ በተባለው ፡ ድርጅት ፡ አማካኝነት ፡ በፈረንሳይኛ ፡ የተጻፈው ፡ የኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ሕጉን ፡ መጀመሪያ ፡ ባረቀቁት ፡ የሰዊስ ፡ ዜጋ ፡ በሆኑት ፡ አማካሪ ፡ ከተዘጋጀው ፡ መግቢያ ፡ ጋር ፡ በኩሼል ፡ ኮሎክሽን ፡ ዲ ፡ ኮሚቲ ፡ ደ ፡ ሌጅሰላሲዮን ፡ ኤትራንጀር ፡ ኤ ፡ ደ ፡ ድርዋ ፡ ኢንተርናሽናል ፡ ታትሚል ።

2. የፍትሕ-ብሔር ፡ ሕግና ፡ የግድ-ሕግ የኢትዮጵያ ፡ ኦሪብላዊ ፡ የሕግ ፡ ጋዜጣ ፡ በሆነው በተለይ ፡ በወጣው ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ በአግርኛ (ታትሞ) ሲወጣ ፡ የእንግሊዘኛው ፡ ትርጉም ፡ አብሮ ፡ በዚህ ፡ ጋዜጣ ፡ ወጥቷል ። እነዚህ ፡ ሕጎች ፡ በፈረንሳይኛ ፡ በሊብራሪ ፡ ጀኔራል ፡ ደ ፡ ድርዋ ፡ ኤ ፡ ደ ፡ ጄሪስፕራዳንስ ፡ አማካኝነት ፡ ታትመው ፡ ወጥተዋል ።

ዓ ፡ ም ፡ በድገጋጌ ፡ መልክ ፡ ታውጆ ፤ እ ፡ ኤ ፡ አ ፡ በ፲፱፻፳፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በፓርላማ ፡ ጸደቀ ።

የዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ደራሲ ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ዝግጅት ፡ ረገድ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ የአማካሪነት ፡ ክብር ፡ ነበረው ።

በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ምን ሎች ፡ እናዋቻችንልን ። የሕጉ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ምን ፡ ምን ፡ ነገሮችን ፡ እንደተመለከቱ ፡ የትኞችን ፡ እንደተገለገሉባቸው ፡ እስከ ፡ ምን ፡ ድረስና ፡ በምንስ ፡ መንገድ ፡ የአንዳንድ ፡ አገሮችን ፡ ሕጎችና ፡ የሕግ ፡ ሥነ ፡ ጽሑፎች ፡ እንደተጠቀሙባቸውና ፡ በሌላው ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፤ እስከ ፡ ምን ፡ ድረስና ፡ በምንስ ፡ መንገድ ፡ ኢትዮጵያ—በቀል ፡ በሆኑ ፡ ጽንሰ—አሳቦች ፡ ለመጠቀምና ፡ ከነዚህ ፡ አሳቦች ፡ ጋር ፡ የተያያዙትን ፡ ደንቦችና ፡ ልምዶች ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ውስጥ ፡ ለማስገባት ፡ እንደሞከሩ ፡ እንገልጻለን ።

የሕጉ ፡ ጸሐፊዎች ፡ የተጣለባቸውን ፡ ተግባር ፡ እንዴት ፡ እንደተመለከቱትና ፡ የችግሩን ፡ (ፕሮብሌሙን) አካባቢ ፡ ለመርዳት ፡ ያህል ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ መሰናዶ ፡ ከመጀመሩ ፡ በፊት ፡ የነበረውን ፡ የኢትዮጵያን ፡ ሕግ ፡ ሁኔታ ፡ ባጭሩ ፡ መግለጽ ፡ ያስፈልጋል ።

የሕጉ ፡ መሰናዶ ፡ በተጀመረ ፡ ጊዜ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ቅጥ—አጣሽ ፡ ብዙውንም ፡ ጊዜ ፡ ለማወቅ ፡ አስቸጋሪና ፡ ከስፍራ ፡ ወደ ፡ ስፍራ ፡ የሚለያይ ፡ ነበር ። በጣም ፡ ጥቂት ፡ ከሆኑ ፡ ሕጎች ፡ በስተቀር³ ፡ የተሰናዱ ፡ ሕጎች ፡ አልነበሩም ፤ የፍርድ ፡ ጉዳዮችን ፡ የያዙ ፡ ወይም ፡ ሕጉን ፡ የሚያብራሩ ፡ ጽሑፎች ፡ አልነበሩም ።

አንድ ፡ አገር ፡ የተሰናዱ ፡ ሕጎች ፤ ድንጋጌዎች ፡ የፍርድ ፡ ጉዳዮችን ፡ የያዘ ፡ ጽሑፍ ፡ ወይም ፡ ተቀባይነት ፡ ያለው ፡ የሕግ ፡ ሥነ ፡ ጽሑፍ ፡ ሳይኖረው ፡ ሲቀር ፡ እንዲህ ፡ ዓይነቱ ፡ አገር ፡ የልማድ ፡ ሕግ ፡ አለው ፡ ይባላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ አባባል ፡ የኢትዮጵያን ፡ ሁኔታ ፡ በትክክል ፡ የሚገልጽ ፡ አይሆንም ።

እስከ ፡ ዳግማዊ ፡ ምኒልክ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ ድረስ ፡ ኢትዮጵያ ፡ በሕግ ፡ ሥልጣን ፡ ሥር ፡ እንድትተዳደር ፡ የአገሩ ፡ ሁኔታ ፡ ከልክሏት ፡ ነበር ። የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፤ ጠብ ፡ አጫሪ ፡ በሆኑ ፡ ጎረቤቶች ፡ እና ፡ በተፈጥሮ ፡ መቅሰፍቶች ፡ የተነሳ ፡ በየጊዜው ፡ በስጋት ፡ ላይ ፡ ስለነበር ፤ እንደ ፡ አንድ ፡ ሕዝብ ፡ መቀጠሉ ፡ ባሰጋበት ፡ በዚያ ፡ ዘመን ፡ ዋናው ፡ አሳሳቢ ፡ ጥያቄ ፡ የሕዝቡን ፡ አንድነት ፡ መጠበቅ ፡ ነበር ። ይህ ፡ አንድነት ፡ የተጠበቀው ፡ በሕግ ፡ አሳብ ፡ በመመካት ፡ ሳይሆን ፤ ስምምነትንና ፡ ፀጥታን ፡ ያሰፍናሉ ፡ ተብለው ፡ በታለሙ ፡ በርትዕ ፡ ደንቦች ፡ መሠረት ፡ ነበር ። እነዚህ ፡ የርትዕ ፡ ደንቦች ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ የዋሉት ፤ እንድ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ በዘፈቀደ ፡ በሚሠሩት ፡ በአገሬው ፡ ታላላቅ ፡ ሰዎች ፡ ሽምግልና ፡ ነበር ።

3. የግለ ፡ ሰብ ፡ ሕጎች ፡ የሚከተሉት ፡ ብቻ ፡ ነበሩ ፡ “የብድር ፡ ሕግ ፤” የ፲፱፻፳፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የዜግነት ፡ ሕግና ፡ የይርጋ ፡ ሕግ ፡ የሌን ፡ ግሪንን ፡ ዘ ፡ ጂዲቫል ፡ ሲስተም ፡ አንድ ፡ ዘ ፡ ሉውስ ፡ አሽ ፡ ኢትዮፒያ ፡ (፲፱፻፵፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡) የሚለውን ፡ ይመልከታል ። የብድርና ፡ የይርጋ ፡ ሕጎች ፡ በፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ተሸረግደዋል ፡ (ቍጥር ፡ ፫፻፲፱፻፵፮) ።

እሽማግሌዎቹ፡ ውሳኔዎቻቸውን፡ ሲሰጡ፡ የአገሩ፡ ሰዎች፡ በተረገፈ፡ የሚከተሏቸውን፡ ልማዶች፡ ብዙ፡ ጊዜ፡ ቢመለከቱም፡ ልማዶቹ፡ እንደ፡ ደንበኛ፡ ሕግ፡ ኃይል፡ የላቸውም፡ ነበር ። ልማዶቹ፡ በእሽማግሌዎቹ፡ ላይ፡ የማሳመን፡ እንጅ፡ የማስገደድ፡ ኃይል፡ የላቸውም፡ ነበር ። ኢትዮጵያን፡ ባሕላዊ፡ ሕግ፡ አላስተዳደራትም ።

እነዚህ፡ የሕግ፡ አስገዳጅነት፡ ሳይኖራቸው፡ ሥራ፡ ላይ፡ የዋሉት፡ የልማድ፡ ደንቦች፡ ከቦታ፡ ወደ፡ ቦታ፡ ይለያዩ፡ ነበር ። ደንቦችን፡ በኢትዮጵያ፡ ግዛት፡ ውስጥ፡ አንድ፡ ለማድረግ፡ ምንም፡ የተወሰደ፡ እርምጃ፡ አልነበረም ። በተጨማሪም፡ በመልክ፡ በመልካቸው፡ ሰላልተገለጹ፡ አብዛኛውን፡ ጊዜ፡ ለማረጋገጥ፡ አስቸጋሪ፡ ነበር ። በደንቦቹ፡ ሥራ፡ የሚተዳደረው፡ ጉዳይና፡ የደንቦቹ፡ ውጤት፡ አጠራጣሪ፡ ነበር፡ በምን፡ ሁኔታም፡ አስገዳጅነት፡ እንዳላቸው፡ አብዛኛውን፡ ጊዜ፡ ያልተጣራ፡ ነበር ።

በኤርትራ፡ ክፍለ፡ አገር፡ የየሥፍራውን፡ ልማዳዊ፡ ሕጎች፡ ለማመልከት፡ ሲባል፡ በኢጣሊያ፡ ባለሥልጣናት፡ ተደርገው፡ የነበሩት፡ ጥናቶች፡ በየሥፍራው፡ ያለውን፡ የልማዳዊ፡ ሕጎች፡ ልዩነትና፡ አለማረጋገጥ፡ እንዲሁም፡ ሕጋዊ፡ ካልሆኑ፡ የሕብረ፡ ሰብ፡ ጠባዮችና፡ የቅን፡ ልቦና፡ እወራር፡ ደንቦች፡ የተለየ፡ አስገዳጅነት፡ ያለው፡ የልማዳዊ፡ ሕግ፡ ጽንሰ-አሳብ፡ በሕዝቡ፡ ዘንድ፡ አለመኖሩን፡ ያሳያሉ ። በመጨረሻም፡ ልንገነዘበው፡ የሚገባ፡ ለብዙ፡ ዓመታት፡ በተለይም፡ ባለፉት፡ 9፡ ዓመታት፡ የልማድ፡ ደንቦችን፡ ለማረጋገጥ፡ የተደረገ፡ ድካም፡ ባለመኖሩ፡ ምክንያት፡ ደንቦቹ፡ በጣም፡ ያልተረጋጉ፡ መሆናቸውን፡ ነው ።

ኢትዮጵያውያን፡ የሕግ፡ አሳብን፡ በብዛት፡ ተለያይተውና፡ ሁልጊዜም፡ አከራካሪ፡ ሆነው፡ ከሚገኙት፡ የልማድ፡ ደንቦች፡ ጋር፡ ሳያገናኙ፡ ታላቅ፡ ዕውቀትንና፡ ክፍ፡ ያለ፡ ክብርን፡ ይዘው፡ ይገኛሉ፡ ከሚባሉ፡ መጻሕፍት፡ ጋር፡ አጣምረውታል ። የእስላም፡ ሃይማኖት፡ ያላቸው፡ ኢትዮጵያውያን፡ ቢያንስ፡ በአሳብ፡ (በ-ቴዎሪ) የተቀደሰ፡ ነው፡ ብለው፡ የሚያምኑበትን፡ የእስላም ሃይማኖትን፡ ሕግ፡ ወደ፡ ጉን፡ ብንተወውም፡ ኢትዮጵያውያን፡ ክርስቲያኖች በ፲፫ኛው፡ ክፍለ፡ ዘመን፡ አጋማሽ፡ ላይ፡ አል፡ አሳድ፡ አሳን፡ አል፡ አሳል፡ በተባለ፡ ግብፃዊ፡ ሊቅ፡ ተረቅቆ፡ በ፲፮ኛው፡ ወይም፡ በ፲፯ኛው፡ መቶ፡ ክፍለ፡ ዘመን፡ ከአረብኛ፡ የኮፕቲክ፡ ክርስቲያን፡ ቋንቋ፡ ወደ፡ ሆነው፡ ወደ፡ ግዕዝ፡ የተተረጎሙትን፡ መጽሐፍ፡ በሃይማኖት፡ ደንቦች፡ ውስጥ፡ ታላቅ፡ ሥልጣን፡ ያለው፡ መሆኑን፡ ይቀበላሉ ። ይህ፡ ፍትሐ፡ ነገሥት፡ (የንጉሥት፡ ፍትሕ) የተባለው፡ የሕጎች፡ ጥርቅም፡ በታላቅ፡ ክብር፡ ይጠቀስ፡ ነበር ። ነገር፡ ግን፡ መደበኛ፡ ቋንቋ፡ ወደ፡ ሆነው፡ ወደ፡ አማርኛ፡ ተተርጉሞና፡ በኢትዮጵያ፡

4. በራሲያ፡ ደ፡ ሐቀጂ፡ ኢትዮፒኛ፡ የሚገኙትን፡ ልማዳዊ፡ ሕጎች፡ በተለይም ፡ ከንስቀዳጃ፡ ጊሪጂኪ፡ ደል፡ ሰራይ፡ (የአር፡ ኤስ፡ ኢ ፣ በልዩም ፡ ፲፩፡ ፲፱፻፵፪ ፡ ፡ ም ፡ ፲፮ ፡ የቫቪ-ጀገፒ ፡ አባሪ) ።
5. በዚህ ፡ ጉዳይ ፡ ላይ ፡ ሁለት ፡ አንድ ፡ ዓይነት ፡ አርእስት ፡ ያላቸው ፡ በሁለት ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ጸሐፊዎች ፡ የተጻፉትን ፡ መጻሕፍት ፡ ማንደር ፡ ጠቃሚ ፡ ነው ። እንዲ ፡ ዝነኛ ፡ አንትሮፖሎጂስት ፡ አንዱ ፡ ደግሞ ፡ የሕግ ፡ ሊቅ ፡ በመሆናቸው ፡ ሁለቱ ፡ ለሰጡት ፡ የተለያየ ፡ አገላለጽ ፡ ከብዙ ሦች ፡ ምክንያቶች ፡ አንዱ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ።
በጋላ ፡ ባሕል ፡ በየስምንት ፡ ዓመት ፡ እያንዳንዱ ፡ በአንድ ፡ እድሜ ፡ ክልል ፡ ውስጥ ፡ ያለው ፡ እዲስ ፡ ትውልድ ፡ ለአቅሙ ፡ አጭም ፡ በደረሰ ፡ ጊዜ ፡ የጋላ ፡ ባህላዊ ፡ ሕግ ፡ ተደግሞ ፡ ሲነገር ፡ ለወጥ ፡ ያለ ፡ ይመስላል ።

ውስጥ ፡ ታትሞ ፡ አለማወቁ⁶ ፡ ፍትሐ ፡ ነገሥት ፡ ዳኞች ፡ ባልተለዋወጠ ፡ አኳ
 ሷን ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ አውሰውት ፡ ነበር ፡ ለማለት ፡ ያጠራጥራል ። ሆኖም ፡ ልንገን
 ዘበው ፡ የሚገባን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ለፍትሐ ፡ ነገሥቱ ፡ በሚደረገው ፡
 ክብር ፡ የሚገለጸውን ፡ የሕግ ፡ አሳብ ፡ ነው ።

ምንም ፡ እንኳ ፡ በልማዳቸውና ፡ በሥራቸው ፡ የፍትሐ ፡ ነገሥቱን ፡ ትእ
 ዛዝ ፡ በጥብቅ ፡ ባይከተሉም ፡ ቅሱ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ፍትሐ ፡ ነገሥትን ፡ የሚቆ
 ጥሩት ፡ እንደ ፡ ሕግ ፡ ነው ። ለነርሱ ፡ ሕጉ ፡ የሚገኘው ፡ ፍርድ ፡ ቤቶች ፡ በሚሰጡ
 ት ፡ ውሳኔዎቹ ፡ ውስጥ ፡ አይደለም ፤ ምክንያቱም ፡ እነዚህ ፡ ውሳኔዎች ፡ ለጊዜው ፡
 አስፈላጊ ፡ ሁኔታ ፡ የሚሰማሙና ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የሚውሉ ፡ መሆን ፡ ስላለባ
 ቸው ፡ ነው ። ወይም ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ በቂ ፡ በሆነ ፡ አኳሷን ፡ በእርግጥ ፡ ሊተነ
 በይ ፡ ቢችል ፡ ሕጉ ፡ ዳኞች ፡ ወደፊት ፡ በሚነሱ ፡ የክስ ፡ ጉዳዮች ፡ ላይ ፡ የሚሰ
 ጡት ፡ ውሳኔ ፡ አይደለም ። በኤውሮፓ ፡ ውስጥ ፡ የሕግ ፡ መሰናዶ ፡ ከመደረጉ ፡
 በፊት ፡ እንደነበረውና ፡ በእስላሞች ፡ ዘንድ ፡ እንዳለው ፡ ሁሉ ፡ ለኢትዮጵያ
 ውያን ፡ ሕጉ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ ከሚውሉ ፡ ነገሮች ፡ ርቆ ፡ የሞራል ፡ ሁኔታ ፡ ይዞ ፡
 ይገኛል ። ሕግ ፡ ማለት ፡ ከሃይማኖት ፡ የሞራል ፡ ትእዛዞች ፡ ጋር ፡ በቅርብ ፡ ተያ
 ይዞ ፡ የሚገኝ ፡ የሕብረ-ሰብ ፡ ደንብ ፡ ነው ። ልማዶችና ፡ የፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳ
 ኔዎች ፡ ከሕጉ ፡ ጋር ፡ አለመስማማታቸው ፡ ኢትዮጵያውያንን ፡ አያስገርማቸ
 ውም ። የልማዶችና ፡ የፍርድ ፡ ቤት ፡ ውሳኔዎች ፡ ከሕግ ፡ ጋር ፡ አለመስማማት ፡
 የሚያሳየው ፡ (ይህን ፡ ማሳየት ፡ አስፈላጊ ፡ ባይሆንም) ሕብረ ፡ ሰብ ፡ ፍጹም ፡
 አለመሆኑን ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ ይታመናል ። ኢትዮጵያውያንን ፡ የሚያስገርማ
 ቸው ፡ የራሳቸው ፡ የሆነውን ፡ ግን ፡ የሚያስወቅስ ፡ መሆኑን ፡ በጣም ፡ የሚያው
 ቁትንና ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ የሚያዘኑበትን ፡ ጠባያቸውን ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡
 የልማድ ፡ ደንቦችን ፡ በሕግ ፡ መልክ ፡ አውጥቶ ፡ እንዲከተሉ ፡ ሲያዛቸው ፡
 ነው ። ኢትዮጵያውያን ፡ ሕግን ፡ እንዴት ፡ እንደሚያዩት ፡ ለመረዳት ፡ ያህል ፡
 ደንቦች ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ በመዋል ፡ ረገድ ፡ በፍርድ ፡ ቤቶች ፡ ዘንድ ፡ ተፈጻሚ
 ነት ፡ እንዳላቸውና ፡ እንደሌላቸው ፡ ለመግለጽ ፡ ሳይጠቡበ ፡ እስከ ፡ ነገሮቻቸው ፡
 መቶ ፡ ዓመት ፡ ድረስ ፡ የአውሮፓ ፡ ዩኒቨርሲቲዎች ፡ በሙሉም ፡ ባይሆን ፡ በብ

ፍትሐ ፡ ነገሥት ፡ በጀርመን ፡ አገር ፡ በኤ ፡ አርናልድ ፡ አማካኝነት ፡ ሊብሪ ፡ ኢትዮፒኛ ፡ ተብሎ
 በሀል ፡ በ፲፰፻፵፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሲታተም ፡ በባክማን ፡ አማካኝነት ፡ ደግሞ ፡ ኪርፐስ ፡ አዩሪስ ፡ ኢትዮ
 ፒኛ ፡ ተብሎ ፡ በ፲፰፻፶፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በበርሊን ፡ ታትሚል ፡ ከሁሉም ፡ ይበልጥ ፡ ዋና ፡ ነው ፡
 የተባለው ፡ እትም ፡ በኢጣሊያ ፡ በ፲፰፻፺፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በታወቀው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ጥናት ፡ ሊቅ ፡
 በኢግናዚዩ ፡ ጉይድ ፡ የግለሰብ ፡ ጽሑፍና ፡ የጣልያንኛው ፡ ትርጉም ፡ ተጣምሮ ፡ ተዘጋጀ ። አር
 እስቲም ፡ ኢል ፡ ፍትሐ ፡ ነገሥት ፡ አ ፡ ልጃዝላዚያኔ ፡ ደ ፡ ሪ ፡ ኩዲቼ ፡ ኢክሲዮስቲስ ፡ ኤ
 ቼባሌ ፡ ጺ ፡ አቤሲኒያ ፡ ተራደጥ ፡ ኤ ፡ ለፕታቶ ፡ ነው ። ዋናነቱ ፡ እላይ ፡ ከተጠቀሰው ፡ እትም ፡
 አነስ ፡ ያለው ፡ ፍትሐ ፡ ነገሥትን ፡ መርምሮ ፡ ለላቡን ፡ ለሳጥሮ ፡ የሚገልጽና ፡ የሃብ ፡ ቅድም ፡
 ተከተል ፡ ባለው ፡ ድርጅት ፡ በርብርቶ ፡ ሮሲ ፡ ካኔባሪ ፡ አማካኝነት ፡ በጣልያንኛ ፡ በ፲፱፻፵፯ ፡
 ዓ ፡ ም ፡ ፍትሐ ፡ ነገሥት ፡ (ኢል ፡ ሊብሮ ፡ ጺ ፡ ሬ) ፡ ኩዲቼ ፡ ዴሌ ፡ ልጃ ፡ አቤሲኔ ፡ ኮንፍቲ ፡
 ኤ ፡ ሪሬግንቲ ፡ ኢል ፡ ጺሬቶ ፡ ኢታሊያኖ ፡ ተብሎ ፡ ታተመ ።

የተርጓሚ ፡ ማስታወሻ ፡- በእርግጥ ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ የተደረጉ ፡ ምርምሮች ፡ እንደሚያመለ
 ከቀት ፡ ለግብተኛዎች ፡ የሚያገለግሉ ፡ በግዕዝ ፡ የተጻፉ ፡ በአማርኛ ፡ ትርጉምና ፡ ትችት ፡
 የያዙ ፡ የፍትሐ ፡ ነገሥት ፡ ብራናዎች ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ለብዙ ፡ መቶ ፡ ዘመናት ፡ በኤ
 ዝብ ፡ ዘንድ ፡ ይገኙ ፡ ነበር ፡ የዚህ ፡ ብራና ፡ እትም ፡ ልክ ፡ ከ፲፱፻፵፱ (አ . ኤ . አ) በፊት ፡
 በግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መልካም ፡ ፈቃድና ፡ ትእዛዝ ፡ ታትሞ ፡ ነበር ፡ ግን ፡ እትሙ ፡
 ሳይጠረዝ ፡ በጣሊያን ፡ ወረራ ፡ ጊዜ ፡ ወድሟል ። በ፲፱፻፷፮ (አ . ኤ . አ) የአላጲስ ፡ አባባ ፡ የብርሃ
 ንና ፡ ስላም ፡ ማተሚያ ፡ ቤት ፡ የዚህን ፡ ፎቶ ፡ አፍሴት ፡ አሳትሞ ፡ አውጥቷል ።

ዛት ፡ በትምህርት ፡ መልክ ፡ ይሰጡ ፡ የነበሩትን ፡ ተምኔታዊ ፡ (አይዲል) ሕግ ፡ ማለት ፤ የሮማውያን ፡ ሕግ ፡ ወይም ፡ የተፈጥሮ ፡ (ናፕሪል) ፡ ሕግ ፡ ማስታወስ ፡ ብቻ ፡ ይበቃል ።

ምንም ፡ እንኳን ፡ ሊጋል ፡ ፖሲቲቪዝም ፡ (ማለት ፤ ሕግ ፤ ሰው ፡ የሚያወጣውን ፡ ድንጋጌ ፡ እንድን፡ የተፈጥሮን ፡ ወይም ፡ የሞራልን ፡ ሕግ ፡ አይጨምርም ፡ ለሚለው ፡ አሳብ) በአንድ ፡ መቶ ፡ ዓመታት ፡ ውስጥ ፡ ከዚህ ፡ የሕግ ፡ አሳብ ፡ እንድንገርቅ ፡ በያደርገንም ፤ አሁን ፡ በሕግ ፡ ፈኩልቲዎቻችን ፡ ውስጥ ፡ የሰሻል ፡ ሳይንሶች ፡ ትምህርት ፡ መዳበር ፡ በጠምዛዛ ፡ መንገድ ፡ ወደዚህ ፡ የሕግ አሳብ ፡ በፍጥነት ፡ እንድንመለስ ፡ ያደረገን ፡ ይመስላል ። በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ የሚታዩው ፡ አቃፊ—ደጋፊ ፡ (ፕሮቪደንሻል) ወደ ፡ ሆነ ፡ መንግሥት ፡ ለመራመድ ፡ ያለው ፡ ጉዞ ፡ በተለይም ፡ አዲስ ፡ በሆነና ፡ ፍትሕ ፡ በተመላበት ፡ አኳኝን ፡ ሕብረ ፡ ሰብን ፡ ለማደራጀት ፡ የሚደረገው ፡ የሰሻሊስት ፡ አገሮች ፡ ጥረት ፡ ሕጉ ፡ ልማዶችንና ፡ በሰዎች ፡ መካከል ፡ ያሉትንና ፡ በጊዜው ፡ የሚገኙትን ፡ የኑሮ ፡ ግንኙነቶች ፡ ብቻ ፡ መመልከት ፡ የለበትም ፡ ወደሚባለው ፡ አሳብ ፡ መልሰናል ። ሕግ ፡ ሕብረ ፡ ሰብን ፡ መለወጥ ፡ ስላለበት ፡ አሁን ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ በመዋላቸው ፡ ምክንያት ፡ ተከብረው ፡ ከሚገኙት ፡ ደንቦች ፡ በመቅደም ፡ መጨውን ፡ ተመልካች ፡ መሆን ፡ አለበት ። ሕጉም ፡ ልማዶችን ፡ ማስተጋባትና ፡ አንድ ፡ የተወሰነ ፡ ቦታ ፡ እንዲይዙ ፡ የማድረግ ፡ ሥራ ፡ ብቻ ፡ እንዳለው ፡ ሆኖ ፡ መታየት ፡ የለበትም ።

ይህ ፡ አሳብ ፡ በበለፀጉ ፡ አገሮች ፡ እውነት ፡ ከሆነ ፡ በብልጽግና ፡ ከምዕራባውያን ፡ አገሮች ፡ እንሰው ፡ ከሚገኙት ፡ ማናቸውም ፡ ሰው ፡ በተለይም ፡ የአገሩ ፡ መሪዎች ፡ ይህንን ፡ የብልጽግና ፡ መራራቅ ፡ ለማጥፋት ፡ ሲሉ ፡ ለውጥ ፡ ለማምጣት ፡ በሚደክሙበት ፡ ኢትዮጵያን ፡ ከመሰለ ፡ አገር ፡ ውስጥ ፡ በይበልጥ ፡ እውነት ፡ መሆን ፡ አለበት ። የሕጉ ፡ መሰናዶ ፡ ሥራ ፡ ልማዶችን ፡ መቀበልና ፡ እነርሱንም ፡ በማዋሃድ ፡ ደንቦችን ፡ ማርቀቅ ፡ ብቻ ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ ባህል ፡ በሰም ፡ ብቻ ፡ ተጠብቆ ፡ ይቀር ፡ ነበር ። በእርግጥ ፡ እንዲህ ፡ ዓይነቱ ፡ ሥራ ፡ የባሕልን ፡ ተምኔታዊነት ፡ (አይዲያልዝም) ከፍተኛ ፡ ቦታ ፡ ትቶ ፡ በእውነቱ ፡ ባሕልን ፡ ጭራሽ ፡ ያልተከተለ ፡ ይሆን ፡ ነበር ። በአንትሮፖሎጂ ፡ ጥናት ፡ የተገኘውን ፡ በሕግ ፡ መልክ ፡ እንዲወጣ ፡ በደረግ ፡ ኖሮ ፡ በአሮጌው ፡ ባሕል ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘውን ፡ ተራ ፡ ነገር ፡ ማሻሻል ፡ ቀርቶ ፡ እንደነበረ ፡ እንዲቀጥል ፡ ማድረግ ፡ ይሆን ፡ ነበር ።

ስለዚህም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ገዥ ፡ ሕጎችን ፡ በተለይም ፡ የፍትሕ ፡ ብሔርን ፡ ሕግ ፡ ለማቋቋም ፡ በወሰኑ ፡ ጊዜ ፡ ይህ ፡ ሕግ ፡ ጠቅላላውን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ባሕል ላይ ፡ ብቻ ፡ እንዲመሠረት ፡ አላሰቡም ፡ ነበር ። ገዥው ፡ የፈለጉት ፡ የአውሮፓ ፡ አህጉር ፡ የሕግ ፡ መሰናዶዎች ፡ በ፲፱ኛውና ፡ በ፳ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ ላይ ፡ በድሮ ፡ ጊዜ ፡ የሮማውያን ፡ ሕግ ፡ ያበረከተውን ፡ ተምኔታዊ ፡ መሠረት ፡ ለማደስ ፡ እንዳሰቡ ፡ ሁሉ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሕግ ፡ ነው ፡ ተብሎ ፡ የታሰበውን ፡ የያዘ ፡ እንደ ፡ ፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ አዲስ ፡ እትም ፡ የሚቆጠር ፡ ሕግ ፡ ነበር ።

በሁለቱ ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ ልዩነት ፡ ይህ ፡ ነው ፡ በአውሮፓ ፡ የዚህ ፡ የተፈጥሮ ፡ ሕግ ፡ ገለጻ ፡ ከግሎቤተርስ ፡ እስከ ፡ ፖንዲክቲስትስ ፡ በነበሩት ፡ የልዩ ፡ ልዩ ፡ የሮማውያን ፡ ሕግ ፡ ት/ቤቶች ፡ ሊቃውንት ፡ በደንብ ፡ የተዘጋጀ ፡ ከመሆኑም ፡ ሌላ ፡ የፖሲቲካ ፡ ሥነ ፡ ጥበብንና ፡ የሥፍራዎችን ፡ ልማዶች ፡ ካጠኑ ፡ ሰዎች ፡ እርዳታ ፡ አግኝቶ ፡ ነበር ። በኢትዮጵያ ፡ ግን ፡ እንዲህ ፡ ያለው ፡ ዝግ

ጅት ፡ ሊገኝ ፡ ባለመቻሉ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ምን ፡ ደንቦች ፡ ሲደነገጉ ፡ ይገባ ፡ እንደሆነ ፡ ለመወሰን ፡ ሲባል ፡ ወደ ፡ ውጭ ፡ አገር ፡ የሕግ ፡ ሳይንስና ፡ የልዩ ፡ ልዩ ፡ አገሮች ፡ ሕግ ፡ መመልከት ፡ አስፈላጊ ፡ ሆኖ ፡ ተገኘ ።

ይህን ፡ ማድረግ ፡ ሲያስከትል ፡ የሚችለው ፡ አንድ ፡ አደጋ ፡ ነበር ። ይኸውም ፤ አዲሱ ፡ ሕግ ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ባዕድ ፡ ይሆንባታል ፤ በተጨማሪም ፡ ምንም እንኳ ፡ ሕጉ ፡ የተደነቀ ፡ ሥራ ፡ ሊሆን ፡ ቢችልም ፡ ፍትሐ ፡ ነገሥት ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ ከሥራ ፡ ላይ ፡ ሳይውል ፡ እንደቀረ ፡ ሁሉ ፡ አዲሱ ፡ ሕግም ፡ ከሥራ ፡ ላይ ፡ ሳይውል ፡ ሊቀር ፡ ይችላል ፡ የሚል ፡ ነበር ። የሕጉ ፡ ደራሲዎች ፡ ይህን ፡ አደጋ ፡ ተገንዝበውት ፡ ነበር ፤ ስለዚህም ፤ ሊሻሻሉ ፡ የሚገባቸውን ፡ ልማዶች ፡ ሕግ ፡ ሆነው ፡ እንዲወጡ ፡ ከማድረግ ፡ ይልቅ ፤ የግሥጋሴ ፡ ጠባይ ፡ ቢኖረውም ወይም ፡ ከዚህ ፡ የግስጋሴ ፡ ጠባይ ፡ የተነሳ ፡ ኢትዮጵያዊ ፡ ሕግ ፡ የሚሰኝና ፡ ከዚህም ፡ የተነሳ ፡ ወደፊት ፡ የሕግን ፡ ሥራ ፡ ላይ ፡ መዋል ፡ ሊመራ ፡ የሚችል ፡ ሥራ ፡ ለመፍጠር ፡ ፈለጉ ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተገለጹት ፡ ሐሳቦች ፡ በአዲሱ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ያሉት ፡ የአገር ፡ ውስጥና ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ምንጮች ፡ ምን ፡ ያህል ፡ አስፈላጊና ፡ ሥራቸውም ፡ ምን ፡ እንደሆነ ፡ ያሰረዳሉ ። የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ጸሐፊዎች ፡ አዲሱን ፡ ሕግ ፡ ለማርቀቅ ፡ የፈለጉት ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ፍትሕን ፡ የተመረከቡ ፡ መስሎ ፡ በሚታያቸው ፡ አስተሳሰብ ፡ መሠረት ፡ ቢሆንም ፡ ሕጉ ፡ በጥቅም ፡ ላይ ፡ ሊውል የሚችል ፡ እንዲሆን ፡ ደክመዋል ። ስለዚህም ፡ በተነጻጸፍ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ አገሮች ፡ ሕጎች ፡ በመጠቀም ፡ የኢትዮጵያውያን ፡ ልማዶች ፡ ለማሻሻል ፡ ዘመናዊ ፡ ለማድረግ ፡ እና ፡ ለማሟላት ፡ ሞክረዋል ።

የሕጉ ፡ መሠረት ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ስለ ፡ ፍትሕ ፡ ያላቸው ፡ ስሜት ፡ ነው ። በሕጉ ፡ ውስጥ ፡ ይህን ፡ ስሜት ፡ የሚጥስ ፡ አንድም ፡ ደንብ ፡ አይገኝም ። በውጭ ፡ አገር ፡ የሕግ ፡ አዋቂ ፡ ተዘጋጅተው ፡ በመጀመሪያው ፡ የሕግ ፡ ረቂቅ ፡ ውስጥ ፡ ይገኙ ፡ የነበሩት ፡ ደንቦች ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ በሕጉ ፡ አዋቂ ፡ አስተያየት ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ጠቃሚና ፡ ፍትሕን ፡ የተመረከቡ ፡ ቢሆኑም ፤ የኢትዮጵያውያንን ፡ ፍትሕ ፡ ስሜት ፡ ተቃራኒ ፡ መሰለው ፡ በታዩ ፡ ጊዜ ፡ ይወገዱና ፡ ይለወጡ ፡ ነበር ። እዚህ ፡ ላይ ፡ ስለዚህ ፡ ዓይነቱ ፡ አሠራር ፡ ጥቂት ፡ ምሳሌዎችን ፡ እንሰጣለን ።

ስለ ፡ ውርስ ፡ የመጀመሪያው ፡ የሕግ ፡ ረቂቅ ፡ በመጠኑ ፡ ዋና ፡ የሆኑ ፡ የውርስ ፡ መብቶችን ፡ በሕይወት ፡ ላለው ፡ ባል ፡ ወይም ፡ ሚስት ፡ ሰጥቶ ፡ ነበር ። ኢትዮጵያውያን ፡ ንብረት ፡ በሥጋ ፡ ዘመዶች ፡ ቤተ ፡ ሰብ ፡ ውስጥ ፡ መቅረት ፡ አለበት ፡ ከሚለው ፡ አሳብ ፡ ጋር ፡ ስለተቆራኙ ፤ መብት ፡ የሚሰጡት ፡ ደንቦች እንዲሰረዙ ፡ አስፈለገ ። ሚቹ ፡ ባል ፡ ወይም ፡ ሚስት ፡ ከቤተሰቡ ፡ ያመጣውን ፡ ንብረት ፡ በሕይወት ፡ ባለው ፡ ባል ፡ ወይም ፡ ሚስት ፡ ሲወረስ ፡ አይችልም ። የሚቹ ፡ ዘመዶች ፡ ባይኖሩም ፡ እንኳ ፡ ባል ፡ ወይም ፡ ሚስት ፡ አይወርሱም ፤ መንግሥት ፡ ቢወርስ ፡ ይመረጣል ።

ባለንብረት ፡ አለመሆኑን ፡ እያወቀ ፡ በቅን ፡ ልቦና ፡ ባይሆንም ፡ በሌላ ፡ ሰው ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ አዝርዕትን ፡ የሚዘራ ፡ ዛፎችን ፡ ለሚያተክል ፡ ወይም ፡ አንድ ፡ ነገርን ፡ የሚገነባባን ፡ ሰው ፡ የሚደግፉ ፡ ብዙ ፡ ደንቦች ፡ በመጀመሪያው ፡ ረቂቅ ፡ ውስጥ ፡ ይገኙ ፡ ነበር ። ስለማይንቀሳቀሱ ፡ ንብረቶችም ፡ ይዞታን ፡ ፈቅዶ ፡ ነበር ። መሬት ፡ ከመጠን ፡ በላይ ፡ እንዳይከፋፈል ፡ በማለትም ፡ የጎረ

ቤት ፡ ሰዎች ፡ በቀዳሚነት ፡ የመግዛትን ፡ መብት ፡ አድርጎ ፡ ነበር ። እነዚህ ፡ ሁሉ ፡ ድንጋጌዎች ፡ በብዛት ፡ ተለወጡ ። ምክንያቱም ፡ ድንጋጌዎቹ ፡ ተንቀሳቃሽ ፡ ንብረትን ፡ በጥብቅ ፡ ከሚወዱትና ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ ንብረቱን ፡ ያለ ፡ ፈቃዱ ፡ እያጣም ፡ ከሚሉት ፡ የኢትዮጵያውያን ፡ ስሜቶች ፡ ጋር ፡ ባለመስማማታቸው ፡ ነው ።

የመጀመሪያው ፡ የሕግ ፡ ረቂቅ ፡ አደጋውን ፡ ያደረሰው ፡ የሌላውን ፡ ሰው ፡ መኪና ፡ የሠረቀው ፡ ሌባ ፡ ቢሆንም ፡ እንኳ ፡ ኃላፊነቱ ፡ የመኪናው ፡ ባለሃብት ፡ እንዲሆን ፡ ሲል ፡ ደንግነት ፡ ነበር ። የመጀመሪያው ፡ የሕግ ፡ ረቂቅ ፡ ጸሐፊ እንደሚከተለው ፡ ተከራክሮ ። የመኪናው ፡ ባለሃብት ፡ የኃላፊነት ፡ ኢንፎራንሽን ፡ እንዲይዝ ፡ ይገባዋል ። የኢንፎራንሽን ፡ የመግቢያ ፡ ዋጋው ፡ ሌባ ፡ ባደረሰው ፡ አደጋ ፡ የሚመጣውን ፡ ኪሣራ ፡ በመሸፈኑ ፡ ምንም ፡ አይቀጥልም ፤ ነገር ፡ ግን ፡ ኃላፊነቱ ፡ አደጋውን ፡ ባደረሰው ፡ ሌባ ፡ ላይ ፡ ይሁን ፡ ቢባል ፡ አደጋ ፡ የደረሰበት ፡ ሰው ፡ ለደረሰበት ፡ አደጋ ፡ ኪሣራውን ፡ ሳያገኝ ፡ ሊቀር ፡ ይችላል ። ለነዚህ ፡ ምክንያቶች ፡ ሁሉ ፡ እንዳችም ፡ መልስ ፡ ሊሰጥ ፡ ሳይችል ፡ ቢቀርም ፡ እነዚህ ፡ ምክንያቶች ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ስለ ፡ ፍትሕ ፡ ያላቸውን ፡ ስሜት ፡ በጣም ፡ ስለተቃወሙ ፡ ይህን ፡ ጥፋት ፡ የሌለበት ፡ የኃላፊነት ፡ ጉዳይ ፡ ለመቀበል ፡ ስላልተቻለ ፡ የመጀመሪያው ፡ የሕግ ፡ ረቂቅ ፡ ድንጋጌ ፡ መሠረዝ ፡ ግድ ፡ ሆነበት ።

በሌላው ፡ በኩል ፡ ደግሞ ፡ በምዕራባውያን ፡ ሕጎች ፡ ውስጥ ፡ የማይገኘውን ፡ ጥፋት ፡ ሳይኖር ፡ ኃላፊነት ፡ የመግባት ፡ ጉዳይ ፡ ከኢትዮጵያውያን ፡ አሳቦችና ፡ ልማዶች ፡ ጋር ፡ ተስማሞቶ ፡ በመገኘቱ ፡ በሕጉ ፡ ውስጥ ፡ እንዲገባ ፡ ተደረገ ። ምንም ፡ እንኳ ፡ ጥፋት ፡ የሌለበት ፡ ቢሆንም ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ በሌላ ፡ ሰው ፡ ላይ ፡ የሞት ፡ ወይም ፡ የአካል ፡ ጉዳት ፡ ያደረሰ ፡ እንደሆነ ፡ ጉዳት ፡ ለደረሰበት ፡ ሰው ፡ ወይም ፡ ለቤተሰቦች ፡ ኃላፊነት ፡ አለበት ። ይህ ፡ ድንጋጌ ፡ ሕጉ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ስሜቶች ፡ ጋር ፡ መስማማት ፡ አለበት ፡ በማለት ፡ የሕጉ ፡ ጸሐፊዎች ፡ ያስገቡት ፡ ነው ።

ሌሎች ፡ ብዙ ፡ ምሳሌዎችን ፡ ለመስጠት ፡ ይቻላል ። እነርሱም ፡ የሚገኙት ፡ አብዛኛውን ፡ በሕጉ ፡ የመጀመሪያው ፡ ሦስት ፡ መጻሕፍት ፡ (ማለት ፡ ስለሰዎች ፡ ስለ ፡ ቤተ ፡ ዘመድ ፡ ስለውርስና ፡ ስለ ፡ ንብረት) ፡ ውስጥ ፡ ሲሆን ፡ እንዲሁም ፡ ከውል ፡ ውጭ ፡ ስለሚደርሰው ፡ አላፊነት ፡ በሚገልጸው ፡ ምዕራፍ ፡ ውስጥ ፡ ይገኛሉ ። እነዚህን ፡ የሕጉን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ክፍሎች ፡ ግንብብ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ እውነትም ፡ ከምዕራብ ፡ አውሮፓ ፡ አገሮች ፡ በብዙ ፡ ረገድ ፡ ለምትለየው ፡ ለኢትዮጵያ ፡ የተጻፈ ፡ መሆኑን ፡ እራሱን ፡ ማሳመን ፡ ነው ። በቀድሞው ፡ ፍትሕ ፡ ነገሥትና ፡ በአዲሱ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ግንኙነት ፡ ለማየት ፡ እነዚህን ፡ ክፍሎች ፡ ግንብብ ፡ ይቀላል ።

ምንም ፡ እንኳ ፡ እነዚህ ፡ ድንጋጌዎቹ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ሕብረ ፡ ሰብ ፡ ቢያስተጋቡም ፡ በአሁኑ ፡ ጊዜ ፡ የሚገኙትን ፡ የልማድ ፡ ደንቦች ፡ እንዲሁ ፡ ያለማመዛዘን ፡ በሕግ ፡ መልክ ፡ አያወጣቸውም ። ይልቁንስ ፡ እነዚህ ፡ ድንጋጌዎች ፡ በልማድ ፡ ደንቦች ፡ በመገልገል ፡ ወደ ፡ ሥልጣኔ ፡ የሚያስገባሰን ፡ አርምጂ ፡ ለመውሰድና ፡ የኢትዮጵያን ፡ ሕብረ ፡ ሰብም ፡ ወደ ፡ በለፀገ ፡ ደረጃ ፡ ለመምራት ፡ ይደክማሉ ። በጸሐፊውም ፡ አስተያየት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕብረ ፡ ሰብ ፡ በበለጠ ፡ ከፍትሕ ፡ ጋር ፡ እንዲዛመድ ፡ ያደርጋሉ ።

ይህ ፡ አሳብ ፡ ምን ፡ ውጤት ፡ እንዳለው ፡ ለማየት ፡ ስለመፋታት ፡ የተጻፉት ፡ ድንጋጌዎች ፡ ምሳሌ ፡ ሊሆኑ ፡ ይችላሉ ። ፍትሐ ፡ ነገሥት ፡ የሃይማኖትን ፡ ጋብቻ ፡ ብቻ ፡ ስለሚያውቅና ፡ ስለዚህም ፡ መፋታትን ፡ ስለሚከለክል ፡ በመፋታት ፡ በኩል ፡ ሕገ ፡ ፍትሐ ፡ ነገሥትን ፡ አይከተልም ። የሃይማኖት ፡ ጋብቻ ፡ ብዛት ፡ እነሱተኛና ፡ የሚፈጸመውም ፡ በስተእርጅና ፡ መሆኑን ፤ መፋታት ፡ ደግሞ ፡ ድካም ፡ እልባ ፡ መገኘቱን ፡ እንዲሁም ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ መፋታት ፡ መድረሱን ፡ በልማድ ፡ እንዳለ ፡ ሳይመለከቱ ፡ ቢቀሩ ፡ ሥራቸው ፡ ዋጋ ፡ እንደሌለው ፡ የሕገ ፡ አርቃቂዎች ፡ አሰቡ ። ባል ፡ ወይም ፡ ሚስት ፡ መፋታት ፡ ይፈቅድልኝ ፡ ብሎ ፡ በወተወተ ፡ (ደጋግሞ ፡ ባሳሰበ) ጊዜ ፡ ፍቺ ፡ በመፍቀዱ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ ልማድን ፡ የተከተለ ፡ ነው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ስለ ፡ ግስጋሴ ፡ የነበረው ፡ መጠበብ ፡ በነኝህ ፡ የፍቺ ፡ ድንጋጌዎች ፡ ያለ ፡ ይመሰላል ። ሕገ ፡ መፋታትን ፡ በሚያስከትሉ ፡ ከባድ ፡ ምክንያት ፡ ባሉባቸውና ፡ መፋታትን ፡ በማያስከትሉ ፡ የፍቺ ፡ ጉዳዮች ፡ መካከል ፡ ልዩነትን ፡ ያበጃል ። ከባድ ፡ ምክንያት ፡ ካለ ፡ ፍቺ ፡ በፍጥነት ፡ መሰጠት ፡ አለበት ። ጥፋተኛ ፡ የሆነው ፡ ባል ፡ ወይም ፡ ሚስት ፡ ደግሞ ፡ ቅጣት ፡ ሊጣልበት ፡ ይችላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ከባድ ፡ ምክንያት ፡ ከሌለ ፡ ፍቺ ፡ እንዲህ ፡ በፍጥነት ፡ ሳይሰጥ ፡ ይችላል ። በተጨማሪም ፡ ከባድ ፡ ምክንያት ፡ ሳይኖር ፡ ፍቺ ፡ የጠየቀ ፡ ባል ፡ ወይም ፡ ሚስት ፡ ሊቀጣ ፡ ይችላል ።

ስለ ፡ ንብረት ፡ ሕግስ ፡ ምን ፡ አለ ፡ በልማድ ፡ መሠረት ፡ እንድ ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ በተሸጠ ፡ ጊዜ ፡ ቤተ ፡ ዘመዶቹ ፡ የተሸጠውን ፡ ንብረት ፡ መልሰው ፡ እንዲያገኙ ፡ የነበራቸውን ፡ መብት ፡ ሕገ ፡ ይጠብቃል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህን ፡ መብት ፡ ሊጠይቁ ፡ የሚችሉትን ፡ ሰዎች ፡ በመግለጽና ፡ በመብቱ ፡ ለመጠቀም ፡ የሚቻልበትን ፡ ሁኔታዎች ፡ በመደርደር ፡ ይህ ፡ ድንጋጌ ፡ ሊያመጣቸው ፡ የሚችለውን ፡ ችግሮች ፡ እንዲቃሉ ፡ ተደርገዋል ።

ስለ ፡ ሰዎች ፡ ስለቤተዘመድና ፡ ስለ ፡ ንብረት ፡ እንዲሁም ፡ ከውል ፡ ውጭ ስለሚደርስ ፡ አላፊነት ፡ የፍትሐ ፡ ብሔሩ ፡ ሕግ ፡ የፈጸመው ፡ ዋና ፡ ሥራ ፤ ጉልቶ ፡ እንደሚታየው ፡ ሁሉ ፡ የልማድ ፡ ደንቦችን ፡ መለወጥ ፡ መሆኑ ፡ ቀርቶ እነዚህን ፡ ደንቦች ፡ ማብራራት ፤ ዋናውን ፡ ሁኔታዎቻቸውን ፡ ማጣራት ፡ እንዲሁም ፡ በአእምሮ ፡ ግምት ፡ በጣም ፡ ትክክለኛ ፡ መሰለው ፡ የሚታዩትን ፡ መሠረት ፡ በማድረግ ፡ እነዚህን ፡ ደንቦች ፡ ማዋሃድ ፡ ነበር ። ይህንንም ፡ በማድረግ ፡ የኢትዮጵያን ፡ የኢኮኖሚና ፡ የሌላም ፡ ጥቅሞች ፡ ከዚህም ፡ በላይ ፡ ከፍትሕ ፡ ስሜት ፡ ጋር ፡ የሚስማማውን ፡ ደንብ ፡ በመምረጥ ፡ ሊቀጥል ፡ የማይችለውን ፡ የደንቦች ፡ መደንጋገርና ፡ አለመረጋገጥ ፡ ለማስወገድ ፡ ነበር ።

ከባህል ፡ በተወሰዱት ፡ ደንቦች ፡ ረገድ ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ የምዕራባውያን ፡ ሕጎች ፡ የሰጡት ፡ አገልግሎት ፡ ለኢትዮጵያ ፡ በይበልጥ ፡ ተስማሚ ፡ መሰለው ፡ የሚታዩትን ፡ መፍትሔዎች ፡ አመዛዝና ፡ በመምረጥ ፡ ሥራና ፡ በደንቦች ፡ አረቃቀቅ ፡ ዘዴ ፡ የተወሰነ ፡ ነው ። ስለዚህም ፡ ብዙውን ፡ ጊዜ ፡ የሕገ ፡ ድንጋጌዎች ፡ በአንዳንድ ፡ ሁኔታዎች ፡ የሚሰጡትን ፡ መፍትሔዎች ፡ ማለት ፡ የሚወሰዱትን ፡ ቀዳሚ ፡ እርምጃዎች ፡ በማመልከት ፡ የተወሰኑ ፡ ናቸው ። በዚህ ፡ አይነት ፡ የተመለከቱት ፡ መፍትሔዎች ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ ከምዕራባውያን ፡ አገሮች ፡ ልማድ ፡ ጋር ፡ ተመሳሳይ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ ያልተመሳሰሉ ፡ ነገር ፡ ግን ለኢትዮጵያ ፡ ሕብረ ፡ ሰብ ፡ ማለፊያ ፡ መሰለው ፡ የተገኙ ፡ ናቸው ።

የምዕራባውያን ፡ ሕጎች ፡ አገልግሎት ፡ በይበልጥ ፡ ጠቃሚ ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜም ፡ ብቻቸውን ፡ ጠቃሚ ፡ ሆነው ፡ የሚገኙት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ልማድ ፡ ው

ስጥ : ድጋፍ : ባልተገኘላቸው : ባንዳንድ : የፍትሕ : ብሔሩ : ሕግ : ክፍሎች : ነው ። የዚህ : እውነተኛነት : በተለይ : ጉልቶ : የሚታየው : በአብዛኛዎቹ : የ፬ኛውና : የ፮ኛው : መጽሐፎች : (ሰለግዴታዎች : በጠቅላላና : ስለ : ልዩ : ውሎች) እንዲሁም : በ፫ኛው : መጽሐፍ : (ስለ : ንብረት :) ስለማይንቀሳቀስ : ንብረት : መዝገብና : ስለድርሰትና : ስለ : ኪነ : ጥበብ : ባለሃብትነት : በሚናገረው : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ክፍሎች : ውስጥ : ነው ። በነዚህም : ሕጎች : ረገድ : ከምዕራባውያን : አገሮች : የተወሰደው : በሕግ : አረቃቀቅ : ቴክኒክ : በመልክ : በመልክ : በማደራጀት : ዘዴና : በመምሪያዎች : ብቻ : የተወሰነ : አይደለም ። የምዕራባውያን : ሕጎች : ወደ : ኢትዮጵያ : ሕግ፡እንዳሉ፡ንብተዋል።

እነዚህ : ሕጎች : እንዳሉ : ቢወሰዱም : ቅሉ : የኢትዮጵያ : ልዩ : ሁኔታዎች : ሳይታሰብባቸው : አይደለም ። ይህንንም : በቀላሉ : ለማየት : የሥራዎች : አገልግሎት : መስጠትን : የሚመለከቱ : ውሎች : የሚለውን : አንቀጽ : በተለይም : ስለእርሻ : ሥራ : ውል : የሚናገረውን : የዚህን : አንቀጽ : ምዕራፍ : ማን ብብ : ነው ። በኢኮኖሚ : አቋም : በጣም : ለበለፀጉት : የምዕራባውያን : አገሮች ዜጎች : እንደሚደረገው : ሁሉ : ኢትዮጵያም : ለዚህቷ : አንድ : ዓይነት : የሆነ የሕብረ : ሰብ : ደህንነት : ጥበቃ : (ሰሻል : ሲኪውሪቲ : በጌሬት) : እንድታደርግ : ያለችበት : ደረጃ : አይፈቅድላትም ። ሕብረ : ሰብንና : ፍትሕን : ለመጠበቅ : እርምጃዎች : ቢወሰዱ : የውጭ : አገር : የንግድ : ድርጅቶች : በኢትዮጵያ : ንግድን : እንዳያቋቁሙ : ሊያደርጉ : ይችላሉ ። በዚህ : መሠረት : ብዙ : ጊዜ : ከሕብረ : ሰብና : ከፍትሕ : ጥበቃ : ይልቅ : የውጭ : አገር : ገንዘብ : (ካፒታል) ወደ : ኢትዮጵያ : እንዲገባ : ቅድሚያ : ተሰጥቶታል ። “ሞኖፖሎችን : የሚቃወሙ : ሕጎችን : ከማውጣት : በፊት : ሞኖፖሎች : እንዲኖሩ : ያስፈልጋል” እንደሚለው : ትክክለኛ : አነጋገር : ሁሉ : ኢትዮጵያውያንን : ካሠረዳቸው : ጋር : ባላቸው : የሥራ : ግንኙነት : እንጠብቅ : ብሎ : ከማሰብ : በፊት : ለኢትዮጵያውያን : የሥራ : ቦታ : ማግኘት : ያስፈልጋል ። የማይንቀሳቀስ : ንብረቶችን : ስለሚመለከቱ : ውሎች : ደግሞ : ብዙውን : ጊዜ : የኢትዮጵያን : ልዩ : ሁኔታዎች : የሚያስተጋቡ : ድንጋጌዎች : ይገኛሉ ።

በነዚህ : ረገድ : በተለይ : ለኢትዮጵያ : ይሰማግሉ : ከተባሉት : ድንጋግዎች : በቀር : ኢትዮጵያ : የወሰደችው : የሕግ : ቅንጅት : ዘመናዊውን : የምዕራባውያንን የሕግ : ቅንጅት : ነው ። ይሁን : እንጂ : “መቀበል” የሚለውን : ቃል : በዚህ : ረገድ : ማስገባት : ተገቢ : አይሆንም ። ምክንያቱም : ሕጉ : የተወሰደው : ከአንድ : የሕግ : መሰናዶ : ወይም : ከአንድ : የምዕራባዊ : ሕግ : አይደለም ። የኢትዮጵያ : ፍትሕ : ብሔር : ሕግ : በልዩ : ልዩ : አገሮች : ሕግ : ላይ : የተመሠረተ : አዲስ : (እንዳለ : ከሌላ : ያልተቀዳ) ሥራ : ነው ። የሕጉ : ዝግጅት በከፊል : አዲስ : ሲሆን : በሕጉ : ውስጥ : የሚገኙት : ደንቦችም : ከልዩ : ልዩ : የምዕራባውያን : አገሮች : ሕጎች : በመምረጥና : በጉደለ : በማሟላት : የተወሰዱ : ናቸው ። ስለዚህም : ሕጉ : የተሟላ : እንዲሆን : ስለታሰበ : የብዙ : አገሮች : ሕጎች : የተሞላዎበት : ሕግ : ነው : እንጂ : ከአንድ : አገር : ብቻ : የተወሰደ : አይደለም ። እዚህ : ላይም : ቢሆን : የኢትዮጵያ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ይዞ : እንዲገኝ : የተፈለገው : የአንድ : አገርን : ሕግ : ሳይሆን : ለአውሮፓ : አገሮች : ሁሉ : አንድየሆነ : (ዩኒፎርም) ሕግን : ነው ።

በዚህ : የማሞላድ : ሥራ : ላይ : ለአውሮፓ : አገሮች : ሁሉ : አንድ : የሆነ ሕግን : ለማውጣት : በየጊዜው : የተደረገቱን : ጥረቶች : ሁሉ : በጥቅም : ላይ

ግዋል : አስፈላጊ : ነበር ። ስለዚህም ፤ የኢትዮጵያ : የንግድ : ሕግ ፤ ስለ : ጽኑ
ክፍ : ስለ : ሐዋሳ : ባለው : ሕግ : ረገድ : እ : ኤ : እ : በ፲፱፻፴፱ : እና : በ፲፱፻፴፮
ጀኔቭ : ላይ : ተደርገው : የነበሩት : የዓለም : አቀፍ : ስምምነቶች : ድንጋጌዎችን
እንደወሰደ : ሁሉ : የኢትዮጵያ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግም : ሮም : ላይ :
ስለንብረት : ሽያጭ ፤ ስለ : ስምምነት : ውል : እንዲሁም : ስለ : ሆቴል : ባለቤቶች
ጋላፊነት : ተረቅቀው : የነበሩትን : ተመሳሳይ : ሕጎች : ወስዷል ። በሮም ላይ :
ከተረቀቁት : ሕጎች : የተወሰዱት : ድንጋጌዎች : ትንሽ : የተለወጡት : ባቀራረባቸው : ብቻ : ነው ። ይህም : ለውጥ : የተደረገው : አንድ : የኢትዮጵያ :
የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : አንቀጽ : ከ፫ : ንዑስ : ቁጥሮች : በላይ : ስለማይዘና :
አንዱ : ንዑስ : ቁጥር : ደግሞ : በአንድ : ዓረፍተ : ነገር : ብቻ : የተወሰነ : ስለሆነ :
እነዚህ : ድንጋጌዎች : ከአንቀጾቹ : የአጻጻፍ : ፎርም : ጋር : እንዲሰማሙ : በማለት :
ነው ። በፍሬ : ነገራቸው : በኩል : ለውጥ : የደረሰባቸው : ደንቦች : በጣም :
አነስተኛ : ናቸው ።

ዓለም : አቀፍ : የሆነ : ድርጅት : ያዘጋጀው : ደንብ : ወይም : የደንብ : ረቂቅ :
በሌላ : ጊዜ : የልዩ : ልዩ : አገሮችን : ብሔራዊ : ሕጎች : መሠረት : በማድረግና :
ከነርሱም : ውስጥ : በልዩ : የተገኘውን : በመምረጥ : የፍትሕ : ብሔሩን : ሕግ :
ማዘጋጀት : አስፈላጊ : ሆኖ : ተገኝ ።

በፍትሕ : ብሔሩ : ዝግጅት : ላይ : እንደ : ዋና : ዋና : ምንጮች : ያገለገሉ ፤
የግብጽ : የፈረንሳይ : የግሪክ : የኢጣልያና : የስዊዘርላንድ : አገሮች : የፍትሕ :
ብሔር : ሕግ : መሰናዶዎች : ናቸው ። ስለግዴታዎች : ባለው : ሕግ : ረገድ :
አንዱን : ሕግ : በሌላው : ለማሟላት : ሲሉ : የመጀመሪያው : ሕግ : ረቂቅ :
ጸሐፊ : የነዚህን : አምስት : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : መሰናዶዎች : ድንጋጌዎች :
ሰበሰቡ ። እስከተቻላቸው : ድረስ : ሕጉ : የተሟላ : እንዲሆን : ደከመ ።
ይህንንም : ዓላማ : ከግቡ : ለማድረስ : ከነዚህ : የሕግ : መሰናዶዎች : በተጨማሪ :
እንዳንድ : ያልተሰናዱ : ደንቦችንና : ስለ : ሕግ : የተጻፉ : ማብራሪያዎችን :
ተመልክተዋል ። በፍትሕ : ብሔሩ : ሕግ : ውስጥ : ጎድለው : የሚገኙትን :
ነገሮች : ለማስተካከል : ብሔራዊ : የሆኑ : የፍርድ : ውሳኔዎች : ወይም :
የሊቃውንት : ጽሑፎች : ስለሌሉ : እነዚህን : ደንቦችና : የሕግ : ማብራሪያዎች :
መመልከት : አስፈላጊ : ነበር ። ይሁን : እንጂ : በኢትዮጵያ : ውስጥ : በሥራ :
ላይ : ሲውሉ : የማይችሉ : አንዳንድ : ነገሮችን : የያዙ : ወይም : አስፈላጊ :
ያልሆኑ : ጥቃቅን : ልዩነቶችን : የሚፈጥሩ : ወይም : በተለይ : የዚያውን :
የውጭ : አገር : እንጂ : የኢትዮጵያን : ሁኔታ : የማይመለከቱ : የውጭ : አገር :
ድንጋጌዎችን : ከሕጉ : ለማስወገድ : የፍትሕ : ብሔሩ : ሕጉ : ጸሐፊዎች :
አላመነቱም ።

እላይ : የተጠቀሱትን : ልዩ : ልዩ : የሕግ : መሰናዶዎች : ሁሉ : የተመለከትናቸው :
ሕጉ : ምን : ነገሮችን : መያዝ : እንዳለበት : ለማየት : ነው ። እነዚህ : ነገሮች :
ሲሰጣቸው : ስለማይገባቸው : መፍትሔም : የልዩ : ልዩ : የሕግ : መሰናዶዎች :
ድንጋጌዎች : በሙሉ : እንዲተያዩ : ልዩነታቸውም : እንዲታወቅ : ተደረገ ።
ከዚህም : በኋላ : በአሁኑ ጊዜ : በኢትዮጵያ : ውስጥ : የሚገኙትን : ልዩ :
ሁኔታዎች : እንዲሁም : ዘመናዊ : ዝንባሎች : በመመልከት : የኢትዮጵያ :
ፍትሕ : ብሔር : ሕግ : እላይ : ከተጠቀሱት : የሕግ : መሰናዶዎች : ውስጥ :
ከየትኛውም : ቢወሰድም : ለኢትዮጵያ : ሲመረጥ : የሚገባው : ፎርሙላ :
ተፈለገ ። በእውነትም : በኢትዮጵያ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ው

ስጥ : አንድ : አንቀጽ : ከተጠቀሱት : ሕጎች : ውስጥ : ካንዳችም : አንቀጽ : ጋር : ጭራሽ : ተመሳሳይ : ነው : ለማለት : አጠራጣሪ : ነው : ምክንያቱም : የአንቀጾችን : የጽሑፍ : አቀራረብና : የቃላትን : ምርጫ : እንዲመሩ : የተደረገ ጉት : ደንቦች : በሙሉም : ባይሆን : በብዛት : የመጀመሪያው : የሕግ : ረቂቅ : ጸሐፊዎችን : በሌላ : አገሮች : የሚጠቀሙባቸውን : ፎርሙላዎች : እንዲያስወግዱ : አድርገዋቸዋል ።

ከሁሉም : የሚበልጡትን : የሕግ : ደንቦች : ለማግኘት : የተደረገው : ፍለጋ : እላይ : የተጠቀሱትን : ሕጎች : በመመርመርና : በማወዳደር : ብቻ : የተወሰነ : አልነበረም ። ስለ : ልዩ : ልዩ : አገሮች : ሕጎች : የተደረገው : ምር ምር : ቀጠለ : በተለይም : የኢትዮጵያ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : አንዳንድ : አን ቀጾች : በአንግሎ : አሜሪካን : ሕግ : የተነሳሱ : ናቸው ። ለዚህም : ምሳሌ : የሚ ሆኑት : ውልን : ባለመፈጸም : ምክንያት : የሚከፈለውን : የጉዳት : ኪሣራ : እወሳሰን : “በአፅምሮ : ግምት : ትክክለኛ : ጊዜ” የሚለውን : አሳብ : ብዙ : ጊዜ : መጠቀሱ : እንዲሁም : ከውል : ውጭ : ስለሚደርሱ : ኃላፊነቶች : የሚና ገሩት : ደንቦች : ናቸው ።

ይሁን : እንጂ : በጠቅላላ : አነጋገር : በግዴታዎች : በኩል : ስላለው : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ዋናው : ምንጭ : የሰዊስ : ፌዴራል : የግዴታዎች : ሕግ : ነው : ለማለት : ይቻላል ። ምንም : እንኳ : ከሌሎች : አገሮች : ሕጎች : ጋር : ሲወዳደር : በዕድሜ : ገፋ : ያለ : ሆኖ : ቢገኝም : በእኛ : አስተያየት : አስደናቂ : ዋጋ : ያለው : ሆኖ : ያገኘነው : እንዲሁም : እንደ : ዋና : ምንጭ : ያገለገለ : የፈረንሳይ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ነው ። በተጨማሪም : ስለ : አን ዳንድ : ነገሮች : መደንገግ : ተገቢ : መስሎ : በታየን : ቦታ ፣ ነገር : ግን : አስፈ ላገው : ድንጋጌ : ባልወጣበት : ረገድ : ጠቃሚ : ሆን : ያገኘነው : የፈረንሳይ : አገር : የሕግ : ሥነ : ጽሑፍ : ነው ። ከውል : ውጭ : ስለሚደርስ : አላፈነት : ያለው : ሕግ : የተዘጋጀው : መስዬ : ሮዴር : በደረሱት : “ላ : ሬሶፖንሲቢሊቴ ሲቪል” በተባለው : መጽሐፍ : በመጠቀም : ነው ። ለሕዝብ : አገልግሎት : የሚ ጠቀሙትን : ሀብቶች : በማስለቀቅ : ረገድ : ያለው : ሕግ : ሲጻፍ : ደግሞ : በጥ ቅም : ላይ : የዋለው : የመስዬ : ዋሲን : መጽሐፍ : “ድሯ : አድሚኒስትራቲፍ” ነው ። እንዲሁም : የአስተዳደር : ክፍል : መሥሪያ : ቤቶች : ስለሚያደርጓቸው : ውሎች : ሕግ : ለማዘጋጀት : በጥቅም : ላይ : የዋለው : የመስዬ : ደ : ሉባዴር : መጽሐፍ : “ትሬቴ : ቴዎሪክ : ኢ. ፕራቴክ : ዴ : ኮንትራ : አድሚኒስትራቲፍ” ነው ። ሌሎች : ሕጎች : ብዙ : ነገርን : አላበረከቱም ። የኢጣሊያ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : አብዛኛውን : ጊዜ : በአንድ : አሳብ : ይዞታ : በጣም : የከረረና : ጥቃቅን : ነገሮችን : የሚመለከት : መስሎ : ታዬን ። የግሪክ : አገር : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ደግሞ : አንዳንድ : ጉዳዮችን : የሚደነግገው : በሕሊና : አስተ ሳሰብ : መሠረት : መስሎ : ታዬን ። የግብጽ : አገር : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ደግሞ : በጣም : አጭር : መሰለን ። ከዚህ : በላይ : የዘረዘርናቸው : ትችቶች : የእነዚህ : ሕጎች : ነቀፌታ : አይደሉም። ምክንያቱም : በሚያገለግሉበት : አገር : እነዚህ : ሕጎች : በጣም : ጠቃሚ : ሊሆኑ : ይችላሉ ። እዚህ : ላይ : የምናት ተው : ለኢትዮጵያ : አንድ : የፍትሕ : ብሔር : በማዘጋጀት : ላይ : የገጠመንን : ችግር : ነው ። ለምሳሌ : ያህል : ምንም : እንኳ : የጀርመን : አገር : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : (ቢ-ጂ-ቢ-) በዝግጅቱ : በኩል : ታላቅ : አድናቆትን : ያተረፈ : ቢሆንም : ተመሳሳይ : ምክንያቶች : ይህን : ሕግ : እንዳንጠቀምበት : አደረ ጉን ።

ግዴታዎችን ፡ ከሚደነግገው ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ክፍል ፡ በሰተቀር፡ በሌሎች ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ክፍሎች ፡ ውስጥ ፡ ብዙ ፡ ምንጮች ፡ በጥቅም ፡ ላይ ፡ እንዲውሉ ፡ ተደርጓል ። ስለ ፡ ውርስ ፡ ለተጻፉት ፡ ድንጋጌዎች ፡ መሠረት ፡ የሆኑት ፡ የፖርቱጋልና ፡ የእስራኤል ፡ አገር ፡ የሕግ ፡ ረቂቆች ፡ ናቸው ። ስለ ፡ ውሃ ፡ ባለሃብትነት ፡ ለተጻፉት ፡ ድንጋጌዎች ፡ ደግሞ ፡ ከቀድሞው የቱርክ ፡ አገር ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ (ማጂል) እና ፡ ከኢራን ፡ አገር ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ አንዳንድ ፡ ድንጋጌዎችን ፡ ወስደናል ። ስለ ፡ መሬት ፡ ይዞታ ፡ የሚደነግገውን ፡ የሩሲያን ፡ ሕግ ፡ እንኳ ፡ በጥቅም ፡ ላይ ፡ እውላናል ። እንዲሁም ፡ መሬት ፡ እንዴት ፡ በሕብረት ፡ ሊገለገሉበት ፡ እንደሚቻል ፡ አንዳንድ ፡ ነገሮችን ፡ ለማቋቋም ፡ ሲባል ፡ የሩሲያ ፡ የሕብረት ፡ እርሻን ፡ (ኮልተሆዝን) የሚገልጽ ፡ አንድ ፡ ጽሑፍ ፡ በጥቅም ፡ ላይ ፡ ውላል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ይህ የመጀመሪያው ፡ የሕግ ፡ ረቂቅ ፡ ክፍል ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በመዘጋጀት ፡ ላይ ፡ ሳለ ፡ እንዲተው ፡ ተደረገ ። ደማሬሬግሲርና ፡ የተባለውን ፡ የሰዊድን ፡ አገር ፡ ልማድ ፡ በመከተል ፡ በኢትዮጵያ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ደግሞ ፡ “ለዳኞች ፡ የሚሆኑ ፡ ደንቦች” በሚል ፡ አርእስት ፡ ጠቅላላ ፡ መሠረታዊ ፡ ሃሳቦችን ፡ በመቅደም ፡ መልክ ፡ ለማቅረብ ፡ የነበረው ፡ ሐሳብ ፡ እንዲቀር ፡ ሆነ ። ይህ ፡ ሐሳብ ፡ በሰዊድንም ፡ ሕግ ፡ ከተተወ ፡ ብዙ ፡ ዓመታት ፡ አልፏል ።

በመጨረሻም ፡ ጥቂቶች ፡ የኢትዮጵያ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ክፍሎች ፡ በኢትዮጵያ ፡ ባሕሎች ፡ ወይም ፡ በውጭ ፡ አገር ፡ ድንጋጌዎች ፡ ላይ ፡ እንዳለመ መርኩዛቸው ፡ (እንዳለመመሥራታቸው) አዲስ ፡ ያፈለቅናቸው ፡ እንጂ ፡ ከሌላ ፡ ያልታቀዱ ፡ መሆናቸውን ፡ በጭማሪ ፡ ለመግለጽ ፡ እንወዳለን ። በተለይም ፡ በዚህ ፡ ረገድ ፡ ስለ ፡ ውሃ ፡ መብቶች ፡ ስለ ፡ ሕዝብ ፡ የክብር ፡ መዝገቦች ፡ ከዚህም ፡ ባነሰ ፡ ሁኔታ ፡ ስለማይንቀሳቀሱ ፡ ንብረት ፡ መዝገብ ፡ ስለ ፡ አሳዳሪነትና ፡ ስለ ፡ ኑዛዜዎች ፡ ያለውን ፡ የድንጋጌዎች ፡ አቀናባብር ፡ ሳንጠቅስ ፡ አናልፍም ። በነዚህ ፡ ነገሮች ፡ ረገድ ፡ ደንቦችን ፡ ማውጣት ፡ በጣም ፡ አስፈላጊ ፡ ሆኖ ፡ ተገኘ ። ነገር ፡ ግን ፡ የኢትዮጵያ ፡ ባሕሎች ፡ ጽኑ ፡ መሠረት ፡ አላበረከቱም ። የምዕራባውያን ፡ አገሮች ፡ ደንቦችም ፡ ተስማሚ ፡ ሆነው ፡ አልተገኙም ። እዲስ ፡ የሆነ ፡ ሥራ ፡ እንዲሠራ ፡ አስፈለገ ። ለሕጉ ፡ ፀሐፊዎችም ፡ ይህ ፡ ሥራ ፡ በኢትዮጵያ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ተዋህዶ ፡ ሊገኝ ፡ የሚችል ፡ መስሎ ፡ ታያቸው ።

የሕጉ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አንቀጾች ፡ እንደተረቀቁ ፡ የመጀመሪያው ፡ የሕግ ፡ ረቂቅ ፡ ጸሐፊ ፡ አንቀጾችን ፡ የሚያብራራ ፡ አንድ ፡ ሐተታ ፡ አዘጋጀ ። ይህም ፡ ሐተታ ፡ የመጀመሪያውን ፡ የሕግ ፡ ረቂቅ ፡ መሠረት ፡ ከመግለጹም ፡ በላይ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔርን ፡ ሕግ ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ አንቀጾች ፡ ለማርቀቅ ፡ በሥራ ፡ ላይ ፡ የዋሉትን ፡ ምንጮች ፡ አመለከተ ። በዚህም ፡ መንገድ ፡ እነዚህ ፡ አንቀጾች ፡ ከየት ፡ እንደመነጨና ፡ ምን ፡ ለውጥ ፡ እንደደረሰባቸው ፡ በበለጠ ፡ አኳኋን ፡ ለማሳየት ፡ ቀላል ፡ ነገር ፡ ይሆናል ። የሚያሳዝነው ፡ እነዚህ ፡ ሐተታዎች ፡ ሳይታተሙ ፡ መቅረታቸው ፡ ነው ። በመጀመሪያ ፡ ስለተረቀቁት ፡ አንቀጾች ፡ የቀረቡት ፡ ሐተታዎች ፡ በመጠኑ ፡ የተሟሉ ፡ ቢሆኑም ፡ እንኳ ፡ የፍርድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ስለ ፡ ትርጉሙ ፡ የነበረውን ፡ ሥራ ፡ ሲፈጽም ፡ የማይችል ፡ መስሎ ፡ ስለታየና ፡ እንዲሁም ፡ ኮሚሲዮኑ ፡ በይበልጥ ፡ ያሰበበት ፡ በቀረበው ፡ ሕግ ፡ እንጂ ፡ ሕጉ ፡ ከየት ፡ እንደመነጨና ፡ በምንስ ፡ መንገድ ፡ እንደተደረሰበት ፡ ሆኖ ፡ በላልተገኘ ፤ ወደ ፡ መጨረሻው ፡ ሐተታዎቹ ፡ አጠር ፡ አያሉ ፡ እንዲጻፉ ፡ ሆነ ። በኢትዮጵያ

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ አንቀጾችና ፡ በሌላ ፡ አገር ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕጎች ፡
 እንቀጾች ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ ተመሳሳይነት ፡ የሚያሳይ ፡ ሠንጠረዥ ፡ ለማው
 ጣት ፡ ታስቦ ፡ ነበር ። ይህ ፡ ሰንጠረዥም ፡ ሕጉ ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ሲታተም ፡
 አብሮ ፡ ይታተማል ፡ የሚለው ፡ አሳብ ፡ ተቀባይነት ፡ ሳይኖረው ፡ ቀረ ። ይህም ፡
 ትክክለኛ ፡ አስተያየት ፡ ነው ። እንዲህ ፡ ዓይነት ፡ ሰንጠረዥ ፡ ስለ ፡ ሕጉ ፡ በተ
 ጻፈ ፡ ሐተታ ፡ ውስጥ ፡ ቢገባ ፡ ቦታ ፡ ይኖረው ፡ ይሆናል ፤ በአፈሌል ፡ ጋዜጣ ፡
 ላይ ፡ ግን ፡ ቦታ ፡ የለውም ።

ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ አንድ ፡ አጠር ፡ ያለ ፡ ጽሑፍ ፡
 በአማርኛ ፡ እንዲዘጋጅ ፡ ታስቧል ። እንዲህ ፡ ዓይነቱ ፡ ጽሑፍ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔ
 ፍ ፡ አሰፈላጊ ፡ መሙያ ፡ ነው ። ይህ ፡ ጽሑፍ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ የሕግ ፡ ዐዋቂ
 ዎችን ፡ ሕጉን ፡ በሚተረጉሙበት ፡ ጊዜ ፡ እንዲረዱ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡
 ሲዘጋጅ ፡ ስላገለገሉት ፡ ነገሮች ፡ በይበልጥ ፡ የተሟሉና ፡ ትክክለኛ ፡ የሆኑ ፡
 መምሪያዎችን ፡ ይይዛል ፡ ተብሎ ፡ ይገመታል ። እነርሱም ፡ የኢትዮጵያ ፡ የፍ
 ትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ የተነጻጸሩ ፡ ሕጎች ፡ ላይ ፡
 የተመሠረተ ፡ ዘመናዊ ፡ ሕግ ፡ መሆኑን ፡ ለማየት ፡ ያስችላሉ ።

ARTICLES

SOURCES OF THE ETHIOPIAN CIVIL CODE*

By René David**

I

His Imperial Majesty Haile Sellassie I decided in 1954 to provide Ethiopia with codes. Three advisors, two Frenchmen and a Swiss, were appointed and a codification commission formed to prepare five codes, as had been done in the Napoleonic codification. The Penal Code was completed first and was promulgated in 1957;¹ the Criminal Procedure Code came in 1961. The Civil Code and the Commercial Code were promulgated on May 5, 1960, and became effective on September 11, 1960, the first day of the Ethiopian calendar year 1953.² The Civil Procedure Code was promulgated as a decree in 1965 and was approved by Parliament in 1967.

The author had the honour of assisting the Ethiopian government as an advisor in the preparation of the Civil Code.

In the present article, we shall discuss the sources of the Civil Code. We shall try to describe the considerations and influences that guided its authors. How much and how were particular foreign codes and doctrinal works used? And on the other hand, how much and how were indigenous Ethiopian concepts incorporated in the Code and the rules and institutions associated with these concepts preserved?

In order to illuminate the context of the problem and the authors' conception of their task, we must describe summarily the state of Ethiopian law before the civil law codification was begun.

* This article was published in French in the *Revue internationale de Droit comparé*, 1962, pp. 497-506. It has been translated into English by Michael Kindred, Assistant Professor and Assistant Dean, Faculty of Law, Haile Sellassie I University.

Footnotes that appear in the French version of the article are indicated by Arabic numerals; those added by the translator are indicated by asterisks.

The substance of this article was first presented in a formal lecture by Professor David to the *Société de Législation comparée* on April 3, 1962. Other articles by Professor David that deal with the Ethiopian codification generally are "Structure et originalité du code civil éthiopien," *Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, 1962 (in French), and "A Civil Code for Ethiopia: Considerations on the Codification of Civil Law in African countries", *Tulane Law Review*, 1962 (in English). See also the comments of Professor David at the Dakar colloquium on Reform of the Civil Code in African Countries in *Recueil Penant*, 1962.

** Professor of Law, Faculty of Law, Paris University.

1. A French version of the Ethiopian Penal Code, with an introduction by the Swiss advisor who prepared the preliminary draft, M. Graven, has been published by the Centre français de droit comparé in the *Nouvelle collection du Comité de législation étrangère et de droit international*.

2. The Civil and Commercial Codes were published in Amharic, with an English translation, in a special issue of the *Negarit Gazeta*, Ethiopia's official legislative reporter. French versions of these codes have been published by the Librairie générale de droit et de jurisprudence.

At the time of codification, Ethiopian law was unsystematised and often hard to discover. It differed from place to place. There were no codes, very few statutes,³ no case reporting system, and no legal treatises. Now, where a country has neither codes, statutes, court reports, nor authoritative doctrinal works, it is often said that the country has a customary legal system, but this would not be an accurate description of the situation in Ethiopia.

Until the reign of Emperor Menelik II, Ethiopia was unable to live according to law. The foremost consideration was the cohesion of communities that were so constantly menaced by hostile neighbours and natural catastrophes that their very existence was precarious. Cohesion was assured, rather than by the idea of law, by a system of equity that attempted to maintain harmony and peace. This system was administered by local notables acting as arbitrators — and sometimes acting arbitrarily. Although customs spontaneously followed by the people would often influence arbitral decisions, these customs lacked the force of strict law. They had a persuasive authority, but arbitrators would not feel bound by them. Customary law did not rule Ethiopia.

Customary rules, used without being "legally obligatory," differed from one place to another. No effort was made to group and unify them on a territorial basis. In addition, they were often elusive, since they had not been systematically described. Their scope and effect were ambiguous, and it was often unclear under what conditions they would be obligatory.

Studies carried out in Eritrea by the Italian occupation authorities in order to define the local customary laws bring out this territorial variation and uncertainty and the absence among the people of a concept of legally binding customs, as contrasted with simple non-legal rules of social behavior and fair dealing.⁴ Finally, one should note that for many years, and especially for the last fifty,⁵ —customary rules have been very unstable, no effort having been made to freeze them.

Rather than associate the idea of law with the infinitely varied and always disputable customary rules, Ethiopians have connected it with compilations that were assumed to reflect great wisdom and eminent dignity. Leaving aside Islamic law, which Moslim Ethiopians consider, at least theoretically, to be sacred, Ethiopian Christians acknowledge the authority of a religious canon that was drafted in the mid-thirteenth century by an Egyptian scholar, Al-Asad Ibn-al-Assal, and translated in the sixteenth or seventeenth century from

3. The only statutes in the private law area were a 1923 "Law of Loans," a 1930 nationality law, and a 1948 statute of limitations. See N. Marein, *the Judicial System and the Laws of Ethiopia* (1951). The "Law of Loans" and the statute of limitations were repealed by the Civil Code (Art. 3347).

4. See the customary laws published in the *Rassegna di studi etiopici*, especially *Consuetudini giuridiche del Serai* (supplement to the R.S.E., vol. XI, 1952 pp. 129-213).

5. It is interesting in this regard to compare two books written 40 years apart that have the same title *Trattato di diritto consuetudinario dell' Eritrea* by C. Conti-Rossini (1916) and by F. Ostini (1956). The fact that one was an eminent anthropologist and the second only a jurist can explain some, but by no means all, of the differences between the two descriptions.

Galla customary law is traditionally restated, and apparently somewhat modified, every eight years, at the coming of age of each new age group.

Arabic into Ge'ez, the liturgical language of the Coptic church. This collection, the *Fetha Negast* (Justice of the Kings), was invoked reverently, but the fact that it was never translated into Amharic, the official language of Ethiopia, and has never been printed in Ethiopia,⁶ creates doubts as to whether courts have ever consistently applied it. What is interesting to note, however, is the concept of law that is revealed by the respect professed in Ethiopia for the *Fetha Negast*.

Ethiopians see the *Fetha Negast* as *The Law*, even though their customs and conduct do not strictly conform to its commands. For them, court decisions in disputes cannot embody *The Law*; since such decisions must be expedient and practical. Neither could *The Law* be defined as the prediction, even if sufficiently certain, of the solutions that the judges might give in future litigation. As in Europe before codification, as in Islam, *The Law* has a moral aspect for Ethiopians that removes it from practical affairs. It is a basis for social order, closely connected with the moral commands of religion. Ethiopians are not at all shocked that customs and court decisions are not in accordance with *The Law*. That is seen only as proof, alas wholly unnecessary, that society is imperfect. What would shock them would be for the sovereign, by adopting these customary rules, to require of them behaviour which is indeed their own, but whose reprehensible character they recognize fully and on occasion deplore. In order to understand the Ethiopian concept of *The Law*, we need only recall that all European universities until the nineteenth century taught principally, and often exclusively, a body of ideal law — Roman law or natural law — without bothering to describe the rules which, in practice, were being applied by the courts.

Although a century of legal positivism took us far from this concept of law, we seem to be rapidly returning to it by the circuitous route of teaching more social sciences in our law schools. In addition, the present trend toward a welfare state and the efforts that are being made, particularly in the socialist countries, to reorganize society on a new, more just, basis are leading us back to the idea that *The Law* ought not simply to reflect customary behaviour and the present state of human relations. Legislation must be progressive, ahead of present practice; it must be designed to reform the society. *The Law's* functions cannot be merely to declare and enforce custom.

If this be true in developed countries, it must be even more so in countries like Ethiopia, that are less developed, where everyone, and especially government leaders, wish to work a revolution that will close this gap. If the goal of codification had been seen as the enactment, articulation, and systematization of customary rules, tradition would have been maintained only in appearance. In reality, such a work would have betrayed this tradition, by

6. The *Fetha Negast* was published in Germany in A. Arnould's *Libri aethiopicæ* (Halle, 1841) and in Bachmann's *Corpus juris aethiopicæ* (Berlin, 1899). The most important edition was prepared in Italy in 1899 by Ignazio Guidi, an eminent Ethiopianist, with both the Ge'ez text and an Italian translation: *Il Fetha Negast o Legislazione dei Rè. Codice ecclesiastico e civile di Abissinia, tradotto e annotato*. A more modest version, which analyses and summarizes the provisions of the *Fetha Negast* according to a supposedly logical organization, was published in Italian by Roberto Rossi Canevari in 1936: *Fetha Negast (il libro del rè)*, *Codice delle leggi abissine con note e riferimenti al diritto italiano*.

abandoning its high idealism. An unjustified preoccupation with legislating anthropological findings would have perpetuated the mediocrity inherent in old customs rather than reforming them as was intended.

As a result, when the Ethiopian sovereign decided to codify Ethiopia's law, and particularly the civil law, he never intended that the new code should be based exclusively on Ethiopian customs. Rather he wanted a new edition of the *Fetha Negast*, just as the European codifications of the nineteenth and twentieth centuries aimed to renew the ideal base formerly furnished by Roman law, setting forth what was conceived to be natural law.

The difference is that the way for this European exposition of natural law was well prepared by the successive schools of Roman law scholars and writers, from the glossators to the pandectists, with the aid of political scientists and anthropologists of the time. In Ethiopia, nothing of this sort could have taken place, and it was to foreign legal scholarship, to comparative law, that one had to look to determine what rules would be proposed as the model for the Ethiopian people.

There was a danger that one consequence of this would be that the new code would be foreign to Ethiopia, and that though the Code might be admired as a masterpiece, it would become irrelevant to legal practice, as the *Fetha Negast* had too often come to be. The Code's authors were aware of this danger and, without reproducing customary rules, which had to be reformed, they sought to create a work that would be, in spite of its progressive character, or because of this character, an Ethiopian work, and thus be capable of guiding legal practice in the future.

The preceding considerations explain the importance and role of both Ethiopian and foreign sources in the Civil code of Ethiopia. Its authors wanted the new code to correspond to what Ethiopians consider just, but at the same time they had to create a useful work. Thus, they tried to renovate, modernise and supplement Ethiopian customs by utilizing comparative law.

The Ethiopian feeling for justice is the basis of the Code. No rule in the Code violates this feeling. The dispositions of the preliminary draft, prepared by a foreign jurist, were rejected or modified whenever they seemed contrary to it, even when the foreign advisor considered them just and advantageous for Ethiopia. Let us look at some examples of this process.

In the area of successions, the preliminary draft gave the surviving spouse fairly important rights of inheritance. But an Ethiopian concern for keeping property within the blood family required that these provisions be eliminated. It was inadmissible that a spouse might inherit property that the deceased had received from his family. The spouse does not even inherit where the deceased leaves no relatives; the State is preferred.

The preliminary draft contained several provisions protecting a person who, even in bad faith, knowing that he is not the owner, sewes, plants trees, or builds something on the property of another. It also provided for usucaption with respect to immovable property. And in order to combat the excessive breaking up of land, it gave neighbours a right of recovery. All of these provisions were substantially revised because they did not accord with Ethio-

pian values, which are passionately attached to immovable property and reject the idea that a person might be deprived of his property without an intentional act on his part.

The preliminary draft made the owner liable for accidents caused by his automobile even where it was driven by a thief that had stolen it from him. The drafter argued that the owner of the automobile ought to carry liability insurance and that the insurance premium would not be any higher if it covered the risk of an accident caused by a thief. The victim of an accident, on the other hand, was in danger of not being indemnified if the Code provided that only the thief who caused the accident would be liable. Although no answer could be given to these arguments, the result so offended the Ethiopian sense of justice that it was not possible to include this extreme case of liability without fault. Thus, the preliminary draft's recommendation was rejected.

On the other hand, the Ethiopian code includes a case of liability without fault that is not to be found in western codes but that is in accord with Ethiopian concepts and customs. A person who causes death or bodily injury to another is liable to the victim or his family even in the absence of any fault. This provision was included because of the great concern of the Code's authors to have it be in harmony with the Ethiopian sense of justice.

Many other examples could be given. They are found primarily in the first three books of the Code (Persons, Family and Successions, Goods) and in the chapter on extra-contractual liability. To read these parts of the Code is to be convinced that it is an Ethiopian civil code, made for a society which is different in many respects from the societies of Western Europe. The relation between the new Civil Code and the old *Fetha Negast* is easy to see in these parts.

While reflecting Ethiopian society, these provisions still do not reproduce past customary rules without change. Rather they endeavor to respect these customs, while taking a forward step to guide Ethiopian society toward a level which is more developed and, in the author's eyes, more just.

The rules on divorce show how this approach worked. On divorce, the Code does not follow the *Fetha Negast*, which only deals with religious marriage and thus prohibits divorce. The Code's drafters thought that their work would be useless if they disregarded the facts that religious marriage is fairly rare and ordinarily contracted late in life and that divorce can be obtained without difficulty and occurs frequently. The Civil Code follows custom in providing that divorce ought to be pronounced whenever one of the spouses insists. The concern for progress, however, is apparent in these divorce provisions. The Code differentiates according to whether or not there exists a "serious cause", or ground, for divorce. If there is a serious ground, divorce must be pronounced quickly, and the spouse who is at fault may be subject to sanctions. But if there is no serious ground, divorce need not be pronounced so quickly and sanctions may be imposed against he who, without a serious ground, has requested the divorce.

What about the law of property? The Code keeps the right of recovery which was customarily given to the family when an immovable is sold. But

the possible inconveniences of this rule are attenuated by specifying the persons who can claim the right and by setting forth the way in which it must be exercised.

The most important accomplishment of the civil code in the areas of persons, family law, property, and delictual liability was clearly, rather than to change the customary rules, to clarify these rules, to distill their essence and to unify them on the basis of those which appeared most reasonable. Our goal was to end an intolerable confusion and uncertainty by choosing the rule most in conformity with the Ethiopian sense of justice and Ethiopia's interests, economic and otherwise.

In these traditional areas, the principal contributions of western legal systems relate to the critical process used to select those rules that appear best suited to Ethiopia and the techniques used to formulate the rules. Thus, the Code limits itself to suggesting some new approaches and solutions, sometimes inspired by western practices, sometimes different from these practices but judged desirable in the social context of Ethiopia.

The western contribution is much more important, and in some cases even exclusive, in those parts of the Civil Code where Ethiopian customs provided no assistance. This is particularly true of most of Books IV and V of the Civil Code (*Obligations In General* and *Special Contracts*) and of the chapter on *Registers of Immovable Property and Literary and Artistic Property* in Book III (goods). In these areas it is not just a technique, a system, and directives for further development that are adopted from the west. Whole slices of western law have been imported to Ethiopian law.

Still, even here the importation is not total and conditions peculiar to Ethiopia have of course been considered. This can be seen easily if one reads the Title dealing with Contracts for the Performance of Services, and particularly the Chapter of this Title which deals with contracts for agricultural employment. Ethiopia is not in a position to offer its citizens the same social security benefits that are enjoyed by citizens of economically more developed, western states, and the need to attract foreign capital often prevailed over considerations of what was humane and even just, which might have discouraged the establishment of foreign enterprises in Ethiopia. It has been rightly said that "Before having anti-trust laws, one must have trusts"; before thinking of protecting Ethiopians in their labour relations, attention must be given to securing work for Ethiopians. On contracts relating to immovable property, also, one will often find reflections of conditions peculiar to Ethiopia.

Reservation made for provisions particularly suited to Ethiopia, it is nevertheless a modern, western system that has been adopted in these areas. The word "reception" cannot properly be used, for no specific code or western legal system has been adopted. The Ethiopian Civil Code is an original creation, based on comparative law, in which rules have been selectively adopted from various foreign legal systems, supplemented, and organized in a manner that is unique in some respects. Thus, we have a synthesis, put together with an effort to be comprehensive, rather than a reception. In these areas, the Ethiopian Civil Code could best be viewed as a possible uniform European law, rather than a reproduction of some particular national law.

In this work of synthesis, it was natural to utilize the efforts which have been made from time to time to create uniform European law. Thus, the

draft uniform laws that were prepared in Rome on sale of goods, arbitration, and liability of hotel owners were generally adopted by the Ethiopian Civil Code, just as the Ethiopian Commercial Code adopted, in the area of checks and bills of exchange, the provisions of the international conventions signed in Geneva in 1930 and 1931. The provisions of the Rome draft laws were modified slightly, but only in their presentation so they would conform to the style of other articles of the Code; these are divided into a maximum of three sub-articles, each sub-article being composed of a single sentence. Only in very exceptional cases was the substance of the draft uniform rules modified.

Where there was no international statute or draft statute, it was necessary to start from the various national laws and develop rules to regulate the subject as seemed best.

The principal sources that were used in this way were the civil codes of Egypt, France, Greece, Italy and Switzerland. In the area of obligations, the author of the preliminary draft gathered together the provisions of these five codes, for the most part in order to supplement each by the others. He endeavored to make the code as complete as possible. To this same end he went beyond the codes and considered some non-code statutes and treatises. This was necessary because of the absence of judicial decisions or scholarly writings that could otherwise have filled the gaps in the Ethiopian Code. The authors of the Ethiopian Civil Code did, however, readily eliminate provisions contained in foreign codes where they seemed either to deal with questions of no practical importance, to introduce uselessly subtle distinctions, or to deal with situations peculiar to the foreign country that do not exist in Ethiopia.

Our primary purpose in considering these various codes was to see what questions need to be covered. The solutions of the various codes relating to each of these questions were then compared and their differences noted. Finally we asked what formula would be best, whether imported or original, for the Ethiopian Civil code, in light of the special circumstances that exist in Ethiopia and of the most modern tendencies. In fact, it is doubtful that a single article of the Ethiopian Civil Code is absolutely identical with an article of the codes considered, since the rules that governed the formal presentation of the articles and the choice of terminology led the authors of the preliminary draft in almost all cases, if not in all, to avoid the formulas employed elsewhere.

The search for the best legal rules went beyond examination and comparison of the codes cited above. Comparative law research was pushed even further, and, in particular, some articles of the Ethiopian Civil Code are of common law inspiration. Examples of this are the manner of determining breach of contract damages, the frequent reference to the idea of "reasonable time," and the detailed rules provided for specific cases of delictual liability.

*** Translator's note: In fact, recent investigations indicate that didactic manuscripts of the *Fetha Negast*, alternating Ge'ez passages with Amharic translation and commentary, have been in circulation in Ethiopia for several centuries. An edition of such a manuscript was printed just before 1935 under the auspices of H.I.M. Haile Sellassie I, but was destroyed before binding during the invasion. In 1966, the Berhanenna Selam Printing Press of Addis Ababa printed a photo offset edition of such a manuscript.

On the whole, however, it is possible to say that the principal source of the Ethiopian Civil Code with respect to the law of obligations was the Swiss Federal Code of Obligations. And French law was a very important source. The French Civil Code itself seemed to us to have surprising merits in spite of its age when put to the test of comparison. In addition, doctrinal works were used where it appeared opportune to cover an area but there was no appropriate legislative regulation. Thus M. Rodière's "*La responsabilité civile*" was used extensively in preparing the rules on delictual liability, M. Waline's "*Droit administratif*" in the area of expropriation, and M. de Laubadère's "*Traité théorique et pratique des contrats administratifs*" for administrative contracts. The other codes, in the final analysis, provided less material: the Italian Civil Code often appeared too dogmatic and too subtle, the Greek Civil Code too casuistic, and the Egyptian Civil Code too concise. These comments are not criticisms of these codes; for the countries they served, they may be perfectly appropriate. We are setting forth here only the difficulties that were experienced in using them to prepare a civil code for Ethiopia. Similar considerations dissuaded us, for example, from using the German Civil Code (BGB), in spite of the admiration that this work deserves from a scientific point of view.

Outside the area of obligations, a wider group of sources was used. A Portuguese draft law and an Israeli draft law thus served as the basis for the successions provisions. Rules were borrowed from the former Turkish Civil Code (*Medjelle*) and from the Iranian Civil Code concerning the ownership of water. Even the agrarian code of Soviet Russia was used, along with a Russian treatise on *Kolkhozes*, in order to regulate the position of certain collective exploitations, although this part of the preliminary draft was rejected later in the codification process. Also abandoned was the idea of beginning the Ethiopian Civil Code with general principles, presented as "Rules for Judges," after the Swedish tradition of "*Domarereglerna*"; the Swedish code also abandoned this technique several years ago.

Finally, it should be added that some parts of the Ethiopian Code are "original" in the sense that they are based neither on Ethiopian customs nor on provisions of foreign legal systems. Of particular note are the rules governing water rights, those on registers of civil status, and to a lesser degree the provisions on registers of immovable property, guardianship, and wills. In these areas, it was thought imperative to establish rules, but the Ethiopian customs did not offer a solid basis for the rules and the regulations found in western countries were unsuitable. Creative legislation was therefore required and it seemed possible to integrate it into the code's general system.

As the preliminary draft of the Code's various titles was prepared, the drafter prepared a commentary to accompany them. This commentary set forth the rationale of the preliminary draft and indicated the sources that were used in drafting the Civil Code articles. By means of these, it would be simple to establish with greater precision the origin of these articles and the changes that were made in them. Unfortunately, the commentaries in question have not been published. In addition although they were relatively complete with respect to the first titles drafted, they became more concise later as it became clear that the Ministry of Justice could not assure their translation into Amharic and that the commission was more interested in the texts proposed than in their origin or the manner in which they had been drafted. A con-

cordance between the articles of the Ethiopian Civil Code and the corresponding articles of the other codes had at first been envisioned. The idea that they might be published in the *Negarit Gazeta* at the same time as the Code was rejected, and no doubt rightly so. Such a table might have a place in a commentary on the code; it would be out of place in an official gazette.

The compilation of a manual on the Ethiopian Civil Code in Amharic is presently envisioned in Ethiopia, where such a manual seems the necessary complement of the Civil Code. It is possible to think that this manual might contain more complete and precise indications of the materials which aided in the preparation of the Code in order to guide Ethiopian jurists interpreting it. They will permit one to see to what extent it is correct to say that the Ethiopian Civil Code is a modern work based on comparative law.

የኢትዮጵያ ፡ በጀት =

ከቡልቻ ፡ ደመቅላ*

የኢትዮጵያ ፡ በጀት ፡ ታሪካዊ ፡ መግለጫ ፡ =

የመንግሥት ፡ በጀት ፡ ማደራጀትና ፡ በሕግ ፡ መልክ ፡ ማውጣት ፡ በኢትዮጵያ ፡ የገንዘብ ፡ አስተዳደር ፡ ውስጥ ፡ እዲስ ፡ ዘዴ ፡ ነው ። በዓመታዊ ፡ በጀት ፡ መገልገል ፡ መጀመሩ ፡ በኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ አስተዳደር ፡ ከተደረገው ፡ ጠቅላላ ፡ መሻሻል ፡ አንደኛው ፡ ክፍል ፡ ነው ።

የአሁኑ ፡ በጀት ፡ በውስጡ ፡ የተመለከተውን ፡ ገንዘብ ፡ ወጪ ፡ ለማድረግ ፡ ሥልጣን ፡ የሚሰጥና ፡ የመንግሥቱን ፡ የወጭና ፡ የገቢ ፡ ግምት ፡ ለማገናኘት ፡ የሚረዳ ፡ መሣሪያ ፡ ነው ። ከነዚህ ፡ የበጀት ፡ ዓላማዎች ፡ የመጀመሪያው ፡ እ ፡ ኤ ፡ አ ፡ ከ፲፱፻፵፰ ፡ በፊት ፡ በጽሕፈት ፡ ሚኒስቴር ፡ ወጪ ፡ ይፈቀድበት ፡ በነበረው ፡ በማዘዣ ፡ አማካይነት ፡ ይከናወን ፡ ነበር ።¹ ነገር ፡ ግን ፡ ሰፊ ፡ ያለ ፡ መግለጫ ፡ የሚሰጥ ፡ የወጪና ፡ የገቢ ፡ ግምት ፡ አልነበረም ። የበጀት ፡ መግለጫዎች ፡ በየጊዜው ፡ ይታተሙ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ እነዚህ ፡ መግለጫዎች ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ አስቀድሞ ፡ የወጡትን ፡ ማዘዣዎች ፡ በአሕጽርተ ፡ ጽሑፍ በማቅረብ ፡ በጀቱን ፡ በመንግሥት ፡ የሥራ ፡ ፕሮግራምና ፡ የወጪ ፡ ዓይነት ፡ መሠረት ፡ በአርእስት ፡ ከማዘጋጀት ፡ አላለፉም ።

በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ የታተመው ፡ የመጀመሪያው ፡ የመንግሥት ፡ በጀት የወጣው ፡ ፲፱፻፴፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡² ሲሆን ፡ የ፲፱፻፴፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ፯ ፡ የበጀት ፡ ዓመት ፡ ሸፍኖ ፡ ነበር ።³ ለ፲፱፻፴፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ አንድ ፡ በጀት ፡ ታውጆ ፡ ነበር ።⁴ ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ በጀት ፡ የወጣው ፡ የተባለው ፡ ዓመት ፡ ሊያልቅ ፡ አንድ ፡ ሳምንት ፡ ያህል ፡ ሲቀረው ፡ ነበር ።

* በኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ በገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ምክትል ፡ ሚኒስትር፤
1. ይህ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ በምንጭ ፡ በጀት ፡ ውስጥ ፡ ከሚገኘው ፡ የድንገተኛ ፡ ወጪዎች ፡ መጠባበቂያ ፡ ለሚወጣው ፡ ገንዘብ ፡ የወጪ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ መሆኑን ፡ ይቀጥላል ። ገጽ ፡ 366 ተመልከት።
2. ለዋጅ ፡ ቍጥር ፡ ፳፮/፲፱፻፴፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ፳ኛ ፡ ዓመት ፡ ቍጥር ፡ ፱ ፡ = በመሠረቱ ፡ የ፲፱፻፴፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ተጨማሪ ፡ በጀት ፡ የነበረው ፡ ዓመቱ ፡ ተፈጽሞ ፡ ብዙ ፡ ወራት ፡ ካልፉ ፡ በኋላ ፡ በአዋጅ ፡ ቍጥር ፡ ፳፮/፲፱፻፴፰ ፡ ኃጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ፳ኛ ፡ ዓመት ፡ ቍጥር ፡ ፲፩ ፡ ወጣ ።
3. የኢትዮጵያ ፡ ዘመን ፡ አቆጣጠር ፡ ከአውሮፓ ፡ ዘመን ፡ አቆጣጠር ፡ በሁለት ፡ መንገድ ፡ ይለያል። አንደኛ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ዓመት ፡ የሚጀመረው ፡ እንደ ፡ አውሮፓ ፡ ዘመን ፡ አቆጣጠር ሰፕቴምበር ፡ ፲፩ ፡ ቀን ፡ (በዘመን ፡ የሐንሰ ፡ ሰፕቴምበር ፡ ፲፪ ፡ ቀን) ፡ ነው ። ሁለተኛ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ዓመት ፡ ምህረት ፡ ከአውሮፓ ፡ ዓመት ፡ ምህረት ፡ በ፰ ፡ ዓመት ፡ ያህል ፡ ያንባል ። ስለዚህ ፡ የ፲፱፻፵፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ (እንደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ አቆጣጠር) ፡ ሰፕቴምበር ፡ ፲፩ ፡ ቀን ፡ ፲፱፻፷፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ (እንደ ፡ አውሮፓ ፡ አቆጣጠር) ፡ ነበር ።

የበጀት ፡ ዓመት ፡ ለዋጅ ፡ ፲፱፻፵፩ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ለዋጅ ፡ ቍጥር ፡ ፫፳፪ ፡ ኃጋሪት ፡ ጋዜጣ፤
ዓመት ፡ ቍጥር ፡ ፲፫ ፡ ከመውጣቱ ፡ በፊት ፡ የኢትዮጵያ ፡ የበጀት ፡ ዓመት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ዘመን ፡ አቆጣጠር ፡ ዓመት ፡ ነበር ። በበጀት ፡ ዓመት ፡ ለዋጅ ፡ መሠረት ፡ የበጀት ፡ ዓመት ፡ ሐምሌ ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ እንዲጀመር ፡ ተደረገ።

ምንም ፡ ዓይነት ፡ በጀት ፡ ሳይወጣ ፡ ሰባት ፡ ዓመታት ፡ ካለፉ ፡ በኋላ ፡ የገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ለ፲፱፻፵፭ ፡ ዓ ፡ ም ፡ አንድ ፡ የበጀት ፡ መግለጫ ፡ አተመ ፤ የታተመውም ፡ በማስታወቂያ ፡ ነበር ።⁴ ይህም ፡ ዓመቱ ፡ ካለቀ ፡ በኋላ ፡ ስለወጣና ፡ ፓርላማው ፡ መክሮበት ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ያጸደቀው ፡ ሕግ ፡ ሳይሆን ፡ የሚኒስቴር ፡ ማስታወቂያን ፡ መልክ ፡ ስለያዘ ፡ እንደ ፡ ደንበኛ ፡ በጀት ፡ ሊቆጠር የሚችል ፡ አልነበረም ፡ ስለዚህ ፤ ይህ ፡ ማስታወቂያ ፡ ከሞላ ፡ ጉዳይ ፡ የአለፈውን ፡ ዓመት ፡ የመንግሥት ፡ ገቢና ፡ ወጪ ፡ የሚያሳይ ፡ መግለጫ ፡ ነበር ። ቢሆንም ፡ ስለ ፡ መንግሥቱ ፡ የገንዘብ ፡ እቋም ፡ ጠቃሚ ፡ መግለጫ ፡ ሰጥቷል ።

ተከታዩ ፡ የመንግሥት ፡ በጀት ፡ የታተመው ፡ በ፲፱፻፶፬ ፤⁵ ሲሆን ፤ ያ ፡ ዓመት ፡ ለኢትዮጵያ ፡ የበጀት ፡ መሻሻል ፡ የመጀመሪያ ፡ ምዕራፍ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ ይቻላል ። ይህ ፡ የ፲፱፻፶፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በጀት ፡ ዓመቱ ፡ ከመፈጸሙ ፡ በፊት ፡ ስላልወጣ ፡ በተክክለኛ ፡ እነጋገር ፡ በጀት ፡ ማለት ፡ ለገንዘብ ፡ ቍጥጥር ፡ የሚረዳ ፡ የወደፊት ፡ የገቢና ፡ የወጪ ፡ ግምት ፡ ነበር ፡ ለማለት ፡ እያስደፍርም ። ነገር ግን ፡ ይህ ፡ በጀት ፡ የወጣው ፡ አዲሱ ፡ የተሻሻለው ፡ የ፲፱፻፵፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ በሚያዘው ፡ መሠረት ፡ ፓርላማው ፡ መክሮበት ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ካጸደቀው ፡ በኋላ ፡ ነበር ። በተጨማሪም ፡ ይህ ፡ በጀት ፡ ዓመታዊ ፡ የመንግሥት ፡ በጀት ፡ ያለማቋረጥ ፡ መታወጅ ፡ የጀመረበት ፡ ዘመን ፡ ሆነ ፤ የ፲፱፻፶፭ና ፡ የ፲፱፻፶፮ ፡ የበጀት ፡ አዋጆች ፡ ከበጀት ፡ ዓመቱ ፡ መጀመሪያ ፡ ብዙ ፡ ዘግይተው ፡ ቢወጡም ፡ የዘመኑን ፡ በጀት ፡ ቢያንስ ፡ በከፊል ፡ ለመቆጣጠር ፡ ረድተዋል ።

ሕጋዊ ፡ እቋም ፡

ስለ ፡ መንግሥት ፡ በጀት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፡ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ የተነገረው ፡ በ፲፱፻፳፱ ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፶፭ ፡ እንደሚከተለው ነው ።

“በማናቸውም ፡ ምክንያት ፡ ወደ ፡ መንግሥት ፡ የሚገባው ፡ ገንዘብ ፡ ሁሉ በገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ አመልካችነት ፤ በመንግሥት ፡ ሕግ ፡ መምሪያና ፡ መወሰኛ ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ እየተመከረበት ፡ ከንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ እየተፈቀደ ፡ በሚኒስቴሩ ፡ ክፍል ፡ የሚወጣው ፡ ያመቱ ፡ ሒሳብ ፡ (ቢድገር) እየታሰበ ፡ እንዲወጣ ፡ በሕግ ፡ ተወስኗል ።”

ምንም ፡ እንኳን ፡ ይህ ፡ አንቀጽ ፡ እንደ ፡ ሚኒስቴር ፡ መ/ቤት ፡ ማስታወቂያ ፡ ለወጣው ፡ የ፲፱፻፵፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በጀት ፡ መሠረት ፡ ሳይሆንም ፤ ለ፲፱፻፵፭ና ፡ ለ፲፱፻፵፰ ፡ በጀቶች ፡ ሕግ ፡ መንግሥታዊ ፡ መሠረት ፡ ሳይሆን ፡ አይቀርም ።

የ፲፱፻፳፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ በ፲፱፻፵፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ተሻሽሎ ፡ በወጣው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ ተተክቷል ። በቀጥታ ፡ በጀትን ፡ የሚመለከቱት ፡ የአዲሱ ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፻፲፬ ፡ እስከ ፡ አንቀጽ ፡ ፻፲፰ ፡ ከዚህ ፡

4. አዋጅ ፡ ቍጥር ፡ ፳/፲፱፻፵፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ አምስተኛ ፡ ዓመት ፡ ቍጥር ፡ ፲፪ ።
 5. የማስታወቂያ ፡ ቍጥር ፡ ፲፮ ፡ ፲፱፻፵፰ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ፲፫ኛ ፡ ዓመት ፡ ቍጥር ፡ ፱ ።
 6. የበጀት ፡ አዋጅ ፡ ፲፱፻፶፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ አዋጅ ፡ ቍጥር ፡ ፻፭ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ፲፮ኛ ፡ ዓመት ፡ ቍጥር ፡ ፲፭ ።

በታች : በግርጌ : ማስታወሻ : ውስጥ : ተጽፈዋል ።⁷ እነዚህ : አንቀጾች : ካስከተሏቸው : ለውጦች : አንዱ : በጀቱ : በፓርላማው : ተፈቅዶ : ከአዲሱ : የበጀት : ዘመን : ቢያንስ : አንድ : ወር : አስቀድሞ : ለንጉሠ : ነገሥቱ : መቅረብ : አለበት : የሚለው : ነው ። በተጨማሪም : የፓርላማው : ተግባር : በበለጠ : ተገልጿል ። ፓርላማው : በበጀቱ : ላይ : አንቀጽ : በአንቀጽ : ድምጽ : መስጠት : ሲኖርበት : የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : ካቀረበው : ጠቅላላ : ወጪ : በላይ : እንዳይፈቅድ : ታግዷል ።

ከተሻሻለው : ሕግ : መንግሥት : ሌላ : በጀትን : የሚመለከቱ : ቀዋሚ ሕጎች : በ፲፱፻፴፮ : ዓ : ም ።⁸ የወጣው : የሚኒስትሮችን : ሥልጣንና : ተግባር የሚወስን : ትእዛዝና : በ፲፱፻፶፱ : ዓ : ም : ወጥቶ : በኋላ : የተሻሻለው : የበጀት : ዓመት : አዋጅ ።⁹ ናቸው ። የሚኒስትሮችን : ሥልጣንና : ተግባር : በሚወስኑ ነው : ትእዛዝ : መሠረት : ሚኒስትሮች : የወጪ : ግምታቸውን : እስከ : ሐምሌ ፲፩ : ቀን : ድረስ : ለገንዘብ : ሚኒስትሩ : ማቅረብ : ሲኖርባቸው : የገንዘብ : ሚኒስትሩም : በጀቱን : እዘጋጅቶ : ለሚኒስትሮች : ምክርቤት : ማቅረብ : አለበት ። በበጀት : አዋጅ : መሠረት : የበጀት : ዓመት : የሚጀመረው : ሐምሌ : ፩ : ቀን : ሲሆን : በጀቱ : ከመጋቢት : ፲፱ : በፊት : ለፓርላማው : መቅረብ : አለበት ። ለመረዳት : እንደሚቻለው : በበጀቱ : ዓመት : አዋጅ : ውስጥ : የተመለከተው : ሰንጠረዥ : የሚኒስትሮችን : ሥልጣንና : ተግባር : በሚወስኑው : ትእዛዝ : የተወሰነውን : ለገንዘብ : ሚኒስትር : ግምት : የማቅረቢያ : ቀን : እንዳይሠራበት : አድርጎ ታል ።

7. “አንቀጽ : ፻፲፱ ። ማናቸውም : የመንግሥት : ገቢ : ገንዘብ : በሕግ : እንደተፈቀደው : ካልሆነ በቀር : ወጪ : አይሆንም ።

አንቀጽ : ፻፲፩ ። የበጀት : ዓመት : በልዩ : ሕግ : ይወሰናል ። በንጉሠ : ነገሥቱ : ፈቃድና : ሕግ : በሚፈቅደው : መሠረት : የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : ለመወጣት : ዓመት : በሥራ : ላይ : የሚውለው : በጀት : የሚፈቀድበትን : በጀት : አባብ : ጨምሮ : የሕግ : አባብ : እያሰናዳ : በያመቱ : ለፓርላሜንቱ : ያቀርባል ።

አንቀጽ : ፻፲፮ ። ፓርላሜንቱ : ያቀረበለትን : በጀት : በዝርዝር : መርምሮ : አንድ : ባንድ : ድምጽ : ይሰጥበታል ። ስለወጪ : በበጀቱ : ከተመለከተው : ከጠቅላላው : ገንዘብ : በላይ : ፓርላሜንቱ : በማናቸውም : አካላት : መጨመር : አይችልም ። በተባለው : በጀት : ውስጥ : የቀረበውን : ለድንገተኛ : ወጪ : የሚሆነውን : ገንዘብ : ፓርላሜንቱ : ይወስናል ። ለንጉሠ : ነገሥቱ : እንዲቀርብ : ፓርላሜንቱ : በበጀቱ : ላይ : ድምጽ : መስጠቱን : እጅግ : ቢያንስ : እዲሱ : የበጀት : ዓመት : ከሚጀመርበት : ካንድ : ወር : በፊት : መጨረስ : አለበት ።

አንቀጽ : ፻፲፮ ። በአንቀጽ : ፻፲፮ : ቤተወሰኑው : መሠረት : የቀረበውን : የሕግ : አባብ : ፓርላሜንቱ : ሳይቀበለው : የቀረ : እንደሆነና : አዲሱ : የበጀት : ዓመት : ከመጀመሩ : በፊት : ሕግ : ሆኖ : ያልታወጀ : እንደሆነ : አዲሱ : የበጀት : ሕግ : እስኪታወጅ : ድረስ : የዚያው : የቀድሞው : ዓመት : በጀት : ሲሠራበት : ይቆያል ።

አንቀጽ : ፻፲፰ ። ማናቸውም : የበጀት : ዓመት : ተጨማሪ : ገንዘብ : በሚያስቸኩል : አካላት : ያሰፈለገ : እንደሆነ : ለጉዳዩ : አግባብ : ያለው : ሚኒስትር : ወይም : ሚኒስትሮች : ተጨማሪውን : በጀት : ለሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : ያቀርባሉ ። ንጉሠ : ነገሥቱም : ሲፈቅድ : የሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : ተገቢ : የሆነውን : የሕግ : አባብ : እዘጋጅቶ : አስቀድሞ : ለሕግ : መምሪያ : ምክር : ቤት : ሊያቀርብ : ይችላል ።”

8. አንቀጽ : ፲፮ : እና : ፱፮ : (ሀ) : ትእዛዝ : ቀጥር : ፩ : ፲፱፻፴፩ : ነጋሪት : ጋዜጣ : ሁለተኛ : ዓመት : ቀጥር : ፮ ።

አዋጅ : ቀጥር : ፻፳፪ : ፲፱፻፶፩ : ነጋሪት : ጋዜጣ : እስራ : ስምንተኛ : ዓመት : ቀጥር : ፲፫ ።

9. በአዋጅ : ቀጥር : ፻፶፮ : ፲፱፻፶፩ : ነጋሪት : ጋዜጣ : ሃያ : ሁለተኛ : ዓመት : ቀጥር : ፭ : እንደተሻሻለ ።

እርግጥ : በጀቶ፣ ራሳቸው : የበጀት : ዓመቱ : ካለቀ : በኋላ : የሕግ : ጋይል : የሌላቸው : በየዓመቱ : የሚወጡ : ሕጎች : ናቸው = ነገር : ግን : ዓመታዊው : በጀት : የተፈቀዱትን : ወጪዎችና : የገቢዎች : ግምት : ብቻ : ሳይሆን : ተጨማሪ : በጀት : ለፓርላማ : ሳይቀርብ : በበጀቱ : ወጪዎች : ውስጥ : ሊደረጉ : በሚችሉት : ለውጦች : ላይ : ያለውን : ወሰን : የሚመለከቱ : ድንጋጌዎችንም : ይይዛል = እነዚህም : ድንጋጌዎች : የበጀት : ዓመቱ : ሲፈጸም : የሕግ ጋይላቸውን : የሚያጡ : ናቸው : ነገር : ግን : ከቅርብ : ጊዜ : ጀምሮ : በተመሳሳይ : መስመሮች : እየተደጋገሙ : ወጥተዋል = እነዚህ : ድንጋጌዎች : በ፲፱፻፶፬ : ዓ : ም : በጀት : ውስጥ : እንደሚከተለው : ተጽፈዋል =

“፮ : በበጀት : የተፈቀደውን : ወጪ : ገንዘብ : ከአንድ : አርእስት : ወደ : ሌላ : አርእስት : ወይም : ከጎዑስ : አርእስት : ወደ : ሌላ : ጎዑስ : አርእስት : ወይም : ከአንድ : ጎዑስ : አርእስት : ዝርዝር : ወደሌላ : በሚከተሉት : ሁኔታዎች : ለማዛወር : ይቻላል =

(ሀ) በአንድ : ጎዑስ : አርእስት : ውስጥ : ከአንድ : የጎዑስ : አርእስት : ዝርዝር : ወደ : ሌላ : ለማዛወር : በገንዘብ : ሚኒስትሩ : ፈቃድ : ይፈጸማል = የገንዘብ : ሚኒስትሩ : እርሱ : በወሰነው : መሠረት : የተባለውን : የማዘዋወር : ሥራ : እንዲፈጽሙ : ሌሎችን : ሹማምንት : ሊወክል : ይችላል =

(ለ) በአንድ : አርእስት : ውስጥ : ከአንድ : ጎዑስ : አርእስት : ወደሌላው : ጎዑስ : አርእስትና : ከአንድ : የመደበኛ : ወጪ : አርእስት : ወደ : ካርታል : ወጪ : ለማዛወር : የሚኒስትሮች : ምክር ቤትን : ፈቃድ : ያስፈልጋል =

(ሐ) ድንገተኛ : ወጪ : ከሚለው : አርስርት : ወደሌላው : ለማዛወር : የሚኒስትሮች : ምክር ቤትን : ፈቃድ : ያስፈልጋል =

(መ) ድንገተኛ : ወጪ : ከሚለው : አርእስት : በስተቀር : ከሌላ : አርእስት : ወደ : ሌላ : በማዛወር : ለደመወዝና : አበል : ከተፈቀደው : በላይ : ወጪ : ለማድረግ : ምን : ጊዜም : አይፈቀድም =

(፮) ባለፈው : የበጀት : ዓመት : በበጀት : ገንዘብ : ተፈቅዶላቸው : የበጀት : ዓመት : ሲዘጋ : ሥራዎችና : አገልግሎቶች : የሚቀጥሉ : ሲሆን ፤ የገንዘብ : ሚኒስትሩ : ሥራው : ወይም : አገልግሎቱ : በሕግ : ግዴታ : የተገባበት : መሆኑንና : ጉዳዩ : ከሚመለከተው : ከዘመኑ : የበጀት : አርእስት : ላይ : ለመክፈል : የማይቻል : መሆኑን : ከአረጋገጠ : በኋላ : ሂሳቡን : ከድንገተኛ : ወጭ : ሊከፍል : ይችላል =

(፯) የሚኒስትሮች : ምክር ቤት : ሲፈቅድና : እንዲሁም : ተጨማሪ : መደበኛ : ገቢ : የሚገኝ : መሆኑን : ሲያረጋግጥ : በ፲፱፻፶፬ : ዓ : ም : በጀት : አዋጅ : ከተፈቀደው : በአንቀጽ : ፪ : ከተገለጸው : በላይ : ለአንዳንድ : የመንግሥት : አስቸኳይ : ሥራዎች የሚያስፈልጉትን : ወጪዎች : በዚህ : በ፲፱፻፶፬ : ዓ : ም : በጀት አዋጅ : አንቀጽ : ፪ : ከተመለከተው : መደበኛ : ወጪ : አስር : በመቶ : የማይበልጥ : ሆኖ : የገንዘብ : ሚኒስትሩ : እንዲከፍል : በዚህ : አዋጅ : ተፈቅዶለት : ታዟል =”

የነዚህም ፡ ድንጋጌዎች ፡ ዓላማ ፡ የመንግሥቱ ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ የተጨማሪ ፡ በጀት ፡ አዋጅ ፡ እንዲወጣ ፡ ሳይጠይቁ ፡ በመጀመሪያው ፡ በጀት ፡ ወሰን ፡ ውስጥ ፡ አላችግር ፡ እንዲሠሩ ፡ ለማድረግ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ረገድ ፡ ድንጋጌዎቹ ፡ በአጥጋቢ ፡ ሁኔታ ፡ ከሥራ ፡ ላይ ፡ አልዋሉም ። ከ፲፱፻፶፫ ፡ እስከ ፡ ፲፱፻፶፯ ፡ ለያንዳንዱ ፡ ዓመት ፡ ተጨማሪ ፡ በጀት ፡ መጠየቁ ፡ አልቀረም ። በ፲፱፻፶፰ ፡ የበጀት ፡ ዓመት ፡ ውስጥ ፡ ተጨማሪ ፡ በጀት ፡ ያልተጠየቀው ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተጠቀሰው ፡ አንቀጽ ፡ ፯ ፡ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ በበጀቱ ፡ ውስጥ ፡ በመጻፉ ፡ ጭምር ፡ ነው ።

የበጀት ፡ ሠሌዳ ፡

በሥነ ፡ ሥርዓቱ ፡ በኩል ፡ የበጀት ፡ ሠሌዳውን ፡ የሚመለከቱ ፡ ሦስት ፡ ነጥቦች ፡ በሕግ ፡ ተወስነዋል ። የሚኒስትሮችን ፡ ሥልጣንና ፡ ተግባር ፡ በሚወስነው ፡ ትእዛዝ ፡ መሠረት ፡ ሚኒስትሮች ፡ የበጀት ፡ ግምታቸውን ፡ እስከ ፡ ሐምሌ ፡ ፲፭ ፡ ቀን ፡ ለገንዘብ ፡ ሚኒስትሩ ፡ ማቅረብ ፡ አለባቸው ፤ ይህ ፡ በጀት ፡ በበጀት ፡ ዘመን ፡ አዋጅ ፡ መሠረት ፡ እስከ ፡ መጋቢት ፡ ፲፭ ፡ ቀን ፡ ለፓርላማ ፡ መቅረብ ፡ ሲኖርበት ፡ ፓርላማውም ፡ በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፤ ከአዲሱ ፡ የበጀት ፡ ዘመን ፡ ቢያንስ ፡ አንድ ፡ ወር ፡ እስከቀድሞ ፡ ይህም ፡ ማለት ፡ ከሰኔ ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ በፊት ፡ በጀቱን ፡ አንቀጽ ፡ በአንቀጽ ፡ እንዲነጋገርበትና ፡ ድምጽ ፡ እንዲሰጥበት ፡ ያስፈልጋል ። ነገር ፡ ግን ፡ እንዳየነው ፡ ሁሉ ፡ የበጀት ፡ ዘመን ፡ አዋጅ ፡ መውጣት ፡ ከነዚህ ፡ ድንጋጌዎች ፡ የመጀመሪያውን ፡ ጊዜው ፡ ያሰፈ ፡ ድንጋጌ ፡ አድርጎታል ።¹⁰ ስለዚህ ፡ ሠሌዳውን ፡ የሚመለከቱ ፡ ነጥቦችን ፡ የሚወስኑ ፡ የበጀት ፡ ዘመን ፡ አዋጅ ፡ ድንጋጌዎችና ፡ ተሻሻሉ ፡ የወጣው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ ድንጋጌዎች ፡ ናቸው ። የሠሌዳው ፡ ዋና ፡ ዋና ፡ ደረጃዎች ፡ የሚከተሉት ፡ ናቸው ።

፩ ፤ ሰኔ ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ በጀቱ ፡ ሊዘጋጅለት ፡ ከታዘደው ፡ ዘመን ፡ አንድ ፡ ሙሉ ፡ ዓመት ፡ አስቀድሞ ፡ የገንዘብ ፡ ሚኒስትሩ ፡ የተከታዩ ፡ የበጀት ፡ ዘመን ፡ የወጪ ፡ ግምት ፡ ተዘጋጅቶ ፡ እንዲቀርብ ፡ ለየሚኒስትሮቹ ፡ ደብዳቤ ፡ ያስተላልፋል ።

፪ ፤ ደብዳቤው ፡ ሚኒስትሮቹ ፡ የበጀት ፡ ግምታቸውን ፡ ከመስከረም ፡ ፴ በፊት ፡ እንዲያቀርቡ ፡ ያሳስባል ። ስለዚህ ፡ ሚኒስትሮቹ ፡ የበጀት ፡ ግምታቸውን ፡ ለማዘጋጀት ፡ ከ፫ ፡ ወር ፡ በላይ ፡ አላቸው ፡ ማለት ፡ ነው ።

፫ ፤ የገንዘብ ፡ ሚኒስትሩ ፡ የበጀት ፡ ግምቱን ፡ ከታህሣሥ ፡ ፴ ፡ ቀን ፡ በፊት ፡ ለሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ያቀርባል ። ስለዚህ ፡ የገንዘብ ፡ ሚኒስትር ፡ የበጀት ፡ ማደራጃ ፡ ዲሬክሲዮን ፡ በመጀመሪያ ፡ ደረጃ ፡ ከየሚኒስትሮች ፡ የቀረበሰትን ፡ የበጀት ፡ ግምት ፡ አቀናባብሮና ፡ አጥንቶ ፡ ለማቅረብ ፡ ፫ ፡ ወሮች ፡ አሉት ።

10. የገንዘብ ፡ ሚኒስትሩ ፡ ከሚወስናቸው ፡ ቀናት ፡ በስተቀር ፡ የሚኒስትሮች ፡ የበጀት ፡ ግምቶች ፡ የሚቀርቡበት ፡ ጊዜ ፡ በሕግ ፡ አልተወሰነም ። ይህ ፡ እንዳንድ ፡ ችግሮችን ፡ ከመፍጠሩም ፡ በላይ ፡ አልፎ ፡ አልፎ ፡ ብዙ ፡ ሚኒስትሮች ፡ የበጀት ፡ ግምታቸውን በጊዜ ፡ ያላቀረቡበትን ፡ ምክንያት ፡ ይገልጻል ። ነገር ፡ ግን ፡ የሚኒስትሮችን ፡ ሥልጣንና ፡ ተግባር ፡ የሚወስነው ፡ ትእዛዝ ፡ ሚኒስትሮች ፡ የበጀት ፡ ግምት ፡ ለማቅረብ ፡ አላፈነት ፡ እንዳለባቸው ፡ ስለሚያስረዳ ፡ ከላይ ፡ የተሰጠው ፡ ማብራሪያ ፡ ለበጀት ፡ ግምት ፡ ፈጽሞ ፡ አለመቅረብ ፡ በቂ ፡ ምክንያት ፡ አይሆንም ።

፪ ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ በበጀት ፡ ላይ ፡ ለሁለት ፡ ወር ፡ ተኩል ፡ ከተነጋገረና ፡ አስፈላጊዎቹን ፡ ማሻሻያዎች ፡ ካስገባ ፡ በኋላ ፡ መጋቢት ፡ ፲፭ ፡ ቀን ፡ ለፓርላማ ፡ ረቂቅ ፡ የበጀት ፡ አዋጅ ፡ ያቀርባል ።

፫ ፡ ፓርላማው ፡ በረቂቅ ፡ አዋጁ ፡ ላይ ፡ የሚያደርገውን ፡ ክርክር ፡ ከሰኔ ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ በፊት ፡ መፈጸም ፡ አለበት ፡ የተቀበለውንም ፡ በጀት ፡ ሰኔ ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ማቅረብ ፡ ይገባዋል ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱም ፡ ሲያጸድቁት ፡ የበጀት ፡ አዋጅ ፡ ሆኖ ፡ በነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ታትሞ ፡ ይወጣል ።

፬ ፡ በገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ የገንዘብ ፡ ማደራጃ ፡ ዲሬክቪዮን ፡ የተፈቀደውን ፡ በጀት ፡ ዝርዝር ፡ ከሰኔ ፡ ፲፭ ፡ ቀን ፡ በፊት ፡ ለሚኒስቴሩ ፡ የበጀት ፡ ክፍያ ፡ ዲሬክቪዮን ፡ ያስተላልፋል ።

እንግዲህ ፡ ፲፩ ፡ ወራት ፡ ተኩል ፡ የፈጀው ፡ የበጀት ፡ ሕግ ፡ አወጣጥ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ አዲሱ ፡ የበጀት ፡ ዘመን ፡ ሲጀመር ፡ ፪ ፡ ሳምንት ፡ ሲቀረው ፡ ይፈጸማል ፡ ማለት ፡ ነው ።

ከዚህ ፡ ጋር ፡ ተያይዞ ፡ መነሳት ፡ ያለበት ፡ የገቢና ፡ የወጪ ፡ ዝርዝር ፡ ከበጀቱና ፡ ከተጨማሪው ፡ በጀት ፡ ጋር ፡ እየተነፃፀረ ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱና ፡ ለፓርላማው ፡ መቅረቡ ፡ ነው ። ይህም ፡ የሚደረገው ፡ በበጀቱ ፡ ዙር ፡ የመጨረሻ ፡ ደረጃ ፡ ላይ ፡ ሲሆን ፡ በተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ መሠረት ፡ የበጀት ፡ ዘመኑ ፡ ከተፈጸመ ፡ ከአራት ፡ ወራት ፡ ባልበለጠ ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ መሆን ፡ አለበት ።

የበጀት ፡ ዝግጅት ።

የወጪ ፡ ግምት ።

በጣም ፡ የሚያስቸግረውና ፡ ጊዜ ፡ የሚፈጀው ፡ በየክፍሉና ፡ በገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ውስጥ ፡ የበጀት ፡ ወጪ ፡ መሰብሰቡ ፡ ነው ። ይህ ፡ የበጀት ፡ ወጪ ፡ የሚሰበሰበው ፡ ዝቅተኛ ፡ የሆኑት ፡ የአድሚኒስትራቲቪዮን ፡ ክፍሎች ፡ ከሚያቀርቡት ፡ ግምት ፡ መሆን ፡ አለበት ፡ የበጀቱም ፡ ዝርዝር ፡ የዓመቱን ፡ መዛግብት ፡ በመመልከት ፡ ሊገመት ፡ የሚችለውን ፡ መደበኛ ፡ ወጪና ፡ ውሳኔ ፡ የተሰጠበትንና ፡ የሚፈጀው ፡ ዋጋ ፡ የተመዘነውን ፡ የካፒታል ፡ ወጪ ፡ መጨመር ፡ አለበት ። የበጀቱ ፡ ወጪ ፡ አሳብ ፡ ከምክንያቱ ፡ ጋር ፡ ተያይዞ ፡ መጀመሪያ ፡ ለገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ከዚያም ፡ ለሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤትና ፡ ለፓርላማ ፡ መተላለፍ ፡ አለበት ።

በሌሊት ፡ ሚኒስትሮች ፡ የበጀት ፡ ግምታቸውን ፡ እንዲያቀርቡ ፡ ከሚጠይቀው ፡ ደብዳቤ ፡ ጋር ፡ በጀቱ ፡ እንዴት ፡ እንደሚዘጋጅ ፡ የሚያስረዳ ፡ “አንድ ፡ የበጀት ፡ መምሪያ” ተያይዞ ፡ ይላካል ። ይህ ፡ መምሪያ ፡ ሁለት ፡ ክፍሎች ፡ አሉት ። የመጀመሪያው ፡ በሌገቢ ፡ ግምት ፡ ስለወጪ ፡ መጨመር ፡ ማስፈለግ ፡ አለማስፈለጉን ፡ ካስፈለገም ፡ የትኛውን ፡ አቅጣጫ ፡ እንደሚወስድ ፡ የሚያመለክተውን ፡ ጠቅላላ ፡ መምሪያ ፡ የያዘው ፡ የበጀት ፡ ፖሊሲ ፡ ጠቅላላ ፡ መግለጫ ፡ ነው ። ይህ ፡ መምሪያ ፡ ለጊዜው ፡ የሚይዘው ፡ አጠቃላይ ፡ ነጥቦችን ፡ ብቻ ፡ ቢሆንም ፡ ወደፊት ፡ ተሻሽሎ ፡ በመደበኛና ፡ በካፒታል ፡ ወጪዎች ፡ በኩል ፡ የሚፈቀደውን ፡ የጭማሪ ፡ ልክ ፡ (በመቶ) በዝርዝር ፡ እንዲያሳይ ፡ ሊደረግ ፡ ይችላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ መምሪያ ፡ የየሚኒስቴሩ ፡ የበጀት ፡ ግምት ፡ ከመቅረቡ ፡ በፊት ፡

መሰጠት ፡ አለበት ፤ ወይስ ፡ የገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ የቀረበለትን ፡ የየሚኒስቴሩን
 የበጀት ፡ ግምት ፡ በጁ ፡ ካለው ፡ መረጃ ፡ ጋር ፡ እያስተያየ ፡ መመርመር ፡ አለበት ፡
 የሚለው ፡ ጥያቄ ፡ አለ ። ይህ ፡ ሚኒስቴሮች ፡ ሁሉ ፡ እንዲጠቀሙበት ፡ የበጀት ፡
 ግምት ፡ ከመቅረቡ ፡ በፊት ፡ የሚሰጠው ፡ መምሪያ ፡ ወሰን ፡ እንዳለው ፡ ግልጽ ፡
 ነው ። በተጨማሪም ፡ ይህ ፡ መምሪያ ፡ የገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ከሚያወጣቸው ፡
 የአስተዳደር ፡ ትእዛዝ ፡ ጋር ፡ ይስማማልን ፡ የሚል ፡ ጥያቄ ፡ አለ ። በፖሊሲ ፡
 በኩል ፡ ሲታይ ፡ ይህ ፡ መምሪያ ፡ ይበልጥ ፡ የሚጠቅመው ፡ የሚኒስትሮች ፡
 ምክር ፡ ቤትን ፡ ነው ።

የመምሪያው ፡ ሁለተኛው ፡ ክፍል ፡ የሚመለከተው ፡ የበጀቱን ፡ የአቀራ-
 ረብ ፡ ፎርም ፡ ነው ። ይህ ፡ ክፍል ፡ የበጀቱ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ በበለጠ ፡ እየተሻ-
 ሻለ ፡ ሲሄድ ፡ የሚለወጥ ፡ ቢሆንም ፡ አሁን ፡ ባለበት ፡ ሁኔታ ፡ አሁን ፡ የሚሠራ
 በትን ፡ የበጀት ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ የሚያሳይ ፡ ስለሆነ ፡ ባጭሩ ፡ መጥቀስ ፡ ያስፈ-
 ልጋል ። የሚቀርበው ፡ የወደፊት ፡ የበጀት ፡ ግምት ፡ የሚመሠረተው ፡ በአሁኑ ፡
 ዓመት ፡ በጀት ፡ ላይ ፡ ሲሆን ፡ ተጨማሪ ፡ የሆኑ ፡ የተፈቀዱ ፡ ወጪዎች ፡ ከክ-
 ፍሉ ፡ የተመሩትንና ፡ እንደገና ፡ የተመደቡትን ፡ እንዲሁም ፡ የአሁኑ ፡ ዓመት ፡
 በጀት ፡ ከሚያስፈልገው ፡ በላይ ፡ በመሆኑ ፡ የሚደረገውን ፡ ቅናሽ ፡ ሁሉ ፡
 ይይዛል ። ይህ ፡ የተሻሻለው ፡ የአሁኑ ፡ ዓመት ፡ በጀት ፡ “የሚከፈል ፡ መደበኛ ፡
 ወጪ” ይባላል ።

የበጀት ፡ ዝርዝር ፡ ለእያንዳንዱ ፡ ንዑስ ፡ አርእስት ፡ ተተንትኖ ፡ መቅረብ ፡
 አለበት ። የቀረበው ፡ የበጀት ፡ ግምት ፡ ከሚከፈለው ፡ መደበኛ ፡ ወጪ ፡ የበለጠ
 እንደሆነ ፡ ብልጫው ፡ ተቀባይነትን ፡ የሚያገኝበት ፡ ምክንያት ፡ በጽሑፍ ፡ መ-
 ቅረብ ፡ አለበት ። በተጨማሪም ፡ በደሞዝና ፡ አበል ፡ ረገድ ፡ በሚኒስቴሩ ፡ ውስ-
 ጥ ፡ ላለው ፡ ለእያንዳንዱ ፡ የሥራ ፡ ደረጃ ፡ የተመደበ ፡ የደመወዝ ፡ ዝርዝር ፡
 መግለጫና ፡ ለእያንዳንዱም ፡ የሠራተኞች ፡ ጓድ ፡ ማለት ፡ ለአስተዳደር ፡ ሠራተ-
 ኞች ፡ ለሙያተኞች ፡ ለቴክኒሺያኖች ፡ ለባለልዩ ፡ ሙያ ፡ ሠራተኞች ፡ የውጪ ፡
 ዜግነት ፡ ላላቸው ፡ ሠራተኞችና ፡ ለወታደርና ፡ ለፖሊሲ ፡¹¹ አጭር ፡ መግለጫ ፡
 ተሰናድቶ ፡ መቅረብ ፡ አለበት ። የአርእስቱ ፡ አጫጭር ፡ መግለጫዎች ፡ በጀ-
 ቱን ፡ ለማጠቃለል ፡ ይረዳሉ ። ዝርዝሩ ፡ መግለጫ ፡ በጀቱን ፡ ለማጽደቅ ፡ አላፈ-
 ነት ፡ የተሰጣቸው ፡ ባለሥልጣኖች ፡ የበጀቱን ፡ ግምት ፡ ሲመረምሩ ፡ የሚመለ-
 ከቱት ፡ ነው ።

የወታደር ፡ ደመወዝና ፡ አበል ፡ በዝርዝር ፡ መቅረብ ፡ ቢኖርበትም ፡ በበ-
 ጀት ፡ ለሲቪል ፡ ሠራተኞች ፡ እንደሚደረገው ፡ በበጀት ፡ አዋጁ ፡ ውስጥ ፡ በዝር-
 ዝር ፡ አይወጣም ።

የየክፍሉ ፡ በጀት ፡ ወጪው ፡ የሚከፈለው ፡ ከጠቅላላው ፡ ገቢ ፡ ሆነ ፡ ወይ-
 ም ፡ ከሌላ ፡ ሁሉንም ፡ ወጪ ፡ ማጠቃለል ፡ አለበት ። በዚህ ፡ መሠረት ፡ ወጪያ-
 ቸውን ፡ ከገቢያቸው ፡ እንዲከፍሉ ፡ እንደሚፈቀድላቸው ፡ ሆስፒታሎች ፡ የአ-
 ንድ ፡ ክፍል ፡ ወጪ ፡ የሚከፈለው ፡ ከውጭ ፡ እርዳታም ፡ ሆነ ፡ ከክፍሉ ፡ ገቢ ፡
 በክፍሉ ፡ በጀት ፡ መግባት ፡ አለበት ። በዚህ ፡ አይነት ፡ የትምህርት ፡ ሚኒስቴ-
 ርና ፡ የሕዝብ ፡ ጤና ፡ ጥበቃ ፡ ሚኒስቴር ፡ ከትምህርትና ፡ ከጤና ፡ ታክስ ፡ በሚ-
 ያገኙት ፡ ገንዘብ ፡ የሚከፍሉትን ፡ ወጪ ፡ በበጀታቸው ፡ ውስጥ ፡ ማስገባት ፡ አለ

11. ይህ ፡ በገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ የቀረበ ፡ ጊዜያዊ ፡ አመዳደብ ፡ ነው ።

ባቸው ።¹² ይህ ፡ እስፈላጊ ፡ የሆነው ፡ የበጀት ፡ ግምት ፡ ጠቅላላውን ፡ የወጪ ፡ ግምት ፡ ማሳየት ፡ ስላለበት ፡ ነው ። የተባሉት ፡ ገቢዎች ፡ በገቢ ፡ ግምት ፡ ውስጥ ፡ ይገኛሉ ።

በካፒታል ፡ ወጪ ፡ ውስጥ ፡ አዳዲስ ፡ ፕሮግራሞችን ፡ የሚመለከት ፡ የወጪ ፡ ግምት ፡ ከፕሮግራሞቹ ፡ ዝርዝር ፡ መግለጫ ፡ ጋር ፡ መቅረብ ፡ አለበት ። ይህ ፡ መግለጫ ፡ በበጀት ፡ ዘመኑ ፡ ውስጥ ፡ ሊደረግ ፡ የታሰበውን ፡ ወጪ ፡ እንዲያሳይ ፡ ያስፈልጋል ። ቀደም ፡ ብለው ፡ በተቋቋሙና ፡ በበጀት ፡ ዘመኑ ፡ ውስጥ ፡ ይፈጸማሉ ፡ ተብለው ፡ በማይጠበቁት ፡ ፕሮግራሞች ፡ ላይ ፡ የሚደረገውም ፡ ወጪ ፡ ከበጀት ፡ ግምቱ ፡ ጋር ፡ መቅረብ ፡ አለበት ።

የገቢ ፡ ግምት ።

ሚኒስቴሮች ፡ መደበኛና ፡ የካፒታል ፡ ወጪ ፡ ግምታቸውን ፡ በሚያዘጋጁበት ፡ ጊዜ ፡ የገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ የገቢ ፡ ግምትን ፡ ያዘጋጃል ። የገቢው ፡ ግምት ፡ ለማስተያየት ፡ ያህል ፡ ባለፉት ፡ ሁለት ፡ ዓመታት ፡ የተገኘውን ፡ ትክክለኛ ገቢ ፡ በተያዘው ፡ ዓመት ፡ ውስጥ ፡ ይገኛል ። ተብሎ ፡ የሚታሰበውን ፡ የገቢ ፡ ልክና ፡ የበጀት ፡ ዓመቱን ፡ ግምት ፡ ያሳያል ። የገቢው ፡ ግምት ፡ ሲዘጋጅ ፡ ያለፉት ፡ ዓመታትን ፡ የገቢ ፡ ልክ ፡ የታክስ ፡ ልክ ፡ በመለወጡ ፡ የሚከተለውን ፡ ውጤት ፡ የአዲስ ፡ ታክስ ፡ መጨመርንና ፡ ምህረት ፡ መደረጉን ፡ የታክስ ፡ አስተዳደር ፡ መሻሻልን ፡ የመሳሰሉ ፡ ጉዳዮችን ፡ ማስታወስ ፡ እስፈላጊ ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። ለጉምሩክ ፡ ቀረጥ ፡ ሲባል ፡ የውጪ ፡ አገር ፡ ንግድ ፡ ጠቅላላ ፡ አዝማሚያ ይጠናል ።

ቀጥተኛና ፡ ቀጥተኛ ፡ ያልሆነ ፡ ታክስና ፡ የጉምሩክ ፡ ቀረጥ ፡ ሦስቱን ፡ የመጀመሪያ ፡ መደበኛ ፡ የገቢ ፡ አርእስት ፡ ይይዛሉ ። በአራተኛና ፡ በአምስተኛ ፡ የገቢ ፡ አርእስት ፡ ስር የሚመደቡት ፡ ክፍርድ ፡ ቤቶችና ፡ ባለሎች የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ የሚገኙት ፡ ገቢዎች ፡ የሚገመቱትና ፡ የሚቀርቡት ፡ በተመሳሳይ መንገድና ፡ ፎርም ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ገቢ ፡ የሚያገኙት ፡ ሚኒስቴሮችና ፡ የመንግሥት ፡ ድርጅቶች ፡ የገቢ ፡ ግምታቸውን ፡ ከወጪ ፡ ግምታቸው ፡ ጋር ፡ እንዲያቀርቡ ፡ ይጠየቃሉ ።

ከመንግሥት ፡ ንብረትና ፡ መንግሥት ፡ ከሚያሠራበት ፡ ካፒታል ፡ (እንሸሽትሚንት) ፡ የሚገኘው ፡ ጁኛው ፡ መደበኛ ፡ የገቢ ፡ አርእስት ፡ የሚገመተው ፡ በዘመኑ ፡ የሥራ ፡ አመራር ፡ መሠረት ፡ ሲሆን ፡ በበጀት ፡ ዘመኑ ፡ ውስጥ ፡ ገቢውን ፡ ሲቀንሱ ፡ ወይም ፡ ሲጨምሩ ፡ የሚችሉ ፡ ነገሮች ፡ ይታሰቡባቸዋል ። ከኢንቨስትመንት ፡ የሚገኘውን ፡ ገቢ ፡ ለመገመት ፡ ከንግድ ፡ መዝገብ ፡ ሂሳቦች ፡ ብዙ ፡ መረጃዎች ፡ ለማግኘት ፡ ይቻላል ።

12. የጤና ፡ የትምህርት ፡ ታክሶች ፡ የወጡት ፡ በድንጋጌ ፡ ቀጥር ፡ ፱፮ ፡ ፲፱፻፶፩ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ አሰራ ፡ ስምንተኛ ፡ ዓመት ፡ ቀጥር ፡ ፲፬ ፡ እና ፡ በአዋጅ ፡ ቀጥር ፡ ፶፩ ፡ ፲፱፻፶፩ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ሰባተኛ ዓመት ፡ ቀጥር ፡ ፫ ፡ ነበር ። እነዚህ ፡ ታክሶች ፡ የሚቆጠሩት ፡ እንደ ፡ መደበኛ ፡ የመራት ፡ ግብር ፡ ክፍል ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ ከታክሶች ፡ የሚገኘው ፡ ገንዘብ ፡ የሚወጣው ፡ ለጤና ፡ ስት ፡ ምህርት ፡ ብቻ ፡ ነው ። ከጤና ፡ ታክስ ፡ የሚገኘው ፡ ገንዘብ ፡ የሚወጣበትን ፡ ምክንያት ፡ የሚወስነው ፡ ትእዛዝ ፡ ቀጥር ፡ ፳፮ ፡ ፲፱፻፶፪ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ አሥራ ፡ ዘጠነኛ ፡ ዓመት ፡ ቀጥር ፡ ፲፩ ፡ ሲሆን ፡ ከትምህርት ፡ ታክስ ፡ የሚገኘው ፡ ገንዘብ ፡ የሚወጣበትን ፡ ምክንያት ፡ የሚወስነው ፡ አዋጅ ፡ ቀጥር ፡ ፳፭ ፡ ነጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ፳ኛ ፡ ዓመት ፡ ቀጥር ፡ ፫ ፡ ነው ።

በመጨረሻም ፡ ከውጪ ፡ እገሮች ፡ የሚገኘው ፡ እርዳታ ፡ የሚደመረው ፡ ጠቅላላውን ፡ የመንግሥት ፡ መደበኛ ፡ ገቢ ፡ ለማወቅ ፡ እንዲመች ፡ ነው ።

የበጀት ፡ መቀነሳበር ።

ሚኒስቴሮችና ፡ የመንግሥት ፡ ድርጅቶች ፡ ሁሉ ፡ የበጀት ፡ ዝግጅታቸውን ፡ ፈጽመው ፡ የበጀቱን ፡ ግምት ፡ መስከረም ፡ ፳ ፡ ቀን ፡ ለገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ መላክ ፡ አለባቸው። ይህ ፡ ከየሚኒስቴሩና ፡ ከየመንግሥት ፡ ድርጅቱ ፡ የተላከው ፡ የበጀት ፡ ግምት ፡ አንድ ፡ ላይ ፡ ወደሚቀንሳበርበት ፡ ወደ ፡ ገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ የበጀት ፡ ማደራጃ ፡ ዲሬክሲዮን ፡ ይተላለፋል ።

የበጀት ፡ ማደራጃ ፡ ዲሬክሲዮን ፡ የቀረበው ፡ የበጀት ፡ ግምት ፡ የሚከተሉትን ፡ ተፈላጊ ፡ ነጥቦች ፡ መያዙን ፡ ማረጋገጥ ፡ አለበት ።

- የሚያስፈልጉ ፡ ሃሳቦች ፡ መኖራቸውን ፤
- ግምቱ ፡ ለመቀንሳበርና ፡ ለመጠናት ፡ ዝግጁ ፡ መሆኑን ፤
- የተሰጠው ፡ መግለጫ ፡ ለተጠየቀው ፡ የበጀት ፡ ግምት ፡ ቀጥታ ፡ ማስረጃ ፡ መሆኑንና ፡ የበጀት ፡ ጠቅላላ ፡ መግለጫ ፡ አለመሆኑን ።

በኋላ ፡ ችግር ፡ ከሚፈጥር ፤ በቂ ፡ ያልሆነውን ፡ የበጀት ፡ ግምት ፡ ሁሉ ፡ ለላከው ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ በዚህ ፡ ጊዜ ፡ መመለስ ፡ የተሻለ ፡ ይሆናል ። ነገር ፡ ግን ፡ ይህ ፡ የሚደረገው ፡ የሚከተሉት ፡ ሦስት ፡ ሁኔታዎች ፡ የተገኙ ፡ እንደሆነ ነው። — ፩ኛ ፡ የበጀቱ ፡ ግምት ፡ በጊዜ ፡ ቀርቦ ፡ እንደሆነ ፡ ፪ኛ/ የበጀት ፡ ማደራጃ ፡ ዲሬክሲዮን ፡ በየሚኒስቴሩና ፡ በየመንግሥት ፡ ድርጅቱ ፡ ከሚገኙ ፡ ለቀረቡት ፡ የበጀት ፡ ግምቶች ፡ አላፊ ፡ ከሆኑ ፡ ባለሥልጣኖች ፡ ጋር ፡ የተጨበጠ ፡ ግንኙነት ፡ ያለው ፡ እንደሆነና ፤ ፫ኛ/ የዲሬክሲዮኑ ፡ ባለሥልጣኖች ፤ ሚኒስቴሮችንና ፡ የመንግሥት ፡ ድርጅቶችን ፡ በቅርብ ፡ ያውቋቸው ፡ እንደሆነ ፡ ነው ። የመጀመሪያው ፡ ሁኔታ ፡ ማለት ፡ የበጀቱን ፡ ግምት ፡ በጊዜ ፡ ማቅረብ ፡ ለመፈጸም ፡ ጭራሽ ፡ የሚቻል ፡ አይመስልም ፤ የሚከተሉት ፡ ሁለቱ ፡ ሁኔታዎች ፡ አሁን ፡ ባለው የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤቶች ፡ ድርጅት ፡ የተነሳ ፡ ሊፈጸሙ ፡ አልቻሉም ። 13

የበጀት ፡ ማደራጃው ፡ ዲሬክሲዮን ፡ የአለፈውን ፡ ዘመን ፡ አሁን ፡ የሚሠራበትንና ፡ ለመጨረሻው ፡ የበጀት ፡ ዘመን ፡ የቀረበውን ፡ ወጪ ፡ ከየሚኒስቴሩና ፡ ከየመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤቱ ፡ በተገኘው ፡ የበጀት ፡ ግምት ፡ መሠረት ፡ በሠንጠረዥ ፡ ውስጥ ፡ አስገብቶ ፡ ያስተያያል ። በገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ውስጥ ፡ የሚደረገው ፡ የበጀት ፡ ዝግጅት ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ሲፈጸም ፡ የገንዘብ ፡ ሚኒስትሩ ፡ ለሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ የሚያቀርበው ፡ ግምትም ፡ በሠንጠረዥ ፡ ውስጥ ፡ ይመለከታል ።

የመጀመሪያው ፡ የበጀት ፡ ረቂቅ ።

የገንዘብ ፡ ሚኒስቴሩ ፡ በሠንጠረዥቹ ፡ መሠረት ፡ የመጀመሪያውን ፡ የበጀት ፡ ረቂቅ ፡ የማዘጋጀቱን ፡ ተግባር ፡ ለአንድ ፡ የበጀት ፡ ኮሚቴ ፡ ሰጥቷል ።

13. በበጀት ፡ ዲሬክሲዮን ፡ ውስጥ ፡ የበጀቱን ፡ ሂሳቦች ፡ ከፋፍሎ ፡ ለያንዳንዱ ፡ ክፍል ፡ እንዳንድ ፡ ተቆጣጣሪ ፡ መመደብ ፡ ጥሩ ፡ ዘዴ ፡ ይመስላል ። እያንዳንዱ ፡ ተቆጣጣሪ ፡ በክፍሉ ፡ ውስጥ ፡ የተመደቡትን ፡ ሚኒስቴሮችና ፡ መ/ቤቶች ፡ በቅርብ ፡ ለመከታተል ፡ ከመቻሉም ፡ በላይ ፡ በመጀመሪያ ፡ በመ/ቤቶች ፡ ከሚዘጋጁት ፡ ሂሳቦችና ፡ በመጨረሻ ፡ ከሚደረገው ፡ የበጀት ፡ መቀንሳበር ፡ በስተቀር ፡ ለበጀት ፡ ጭጥሮች ፡ ዝግጅት ፡ ሃላፊ ፡ ይሆናል ።

ኮሚቴው ፡ የሚመራው ፡ የበጀት ፡ ማደራጃ ፡ ዲሬክቲቦን ፡ ኃላፊ ፡ በሆነው ፡ ረዳት ፡ ሚኒስትር ፡ ሆኖ ፡ የፕላኒንግ ፡ ቦርድን ፡ በገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ የክሬዲትና ፡ የፊናንስ ፡ ዲሬክቲቦንን ፡ እንዲሁም ፡ የበጀት ፡ ማደራጃ ፡ ዲሬክቲቦንን ፡ የሚወክሉ ፡ ችግሮችና ፡ የፊናንስ ፡ የኤኮኖሚና ፡ የዋጋ ፡ ግምት ፡ አዋቂዎች ፡ ይገኙበታል ።

ኮሚቴው ፡ የወጪ ፡ ግምቱን ፡ ሲያጠና ፡ ከሚመለከታቸው ፡ ነጥቦች ፡ አንዳንዶቹ ፡ የሚከተሉት ፡ ናቸው ፡-

- ፩ ፡ የበጀት ፡ ግምት ፡ ከገንዘብ ፡ ሚኒስትሩ ፡ በተላከው ፡ መምሪያ ፡ መሠረት ፡ መዘጋጀቱን ፤
- ፪ ፡ የበጀት ፡ ግምት ፡ የገቢውን ፡ ጣራ ፡ መጠበቁን ፤
- ፫ ፡ በጀት ፡ መጠኑን ፡ እንዳይዘልና ፡ የማይሠራበትን ፡ ወጪ ፡ እንዳይዝ ፤
- ፬ ፡ የወጪው ፡ ግምት ፡ መሠረት ፡ የሆነው ፡ ፕላን ፡ ስሥራ ፡ ላይ ፡ ለማዋል ፡ መቻሉን ፡ (ለምሳሌ ፡ የአስተማሪዎች ፡ ቁጥር ፡ እንዲያደግ ፡ የቀረበው ፡ ሃሳብ ፡ አስተማሪዎቹ ፡ የሚመለመሉላቸው ፡ ትምህርት ፡ ቤቶች ፡ ባይሠሩ ፡ እንኳን ፡ ተገቢ ፡ መሆኑን) ፤
- ፭ ፡ በብሔራዊው ፡ መምሪያ ፡ (ፖሊሲ) ረገድ ፡ ለእያንዳንዱ ፡ ሚኒስቴር ፡ ፕሮግራሞች ፡ የሚሰጠውን ፡ የቅደም ፡ ተከተል ፡ ደረጃ ፤
- ፮ ፡ የቀረበው ፡ የካፒታል ፡ ወጪ ፡ ግምት ፡ ከመንግሥቱ ፡ የልማት ፡ መምሪያ ፡ (ፖሊሲ) ጋር ፡ ተስማሚ ፡ መሆኑን ።

ኮሚቴው ፡ የአቅራቢው ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ወኪሎች ፡ ቀርበው ፡ ተጨማሪ ፡ ማብራሪያ ፡ እንዲሰጡ ፡ ሊጠይቅ ፡ ይችላል ። የኮሚቴው ፡ ውይይት ፡ የተሰጡትን ፡ አስተያየቶች ፡ በሰፊው ፡ በመጥቀስ ፡ በዝርዝር ፡ ይጻፋል ።

የገንዘብ ፡ ሚኒስትሩ ፡ አላብ ።

የበጀት ፡ ኮሚቴው ፡ አስተያየት ፡ ለገንዘብ ፡ ሚኒስትሩ ፡ ሲቀርብ ፡ የበጀቱን ፡ ረቂቅ ፡ የሚመለከት ፡ የመጨረሻ ፡ ውሳኔ ፡ ይሰጥበታል ። ይህ ፡ ረቂቅ ፡ የኤኮኖሚና ፡ የፊናንስ ፡ ጉዳዮችን ፡ ከሚመለከተው ፡ ኮሚቴ ፡ አስተያየት ፡ ጋር ፡ ከታህሣሥ ፡ ፱ ፡ ቀን ፡ በፊት ፡ ለሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ይተላለፋል።

የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ በጀቱን ፡ ስለማጥናቱ

የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ በጀቱን ፡ በጠቅላላ ፡ ሁኔታ ፡ ከተነጋገረ በት ፡ በኋላ ፡ ለዝርዝር ፡ ጥናት ፡ ወደ ፡ በጀት ፡ ኮሚቴው ፡ ያስተላልፋል ። ኮሚቴው ፡ በሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ የሚመረጡ ፡ ሰዓት ፡ አባሎች ፡ ይገኙበታል።¹⁴ ይህ ፡ ኮሚቴ ፡ የበጀት ፡ ግምቱን ፡ ጉዳይ ፡ የሚመለከታቸው ፡ ሚኒስትሮች ፡ በሚያቀርቡት ፡ ጽሑፎችና ፡ እንዲያቀርቡ ፡ የተጠየቁት ፡ የየሚኒስትሩ ወኪሎች ፡ በሚሠጡት ፡ ማብራሪያ ፡ መሠረት ፡ ያጠናል ። የገንዘብ ፡ ሚኒስትሩ ፡ እራሱ ፡ ከመገኘቱም ፡ በላይ ፡ እነዚህ ፡ ማብራሪያዎች ፡ በሚሰጡበት ፡ ጊዜ ፡

14. እንዳንዶቹ ፡ የኮሚቴው ፡ አባሎች ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ አባሎች ፡ አይደሉም ።

ሁሉ ፡ በኮሚቴው ፡ ላይ ፡ በሚኒስቴሩ ፡ የበጀት ፡ ማደራጃ ፡ ዲሬክሲዮን ፡ እላ ፡ ፊ ፡ ይወከላል ።

ከጥናቱ ፡ በኋላ ፡ የበጀት ፡ ግምቱ ፡ ከኮሚቴው ፡ አስተያየትና ፡ ማሻሻያ ምች ፡ ጋር ፡ ተያይዞ ፡ ለሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ይቀርባል ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ለፓርላማ ፡ ስለሚቀርበው ፡ የበጀት ፡ ሕግ ፡ ረቂቅ የመጨረሻ ፡ ውሳኔ ፡ ይሰጣል ።

የገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ የበጀት ፡ ማደራጃ ፡ ዲሬክሲዮን ፡ በሚኒስቴሩ ፡ የተ ዘጋጀውን ፡ የመጀመሪያ ፡ ረቂቅ ፡ ከሚኒስቴሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ማሻሻያዎች ፡ ጋር ፡ ማስተካከል ፡ አለበት ። የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ውሳኔዎች ፡ ለበ ጀት ፡ ማደራጃው ፡ ዲሬክሲዮንና ፡ ጉዳዩ ፡ ለሚመለከታቸው ፡ ሚኒስቴሮች ፡ በአስቸኳይ ፡ መላክ ፡ አለባቸው ። ውሳኔዎቹ ፡ ከተለዩ ፡ የበጀቱ ፡ ክፍሎች ፡ ወይም ፡ ንዑስ ፡ ክፍሎች ፡ ጋር ፡ እንዲዛመዱና ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ የሚፈልጋቸውን ፡ ለውጦች ፡ እጥር ፡ ምጥን ፡ ባለ ፡ ሁኔታ ፡ እንዲገልጹ ፡ ያስፈ ልጋል ። ይህ ፡ የሚደረገው ፡ ለውጦቹ ፡ ከበጀቱ ፡ ውስጥ ፡ መግባት ፡ ያለባቸው ፡ ጊዜ ፡ ዘግባት ፡ ያለ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ በተጨማሪም ፡ በበጀቱ ፡ ውስጥ ባሉት ፡ አዛማጅ ፡ ሕረጎች ፡ መወሳሰብ ፡ ምክንያት ፡ አነስተኛው ፡ ለውጥ ፡ እንኳን ፡ የበጀቱን ፡ ግምት ፡ ስለሚያቃውስ ፡ ነው ።

ፓርላማው ፡ በጀቱን ፡ ስለማጥናቱ።

የፓርላማው ፡ ተግባር ።

በተሻሻለው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፩፻፲፩ ፡ መሠረት ፡ የበጀት ፡ ግምቱ ፡ ከመጋቢት ፡ ፲፩ ፡ ቀን ፡ በፊት ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ይቀርባል ። ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ሲያጸድቀው ፡ በጠቅላይ ፡ ሚኒስትሩ ፡ አማካይነት ፡ ለፓርላማው ፡ ይቀርባል ።

የሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፻፲፩ ፡ “ማናቸውም ፡ የመንግሥት ፡ ገቢ ፡ ገንዘብ ፡ በሕግ ፡ እንደተፈቀደው ፡ ካልሆነ ፡ በቅር ፡ ወጪ ፡ አይሆንም ፤” ይላል ተከታዮቹ ፡ አንቀጾች ፡ ደግሞ ፡ “ሕግ” የሚለው ፡ ቃል ፡ “ፓርላማ ፡ ያወጣው ፡ ሕግ” መሆኑን ፡ ያመለክታሉ ። ይህ ፡ ለፓርላማ ፡ የተሰጠው ፡ በጀትን ፡ የመቆ ጣጠር ፡ ጠቅላላ ፡ ሥልጣን ፡ በሁለት ፡ መንገድ ፡ የተወሰነ ፡ ነው ። አንደኛ ፤ በአንቀጽ ፡ ፻፲፮ ፡ መሠረት ፡ ፓርላማው ፡ ከቀረበለት ፡ ረቂቅ ፡ በጀት ፡ ውስጥ ፡ ከተጠቀሰው ፡ ወጪ ፡ በላይ ፡ ለመፍቀድ ፡ አይችልም ። ሲሆንም ፡ ፓርላማው ፡ ለአንድ ፡ ንዑስ ፡ አርእስት ፡ ዝርዝር ፡ የተመደበውን ፡ ወጪ ፡ ከመጨመር ፡ አይ ታገድም ። ነገር ፡ ግን ፡ የበጀቱ ፡ ሚዛን ፡ እንዲጠበቅ ፡ ለአንድ ፡ ንዑስ ፡ አርእ ስት ፡ ዝርዝር ፡ የተመደበው ፡ ወጪ ፡ ሲጨመር ፡ በበጀቱ ፡ ውስጥ ፡ ለሌላ ፡ ጉዳይ ፡ የተመደበው ፡ ወጪ ፡ መቀነስ ፡ አለበት ።

ሁለተኛው ፡ ወሰን ፡ የሚፈጠረው ፡ ሕገ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፻፲፯ንና ፡ አንቀጽ ፡ ፳፰ን ፡ በማጣመር ፡ ነው ። በመጀመሪያው ፡ አንቀጽ ፡ መሠረት ፡ አንድ ፡ በጀት ፡ በአዲሱ ፡ የበጀት ፡ ግመት ፡ መጀመሪያ ፡ ላይ ፡ ካልወጣ ፡ የአለ

ፈው : ዘመን : በጀት : በሥራ : ላይ : ይውላል ።¹⁵ በሁለተኛው : እንቀጽ : መሠረት : አንድ : በፓርላማ : ያለፈ : ውሳኔ : (ያመት : በጀት : ጭምር) ሕግ ሆኖ : ከመውጣቱ : በፊት : በንጉሠ : ነገሥቱ : መጽደቅ : አለበት ። ሁለቱ : እንቀጾች : ሲጣመሩ : መንግሥቱ : ላልተወሰነ : ጊዜ : ያለፓርላማ : የበጀት : ቁጥጥር : ሲካሄድ : መቻሉን : ያመለክታሉ ። ንጉሠ : ነገሥቱ : ፓርላማው : ያሳለፈውን : ውሳኔ : ካላጸደቀው : ባለፈው : የበጀት : ዘመን : የወጣው : የበጀት : አዋጅ : ለመንግሥት : ወጪዎች : ሁሉ : ሕጋዊ : መሠረት : ሊሆን : ይችላል ። ነገር : ግን : በአሁኑ ጊዜ : የመንግሥት : ፍላጎቶች : መብዛት : ይህ ንጉሥ : ሁለተኛውን : የሕግ : ወሰን : ክብደት : አይሰጠውም ።¹⁶

የበጀት : ሥነ : ሥርዓት : በፓርላማ :

ለፓርላማ : የሚቀርበው : ረቂቅ : ስለእያንዳንዱ : ንዑስ : አርእስት : ንዑስ : አርእስት : ከሌለም : ስለእያንዳንዱ : የተራ : ወጪ : አርእስት : የተጻፉትን : መግለጫዎች : ይጨምራል ። መግለጫዎቹ : የሚሰጡት : የሚከተሉትን : ነው።

፩፤ ለደመወዝ : (የሲቪል : ደመወዝ : የሲቪልና : የመኪና : አበል : የወታደርና : የፖሊስ : ደመወዝና : አበል) : የሥራ : ቦታዎች : ቀጥጥር ፤ የደመወዝ : መጠን : ለእያንዳንዱ : የሥራ : ቡድን : የሚደረገው : የወር : ወጪ : ድምርና : የዓመቱ : ወጪ : ድምር : ለሚከተሉት : ሦስት : ቡድኖች : የአስተዳደር : ሠራተኞች : የቴክኒክና : የሙያ : ሠራተኞችና : የውጪ : ዜግነት : ያላቸው : ሠራተኞች ፤

፪፤ በቀሩት : የተራ : ወጪዎች : ንዑስ : አርእስት : ዝርዝሮች : (ተሽከርካሪዎች : መሣሪያዎችና : በየጊዜው : የሚቀርቡ : ዕቃዎች : ሌሎች : ወጪዎች) : ለእያንዳንዱ : ንዑስ : የወጪ : ክፍል : የተመደበው : ጠቅላላ : ድምር : ይገለጻል (“መሣሪያዎች” በሚለው : ሥር : ፲፩ : የሚደርሱ : ንዑስ : ክፍሎች : ሲኖሩ : “ሌሎች : ወጪዎች” በሚለው : ደግሞ : ፲፱ : የሚደርሱ : ንዑስ : ክፍሎች : አሉ) ።

በአንቀጽ : ፳፮ : መሠረት : “ማንኛውም : የወጪ : በጀት : ጭማሪ : ጉዳይ : በቀደምት : ለሕግ : መምሪያው : ምክር : ቤት : መቅረብ : ያለበት ከመሆኑ : በስተቀር : ፓርላማው : ይህን : ረቂቅ : የሚመክርበት : ልክ :

15. ይህ : ድንጋጌ : የፓርላማውን ሥልጣን : ባንድ : በኩል : ያጠነከረው : ይሆናል ። ንጉሠ : ነገሥቱ : “አጣካሪዎች : ባልተሰበሰቡበት : ጊዜ : የሚያስቸኩል : ጉዳይ : የተገኘ : እንደ : ሆነ” ለፓርላማው : ሕግ : ለግውጣት : ያልተወሰነ : ሥልጣን : አለው ። የተሻሻለው : ሕግ : መንግሥት : ቀጥጥር : ፺፪ : በበጀት : ሕግ : በኩል : አንቀጽ : ፺፲፮ : ግንኛውንም : ሌላ : “አስቸኳይ” ሥነ : ሥርዓት : ስለማይጨምር : አንቀጽ : ፺፪ : ለዚህ : ጉዳይ : አግባብ : የለውም : ግለት : አከራካሪ : ነው ።

16. ይህ : አስተያየት : አለ : ብሎ : ለመከራከር : በሚቻለው : በአንድ : ሌላ : የሕግ : ወሰን : ላይ : ተፈጻሚነት ሊኖረው ይችላል። ይህም : ፓርላማው : የበጀት : ግውጣት : ሥልጣኑን : በሥራ : ላይ : ከግጥሉ : በፊት : ረቂቅ : በጀትን : ለሚኒስትሮች : ምክር : ቤት : ግቅረብ : አስፈላጊ : መሆኑ : ነው ።

እንደሌላው ፡ ሕግ ፡ ነው ። 17 የሚቀርበው ፡ በጀት ፡ ከአለፈው ፡ ዘመን ፡ በጀት ፡ የበለጠ ፡ ስለሚሆን ፡ በቀደምት ፡ ለሕግ ፡ መምሪያው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ማቅረብ ፡ የተለመደ ፡ ሆኗል ።

የሕግ ፡ መምሪያው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ የበጀትን ፡ ረቂቅ ፡ የሚመረምር ፡ እንደ ፡ ቀደሚ ፡ የበጀት ፡ ኮሚቴ ፡ አለው ። ኮሚቴው ፡ የአስተዳደሩን ፡ ክፍል ፡ የሚወክሉ ፡ የሚያቀርቡትን ፡ የበጀት ፡ አቤቱታ ፡ ይሰማል ። አሁን ፡ እንደሚደረገው ፡ አቤቱታው ፡ በሚሰማበት ፡ ጊዜ ፡ በኮሚቴው ፡ ስብሰባ ፡ ላይ ፡ የሚገኘው ፡ የገንዘብ ፡ ሚኒስቴሩ ፡ ወኪል ፡ ብቻ ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ የሌሎች ፡ ሚኒስትሮችና ፡ ድርጅቶች ፡ አባሎችም ፡ አስፈላጊ ፡ ሆኖ ፡ በሚገኝበት ፡ ጊዜ ፡ በኮሚቴው ፡ ስብሰባ ፡ ላይ ፡ ተገኝተው ፡ የበጀት ፡ ግምታቸውን ፡ የሚደግፍ ፡ ማብራሪያ ፡ ቢሰጡ ፡ የተሻለ ፡ ነው ።

የበጀት ፡ ኮሚቴው ፡ መግለጫውን ፡ ለሕግ ፡ መምሪያው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ሲያቀርብ ፡ ድምጽ ፡ የሚሰጠው ፡ በሕግ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፻፲፮ ፡ መሠረት ፡ በያንዳንዱ ፡ አንቀጽ ፡ ላይ ፡ ነው ። በጠቅላይ ፡ ሚኒስቴር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ሚኒስትር ፡ ደ-ኤታ ፡ የሆነው ፡ ሰው ፡ በሕግ ፡ መምሪያው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ላይ ፡ እየተገኘ ፡ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ያቀረበውን ፡ ግምት ፡ የሚመለከቱ ፡ ጥያቄዎችን ፡ ይመልሳል ። በጀት ፡ መጽደቅ ፡ ያለበት ፡ በድምጽ ፡ ብልጫ ፡ ነው ። 18 ነገር ፡ ግን ፡ ምልዓተ ፡ ጉባኤ ፡ ሳይኖር ፡ ድምጽ ፡ አይሰጥም። 19

በጀትን የሕግ ፡ መምሪያው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ከተቀበለው ፡ በኋላ ፡ በክፍሉ ፡ ፕሬዚዳንት ፡ በኩል ፡ ለሕግ ፡ መወሰኛው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ይተላለፋል ። የሕግ ፡ መወሰኛው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ በጀትን ፡ በሚያጠናበት ፡ ጊዜ ፡ የሚከተለው ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ከሕግ ፡ መምሪያው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ጋር ፡ ይመሳሰላል ። የሕግ ፡ መወሰኛው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ በጀትን ፡ አጥንቶ ፡ ራፖርት ፡ የሚያቀርብለት ፡ ኮሚቴ ፡ ይመርጣል ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ የድምጽ ፡ መስጠቱ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ በሕግ ፡ መምሪያው ፡ የድምጽ ፡ አሰጣጥ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ መሠረት ፡ ይፈጸማል ።

በጀትን ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ማቅረብ ፡ የሁለቱ ፡ ምክር ቤቶች ፡ አለመስማማት።

የሕግ ፡ መምሪያው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ያሳለፈውን ፡ የሕግ ፡ አሳብ ፡ የሕግ ፡ መወሰኛው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ በሁለት ፡ ወር ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ ሳያሻሽል ፡ የተቀበለው ፡ እንደሆነ ፡ በጠቅላይ ፡ ሚኒስትሩ ፡ አማካይነት ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ቀርቦ ፡ ሲፈቀድ ፡ ሕግ ፡ ሆኖ ፡ ይወጣል ። ወይም ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ በሕግ ፡ አሳቡ ፡ ላይ ያለውን ፡ አስተያየት ፡ ወይም ፡ አዲስ ፡ የሕግ ፡ አሳብ ፡ ጨምሮ ፡ ወደ ፡ ምክር ፡ ቤቶች ፡ መልሶ ፡ ይልከዋል ። 20 ይህ ፡ የመጨረሻው ፡ ሥልጣን ፡ ግን ፡ እምብዛም ፡ ከሥራ ፡ ላይ ፡ አልዋለም ።

17. ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የፓርላማ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ ማብራሪያ ፡ ለማገኘት ፡ በኬ ፡ ረደን ፡ የተጻፈውን ፡ ዘ ፡ ሱው ፡ ሜኪንግ ፡ ፕሮሰስ ፡ ኢን ፡ ኢትዮፒያ ፡ (አዲስ ፡ አበባ ፡ ፲፱፻፷፮ ፡ ፡ ፡ ፡) የተባለውን ፡ ጽሑፍ ፡ ይመለከታል ።
 18. የተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፳፮ ።
 19. የተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፳፱ ።
 20. የተሻሻለው ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፳፭ ።

ነገር ፡ ግን ፡ ሁለቱ ፡ ምክር ፡ ቤቶች ፡ የማይሰማሙበት ፡ ጊዜ ፡ ሊኖር ፡ ይችላል። የምክር፡ቤቶቹ፡የአሳብ ፡ ግጭት ፡ ከሚከተሉት ፡ ሦስት ፡ ሁናቴዎች ፡ የአንዱን ፡ መልክ ፡ ይይዛል ። አንደኛው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ በተቀበለው ፡ የበጀት ፡ አሳብ ፡ ላይ ፡ ሁለተኛው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ በተባለው ፡ ሁለት ፡ ወር ፡ ውስጥ ፡ ምንም ፡ ውሳኔ ፡ ሳያደርግ ፡ ይቀር ፡ ይሆናል ፤ ምናልባት ፡ ሁለተኛው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ የበጀት ፡ አሳብን ፡ አሻሽሎ ፡ ይቀበላል ፤ ወይም ፡ አሳብን ፡ ሳይቀበለው ፡ ይቀራል ። የሁለቱን ፡ ምክር ፡ ቤቶች ፡ በሕግ ፡ አወጣጥ ፡ ላይ ፡ አለመሰማማት ፡ የሚመለከቱ ፡ የሕግ ፡ መንግሥት ፡ ድንጋጌዎች ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተዘረዘሩት ፡ ሁኔታዎች ፡ ላይ ፡ ይፈጸማሉ ።

ሁለተኛው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ በሁለት ፡ ወር ፡ ውስጥ ፡ በበጀት ፡ አሳብ ፡ ላይ ፡ ውሳኔ ፡ ካልሰጠ ፡ ሁለቱ ፡ ምክር ፡ ቤቶች ፡ በአንቀጽ ፡ ፹፱ ፡ መሠረት፣ባንድ፣ላይ ይሰበሰባሉ። ሁለቱ ፡ ምክር ፡ ቤቶች ፡ ባንድ ፡ ላይ ፡ በሚያደርጉት ፡ ሰብሰባ ፡ በሠላሳ ፡ ቀን ፡ ውስጥ ፡ አሳብን ፡ የተቀበሉት ፡ እንደሆነ ፡ እያንዳንዱ ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ብቻውን ፡ እንደተቀበለው ፡ ተቆጥሮ ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ይላካል ።

የአንቀጽ ፡ ፺፫ ፡ አንቀጽ ፡ ፺፩ ፡ ድንጋጌዎች ፡ በቀሩት ፡ ሁለት ፡ ጉዳዮች ፡ ላይ ፡ ይፈጸማሉ ። በአንቀጽ ፡ ፹፱ ፡ ውስጥ ፡ የተጻፈው ፡ የአንድነት ፡ ስብሰባ ፡ የሕግ ፡ አሳብን ፡ ያልተቀበለው ፡ እንደሆነ ፡ አንቀጽ ፡ ፺፩ ፡ ተፈጻሚ ፡ ይሆናል።

አንቀጽ ፡ ፺ ።

“አንደኛው ፡ ምክር፡ቤት ፡ የተቀበለውን ፡ የሕግ ፡ አሳብ ፡ ሁለተኛው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተነገረው ፡ በሁለት ፡ ወር ፡ ውስጥ ፡ አሻሽሎ ፡ የተቀበለው ፡ እንደሆነ ፡ የተባለው ፡ የሕግ ፡ አሳብ ፡ እንደገና ፡ አስተያየት ፡ እንዲደረግበት ፡ ለመጀመሪያው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ተመልሶ ፡ ይላካል ። አስተያየት ፡ እንዲደረግበት ፡ የተመለሰለትን ፡ አሳብ ፡ የመጀመሪያው ፡ ምክር ክር ፡ ቤት ፡ በሠላሳ ፡ ቀን ፡ ውስጥ ፡ ከነማሻሻያዎቹ ፡ የተቀበለው ፡ እንደሆነ ፡ ፹፰ኛው ፡ አንቀጽ ፡ በሚፈቅደው ፡ መሠረት ፡ እንዲሠራበት ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ይላካል ። የመጀመሪያው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ በሠላሳ ፡ ቀን ፡ ውስጥ ፡ እነዚህን ፡ ማሻሻያዎች ፡ ያልተቀበላቸው ፡ እንደሆነ ፡ በዚህ ፡ አሳብ ፡ ለመነጋገር ፡ ምክር፡ቤቶቹ፣ባንድ ፡ ላይ ፡ ስብሰባ ፡ ያደርጋሉ ። ምክር ፡ ቤቶቹ ፡ ባንድ ፡ ላይ ፡ ባደረጉት ፡ ስብሰባ ፡ ተሻሽሎም ፡ ሆነ ፡ ሳይሻሻል ፡ በሠላሳ ፡ ቀን ፡ ውስጥ ፡ በአሳቡ ፡ የተሰማሙበት ፡ እንደሆነ ፡ በ፹፰ኛው ፡ አንቀጽ ፡ በሚፈቅደው ፡ መሠረት ፡ እንዲሠራበት ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ይላካል ።”

አንቀጽ ፡ ፺፩ ።

“በአንቀጽ ፡ ፹፰፣እንደተመለከተው ፡ አንደኛው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ የተቀበለውን ፡ የሕግ ፡ አሳብ ፡ ሁለተኛው ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ከተላለፈለት ፡ ቀን ፡ ጀምሮ ፡ በሁለት ፡ ወር ፡ ውስጥ ፡ ያልተቀበለው ፡ አንድ ፡ ሆነ ፡ ወይም ፡ በአንቀጽ ፡ ፹፱ና ፡ ፺ ፡ መሠረት ፡ ሁለቱም ፡ ምክር ፡ ቤቶች ፡ ባንድ ፡ ላይ ፡ ተሰብስበው ፡ ንግግር ፡ ካደረጉበት ፡ በኋላ ፡ ተሻሽሎም ፡ ሆነ ፡ ሳይሻሻል ፡ በሕጉ ፡ አሳብ ፡ ሳይሰማሙበት ፡ የቀሩ ፡ እንደሆነ ፡ የፓርላሜንቱ ፡ የሁለቱም ፡ ምክር ፡ ቤቶች ፡ ፕሬዚዳንቶች ፡ የነገሩን ፡ ሁኔታ ፡ የሚያሳይ ፡ ሙሉ

ራፖር : በጠቅላይ : ሚኒስቴሩ : በኩል : ለንጉሠ : ነገሥቱ : በፍጥነት : ይልካሉ : ንጉሠ : ነገሥቱም : አስፈላጊ : መስሎ : ሲታየው : ራፖሩን : መልሶ : ከአስተያየቱ : ጋር : ለሁለቱም : ምክር : ቤቶች : ይልከዋል ፤ ወይም : በዚህ : ጉዳይ : አንድ : የሕግ : አሳብ : እንዲቀርብ : ለምክር : ቤቶች : እንዲተላለፍላቸው : ይደረጋል ።”

የበጀት : አከፋፈልና : ቍጥጥር ።

በጀት : ጸድቆ : እንደወጣ : የገንዘብ : ሚኒስቴር : ዝርዝር : በጀቱን : ጉዳይ : ለሚመለከታቸው : ሚኒስቴሮችና : መሥሪያ : ቤቶች : ያስተላልፋል ። በዚህ : ጊዜ : በጀታቸውን : በአርእስት : ወይም : በወጪ : ዝርዝር : እንደገና፡ለማደላደል : የሚፈልጉ : ሚኒስቴሮች : ወይም : ድርጅቶች : በበጀት : አዋጅ : እንደተደነገገው : ከገንዘብ : ሚኒስቴር : ማስፈቀድ : አለባቸው ።²¹ በአሠራር : ልማድ : ይህን : ፈቃድ : የሚሰጠው : የሚኒስቴሩ : የበጀት : ማደራጃ : ዲሬክሲዮን : ነው ።

የበጀት : ዝርዝር : በተጨማሪ : የበጀቱን : ቍጥጥር : ለሚያካሂደው : ለበጀት : ክፍያ : ዲሬክሲዮን : ይላካል ።

የበጀት : አመዳደብ ።

የበጀት : ቍጥጥሩ : እንደሚከተለው : ሊጠቃለል : ይችላል ።

፩ ፣ የበጀት : ክፍያው : ዲሬክሲዮን : የያንዳንዱን : ንዑስ : አርእስት : ሂሳብ : ይመዘግባል ።

፪ ፣ የጠቅላይ : ግዛት : ሂሳብ : የሚያዘው : በጠቅላይ : ግዛቱ : በሚገኘው : በጅሮንድ : ጽሕፈት : ቤት : ነው ። ዝርዝሩ : የሚላከው : ግን : ከበጀት : ማደራጃው : ዲሬክሲዮን : ነው ። በዚህ : መሠረት : የጠቅላይ : ግዛት : ወጪዎችን : የመቆጣጠር : ሥልጣን : ለበጅሮንዶቹ : ተሰጥቷል : ማለት : ነው ።

፫ ፣ ከጠቅላይ : ግዛት : ወጪዎች : ሌላ : የበጀት : መደብ : ጥያቄ : የሚቀርበው : ለበጀት : ክፍያ : ዲሬክሲዮን : ነው ። የበጀት : መደብ : የተፈቀደ : የበጀት : ወጪ : አንድ : ክፍል : ሲሆን : ዲሬክሲዮኑ : ለክፈል : ዓመት : (አብዛኛውን : ጊዜ : ለአንድ : ወር) ለመደበኛ : ወጪው : ወይም : ከጊዜ : ወደ : ጊዜ : ለሚደረጉ : ከበድ : ያሉ : ወጪዎችን : ለሚጠይቁ : የፅቃ : ግዢና : የካፒታል : ወጪ : የሚያስፈልገው : ሂሳብ : ነው ። የሂሳቡ : መመደብ : የገንዘብን : መክፈል : አያሳይም ። እንደዚህ : ያለው : አሠራር : ከጥሬ : ገንዘብ : መመደብ : ጋር : የተያያዘ : ሆኖ : በመሥሪያ : ቤቱ : የወር : የገንዘብ : ሁኔታ : መግለጫ : ውስጥ : በቀደም : እንደተከፈለ : ገንዘብ : ተቆጥሮ : ይገባል ።

21. የበጀት : አዋጆች : የወጡት : በቅርብ : ጊዜ : ስለሆነ : የዚህ : ሥልጣን : መሠረት : ከዚህ : በላይ : በገጽ : 354 : የተጠቀሰው : አንቀጽ : ፩ : ነው ።

፱ ፤ የመደብ ፡ መጠየቂያው ፡ ከተመዘገበው ፡ የበጀት ፡ ሂሳብ ፡ ጋር ፡ ሲመሳከር ፡ ደመወዝ ፡ መክፈያው ፡ ካለፈው ፡ ወር ፡ የክፍያ ፡ ደረሰኝ ፡ ጋር ፡ ይመሳከራል ። በተጨማሪም ፡ የሚከተሉት ፡ ነጥቦች ፡ መፈጸማቸውን ፡ ማረጋገጥ ፡ ያስፈልጋል ።

- ፈራሚው ፡ ባለሥልጣን ፡ ከተሰጠው ፡ ሥልጣን ፡ አለማለቱ ፤
- የተጠየቁት ፡ ወጪዎች ፡ በበጀቱ ፡ አርእስቶች ፡ ውስጥ ፡ መመልከታቸውን ፤
- የተጠየቀው ፡ ሂሳብ ፡ በተፈቀደው ፡ በጀት ፡ ውስጥ ፡ መመልከቱንና ፡ የመሥሪያ ፡ ቤቱ ፡ ድምር ፡ ከበጀት ፡ ማደራጃው ፡ ዲሬክሲዮን ፡ ጋር ፡ መመሳሰሉን ፤
- የደመወዝ ፡ መክፈያው ፡ በዓመቱ ፡ መጀመሪያ ፡ በተዘጋጀው ፡ ወይም ፡ ከዚህ ፡ ወዲህ ፡ በተፈቀደው ፡ የደመወዝ ፡ ዝርዝር ፡ መሠረት ፡ መሆኑን ።

፳ ፤ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ የገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ በሌላ ፡ የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ስም ፡ ለፎኛ ፡ ወገን ፡ ይከፍላል ። ይህ ፡ ወጪ ፡ በተባለው ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ እንደተከፈለውጠጠው ተቆጥሮ፡ ይመዘገባል ። ለተለዩ ፡ ድርጅቶች ፡ የሚደረግ ፡ ስጦታ ፡ ለአውራ ፡ ጉዳይ ፡ ባለሥልጣን ፡ የሚከፈለው ፡ ሂሳብና ፡ እነዚህን ፡ የመሳሰሉት ፡ ክፍያዎች ፡ የሚፈጸሙት ፡ በዚህ ፡ መንገድ ፡ ነው ።

የክፍያዎችና ፡ የደረሰኞች ፡ መሠረት ፡ አሳብና ፡ የድንገተኛ ፡ ወጪዎች ፡ መጠባበቂያ ።

የኢትዮጵያ ፡ የበጀት ፡ ቅንጅት ፡ በ“ጥሬ ፡ ገንዘብ” ወይም ፡ በ“ክፍያዎችና ፡ ደረሰኞች” ላይ ፡ የተመሠረተ ፡ ነው ። በጀቱ ፡ የሚሰጠው ፡ ገንዘቦችን ፡ የመክፈል ፡ ሥልጣን ፡ የሚያገለግለው ፡ በበጀት ፡ ዓመቱ ፡ ውስጥ ፡ የሚደረጉትን ፡ ክፍያዎች ፡ ለመፍቀድ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ከተከታዩ ፡ የበጀት ፡ ዓመት ፡ በፊት ፡ ያልተደረገ ፡ ክፍያ ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ያለፈውን ፡ ዓመት ፡ ግዴታዎች ፡ ለመፈጸም ፡ ቢደረግ ፡ በተከታዩ ፡ ዓመት ፡ በጀት ፡ ውስጥ ፡ መፈቀድ ፡ አለበት ።

ከዚህ ፡ በላይ ፡ ከተጻፈው ፡ ደንብ ፡ የተለየ ፡ አንድ ፡ ሁኔታ ፡ አለ ። ባለፈው ዓመት ፡ የደረሰ ወንድ ሰዳ ፡ በተመሳሳይ ፡ አርእስት ፡ ወይም ፡ ንዑስ ፡ አርእስት ፡ ሥር ፡ በማሰገባት ፡ በተያዘው ፡ የበጀት ፡ ዘመን ፡ ከተፈቀደው ፡ ወጪ ፡ ገንዘብ ፡ ለመክፈል ፡ ካልተቻለ ፡ ከ“ድንገተኛ ፡ ወጪዎች” ይከፈላል ። ከድንገተኛ ፡ ወጪዎች ፡ መጠባበቂያ ፡ ክፍያዎችን ፡ ማድረግ ፡ በበጀት ፡ አዋጁ ፡ መሠረት ፡ የገንዘብ ፡ ሚኒስትሩ ፡ ሥልጣን ፡ ነው ።²²

በአሁኑ ፡ የበጀት ፡ አሠራር ፡ መሠረት ፡ ይህ ፡ መጠባበቂያ ፡ ተጨማሪ ፡ በጀት ፡ ውስጥ ፡ እንዲገባ ፡ የሚደረገው ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ትእዛዝ ፡ የጽሕፈት ፡ ሚኒስቴር ፡ በሚያወጣው ፡ ማዘዣ ፡ መሠረት ፡ ነው ። ማዘዣው ፡ የሚወጣው ፡ በዓቃቤ ፡ ሰዓት ፡ በኩል ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥቱን ፡ በማዋየት ፡ ነው ። ይህ ፡

22. አዋጁ ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ ስለወጣ ፡ ይህ ፡ ጉዳይ ፡ የተመሠረተው ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በገጽ ፡ 354 ፡ በተጠቀሰው ፡ በአዋጁ ፡ ፩ ፡ ቀጥር ፡ ላይ ፡ ነው ።

ፈቃድ፡ ከድንገተኛ ፡ ወጪዎች ፡ ዝውውር ፡ ማድረግን ፡ ስለሚጠይቅ ፡ ለሚኒ ስቴሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ ቀርቦ ፡ እንዲጸድቅ ፡ ያስፈልጋል ። ተጨማሪ ፡ በጀት ፡ ካለ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ በዚህ ፡ ሥር ፡ ይመደባል ።

በአሁኑ ፡ የበጀት ፡ አድምና ፡ ቁጥጥር ፡ መሠረት ፡ ድንገተኛ ፡ ወጪ ፡ ተብሎ ፡ የሚያዝ ፡ ወጪ ፡ የለም ። ስለዚህ ፡ በመጀመሪያ ፡ ጉዳዩ ፡ ወደሚመለከተው አርእስት ፡ ዝውውር ፡ መደረግ ፡ አለበት ። ይህም ፡ የድንገተኛ ፡ ወጪዎችን ፡ ድምር፡ቀንሶ ፡ ዝውውር፡የተደረገለትን፡አርእስት፡ሂሳብ፡ይጨምራል። ወጪው፡አዲስ ፡ በመሆኑ ፡ የበጀት ፡ ሂሳብ ፡ ቁጥር ፡ ከሌለው ፡ አዲስ ፡ የሂሳብ ፡ ቁጥር ፡ ይከፈትለታል ።

የበጀት ፡ ዘመኑን ፡ ሂሳብ ፡ መዘጋት ፡ ።

የበጀት ፡ የመጨረሻ ፡ ደረጃ ፡ የበጀት ፡ ዘመኑ ፡ ሂሳብ ፡ መዘጋጀት ፡ ነው ። የገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ የሂሳብ ፡ ጠቅላይ ፡ ጽሕፈት ፡ ቤት ፡ የዓመቱን ፡ ገቢና ፡ ወጪ ፡ የሚያሳይ ፡ መግለጫ ፡ ያዘጋጃል ። ይህ ፡ መግለጫ ፡ ከሂሳብ ፡ መዘገቦች ፡ የተገኙትን ፡ እርግጠኛ ፡ ገቢና ፡ ወጪ ፡ በበጀት ፡ አዋጁ ፡ ውስጥ ፡ የተፈቀደውን ፡ ወጪ ፡ ገንዘብ ፡ ተጨማሪ ፡ በጀትንና ፡ ዝውውሮችን ፡ ይይዛል ። መግለጫው ፡ በተጨማሪ ፡ ለእያንዳንዱ ፡ የበጀት አርእስት፡ን፡ውስ፡አርእስትና፡ን፡ውስ፡አርእስት ፡ ዝርዝር ፡ የተያዘውንና ፡ የወጣውን ፡ እያወዳደረ ፡ ልዩነቱን ፡ ያሳያል ። የገንዘብ ፡ ሚኒስትሩም ፡ ከመግለጫው ፡ ጋር ፡ የሚያያዝ ፡ አንድ ፡ ራፖርት ፡ ያዘጋጃል ።

በመጨረሻ ፡ በተሻሻለው ፡ ስነ ፡ መንግሥት ፡ አንቀጽ ፡ ፻፳ ፡ መሠረት ፡ “እያንዳንዱ ፡ የበጀት ፡ ዓመት ፡ በተፈጸመ ፡ በአራት ፡ ወር ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ የሚኒስትሮች ፡ ምክር ፡ ቤት ፡ የዚያውኑ ፡ የተፈጸመውን ፡ ዓመት ፡ የገቢና የወጪ ፡ ሙሉ ፡ ራፖርት ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱና፡ለፓርላሜንቱ፡ያቀርባል። ራፖርቱም ፡ ወዲያውኑ ፡ ለዋናው ፡ አዲተር ፡ ይላካል ። አዲተሩም ፡ በራፖርት ፡ ላይ ፡ ያለውን ፡ አስተያየት ፡ በሦስት ፡ ወር ፡ ውስጥ ፡ ለንጉሠ ፡ ነገሥቱና ፡ ለፓርላሜንቱ ፡ ያቀርባል ።”

The Ethiopian Budget

By *Bulcha Demeksa**

Historical Sketch of the Ethiopian Budget

The preparation and enactment of a governmental budget is a comparatively recent innovation in Ethiopian financial administration. The introduction of an annual budget forms part of the general modernization of Ethiopian governmental administration.

The contemporary Ethiopian budget is both the legal authorization for the expenditures contained in it and the means for bringing together a comprehensive estimate of those expenditures and of the government's anticipated revenues. Before 1958 the first of these purposes was served by *mazajas*, orders issued by the Ministry of the Pen, authorizing specific expenditures.¹ There was no comprehensive estimate of anticipated expenditures and revenue, however. Budgets were published on several occasions, but they were for the most part merely summaries of the *mazajas* already issued, organized under headings according to the area of governmental activity and type of expenditure involved.

The first governmental budget to be published in Ethiopia appeared at the end of 1944² and covered the 1945 fiscal year.³ A budget also was published for 1946,⁴ but this second budget appeared only a little more than a week before the end of the year that it covered.

After a lapse of seven years in which no budget of any kind appeared, a form of budget was published for 1953 as a notice of the Ministry of Finance.⁵ It could not be regarded as a proper budget, however, as it

* Vice Minister of Finance, Imperial Ethiopian Government.

1 This continues to be the procedure for expenditures from the "allowance for unforeseen expenses" that is included in each budget. See below at page 381

2. Proc. No. 71 1945, *Neg. Gaz.*, year 4, no. 4. What was in effect a supplementary budget for 1945 was issued a number of months after the close of the year by Proc. No. 78 of 1946, *Neg. Gaz.*, year 5, no. 11

3. The Ethiopian Calendar differs from the Gregorian in two respects: First, in terms of the Gregorian calendar, the Ethiopian year begins on September 11th (September 12th in leap years). Second, the Ethiopian calendar year is a little less than eight years behind the Gregorian. The first day of 1959 (Ethiopian calendar) thus fell on September 11, 1966 (Gregorian calendar).

Prior to enactment of the Fiscal Year Proclamation, 1959, Proc. No 162, *Neg. Gaz.*, year 18, no. 13, the Ethiopian budgetary year was the Ethiopian calendar year. Under the Fiscal Year Proclamation, a fiscal year commencing on July 8th of the Gregorian calendar has been adopted.

To avoid confusion, in this article all Ethiopian budgetary years will be identified by the Gregorian year in which they *terminate*, and all dates will be given in terms of the Gregorian calendar.

4. Proc. No. 80, 1946, *Neg. Gaz.*, year 5, no. 12.

5. Not. No. 11, 1953, *Neg. Gaz.*, year 13, no. 4.

appeared after the end of the year and took the form of a ministerial notice rather than a statute enacted by Parliament and approved by the Emperor. It thus was more in the nature of a statement of governmental revenues and expenditures for the previous year, probably partly actual, partly estimated. Even so, it was useful for the information that it gave concerning the state of government finances.

The next budget to be published was for 1958,⁶ and that year can be considered the turning point in the development of the Ethiopian budget. The 1958 budget did not appear until the end of the year and thus still was not a budget in the proper sense of the word—an estimate of anticipated revenue and expenditures that could be used as an instrument of fiscal control. It was, however, enacted by Parliament and issued as a proclamation, as required by the new Revised Constitution of 1955. In addition, it marked the beginning of the period of uninterrupted annual enactment of a governmental budget. Publication of the budget proclamations for 1959 and 1960 still was delayed until considerably after the beginning of the budgetary year, but even so they could serve the purpose of fiscal control for at least part of the year.

The Legal Framework

The first mention of a governmental budget in Ethiopian law was in the 1931 Constitution, in Article 55:

“The law lays down that the receipts of the Government Treasury of whatever nature they may be, shall only be expended in conformity with the annual budget fixing the sums to be at the disposition of each Ministry. The annual budget shall be framed on the basis proposed by the Minister of Finance during deliberations in the Chamber of Deputies and in the Senate, whose resolutions shall be submitted for the approval of the Emperor.”

This provision presumably was the constitutional basis for the budgets for 1945 and 1946, although not for the budget published as a ministerial notice for 1953.

The 1931 Constitution was superseded in 1955 by the Revised Constitution. The provisions of the new constitution relating directly to the budget, Articles 114-118, are given below in a footnote.⁷ Among the changes that

6. Budget Proclamation, 1958, Proc. No. 160, *Neg. Gaz.*, year 17, no. 15.

7. “Article 114. None of the public revenues shall be expended, except as authorized by law.

Article 115. The fiscal year shall be fixed by special law. The Council of Ministers shall, each year, with the approval of the Emperor, and in accordance with the requirements of the law, present to Parliament a draft of a law for the approval of the budget of the following year, which budget shall accompany the said draft of law.

Article 116. Each of the Chambers of Parliament shall examine the said budget in detail and vote on item by item. Parliament shall, under no circumstances, increase the total sum set down in the budget for expenditures. The allowance for unforeseen expenses in the said budget shall be fixed by Parliament. Parliament shall complete the budget vote for submission to the Emperor at least one month before the beginning of the new fiscal year.

Article 117. If the draft of law presented, as provided in Article 116, has not been approved by Parliament and proclaimed as law before the beginning of the new fiscal year, the budget of the previous year shall continue in force until a new budget law has been proclaimed.

Article 118. If additional funds are urgently required in the course of any fiscal year the Minister or Ministers concerned, shall present a supplementary budget to the Council of Ministers, who, with the approval of the Emperor, may present an appropriate draft of law to the Chamber of Deputies.”

THE ETHIOPIAN BUDGET

they made was to require that the budget be approved by Parliament and submitted to the Emperor at least one month before the beginning of the fiscal year. Also, Parliament's role was outlined with greater specificity. Parliament was required to vote on the budget item by item and was barred from approving total expenditures greater than those in the budget submitted to it by the Council of Ministers.

Apart from the revised Constitution, the other pieces of standing legislation that touch on the budget are the Ministers (Definition of Powers) Order of 1943⁸ and the Fiscal Year Proclamation of 1959, as amended.⁹ The Definition of Powers Order requires government ministers to submit estimates of the expenditures of their ministries to the Minister of Finance by July 22nd, and requires the Minister of Finance in turn to prepare a budget and submit it to the Council of Ministers. The Fiscal Year Proclamation fixes the Government's fiscal year as commencing on July 8th, and requires that the budget be submitted to Parliament not later than March 28th. As can be seen, the schedule set by the Fiscal Year Proclamation has rendered obsolete the date fixed by the Definition of Powers Order for submission of ministerial estimates to the Ministry of Finance.

The budgets themselves are of course annual pieces of legislation, which by their nature cease to have legal force after the end of the fiscal year to which they refer. However, the annual budget includes not only the schedule of authorized expenditures and estimated revenues but also provisions fixing the limits on the changes that can be made in the budgeted expenditures without submitting a supplementary budget to Parliament. These provisions also lapse at the close of the fiscal year, but in recent years they have been re-enacted each year along similar lines. In the 1967 budget they were as follows:

"5. Transfers of budgetary appropriations from one Head, Subhead or Item shall be permitted upon the following conditions:

(a) Transfers from one Item to another within the same Subhead, or Head, if there are no Subheads, shall be subject to the approval of the Minister of Finance. The Minister of Finance may delegate this authority to properly authorised persons within the limits fixed by him.

(b) Transfers from one Subhead to another Subhead within the same Head and from a Head of the Ordinary Expenditure to a Head of the Capital Expenditure, shall be subject to the approval of the Council of Ministers.

(c) Transfers from 'Allowance for unforeseen expenses' shall be subject to the approval of the Council of Ministers.

(d) No transfer, which would increase the total amount appropriate in any Head for 'Personal emoluments', may be made from any source except 'Allowance for unforeseen expenses.'

6. The Minister of Finance is hereby authorised to pay for past commitments of the previous fiscal year out of the 'Allowance for unforeseen

8. Arts. 16 and 46 (a), Order No. 1, 1943, *Neg. Gaz.*, year 2, no. 5.

9. Proc. No. 162, 1959, *Neg. Gaz.*, year 18, no. 13, as amended by Proc. No. 196, 1963 *Neg. Gaz.*, year 22, no. 8.

expenses,' if he is satisfied that they were legally contracted within the limits of the past year's budgetary appropriations and that they cannot be paid out of current budgetary appropriations under the appropriate Heads and Subheads.

7. Subject to the approval of the Council of Ministers and provided that additional ordinary revenues are in his opinion, deemed to be available, the Minister of Finance is hereby authorised to pay over and above the amounts appropriated according to Article 2 of this Proclamation such amounts as would be necessary for Government purposes which could arise in cases of urgency, but not exceeding 10 per cent of the total amount appropriated for Ordinary Expenditure according to Article 2 of this Proclamation."

The purpose of these provisions is to enable the government to operate within the limits of the initial budget Proclamation, without having to seek enactment of a supplementary budget. In this they have not been altogether successful. Supplementary budgets were required for each year from 1961 through 1965. That no supplementary budget was required for the 1966 fiscal year is at least in part attributable to the addition of Article 7, quoted above which appeared for the first time in the 1966 budget.

The Budgetary Time-Table

Formally, three points on the budgetary time-table are fixed by law. According to the Definition of Powers Order, ministers must submit their estimates of expenditures to the Minister of Finance by July 22nd; according to the Fiscal Year Proclamation, the budget must be submitted to Parliament by March 24th; and according to the Revised Constitution, Parliament must have completed its deliberations and voting on the budget by at least one month before the beginning of the new fiscal year, that is, by June 8th. As already noted, however, the first of these provisions was rendered obsolete by the enactment of the Fiscal Year Proclamation.¹⁰ It is thus the provisions of the Fiscal Year Proclamation and the Revised Constitution which establish the points around which the rest of the time-table must be constructed. The main stages of the time-table that has evolved are as follows:

1. On July 8th, a whole year before the start of the fiscal year for which the budget is being prepared, the Minister of Finance sends a letter to the ministers asking for their proposals in respect of estimated expenditures of governmental activities under their control.

2. The letter specifies that the ministerial estimates are to be submitted to the Minister of Finance by October 10th. The ministries have therefore just over three months in which to prepare their proposals.

10. The absence of a legally binding date for the submission of ministerial budget requests apart from the dates specified in the letter from the Minister of Finance, may give rise to a certain amount of confusion, and this may explain the fact that several ministries have on occasion submitted their proposals too late for any consideration. The Definition of Powers Order continues to be effective so far as it places responsibility for the submission of ministerial budgetary proposals on the ministers, however, and this explanation therefore does not suffice for the failure of some ministries to submit any proposal at all.

THE ETHIOPIAN BUDGET

3. The Minister of Finance submits his proposal for the budget (known as the first draft) to the Council of Ministers not later than January 8th. Thus, the Ministry of Finance, or, strictly speaking, the Budget Preparation Department, to whom responsibility for preparation of the budget is delegated has three months in which to compile the budget from the ministerial proposals.

4. The Council of Ministers submits the draft budget proclamation to Parliament not later than March 24th, having had two and a half months—for its deliberations and possible amendments.

5. The parliamentary deliberations should be concluded not later than June 8th, and by that date the budget in the form approved by Parliament should be submitted to the Emperor. Following its approval by the Emperor the budget is issued as a proclamation, published in the *Negarit Gazeta*.

6. Not later than June 22nd the Budget Preparation Department communicates the details of departmental budgets to the departments concerned and to the Budget Execution Department of the Ministry of Finance.

Thus, preparation of the budget, its enactment into law, and the steps necessary to put it into effect are completed within eleven and a half months—two weeks before the beginning of the fiscal year.

Mention should also be made here of the last stage of the budget cycle—the closing of accounts for the fiscal year and submission to the Emperor and Parliament of the statement of revenues and expenditures compared with the budget (including any supplementary budget). This submission is required by the Revised Constitution to be made not later than four months after the end of the fiscal year, not later, that is, than November 9th.

Preparation of the Budget

Estimates of expenditure

The most complicated and time-consuming part of the preparation of the budget, both at the departmental level and in the Ministry of Finance, is compilation of the amounts proposed for expenditure. This compilation must be built up from the proposals of the lowest administrative units and must include both current expenditures, for which proposals can be made and evaluated from the records of the current year, and planned capital expenditures, for which decisions must have been made and costs evaluated. The contents of these proposals and their justification must be communicated intelligibly to the Ministry of Finance and subsequently to the Council of Ministers and Parliament.

To the letter requesting the proposals of the Ministers, is therefore attached a "Budget Instruction" intended to serve as a guide to the form and contents of the budget proposals. It consists of two parts. The first is a general statement of budgetary policy, which contains general guidance as to expected revenues, whether increases in expenditure should be allowed and, if so, in what directions. At present this guidance is given in very general terms, and it probably could be developed to give more detailed guidance as to the percentage increase allowed in current and capital expenditures. It is a question,

however, whether this guidance should be given before the ministry proposals are submitted or whether the proposals, whatever they may be, should subsequently be scrutinized by the Ministry of Finance in view of the information in its possession. There obviously are limits to the guidance that can usefully be given in instructions that are applicable to all ministries and that are issued before the ministerial proposals have been received. In addition, apart from the question whether prior detailed guidance is desirable, or possible, there is also the question whether such guidance is proper to administrative instructions issued by the Ministry of Finance. As matters of policy, these guide lines may be more suitable for the deliberations of the Council of Ministers.

The second part of the instructions concerns the form of the proposals. Although this part could change with further evolution of budgetary procedures, in its present form it states the current budgetary procedural practice and is therefore worth summarising.

The point of departure for any budgetary proposal is the current year's budget, adjusted to take into account any additional authorisations of a recurrent character, any transfers and reorganisations of the department, and any reductions due to the current budget's being in excess of actual needs. This adjusted current-year budget is known as "current expenditure payable."

Details of the proposals are required for each budgetary subhead, roughly corresponding to the departments of the ministry or agency. Where a proposal is greater than the corresponding current expenditure payable, a justification for the increase should be given in an explanatory note. In addition, in the case of personal emoluments, there should be a detailed description of salaries for each type of position within the ministry and also a summary for each of four groups of personnel: administrative staff; professional, technical and special staff; foreign staff; and military and police.¹¹ The summaries are used for the consolidation of the budget, the detailed statement for reference purposes when the proposals are scrutinised by the bodies responsible for approving the budget proposal.

A detailed statement of personal emoluments is also required for military personnel. However, the detailed statement for such personnel, unlike that for civilian personnel, is never included in the published budget.

The departmental budget must include all expenditures, regardless of whether they are financed out of the general revenues. Thus, expenditures must be included even though they will be covered by external assistance or the department's own revenues, as in the case of hospitals that are allowed to apply their revenues against their expenditures. Similarly, the Ministries of Education and Public Health should include expenditures that are to be financed from the proceeds of the education and health taxes.¹² The reason for

11. This classification is a temporary one improvised by the Ministry of Finance.

12. The health and education taxes were enacted by Dec. No. 37, 1959, *Neg. Gaz.*, year 18, no. 14, and by Proc. No. 94, 1947, *Neg. Gaz.*, year 7, no. 3. They are administered as part of the regular land tax, but their proceeds are to be expended on health and education respectively. In the case of the health tax revenues, this limit on the use of the revenues is imposed by Order No. 22, 1960, *Neg. Gaz.*, year 19, no. 11, in the case of the education tax, by Proc. No. 95, *Neg. Gaz.*, year 7, no. 3.

this requirement is that the budget proposal should show total estimated expenditures. The revenues in question would appear in the estimates of revenue.

For capital expenditures, proposals relating to new projects should be supported by a detailed description of the projects, showing amounts to be spent in the budgetary year. The proposal also should show the amounts to be spent in the budgetary year on projects already in progress which are not expected to be completed in the current year.

Estimates of revenue

Estimates of revenue are prepared by the Ministry of Finance at the same time that the ministries are estimating their current and capital expenditures. The revenue estimates will show for the purpose of comparison the actual revenue for the previous two years, for which figures are by then available, the expected revenue for the current year, and the estimates for the budget year. In the proposed estimates various factors would naturally have been taken into consideration: the actual revenue for previous years; the effect of any changes in tax rates, new taxes and new exemptions; any improvements in tax administration. For customs duties account also is taken of general trends in foreign trade.

Direct and indirect taxes and customs duties make up the first three heads of ordinary revenue in the budget. Heads 4 and 5 - courts of justice revenue and the earnings of government ministries and departments - are estimated on a similar basis and presented in a similar form, but in the case of their earnings, ministries and departments are asked to submit their estimates together with their proposals for expenditure.

Revenue from state property and investments, head 6 under ordinary revenue, also is estimated on the basis of current performance, taking into account any known factors that could influence revenue during the budget year. For investments, much of this information can be derived from the relevant commercial accounts.

Finally, various external assistance is added, so that the total of ordinary government revenue can be computed.

Consolidation of the budget

All the preparatory work of the ministries and agencies should be finished and all budgetary proposals sent to the Ministry of Finance by October 10th. The proposals are then sent to the Ministry's Budget Preparation Department, which performs the actual work of consolidating these proposals into a comprehensive budget.

At this stage the Budget Preparation Department should verify that the proposals are adequate with respect to the following points:

- that they contain the required information;
- that they are in a form which allows them to be incorporated into the consolidated budget;
- that their explanations are understandable and relate strictly to the figures in the proposals, rather than cutting across budgetary lines.

It would be better to return inadequate proposals at this stage rather than to have them create difficulties later. Such a course of action presupposes, however, that the proposals are submitted on time; that the Budget Preparation is able to maintain constant liaison with a responsible official in each ministry and agency, who is clearly responsible for the budgetary proposals; and that officials of the Budget Preparation Department have an intimate knowledge of the ministries and agencies. The first condition seems almost impossible to achieve, and the latter two are not met by the present organizational arrangements.¹³

On the basis of the proposals received from the ministries and agencies, the Budget Preparation Department prepares comparative schedules. These give for each item of expenditure the actual expenditures for the fiscal year preceding the current one, the current expenditure payable for the current year, and the proposals submitted by the ministries and agencies. At the end of the budget-preparation process within the Ministry of Finance, the schedules will also show the proposal of the Minister of Finance that is being submitted to the Council of Ministers.

The preliminary draft budget

The task of preparing a preliminary draft budget from the comparative schedules is delegated by the Minister of Finance to a Budget Committee. The Committee consists of the Assistant Minister in charge of the Budget Preparation Department, who serves as chairman; representatives of the Office of the Planning Board, the Credit and Finance Department of the Ministry of Finance, and the Budget Preparation Department; and financial, economic and cost advisors attached to the Ministry of Finance.

The Committee would take the following points, among others, into consideration in its appraisal of the expenditure proposals:

1. The general guidance as to budgetary policy contained in the letter sent by the Minister of Finance to the ministries and agencies;
2. The limits on total expenditures in view of the estimates of revenue;
3. Whether the budget for the current year has not been inflated beyond actual needs or does not include expenditures which will not recur in the coming year;
4. Whether the plans on which the expenditure proposals are based are feasible (for example, whether a proposed increase in the number of teachers would be justified if the schools for which they were to be recruited could not now be built);
5. The relative priority to be given to the activities of each ministry and agency from the standpoint of national policy;

13. It would be desirable to have the budgetary accounts divided into groups, with a budget coordinator within the Budget Preparation Department responsible for each group. Each coordinator could maintain close touch throughout the year with the ministries and agencies in his group and, except for the initial preparation of departmental accounts and the final consolidation of the budget, would be responsible for preparation of the budgetary figures.

THE ETHIOPIAN BUDGET

6. The consistency of proposed capital expenditures with the government's development policy.

The Committee can ask representatives to appear before it and give any additional explanations that appear necessary. Its deliberations are minuted in great detail, with lengthy quotations of opinions expressed.

The proposal of the Minister of Finance

The recommendations of the Budget Committee take the same form as the budget that will be attached to the budget proclamation published in the *Negarit Gazeta*. When completed, the recommendations are sent to the Minister of Finance, who makes the final decision as to the draft to be submitted to the Council of Ministers. This draft, together with the Minister's comment on the economic and fiscal aspects of the budget, should be submitted to the Council not later than January 8th.

Consideration of the Budget by the Council of Ministers

The Council of Ministers first discusses the budget in general terms, then sends it to the Council's Budget Committee for detailed consideration. The Committee consist of seven members, elected by the Council.¹⁴ It examines the budget proposals, enquires into the original proposals, and conducts hearings at which the ministries concerned may present their case and to which it calls representatives of the ministries for further explanations. The Minister of Finance, apart from his own attendances, is permanently represented at these hearings by the head of the Budget Preparation Department.

Following the Committee's hearings the budget is sent back to the Council, together with any amendments recommended by the Committee. It is then that the Council makes the final decisions as to the draft law to be submitted to I Parliament.

It is the task of the Ministry of Finance's Budget Preparation Department to adjust the Ministry's first draft to incorporate amendments made by the Council of Ministers. It is important that the Council's decisions be speedily communicated to the Budget Preparation Department and the ministries concerned and also that they relate strictly to particular parts or items of the budget proposal and state briefly but very clearly the changes the Council wishes made. This need for speed and clarity is occasioned not only by the late date at which the changes must be incorporated into the budget but also by the complicated interrelationships within the budget, as a result of which even a few changes may require its extensive recasting.

Consideration of the Budget by Parliament

The role of Parliament

In accordance with Article 115 of the Revised Constitution, the draft budget is presented to the Emperor before March 24th, and with His approval it is presented by the Prime Minister to Parliament.

14. Some members of the Committee are not members of the Council of Ministers.

Article 114 specifies that "none of the public revenues shall be expended, except as authorized by law," and the articles which follow indicate fairly clearly that "law" should in this context be understood to mean "Parliament-enacted law." This general control over the budget given to Parliament is subject to two legal limitations. First under Article 116, Parliament cannot approve total expenditures greater than provided in the draft budget submitted to it. This limitation does not bar Parliament from increasing the expenditures authorized for particular items, but any increase in one item must be balanced by reductions elsewhere in the budget.

The second limitation stems from the combination of Articles 117 and 88. The former article provides that, if a budget is not enacted by the beginning of a new fiscal year, the budget to the previous year shall continue in force.¹⁵ The latter article requires the approval of the Emperor before a measure passed by Parliament (including the annual budget) becomes law. Taken together, they in theory leave open the possibility that the government could operate indefinitely free of the budgetary control of Parliament; so long as the Emperor declined to approve the budgets enacted by Parliament, the last Parliament-enacted budget that was approved by Him would continue to provide a lawful basis for government expenditures. In practice, however, the constantly increasing needs of the government make this second limitation of no real importance.¹⁶

The budgetary procedure in Parliament

The draft presented to Parliament includes not only the draft of the official text and accompanying schedules but also detailed explanations for each subhead or, where there are no subheads, for each head of ordinary expenditure. These explanations give:

1. For personal emoluments (civil salaries and wages, civil and automobile allowances, military and police pay and allowances), the number of posts, range of salaries, monthly total for each group of employees and rank and an annual total for each of three groups—administrative staff, professional and technical staff, and foreign staff;
2. For the remaining items of ordinary expenditures (motor vehicles, equipment and supplies, and other charges), the amount provided for each sub-class of expenditure (up to eleven sub-classes within "equipment" and up to nineteen within other charges).

This draft takes its course through Parliament in the same way as any other law,¹⁷ except that Article 86 requires that proposals involving an

15. This provision may by implication strengthen Parliament's position in one respect. As to most matters, the Emperor has an unlimited power to legislate independently of Parliament "in cases of emergency that arise when the Chambers are not sitting." Rev. Con., Art. 92. It is arguable that Article 117 should be taken to exclude any other "emergency" procedure in the case of budgetary legislation, and that Article 92 therefore does not apply in this area.

16. This comment applies also to a third legal limitation that could be argued to exist: that the submission of a draft budget by the Council of Ministers, through the Emperor, is a necessary pre-condition for the exercise by Parliament of its budget-making power.

17. For a description of the Ethiopian Parliamentary process, see K. Redden, *The Law Making Process in Ethiopia* (Addis Ababa, 1966)

increase in governmental expenditures be presented first to the Chamber of Deputies. Since each budget has provided for Governmental expenditures greater than those of the previous year, the draft budget has in practice been presented first to the Chamber of Deputies.

The Chamber of Deputies has a standing Budget Committee for the purpose of examining the draft budget. The Committee holds hearings at which representatives of the executive can present their case. The present practice is for only the representative of the Ministry of Finance to attend these hearings, but it would be desirable for representatives of other ministries and agencies also to attend, when necessary, to explain and defend their proposals.

The Budget Committee presents its report to the Chamber and voting takes place in accordance with Article 116, item by item. The minister of State in the Prime Minister's Office is present at the proceedings before the full chamber to answer any questions concerning the proposals of the Council of Ministers. The budget must be approved by a vote of a majority of the members present,¹⁸ and no vote can be taken without a quorum, which is a majority of the members.¹⁹

After being passed by the Chamber of Deputies, the budget is immediately forwarded through the President of the Chamber to the Senate. The Senate's procedure for consideration of the budget is similar to that of the Chamber of Deputies. The Senate elects a Budget Committee which examines the budget and presents its report to the full Senate. Voting then takes place in the same manner as in the Chamber of Deputies.

Submission of the Budget to the Emperor—Conflicts between the Senate and the Chamber of Deputies

If the proposal passed by the Chamber of Deputies is approved by the Senate without change within two months, it is sent through the Prime Minister to the Emperor. The Emperor may then either approve the budget, in which case it will be promulgated as law, or return it to Parliament with His observations or with a new proposal.²⁰ The latter, however, rarely happens.

There may, however, be a conflict between the two Chambers. This conflict may take one of three forms: The proposed budget approved by one Chamber may simply not be acted on by the other Chamber within two months, it may be approved by the other Chamber with amendments, or it may be rejected by the other Chamber. The constitutional provisions relating generally to conflicts between the Chambers in the enactment of legislation apply in each case.

In the case of the second Chamber's failure to act within two months, Article 89 provides for a joint meeting of the two Chambers. If the joint

18. Rev. Con., Art. 87.

19. Rev. Con., Art. 79.

20. Rev. Con., Art. 88.

meeting approves the proposed legislation within thirty days, it is to be communicated to the Emperor in the same manner as if it had been separately approved by each of the two Chambers.

The other two cases are dealt with by Articles 90 and 91 respectively. Article 91 also controls in the event that the joint meeting provided for in Article 89 fails to approve the proposed legislation.

ARTICLE 90.

"If within the aforesaid period of two months, a proposal of legislation approved by one Chamber, is approved by the other with amendments, the said proposal shall be returned to the first Chamber for further consideration. If, upon such further consideration, it is approved within 30 days, by the first Chamber, with the said amendments, it shall be communicated to the Emperor for action in accordance with Article 88. If within 30 days, the amendments are not accepted by the first Chamber, the Chambers shall, thereupon, meet together to discuss the proposal. If, in such joint meeting, the proposal is approved, with or without amendments, within 30 days, it shall, thereupon, be communicated to the Emperor for action in accordance with article 88."

ARTICLE 91.

"If a proposal of legislation approved in one of the Chambers is rejected by the other within two months after its communication to it, as provided in Article 88, or if a proposal of legislation is not approved, with or without amendments, after discussion in a joint meeting, as provided in Articles 89 and 90, full reports on the situation shall be promptly communicated to the Emperor by the Presidents of both Chambers of Parliament, through the Prime Minister, and the Emperor may, thereupon, cause to be transmitted to both Chambers of Parliament, His observations in regard to such reports and such proposal of legislation, or cause to be transmitted to the Chambers, a proposal of legislation on the same subject.

Execution of the Budget—Budgetary Control

As soon as the budget is finally approved, the Ministry of Finance communicates the detailed budget to the ministries and departments concerned. Should any ministry or agency at this stage wish to re-allocate its appropriations between different articles or even items of expenditure, it can ask the Ministry of Finance to approve the transfer, as provided by the budget proclamation.²¹ In practice, this authority is delegated to the Ministry's Budget Preparation Department.

A statement of the detailed budget distribution is sent also to the Budget Execution Department, to which the task of budgetary control is delegated.

21. As the budget proclamations have been enacted in recent years, this authority is conferred by Article 5, quoted above at page 371

THE ETHIOPIAN BUDGET

Budgetary allotments

The system of budgetary control can be summarised as follows:

1. The Budget Execution Department maintains a register of budgetary authorisations for each budgetary subhead.
2. For provincial expenditures, the Budget Preparation Department sends a standing authorisation for the fiscal year to the provincial treasurers (*Bejironds*), based on the distribution received from the department concerned. Control of provincial expenditures is thus delegated to the *Bejironds*.
3. For other than provincial expenditures, a request for a budgetary allotment has to be submitted to the Budget Execution Department. An allotment is a part of the budgetary authorisation, which the department needs for either its current expenses for a part of the year (usually a month) or such intermittent expenses as large purchases and construction projects. The allotment is not itself a disbursement of money. Usually it is accompanied by a cash allocation, which is considered an advance, to be accounted for in the department's monthly financial statement.
4. The request for allotment is checked against the register of budgetary authorisations, and the payroll is checked against the previous month's receipted copy of the payment. The request also is checked with respect to the following points:
 - whether the person who signed it acted within his authority;
 - whether the expenses proposed are charged to the proper budget headings;
 - whether the requests are within the budgetary authorisations and whether the balances shown by the department agree with those of the Budget Preparation Department; and
 - whether the payroll is within the establishment roll fixed at the beginning of the year or by additional authorisations.
5. In some cases an amount due to a third party is to be paid directly by the Ministry of Finance on behalf of another department, within the latter's budgetary authorisation. The payment is then made as a direct disbursement and appears in the account as a definitive expense. Such payments as grants-in-aid to autonomous institutions, contributions to joint funds and payments to the Imperial Highway Authority are also made in this way.

Payments and receipts principle and the allowance for unforeseen expenses

The Ethiopian budgetary system is based strictly on the "cash" or "payments and receipts" basis. That is, the budgetary authorisation confers authority only for payments actually made in the fiscal year to which the budget refers. If payment is not made until the next fiscal year, it must be authorized in that next year's budget, even though the payment may have been made to satisfy obligations incurred during the previous year.

There is one exception to this rule. Part of the "allowance for unforeseen expenses" is provided to pay commitments of the previous year, if they were

legally contracted and cannot be paid out of the current appropriations under the same head or subhead. The authority to make payments from this allowance is conferred by the budget proclamation on the Minister of Finance.²²

In the budgetary practice, the use of this allowance for additional budgetary authorisations for the current year ordinarily is by means of *mazajas* issued by the Ministry of the Pen on the Emperor's instructions. Their issuance results from the *Akabi saat*, that is audiences of the individual ministers with the Emperor to discuss these additional authorisations. The authorisations are in effect transfers from the allowance for unforeseen expenses and therefore subject to the approval of the Council of Ministers. Normally they are incorporated into the supplementary budget if there is one.

From the standpoint of budgetary control and accounting, no expenses can be charged directly to the allowance for unforeseen expenses. Rather, a transfer must first be made to the relevant budgetary account, thus reducing the balance of the allowance for unforeseen expenses and increasing the budgetary authorisation for the account to which the transfer is made. If no budgetary account exists because the expense is new in character, a new account must be opened.

Closing of Accounts for the Fiscal Year

The last stage in the budgetary cycle is the closing of accounts for the fiscal year. The Ministry of Finance through its Central Accounting Office, prepares a statement of revenues and expenditures for the year. This statement shows the actual revenues and expenditures from the accounting records and the corresponding appropriations contained in the budget, including the supplementary budget and any transfers in the same order and in the same form as the budget. The statement also shows for each budgetary head, subhead and item, the difference between the actual results and the budget. The statement is accompanied by a report of the Minister of Finance, containing an analysis of the differences and appropriate comments.

Finally, in accordance with Article 120 of the Revised Constitution: "Within four months after the end of every fiscal year, the Council of Ministers shall present to the Emperor and to Parliament a detailed report on the receipts and expenditures of the said year. The report shall be immediately referred to the Auditor general, who shall, within three months, present his comments thereon to the Emperor and to Parliament."

22. By Article 6 of the proclamation, as it has been enacted in recent years, quoted above at page 371

የኢትዮጵያን ፡ ሕግ ፡ መዝገብ ፡ ቤት ፡ (አርቢም) ፡ ከአንባቢዎች ፡ ጋር ፡ ለማስተዋወቅ ፡ ስለመጀመሪያው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ካቢኔት ፡ አንዳንድ ፡ ሰነዶች።*

ከሰላሙ ፡ በቀለና ፡ ከሻክ ፡ ሻንደርሊንደን ፡ የኢትዮጵያን ፡ የሕግ ፡ መዝገብ ፡ ቤት ፡ ለማስተዋወቅ ፡ ያህል ።

በ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ የትምህርት ፡ ጊዜ ፡ ውስጥ ፡ የቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ የኢትዮጵያን ፡ የሕግ ፡ መዝገብ ፡ ቤት ፡ ለማቋቋም ፡ ወሰነ ።

የዚህ ፡ የሕግ ፡ መዝገብ ፡ ቤት ፡ መቋቋም ፡ በሚከተሉት ፡ ሦስት ፡ አስፈላጊ ፡ ነገሮች ፡ የተደገፈ ፡ ነው ፡

(፩) ከሁሉ ፡ አስቀድሞ ፡ ውድ ፡ የሆኑትን ፡ ማለት ፡ ድንገት ፡ የጠፉ ፡ ወይ ም ፡ የተበላሹ ፡ እንደሆነ ፡ መተኪያ ፡ የሌላቸውን ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ዓይነት ፡ የኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ ሰነዶች ፡ በደህና ፡ በታ ፡ መሰብሰብ ፡ መጀመር ፡ አስፈላጊ ፡ ሆኖ ፡ ተገኘ ። ካሁን ፡ በፊት ፡ በሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ውስጥ ፡ የነበሩ ፡ አንዳንድ ፡ የነዚህ ፡ ዓይነት ፡ ሰነዶች ፡ መጥፋታቸውና ፡ ለመተካትም ፡ ያላቸው ፡ ዕድል ፡ የመነመን መሆኑ ፡ የተገለጸ ፡ ነው ።

(፪) ሰነዶቹ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ከተሰበሰቡ ፡ የፈለጋቸው ፡ ሰው ፡ በቀላሉ ፡ እንዲያገኛቸው ፡ በክፍል ፡ በክፍል ፡ መዘጋጀት ፡ አለባቸው ።

(፫) በመጨረሻም ፡ የመዝገብ ፡ ቤቱን ፡ ሁኔታ ፡ ለማወቅ ፡ የሚፈልጉ ፡ ሰዎች ፡ ቢኖሩ ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ በተጠቀሱት ፡ በሁለቱ ፡ ነገሮች ፡ የተደረገውን ፡ መሻሻል ፡ እንዲያውቁ ፡ ማድረግ ፡ ተፈላጊ ፡ ነገር ፡ ሆኖ ፡ ተገኝቷል ።

የመጀመሪያው ፡ ሰነዶችን ፡ የመሰብሰብ ፡ ሥራ ፡ የተጀመረው ፡ በግንቦት ፡ ፲፱፻፶፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ነው ። በዚያን ፡ ጊዜ ፡ መዝገብ ፡ ቤት ፡ ውስጥ ፡ መቀመጥ ፡ አስባጭር ፡ የሚባለውን ፡ በጃቸው ፡ የነበረውን ፡ ጽሑፍ ፡ ሁሉ ፡ ለመዝገብ ፡ ቤቱ ፡ እንዲያስረክቡ ፡ የፋኩልቲው ፡ ባልደረቦች ፡ ተጠየቁ ፤ እሁን ፡ ከተሰበሰቡት ፡ ሰነዶች ፡ አብዛኛዎቹ ፡ ከነሱ ፡ የተገኙ ፡ ናቸው ። ከተማሪዎችም ፡ አሁን ፡ ለማግኘት ፡ አስቸጋሪና ፡ አብዛኛዎቹ ፡ ስለኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ ታሪክ ፡ ነክ ፡ የሆኑ ፡ ጽሑፎች ፡ አገኘን ። በመጨረሻም ፡ የፋኩልቲው ፡ ባልደረባ ፡ የሆኑት ፡ የመዝገብ ፡ ቤቱ ፡ ኃላፊ ፡ ተፈላጊ ፡ የሆኑትን ፡ ጽሑፎች ፡ ለማግኘት ፡ ሲሉ ፡ የኢትዮጵያን ፡ የሕግ ፡ ምንጭ ፡ በመልክ ፡ በመልኩ ፡ መፈለግ ፡ ጀመሩ ።

የመጀመሪያው ፡ የ፲ወር ፡ ሥራችን ፡ በግምት ፡ ፻፶ ፡ የሚሆኑ ፡ ሰነዶችን ፡ አስገኝቶልናል ። ከነዚህም ፡ ውስጥ ፡ የሚከተሉት ፡ ይገኛሉ ፡

ይህ ፡ ጽሑፍ ፡ የተጻፈው ፡ በሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ቀ - ኃ - ሥ - ዩኒቨርሲቲ ፡ አስተማሪ ፡ በደክተር ፡ ጀ ፡ ሻንደርሊንደንና ፡ በሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ቀ - ኃ - ሥ - ተማሪ ፡ አቶ ፡ ሰላሙ ፡ በቀለ ፡ የጋራ ፡ ጥረት ፡ ነው ። ምንም ፡ እንኳን ፡ ይህን ፡ ጽሑፍ ፡ ስናዘጋጅ ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ የሥራ ፡ ድርሻችን ፡ የተለያየ ፡ ቢሆንም ፡ ሥራውን ፡ የተከፈልነው ፡ እኩል ፡ ነው ። ጽሑፉ ፡ እሁን ፡ ባለባት ፡ ሁኔታ ፡ እያንዳንዳችን ፡ በሙሉ ፡ ኃላፊነት ፡ ለመውሰድ ፡ ዝግጁ ፡ ነን ።

- በ፲፱፻፶፮ ፣ ዓ ፡ ም ፡ በግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ለኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ መጽሔት ፡ የተጻፈ ፡ ደብዳቤ ፤
- ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሕጎች ፡ ዝግጅት ፡ ነክ ፡ የሆኑ ፡ ሰነዶች ፡ ለብዛኛ ፡ ምቹ ፡ በረቂቅ ፡ መልክ ፤
- ሲታወጅ ፡ የታተመ ፡ አሁን ፡ ግን ፡ ለማግኘት ፡ በጣም ፡ አስቸጋሪ ፡ የሆነ ፡ ሕግ ፤
- ዝክረ ፡ ነገርና ፡ የጉዞ ፡ መግለጫ ፡ የመሰሉትን ፡ ከታሪክ ፡ ምንጮች ፡ የወጡ ፡ ሕግ ፡ ነክ ፡ የሆኑ ፡ ነገሮች ፤
- በሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ተግራም ፡ የተጻፉ ፡ ጽሑፎች ፡ አብዛኛዎቹ ፡ ከአ ፡ ግርማ ፡ ጽሑፍ ፡ ወደ ፡ እንግሊዝኛ ፡ ትርጉሞች ፡ ሲሆኑ ፡ ባንዳንድ ፡ ልዩ ፡ ነገሮች ፡ የተለየ ፡ ጥናት ፡ የተደረገባቸውም ፡ ይገኛሉ ።
- ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሕግና ፡ ማገባራዊ ፡ ኑሮ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ሊቃው ፡ ንት ፡ የተደረጉ ፡ ጥናቶች ።

የሰነዶቹ ፡ መሰብሰብ ፡ በሚካሄድበት ፡ ጊዜ ፡ ሁሉ ፡ ሰነዶቹ ፡ በየዓ ፡ ይነታቸው ፡ የሚከፋፈሉት ፡ (የሚመደቡት) የሕግ ፡ ፋኩልቲን ፡ የመጽሐፍ ፡ አያያዝ ፡ ዘዴ ፡ በመከተል ፡ ነው ። የተገኙት ፡ በየዓይነታቸው ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ከተመደቡ ፡ በመዝገብ ፡ ቤቱ ፡ የተወሰነላቸውን ፡ ቦታ ፡ ይይዛሉ ፡ በመጨረሻም ፡ የመ ፡ ዝገብ ፡ ቤቱን ፡ ሁናቱ ፡ ለመከታተል ፡ የሚፈልጉ ፡ ሰዎች ፡ እንዳሉ ፡ እንዲያውቁ ፡ በማለት ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መጽሔት ፡ በየጊዜው ፡ የሚገኙትን ፡ ሰነዶች ፡ ዝርዝ ፡ ርና ፡ ከተሰበሰቡት ፡ ሰነዶች ፡ የተመረጡ ፡ አንባቢዎቹን ፡ የሚግርኩትን ፡ ለማ ፡ ተም ፡ ተሰማምጥል ። ከዚህ ፡ በላይ ፡ የተዘረዘረው ፡ የዚህን ፡ አጭር ፡ ጽሑፍ ፡ ርእስ ፡ ይገልጻል ፤ ጽሑፉ ፡ መዝገብ ፡ ቤቱን ፡ ከማስተዋወቅና ፡ የተሰበሰበውን ፡ የሰነዶች ፡ ብዛት ፡ ዝርዝር ፡ ከመስጠቱ ፡ ሌላ ፡ መጽሔቱን ፡ ለሚያነቡ ፡ ሰዎች ፡ በጂኒቫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በአፄ ፡ ምኒልክ ፡ ስለተጻፉት ፡ ስለ ፡ መጀመሪያው ፡ የኢት ፡ ዮጵያ ፡ ካቢኔት ፡ ነክ ፡ የሆኑ ፡ ሰነዶችን ፡ ያቀርባል ።

የጽሑፎቹ ፡ መታተም ፡ በኢትዮጵያ ፡ የሕግ ፡ ሰዎች ፡ ላይ ፡ የመዝገብ ፡ ቤቱን ፡ ሁናቱ ፡ የመከታተል ፡ ፍላጎት ፡ ማሳደር ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ (መዝገብ ፡ ቤቱ ፡ ለሁሉም ፡ ጥቅም ፡ ሊሰፋፋ ፡ የሚችለው ፡ ምንም ፡ እንኳን ፡ ትንሽ ፡ ቢሆ ፡ ን ፡ በነሱ ፡ እርዳታ ፡ ብቻ ፡ ነው) ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሕግና ፡ የሕግ ፡ ታሪክ ፡ ጠ ፡ ለቅ ፡ ያለ ፡ እውቀትን ፡ ይጨምራል ፡ ብለን ፡ ተስፋ ፡ እናደርጋለን ።

ስለ ፡ መጀመሪያው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ካቢኔት ፡ አንዳንድ ፡ ሰነዶች¹

ምንም ፡ እንኳን ፡ ከዳግማዊ ፡ ሚኒልክ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ በፊት ፡ የተ ፡ ወሰነ ፡ የመንግሥት ፡ ሥራ ፡ የሚሠሩ ፡ የመንግሥት ፡ ባለሥልጣናት ፡ የነበሩ ፡ ቢሆንም ፡ (ከነዚህ ፡ ውስጥ ፡ በጣም ፡ የጥንት ፡ መሆኑን ፡ የምናውቀው ፡ አፈ ፡ ንጉሡን ፡ ነው ፡)² በኢትዮጵያ ፡ ታሪክ ፡ ለመጀመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ካቢኔ ፡ የተመወ

1. የዚህ ፡ ክፍል—ጽሑፍ ፡ ዓላማ ፡ በአባሪዎቹ ፡ ውስጥ ፡ ያሉትን ፡ ሰነዶች ፡ ባጭሩ ፡ ለማስተዋ ፡ ወቅ ፡ ነው ፡ የሰነዶቹን ፡ ፍራ ፡ ነገር ፡ ክፍለ ፡ ጽሑፍ ፡ አይመለከትም ።
 2. ስለዚህ ፡ ነገር ፡ በአባ ፡ ጳውሎስ ፡ ጻድቅ ፡ የተደረገውን ፡ በመዝገብ ፡ ቤት ፡ የሚገኘውን ፡ ምር ፡ ምር ፡ ይመለከታል ፡ (ኢስ ፡ ፫) ፡ ይህ ፡ ምርምር ፡ እግባብ ፡ ወደአለው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሥነ ፡ ጽሑ ፡ ፍና ፡ አልቫርዝ ፡ ፕረስተር ፡ ጆን ፡ አፍ ፡ ዘ ፡ አንዲስ ፡ (መዝገብ ፡ ቤት ፡ ኢስ ፡ ፩) ፡ ለሚለው ፡ እትግቸው ፡ ጂ ፡ ደብልዩ ፡ ቢ ፡ ሐንቲንግፎርድ ፡ ወዳጠጋዥቸው ፡ ማሰረዥዎች ፡ ሰነዶች ፡ ይመራል ።

ረተው ፡ በዳግማዊ ፡ ምኒሊክ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ፡ በ፲፱፻ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ነው ።³
 እንዲያውም ፡ እባሪ ፡ ፩ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኙት ፡ ሰነዶች ፡ በግልጽ ፡ እንደሚያሳዩት ፤ ንጉሡ ፡ ካቢኔ ፡ ለመመስረት ፡ የነበራቸው ፡ አሳብ ፡ በሕዳር ፡ ወይም ፡ በጥቅምት ፡ ፲፰፻፺፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ፳፬ኛ ፡ በአገሩ ፡ ይወራ ፡ ነበር ።⁴

ለ ፡ ሰመር ፡ ደ ፡ ኢቶፒ ፡ የተባለው ፡ በረረንግይኛ ፡ ቋንቋ ፡ በሐረር ፡ ይታተም ፡ የነበረው ፡ ጋዜጣ ፡ በሕዳር ፡ ፲፰፻፺፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ እትሙ ፡ ንጉሡ ፡ ነገሥቱ ፡ ካቢኔ ፡ ለማቋቋም ፡ የነበራቸው ፡ አሳብና ፡ ለጊዜው ፡ በካቢኔው ፡ ውስጥ ፡ ይሰራሉ ፡ የተባሉት ፡ የአራት ፡ ሰዎች ፡ ስምና ፡ ሥራቸው ፡ ምን ፡ እንደሚሆን ፡ ገለጸ ። ይህ ፡ የመጀመሪያው ፡ ዝርዝር ፡ ከመጨረሻው ፡ ዝርዝር ፡ በሁለት ፡ አቋም ፡ ይለያያል ፡ አፈ ፡ ንጉሥ ፡ ነሲቡ ፡ የፍርድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ሆነው ፡ ተሾሙ ፡ እንጂ ፡ ጠቅላይ ፡ ሚኒስቴር ፡ አልሆኑም ፡ (ያን ፡ ጊዜ ፡ የጠቅላይ ፡ ሚኒስቴር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ፈጽሞ ፡ በደንብ ፡ አልተቋቋመም) ፤ እንደዚሁም ፡ ሊቀ ፡ መኳሰ ፡ ከተማ ፡ ያገር ፡ ግዛት ፡ ሚኒስቴር ፡ እንጂ ፡ የፍርድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ሆነው ፡ አልተሾሙም ። በተጨማሪም ፡ ለ ፡ ሰመር ፡ ሚኒስቴሮች ፡ ይሆኑ ፡ ይሆናል ፡ በማለት ፡ የሦስት ፡ ሰዎች ፡ ስም ፡ ጠቅሶ ፡ ነበር ። ከነዚህ ፡ ውስጥ ፡ አንዳቸው ፡ ብቻ ፡ የካቢኔ ፡ ሥራ ፡ አገኙ ። ነጋድራስ ፡ ኃይለ ፡ ጊዮርጊስ ፡ የንግድና ፡ የውጭ ፡ ጉዳይ ፡ ሚኒስቴር ፡ ሆነው ፡ ተሾሙ ፡ እንጂ ፡ ለ ፡ ሰመር ፡ እንደተነበየው ፡ የጽሕፈት ፡ ሚኒስቴር ፡ አልሆኑም ። ደጃዝማች ፡ መሸሻ ፡ ወርቄና ፡ ነጋድራስ ፡ ይገዙ ፡ ግን ፡ አልተሾሙም ።

ለ ፡ ሰመር ፡ በመጋቢት ፡ ፲፱፻ ፡ ዓ ፡ ም ፡ እትሙ ፡ ትክክለኛና ፡ የተሟላ ፡ የክቡራን ፡ ሚኒስቴሮች ፡ ዝርዝርና ፡ ካቢኔው ፡ የታወጀበት ፡ ቀን ፡ ጥር ፡ እንደሆነ ፡ ይገልጻልናል ። በዚህ ፡ አዋጅ ፡ አንዳንዶቹ ፡ ከአንድ ፡ ባላይ ፡ የሕዝብ ፡ አስተዳደር ፡ ክፍል ፡ የያዙ ፡ ዘጠኝ ፡ ሚኒስቴሮች⁵ ፡ ተሾሙ ።

እነርሱም ፡ የሚከተሉት ፡ ነበሩ ።

- ፩ ፤ አፈ ፡ ንጉሥ ፡ ነሲቡ ፡ የፍርድ ፡ ሚኒስትር
- ፪ ፤ ፈታውራሪ ፡ ሀብተ ፡ ጊዮርጊስ ፡ የጦር ፡ ሚኒስትር ።
- ፫ ፤ ፀሐፊ ፡ ትዕዛዝ ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ ፡ የጽሕፈት ፡ ሚኒስትር ፡

3. በሰነዱ ፡ ታሪካዊ ፡ ነገሮች ፡ ሁሉ ፡ ባላምበራስ ፡ ማሕተሙ ፡ ሥላሴ ፡ ወልደ ፡ መስቀል ፡ ገዝረ ፡ ነገር ፡ (አዲስ ፡ አበባ ፡ ፲፱፻፶፬) ፤ በግርጌ ፡ ማስታወሻ ፡ ፪ ፡ የተጠቀሱትን ፡ እባ ፡ ጳውሎስንና ፡ ገብረ ፡ ሥላሴን፡ከርጌክ ፡ ጭረኝ ፡ ደ ፡ ሚኒሊክ ፡ ደዚያም ፡ ሮይ ፡ ደርዋ ፡ ደ ፡ ኢቶፒ ፡ (፲፱፻፴፪) ፡ ሸል ፡ ፪ ፡ ገጽ ፡ ፪፻፳፯—፳፰ ፡ እና ፡ ለዚሁ ፡ መጽሐፍ ፡ የተጻፉትን ፡ ማስታወሻዎች ፡ ይመለከታሉ ።

4. በአባሪ ፡ ፩ ፡ ውስጥ ፡ ያለውን ፡ ከለሰመር ፡ ደ ፡ ኢቶፒ ፡ ይኛ ፡ ዓመት ፡ ህዳር ፡ ፲፰፻፺፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ገጽ ፡ ፫፻፩ና ፡ ፪ኛ ፡ ዓመት ፡ የካቲት ፡ ፲፱፻ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ገጽ ፡ ፫፻፳፭—፫፻፺፭ ፡ የተወሰደውን ፡ ይመለከታሉ ።

5. የተርጓሚ ፡ ማስታወሻ ፡ “ Ministry ” ለሚለው ፡ ቃል ፡ እግርኛው ፡ ሚኒስቴር ፡ ሲሆን ፡ “ Minister ” ለሚለው ፡ ደግሞ ፡ ሚኒስትር ፡ ነው ፡ በሚኒስትሮች ፡ ደንቦች ፡ ውስጥ ፡ ሚኒስቴር ፡ እና ፡ ሚኒስትር ለንደተመሳሳይ ፡ ወሰደው ፡ በማለቀው ፡ ተጠቅመውባቸዋል ። በደንቦቹ ፡ ውስጥ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ የተጠቀሙበት ፡ ሚኒስቴር ፡ የሚለውን ፡ ቃል ፡ ነው ። ሚኒስትር ፡ የሚለውን ፡ ቃል ፡ የተጠቀሙበት ፡ ሦስት ፡ ጊዜ ፡ ብቻ ፡ ነው ። ግን ፡ ሚኒስቴር ፡ ከሚለው ፡ ቃል ፡ የተለየ ፡ ትርጉም ፡ ላይኖረው ፡ ነው ። መምሪ ፡ ብሥራት ፡ በምሳሌ ፡ ጽሑፋቸው ፡ ውስጥ ፡ የተጠቀሙበት ፡ ቃል ፡ ሚኒስቴር ፡ የሚለውን ፡ ብቻ ፡ ነው ። ግን ፡ እሳቸው ፡ ቃሉን ፡ የተጠቀሙበት ፡ ሰውን ፡ እንጂ ፡ መሥሪያ ፡ ቤትን ፡ ለመጥቀስ ፡ እንዳልነበረ ፡ ግልጽ ፡ ነው ።

- ፬ ፤ ሊቀ ፡ መኳሰ ፡ ከተማ ፡ ያገር ፡ ግዛት ፡ ሚኒስትር ።
- ፭ ፤ በጅሮንድ ፡ ሙሉ-ጌታ ፡ የገንዘብ ፡ ሚኒስትር ።
- ፮ ፤ ነጋድ-ራስ ፡ ኃይለ ፡ ጊዮርጊስ ፡ የንግድና ፡ የውጭ ፡ ጉዳይ ፡ ሚኒስትር
- ፯ ፤ ከንቲባ ፡ ወልደ ፡ ጻድቅ ፡ የእርሻና ፡ የእንዳሰትሪ ፡ ሚኒስትር
- ፰ ፤ አዛዥ ፡ መታፈሪያ ፡ የግቢ ፡ ሚኒስትር ፡
- ፱ ፤ ቀኛዝማች ፡ መኰንን ፡ ተወንድ ፡ በላይ ፡ የሥራ ፡ ሚኒስትር ።

ካቢኔው ፡ የተቋቋመበት ፡ አዋጅ ፡ የለንም ፤ ነገር ፡ ግን ፡ በዳግማዊ ፡ ሚኒ ሊክ ፡ ለዘጠኙ ፡ ሚኒስቴሮች ፡ የታቀዱት ፡ ደንቦች ፡ እንደ ፡ እድል ፡ ሆኖ ፡ ባላ ምብራስ ፡ ማሕተመ ፡ ሥላሴ ፡ ወልደ ፡ መስቀል ፡ በጸፉት ፡ በዝክረ ፡ ነገር ፡ ውስ ጥ ፡ ይገኛሉ ።⁶ ስለእያንዳንዱ ፡ ሚኒስቴር ፡ የወጣው ፡ ደንብ ፡ የሚኒስቴሩን ፡ ሥልጣንና ፡ ግዴታ ፡ በግልጽ ፡ ሥልጣኑ ፡ የት ፡ ድረስ ፡ እንደሆነ ፡ ይለያል ። አንዳንዶቹ ፡ የደንቡ ፡ ጽሑፎች ፡ ረዘም ፡ ያሉ ፡ ናቸው ፤ አንዱ ፡ (ስለ ፡ ገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ የወጣው ፡ ደንብ ፡) ፳፮ ፡ እንቀጾች ፡ አሉት ። አንዳንዶቹም ፡ በጣም ፡ አጠር ፡ ያሉ ፡ ናቸው ። (ለፍርድ ፡ ሚኒስቴር ፡ የወጣው ፡ ደንብ ፡ አራት ፡ አንቀ ጾች ፡ ብቻ ፡ የያዘ ፡ ነው ፤ ነገር ፡ ግን ፡ የአፈንጉሡ ፡ ሥራ ፡ ከጊዜ ፡ ብዛት ፡ የታ ወቀ ፡ ስለሆነ ፡ ከአራት ፡ አንቀጾች ፡ በላይ ፡ አስፈላጊ ፡ ሆኖ ፡ ስላልተገኘ ፡ ሊሆን ይችላል ።) ከእነር ፡ ግዛት ፡ ሚኒስቴር ፡ በስተቀር ፡ ሁሉም ፡ ሚኒስቴሮች ፡ ባተ ጨማሪ ፡ ምን ፡ ማድረግ ፡ እንደሚገባቸው ፡ መግለጫ ፡ ይሰጣቸው ፡ ነበር ። የሕዝብ ፡ ጤና ፡ ጥበቃ ፡ የሚተዳደረው ፡ በአገር ፡ ግዛት ፡ ሚኒስቴር ፡ ስለነበረ ፡ የአገር ፡ ግዛት ፡ ሚኒስቴርም ፡ ስለ ፡ ሕዝብና ፡ ጤና ፡ ጥበቃ ፡ መግለጫ ፡ ይሰ ጠው ፡ ነበር ። የንግድና ፡ የውጭ ፡ ጉዳይ ፡ ሚኒስቴርም ፡ በኃላፊነቱ ፡ ሥር ፡ ስለ ሚገኙት ፡ ስለንግድና ፡ ስለ ፡ ውጭ ፡ ጉዳይ ፡ መግለጫ ፡ ይሰጠው ፡ ነበር ።

እነዚህ ፡ ደንቦች ፡ በዝክረ ፡ ነገር ፡ እንዳሉ ፡ ሆነው ፡ በሚከተሉት ፡ ገጾች ፡ እንዲታተሙ ፡ አድርገናል ። (አባሪጀ)

ዳግማዊ ፡ ምኒሊክ ፡ ሚኒስቴሮቹን ፡ እንዳቋቋሙ ፡ ትንሽ ፡ ጊዜ ፡ ቆይተው ፡ መምራ ፡ ብስራት ፡ የተባሉ ፡ መንዜ ፡ ስለ ፡ አዲሶቹ ፡ ሚኒስቴሮች ፡ በምሳሌ ፡ መልክ ፡ የሚገልጽና ፡ የሚያስተምር ፡ ትንሽ ፡ ጽሑፍ ፡ አላትመው ፡ ነበር ። ይህ ፡ ጽሑፍ ፡ በአገሩ ፡ ከታተሙት ፡ መጽሐፎች ፡ ሁለተኛው ፡ ለመሆኑ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡⁷ ሕግ ፡ ነክ ፡ ብቻ ፡ የሆነ ፡ የመጀመሪያ ፡ ጽሑፍ ፡ ስለሆነ ፡ ልናውቀው ያሻናል ። ጽሑፉ ፡ በሙሉ ፡ በአባሪ ፡ ፫ ፡ ይገኛል ።

የምሳሌው ፡ ጽሑፍ ፡ አዲስ ፡ የተመሠረተውን ፡ ካቢኔ ፡ ከሰው ፡ አካላት ፡ ጋር ፡ የሚያወዳድርና ፡ ከልዩ ፡ ልዩ ፡ የመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ ጽሑፎች ፡ የተወሰደ ነው ።⁸ የጽሑፉ ፡ ጠቅላላ ፡ አላማ ፡ አዲሶቹ ፡ ድርጅቶች ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥቱን ፡ ሥልጣን ፡ የሚከፋፍሉና ፡ የዳግማዊ ፡ ምኒሊክን ፡ ሥልጣን ፡ የሚያደክሙ ፡ ና ቸው ፡ የሚሉትን ፡ ሰዎች ፡ በመቃረን ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱና ፡ በአዲሶቹ ፡ ሚኒስ

6. እላይ ፡ በግርጌ ፡ ማስታወሻ ፡ ፮ ፡ ላይ ፡ የተጠቀሰ ። እነዚህን ፡ ስነዎች ፡ ለመተርጉምና ፡ ለማሳተም ፡ ለፈቀዱልን ፡ ለክቡር ፡ ባላምብራስ ፡ ማሕተመ ፡ ሥላሴ ፡ ወልደ ፡ መስቀል ፡ ጥልቅ ፡ የሆነ ፡ ምስ ጋናችንን ፡ እንገልጻለን ።

7. ኤስ ፡ ራይት ፡ “የመጻሕፍትና ፡ የብራና ፡ ጽሑፎች ፡ ስብሰባ ፡ በኢትዮጵያ” የኢትዮጵያ ፡ ጥናት መጽሔት ፡ ሸል ፡ ፮ ፡ ፩ ፡ (ጥር ፡ ፲፱፻፳፭) ፡ በተለይ ፡ ገጽ ፡ ፲፰-፲፱፣ ይመለከታል ።

8. ለእገባቢው ፡ እንዲሁ ፡ በማለት ፡ ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ የተጠቀሱትን ፡ ጽሑፎች ፡ ከአባሪ ፫ ፡ ጋር ፡ ከሚጻፉት ፡ የግርጌ ፡ ማስታወሻዎች ፡ ውስጥ ፡ ጨምረናቸዋል ።

ቲሮች፡ መካከል፡ ያለውን፡ አንድነት፡ ለማሳየት፡ ነበር ። የመጽሐፍ፡ ቅዱስ፡ ጥቅሶች፡ ለጽሑፉ፡ ያላቸው፡ አስፈላጊነት፡ በጣም፡ ግልጽ፡ ነው ። (አንዳንድ፡ በታ፡ ላይ፡ ጸሐፊው፡ ምንም፡ ያህል፡ ሳይሰውጡ፡ የመጽሐፍ፡ ቅዱስ፡ ጽሑፍ ቆን፡ እትመዋቸዋል ።) ነገር፡ ግን፡ የሚነጻጸረው፡ ነገር፡ የት፡ እንዳለ፡ አንዳንድ፡ ለማየት፡ አይቻልም ። ሆኖም፡ ጽሑፉን፡ ለመመርመር፡ የተነሳንበት፡ ጉዳይ፡ አይደለም ። የኛ፡ አላማ፡ በዳግማዊ፡ ምኒልክ፡ ለእያንዳንዱ፡ ሚኒስቴር፡ ለተረቀቁት፡ ደንቦች፡ እንዳደረግነው፡ ሁሉ፡ ጽሑፉን፡ ከአንባቢዎቻችን፡ ጋር፡ ለማስተዋወቅ፡ ነው ። እነዚህን፡ ጥቂት፡ ጽሑፎች፡ መሠረት፡ በማድረግ፡ ወደፊት፡ እንድ፡ ሊቅ፡ ስለመጀመሪያው፡ የኢትዮጵያ፡ ካቢኔ፡ ሙሉ፡ ታሪክ፡ በሰፊው፡ ያትታል፡ ብለን፡ ተስፋ፡ እናደርጋለን ።

አባሪ፡ ፩

ስለ፡ መጀመሪያው፡ የኢትዮጵያ፡ ካቢኔ፡ መሾም፡ ለ፡ ሰመር፡ ደ፡ ኢቶፒ፡ በተባለው፡ ጋዜጣ፡ የቀረቡ፡ ጽሑፎች፡ (ለ፡ ሰመር፡ ደ፡ ኢቶፒ፡ ፫ኛ፡ ዓመት፡ ህዳር፡ ፲፱፻፲፯፡ ፫፻፩፡ እና፡ ፩ኛ፡ ዓመት፡ የካቲት፡ ፲፱፻፩፡ ገጽ፡ ፫፻፵፬ - ፫፻፶፩)¹

፩ ፤ ህዳር ፤ ፲፱፻፲፯፡ የሚኒስቴር፡ መቋቋም ።

በጥቅምት፡ ወር ፤ እንደ፡ ኤውሮፓውያን፡ ዓይነት፡ ሚኒስቴር፡ በማቋቋም አፄ፡ ሚኒሊክ፡ በኢትዮጵያ፡ ታሪክ፡ ውስጥ፡ ከዚህ፡ በፊት፡ ተደርጎ፡ የማያውቅ፡ መሻሻል፡ አደረጉ ።

ለማወቅ፡ ያህል፡ ለሚኒስቴርነት፡ እጩ፡ ነበሩ፡ ተብለው፡ እስከ፡ አሁን፡ ድረስ፡ የሚታወቁት፡ የሚቀጥሉት፡ ናቸው ።

የጉባዔው፡ ፕሬዚዳንት	አፈ፡ ንጉሥ፡ ነቢቡ ²
የወር፡ ሚኒስትር	ፊታውራሪ፡ ሀብተ፡ ጊዮርጊስ፡
የፍርድ፡ ሚኒስትር	ሊቀ፡ መኳስ፡ ከተማ፡
የእርሻ፡ ሚኒስትር	ከንቲባ፡ ወልደ፡ ጻድቅ ።

የሚከተሉትም፡ ለሚኒስትርነት፡ እጩ፡ ናቸው፡ ይባላል፡ ነበር፡ ደጃዝማች፡ መሸሻ፡ ወርቄ፡ የውጭ፡ ጉዳይ፡ ሚኒስትር ። ነጋድራስ፡ ይገዙ፡ የገንዘብ፡ ሚኒስትር ። ነጋድራስ፡ ኃይለ፡ ጊዮርጊስ፡ የጽሕፈት፡ ሚኒስትር ።

፪ - የካቲት፡ ፲፱፻፩፡ ስለ፡ አዲሶቹ፡ የኢትዮጵያ፡ ሚኒስትሮች፡ የወጣ፡ አዋጅ ።

ከዚህ፡ በፊት፡ በወጣነው፡ እትም፡ የመጀመሪያውን፡ የኢትዮጵያ፡ ሚኒስቴር፡ መቋቋም፡ እስታውቀን፡ ነበር ። ዛሬ፡ ከአዲስ፡ አበባ፡ የተረጋገጠ፡ መግለጫ፡ በላገኘን፡ የተሾሙትን፡ ሚኒስትሮች፡ ስም፡ ዝርዝር፡ ልናሻሽለውና፡ ልናሟላው፡ ችለናል ።

1. የሚቀጥሉት፡ ጽሑፎች፡ ወደ፡ አግርኛ፡ የተተረጎሙት፡ መጀመሪያ፡ ከተጻፈበት፡ ከሰረገግ ይኛው፡ ከተተረጎሙው፡ የእንግሊዘኛው፡ ጽሑፍ፡ ነው ።
 2.

ከዚህ ፡ በፊት ፡ የተሾሙት ፡ ሰባቱ ፡³ እና ፡ ሌሎች ፡ ሁለት ፡ ሹመታቸው ፡ ግቢ ፡ እሁድ ፡ ጥር ፡ ፲፰ ፡ በይፋ ፡ ተገለጸ ።

የድር ።

የፍርድ ፡ አፈ ፡ ንጉሥ ፡ ነሲቡ ።
የውጭ ፡ ጉዳይና ፡ የንግድ ፡ ነጋድራስ ፡ ኃይለ ፡ ጊዮርጊስ ።
የገንዘብ ፡ በጅርንድ ፡ ሙሉጌታ ።
የእርሻ ፡ ከንቲባ ፡ ወልደ ፡ ጸድቅ ።
የጦር ፡ ፈታውራሪ ፡ ሀብተ ፡ ጊዮርጊስ
የጽሕፈት ፡ አለቃ ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ

አዲስ ።

የሥራ ፡ ቀኛዝማች ፡ መኮንን ።
የግቢ ፡ አሳላፊ ፡ መታፈሪያ ።

አባሪ ፡ ፪

ስለሚኒስቴሮች ፡ አቋቋም ፡ ምኒሊክ ፡ ያወጧቸው ፡ ድንጋጌዎች ።
ያገር ፡ ግዛት ፡ ሚኒስቴር ፡ ደንብ ። (ዝክረ ፡ ነገር ፡ ገጽ ፡ ፻፱—፻፲)

፩ኛ ፤ ይህ ፡ ሚኒስቴር ፡ የንጉሥ ፡ ሚኒስቴር ፡ ሆኖ ፡ ምስለኔ ፡ ሆኖ ፡ የሽዋን ፡ ግዛት ፡ ሁሉ ፡ ይጠብቃል ፤ ርሱ ፡ ነው ፡ የንጉሡም ፡ ምስለኔ ፡ በገዢዎቹ ፡ ሁሉ ፡ ፈት ።

፪ኛ ፤ የንጉሡን ፡ ትእዛዝ ፡ ወደ ፡ ገዢዎቹ ፡ ለመላክ ፡ የሱ ፡ ሥራ ፡ ነው ፤ በየከተማው ፡ መንግሥት ፡ ሹም ፡ ያደረገ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ እኒህ ፡ ሹሞች ፡ ለዚህ ፡ ሚኒስቴር ፡ ይታዘዛሉ ።

፫ኛ ፤ ያገር ፡ ግዛት ፡ ሚኒስቴር ፡ የዱል ፡ ጭፍራ ፡ አለቃ ፡ ነው ፤ ያገር ፡ ግዛት ፡ ሁሉ ፡ ስለዚህ ፡ ነገር ፡ ለሱ ፡ ይታዘዛሉ ። እሱም ፡ የሰው ፡ ሕይወት ፡ ዋና ፡ ጠባቂ ፡ ነውና ፤ ያገር ፡ ነዋሪዎችን ፡ ሁሉ ፡ ዐማራን ፡ ፈረንጅን ፡ ጋላን ፡ ሌሎችንም ፡ ይጠብቃል ።

፬ኛ ፤ ያገር ፡ ግዛት ፡ ሚኒስቴርን ፡ ያስታውቃሉ ። ባገራቸው ፡ በጤና ፡ ነገር ፡ ሁሉ ፡ እሱ ፡ ከጤና ፡ ሚኒስቴር ፡ ጋራ ፡ ተስማምተው ፡ የሰው ፡ ጤና ፡ ይጠብቃሉ ፤ የሚያስፈልግ ፡ ሥራ ፡ እየሠሩ ።

፭ኛ ፤ ይህ ፡ ያገር ፡ ግዛት ፡ ሚኒስቴር ፡ በያገሩ ፡ ያለውን ፡ ሰው ፡ ሁሉ ፡ ያስቈጥራል ፤ አገረ ፡ ገዢዎችንም ፡ እያዘዘ ፡ በየግዛታቸው ፡ ያለውን ፡ ሰው ፡ የሚያስቆጥር ፡ እሱ ፡ ነው ።

፮ኛ ፤ ካገረ ፡ ገዢዎች ፡ ዘንድ ፡ የሚመጣውን ፡ የሰውን ፡ ቀጥር ፡ ባመት ፡ ባመቱ ፡ በትልቅ ፡ መዝገብ ፡ ያስገለብጣል ።

3. ሳ ፡ ሰመር ፡ ደ ፡ አቶፒ ፡ መኳስ ፡ ከተማ ፡ ያገር ፡ ግዛት ፡ ሚኒስትርን ፡ በመርሳት ፡ የሚጠቅሳቸው ፡ ከድስት ፡ ሚኒስትሮችን ፡ ቢቻ ፡ ቢሆንም ።

፯ኛ ፤ ይህም ፡ ያገር ፡ ግዛት ፡ ሚኒስቴር ፡ የተወሰዱበትንና ፡ የሞቱበትን ፤ ሚስት ፡ ያገቡትን ፡ ሰዎች ፡ እንደዚህ ፡ በመዝገብ ፡ ያጽፋል ።

፮ኛ ፤ ባመት ፡ ባመት ፡ አገረ ፡ ገዢዎች ፡ የሚልኩትን ፡ የመዝገብ ፡ ግል ባጭ ፡ ለንጉሡና ፡ ለቀሩት ፡ ሚኒስቴሮች ፡ አሳይቶ ፡ በትልቅ ፡ መዝገብ ፡ እስገልብጦ ፡ በመንግሥት ፡ ሳጥን ፡ ይቀመጣል ።

፯ኛ ፤ በሰውነቱና ፡ በቤቱ ፡ ግብር ፡ የሚያቆም ፡ እሱ ፡ ነው ፤ ስለዚህ ፡ የመኳንንትን ፡ አገር ፡ ግዛት ፡ የሰው ፡ ቅጥር ፡ አስቦ ፡ እንደ ፡ ተላክበት ፡ ሊሳቡንም ጨምሮ ፡ የመዝገቡንም ፡ ግልባጭ ፡ ለገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ይሰጣል ።

፯ኛ ፤ ያገር ፡ ግዛት ፡ ሚኒስቴር ፡ ሥራው ፡ ባ፩ ፡ ይከፈላል ።

፩ኛ ፤ የሸዋ ፡ ግዛት ።

፪ኛ ፤ የሰሚን ፡ እስከ ፡ ሸዋ ፡ ምሥራቅ ፡ አገር ፡ ከጉዣም ፡ ዝምረው ፡ እስከ ፡ አዳል ፡ አገር ፡ ድረስ ፡ በትግራይ ፡ በወሎ ፡ አገር ፡ በኩል ።

፫ኛ ፤ የሸዋ ፡ ደቡብና ፡ ምዕራብ ፡ አገር ፡ ግዛት ፡ ከሐረር ፡ ዝምሮ ፡ እስከ ፡ ጉዣም ፡ ድረስ ፡ በከፋና ፡ በጅማ ፡ አገር ፡ በኩል ።

፬ኛ ፤ የሰው ፡ ቅጥርና ፡ ጽፈት ።

፭ኛ ፤ የከተማ ፡ ዘበኛ ፡ የዱል ፡ ጭፍራ ።

የውጭ ፡ አገር ፡ ሚኒስቴር ፡ ደንብ ፡ (ዝክረ ፡ ነገር ፡ ገጽ ፡ ፻፸፰—፻፹፩)

መዝገብ ፡ ስሪያ ።

የዚህ ፡ ሚኒስቴር ፡ ዋና ፡ ሥራ ፡ የእንግዶች ፡ ነገር ፡ ነው ፤ ከሌላ ፡ መንግሥት ፡ ከሚኒስትሮቻቸው ፡ ጋራ ፡ ይነጋገራል ።

ሁለተኛ ።

ከሌሎች ፡ መንግሥቶች ፡ ጋራ ፡ ዋና፡፡፡፡፡ ነገር ፡ ሲነሣ ፡ ንጉሡ ፡ ራሳቸው ፡ ናቸው ፡ ነገሩን ፡ የሚጨርሱት ፤ ነገር ፡ ግን ፡ አስቀድሞ ፡ ነገሩን ፡ አስተውሎ ፡ መርምሮ ፡ ለንጉሡ ፡ ነገሩን ፡ የሚገልጽላቸው ፡ ሚኒስትሩ ፡ ነው ።

ደግሞ ፡ ንጉሡ ፡ ከመልክተኞቹ ፡ ጋራ ፡ በተነጋገሩ ፡ ጊዜ ፡ ነገሩ ፡ ከተጨረሰ ፡ በኋላ ፡ የንጉሥ ፡ ወረቀት ፡ አጽፎ ፡ አሳትሞ ፡ የሚሰጥ ፡ ሚኒስትሩ ፡ ነው ።

ሦስተኛ ።

የውጭ ፡ መንግሥት ፡ መልክተኞች ፡ ወይም ፡ ሌሎች ፡ ትልቅ ፡ እንግዶች ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ አገር ፡ ሲመጡ ፡ ወደ ፡ ንጉሡ ፡ የሚያቀርባቸው ፡ እሱ ፡ ነው ።

አራተኛ ።

መልክተኞችም ፡ የመንግሥታቸውን ፡ ደብዳቤ ፡ ለሱ ፡ ነው ፡ የሚያቀርቡለት ።

እምስተኛ ።

የውጭ ፡ አገር ፡ ሚኒስትር ፡ የቆንሰሎና ፡ የሚኒስትሮቻቸው ፡ ዋና ፡ ጠባቂ ፡ ነው ። ቆንሰሎቻቸውና ፡ ሚኒስትሮቻቸው ፡ ክብር ፡ ይገባቸዋል ፤ ከመንግሥቱ ፡ ዘንድ ፡ የተላከ ፡ ሰው ፡ እንዳይነካ ፡ እንዳይመታ ፡ ሐሳብ ፡ እንዳይገባና ፡ እንዳይታሰር ፡ ርሱም ፡ ሚስቴም ፡ ዘመዶቹም ፡ ጸሐፊዎቹም ፡ እቤታቸው ፡ ያሉት ፡

ሰዎች ፣ ሁሉ ፣ የጦርነት ፣ ምክንያት ፣ ይሆናል ፣ ደግሞ ፣ ወደ ፣ መልክተኞች ፣
ቤት ፣ በግድና ፣ በቀጣ ፣ መግባት ፣ እይሆንም ፣ በዚህ ፣ ምክንያት ፣ ጠብ ፣ ይነሣ
ልና ፣ ይህንን ፣ ሕግ ፣ ሥርዐት ፣ ባለበት ፣ አገር ፣ ሁሉ ፣ መንግሥት ፣ ይጠብቃል ።
ሰድስተኛ ።

ከመንግሥቶች ፣ ጋራ ፣ ስለ ፣ ፖስታ ፣ ስለ ፣ ቴሌግራም ፣ ስለ ፣ ቴሌፎን ፣ ውል
ለማድረግ ፣ የሱ ፣ ሥራ ፣ ነው ።

ሰባተኛ ።

ደግሞ ፣ ከሌላ ፣ መንግሥቶች ፣ ጋራ ፣ ውል ፣ የሚያደርግ ፣ በጦርም ፣ ጊዜ ፣
ስለሚደረግ ፣ የበሽተኞችና ፣ የቁስለኛ ፣ በሚሞጉ ፣ ፀታ ፣ ሰዎች ፣ እንዳይነኩት ።

ስምንተኛ ።

ወደ ፣ ኢትዮጵያ ፣ አገር ፣ የሚገባ ፣ እንግዳ ፣ ለውጭ ፣ አገር ፣ ሚኒስትር ፣
ወይም ፣ ለምስሌኔዎቹ ፣ ፖስፖርት ፣ ደብዳቤ ፣ ያሳያል ።

ዘጠነኛ ።

ለእንግዶች ፣ የሚሰጠውን ፣ የንግድ ፣ ውል ፣ ወይም ፣ የርሻ ፣ ወይም ፣ የሚ
ሠራ ፣ ቤት ፣ ውል ፣ ርሱ ፣ በሬት ፣ ያያልና ፣ በመዝገቡም ፣ ግልባጫን ፣ ይጽ
ፋል ፣ ውል ፣ ከታተመ ፣ በኋላ ።

ዐሥረኛ ።

ከሌላ ፣ አገር ፣ መንግሥት ፣ ርስት ፣ ከእንግዳ ፣ ሰው ፣ ብድር ፣ ለመቀበል ፣
ስለ ፣ ኢትዮጵያ ፣ መንግሥት ፣ ይህ ፣ ሥራ ፣ በሱ ፣ እጅ ፣ ይሆናል ።

ዐሥራ ፣ አንደኛ ።

እንግዳ ፣ በቆንስሎ ፣ ላይ ፣ የኢትዮጵያ ፣ መንግሥት ፣ ሰው ፣ የከሰሰ ፣ እንደ
ሆነ ፣ ወደ ፣ ውጭ ፣ አገር ፣ ሚኒስቴር ፣ ነው ፣ የመንግሥት ፣ ጠባቂ ፣ የሚሆን ፣
በዳኝነት ፣ ጊዜ ።

ዐሥራ ፣ ሁለተኛ ።

ስለ ፣ ፖለቲካ ፣ ወይም ፣ ስለ ፣ ሌላ ፣ ነገር ፣ ከኢትዮጵያ ፣ አገር ፣ እንግዳ ፣
ለማስወጣት ፣ መንግሥት ፣ የፈለገ ፣ እንደ ፣ ሆነ ፣ የውጭ ፣ አገር ፣ ሚኒስትር ፣
ነው ፣ ከዚህ ፣ እንግዳ ፣ ቆንስል ፣ ጋር ፣ ተነጋግሮ ፣ ነገሩን ፣ የሚጨርስ ።

ዐሥራ ፣ ሦስተኛ ።

ከኢትዮጵያ ፣ መንግሥትና ፣ ከዳር ፣ አገር ፣ ሚኒስቴሮች ፣ ጋራ ፣ ውል ፣
አለ ፣ በደለኛ ፣ ስለ ፣ ማስወጣት ፣ ወይም ፣ ስለ ፣ ማስገባት ፣ ይህ ፣ ሥራ ፣ የውጭ ፣
አገር ፣ ሚኒስቴር ፣ ሥራ ፣ ነው ፣ ከበደለኛ ፣ ቆንስል ፣ ጋራ ፣ ተስማምቶ ።

ዐሥራ ፣ አራተኛ ።

ስለ ፣ ፖስፖርት ፣ ደብዳቤና ፣ ስለ ፣ በደለኛ ፣ ማስወጣት ፣ ለሚኒስቴሩ ፣ የዳር
አገር ፣ ሁሉ ፣ ገዢዎች ፣ የርሱ ፣ ምስሌኔ ፣ ይሆናሉ ።

ዐሥራ ፣ አምስተኛ ።

የውጭ ፣ አገር ፣ ሚኒስትር ፣ የኢትዮጵያ ፣ ቆንስሎችና ፣ መልክተኞች ፣
ሁሉ ፣ አለቃ ፣ ነው ፣ እዲስ ፣ ቆንስል ፣ ስለ ፣ ግድረግ ፣ ያስፈለገ ፣ እንደ ፣ ሆነ ፣

ርሱ ፡ ነው ፡ ለንጉሥ ፡ የሚያመልክታቸው ፤ ቆንስሎችም ፡ ሁሉ ፡ ከርሱ ፡ ጋር ፡ ይነጋገራሉ ፡ ስለ ፡ ሥራቸው ።

ዐሥራ ፡ ስድስተኛ ።

ወደ ፡ ሌላ ፡ አገር ፡ መንግሥት ፡ መልክተኞች ፡ ለመላክ ፡ የንጉሥ ፡ መልክት ፡ ነው ፤ መንግሥት ፡ በሌላ ፡ መንግሥት ፡ ፊት ፡ የታወቀ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ መልክተኞች ፡ ይላካል ፤ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ በኤሮፓ ፡ አገር ፡ ሚኒስትሮች ፡ እስቴያደርግ ፡ ድረስ ፡ ፈረንጅችን ፡ እዚያ ፡ ቆንስል ፡ መሾም ፡ ይችላል ፤ ደመወዝ ፡ ሳይሰጣቸው ፡ ከወረቀትና ፡ ከፖስታ ፡ ዋጋ ፡ በቀር ። እነኛ ፡ ሌላ ፡ ሥራ ፡ አላቸውና ፡ ስለ ፡ ከበሬታ ፡ ብቻ ፡ ቆንስል ፡ ተብለው ፡ ለኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ አለደመወዝ ፡ ያገለግላሉ ።

ዐሥራ ፡ ሰባተኛ ።

የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ጅቡቲ ፡ ላይ ፡ አንድ ፡ ቆንስል ፡ አለው ። ሌሎች ፡ ቆንስሎች ፡ በኢየሩሳሌም ፤ በዐደን ፤ በምጥዋ ፤ በካርቱምና ፡ በእንግሊዝ ፡ ሱዳን ፡ ወደ ፡ አገር ፡ ዳርቻ ፡ ማድረግ ፡ ነው ።

ዐሥራ ፡ ስምንተኛ ።

የውጭ ፡ አገር ፡ ሚኒስቴር ፡ ሥራውን ፡ ባራት ፡ ክፍል ፡ ይከፍላል ።

- ፩ኛ ፡ የቆንስልና ፡ ወደ ፡ ዳር ፡ አገር ፡ ካሉት ፡ መንግሥቶች ፡ ጋራ ፡ መነጋገር ።
- ፪ኛ ፡ ከሌሎች ፡ መንግሥቶችና ፡ ከሚኒስትሮቻቸው ፡ ጋራ ፡ መነጋገር ።
- ፫ኛ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ላሉት ፡ እንግዶች ፡ ነገር ፡ ውል ፡ ፓስፖርት ፡ (ደብዳቤ) ።
- ፬ኛ ፡ መጽሐፍ ፡ ወረቀት ፡ ጋዜጣ ፡ ማስተርጉም ።

የንጉሥ ፡ ግቢ ፡ የፖስታ ፡ የቴሌግራፍና ፡ የቴሌፎን ፡ ሚኒስቴር ፡ ደንብ ፡ (ዝክረ ፡ ነገር ፡ ገጽ ፡ ፬፻፲)

መዝሙር ።

የዚህ ፡ ሚኒስቴር ፡ ዋና ፡ የመንግሥት ፡ ግቢ ፡ መጠበቅ ፡ ነው ።

ሁለተኛ ።

ባሉበት ፡ ስፍራ ፡ እግቢም ፡ ቢሆን ፡ ወደ ፡ ሌላም ፡ ቢሆን ፡ ርሱ ፡ ነው ፡ የርላቸው ፡ ዋና ፡ ጠባቂ ።

ሦስተኛ ።

የንጉሥ ፡ ቤት ፡ በየማዕርጉ ፡ አካሄድ ፡ መሪ ፡ ርሱ ፡ ነው ፤ የመንግሥቶች ፡ መልክተኛ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ አገር ፡ ሲመጣ ፡ ርሱ ፡ ነው ፡ እኩተማ ፡ በር ፡ ላይ የሚቀበለው ፤ እስከ ፡ ንጉሡ ፡ ግቢ ፡ ድረስ ፡ ይከተለዋል ፤ ንጉሡ ፡ እስኪቀበሉት ፡ ድረስ ።

አራተኛ ።

የፖስታ ፡ የቴሌግራፍና ፡ የቴሌፎን ፡ ዋና ፡ አለቃ ፡ ርሱ ፡ ነው ፤ የዚህን ፡ ሥራ ፡ የሚሠሩ ፡ ለሱ ፡ ይታዘዛሉ ፤ በ፪ ፡ በ፫ ፡ ወር ፡ የሥራቸውን ፡ ገቢና ፡ ወጪ ፡ መዝገብ ፡ ያሰናዱለታል ፤ ርሱም ፡ ይህንን ፡ ደብተር ፡ ለገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ይሰጣል ።

የንግድና፣ የጉምሩክ፣ ሚኒስቴር = (ዝክረ፣ ነገር፣ ገጽ፣ የጀጅ—የጀጅ)

መዝሙሪያ ።

ያገር፣ ንግድ፣ መጠበቅ፣ የዚህ፣ ሚኒስቴር፣ ሥራ፣ ነው ።

ሁለተኛ ።

የኢትዮጵያ፣ ጉምሩክና፣ ነጋድራሶች፣ ሁሉ፣ አለቃ፣ ነው ።

ሦስተኛ ።

ያገር፣ ንግድ፣ የሚያበዛውን፣ ምክንያት፣ ሁሉ፣ እያስተዋለ፣ ለመንግሥት፣ የሚያመለክት፣ ርሱ፣ ነው ።

አራተኛ ።

የጉምሩክ፣ ሥርዓት፣ ለነጋዴዎች፣ የሚመኝና፣ ቀረጥ፣ የሚያበዛ፣ አስተውሎ፣ ለመንግሥት፣ ያመለክታል ።

አምስተኛ ።

አዲስ፣ ቀረጥ፣ ለማድረግ፣ ያለውን፣ ለመለወጥ፣ ወይም፣ ለማስቀረት፣ ያስፈለገ፣ እንደ፣ ሆነ፣ ርሱ፣ ነው፣ ይህንን፣ ነገር፣ በፊት፣ አስተውሎ፣ ለመንግሥት፣ የሚያመለክት፣ ገቢ፣ እንዲያበዛ ።

ስድስተኛ ።

የጉምሩክ፣ ሒሳብ፣ በልክ፣ ሆኖ፣ በሁለት፣ መዝገብ፣ እንዲጻፍ፣ ይተጋል ።

ሰባተኛ ።

የሚገባውንና፣ የሚወጣውን፣ ዕቃ፣ በያይነቱ፣ ለብቻ፣ ያጽፋል፣ ባመት፣ መጨረሻ፣ ለመንግሥት፣ ድምሩን፣ እንዲያሳይ ።

ስምንተኛ ።

በ፫፣ በ፫፣ ወር፣ አንድ፣ ጊዜ፣ ያገር፣ ነጋድራሶቹ፣ የጉምሩካቸውን፣ ገቢና፣ ወጪ፣ ለሱ፣ ያስታውቃሉ ።

ዘጠነኛ ።

ባመት፣ ባመት፣ ከነጋድራሶቹ፣ የመጣውን፣ ደብተር፣ ሁሉ፣ ሰብስቦ፣ ድምሩን፣ ለገንዘብ፣ ሚኒስቴር፣ ያሳልፋል ።

ዐሥረኛ ።

የነጋዴዎች፣ ጻኛ፣ ይሆናል ። ስለ፣ ጻኝነት፣ አንድ፣ የሚረዳው፣ ምስለኔ፣ ማድረግ፣ ይችላል፣ ስለ፣ ፈረንጅች፣ ነገር፣ ከፈረንጅ፣ ነጋዴ፣ አያሌ፣ መርጦ፣ መርጦ፣ ከርሳቸው፣ ጋራ፣ አስተውሎ፣ ይጨርሳል ።

ዐሥራ ፣ አንደኛ ።

ቆንሰሎች፣ ዜጋቸውን፣ ለማገድ፣ ወደ፣ ጻኝነት፣ የመጡ፣ አንደ፣ ሆነ፣ የንግድ፣ ሚኒስትር፣ ራሱ፣ መጥቶ፣ ይፈርዳል፣ ተጠንቅቆ፣ መልካም፣ ሕግ፣ እንዲጠበቅ፣ የመንግሥት፣ ስም፣ እንዳይጠፋ ።

ዐሥራ ፡ ሁለተኛ ።

የንግድ ፡ ሚኒስትር ፡ የፈረደውን ፡ ፍርድ ፡ ተሻጋቾች ፡ ተመልሶ ፡ ለአፈ ፡ ንጉሥ ፡ ወይም ፡ ለንጉሥ ፡ ማመልከት ፡ ይችላሉ ።

ዐሥራ ፡ ሦስተኛ ።

ከሌላ ፡ መንግሥት ፡ ጋራ ፡ የንግድ ፡ ውል ፡ ሊደረግ ፡ የሆነ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ የንግድና ፡ የውጭ ፡ ነገር ፡ ሚኒስትሮች ፡ ነገሩን ፡ አስቀድመው ፡ እያስተዋሉ ፡ ለመንግሥት ፡ ያመለክታሉ ።

ዐሥራ ፡ አራተኛ ።

በኢትዮጵያና ፡ በሌላ ፡ መንግሥት ፡ መካከል ፡ የተደረገው ፡ ውል ፡ ሁሉ ፡ ባለወሰን ፡ ነውና ፡ የውሉ ፡ ጊዜ ፡ ሲያልቅ ፡ ካንድ ፡ ዓመት ፡ አስቀድመው ፡ የንግድና ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ሚኒስትሮች ፡ ለመንግሥት ፡ ያስታውቃሉ ።

ዐሥራ ፡ አምስተኛ ።

ከነጋዴ ፡ መንግሥት ፡ የሚቀበለውን ፡ የንግድና ፡ ያረቂ ፡ ግብር ፡ ርሱ ፡ ነው ፡ የሚያቆመው ፤ ይህንን ፡ ግብር ፡ በወር ፡ በወር ፡ ተቀብሎ ፡ ለመንግሥት ፡ ግምጃ ፡ ቤት ፡ ይሰጣል ።

ዐሥራ ፡ ስድስተኛ ።

ባመት ፡ መጨረሻ ፡ ግብር ፡ የተቀበለውን ፡ መዝገብ ፡ ደምር ፡ ለገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ይሰጣል ።

ዐሥራ ፡ ሰባተኛ ።

የንግድ ፡ ሚኒስቴር ፡ የጤና ፡ ሚኒስቴርን ፡ ይረዳል ፤ ያረቂና ፡ የመብል ፡ ሺያሎችን ፡ ሲያስጠብቅ ፡ ዕቃቸው ፡ ለሰው ፡ ጤና ፡ ክፉ ፡ እንዳይሆን ።

ዐሥራ ፡ ስምንተኛ ።

የንግድ ፡ ሚኒስቴር ፡ ሥራውን ፡ ባጅ ፡ ክፍል ፡ ይከፍላል ።

- ሀ) የንግድ ፡ ነገር ፡ ክፍል ።
- ለ) ያዲስ ፡ አበባ ፡ ከተማ ፡ ጉምሩክ ፡ ክፍል ።
- ሐ) የቀሩት ፡ የኢትዮጵያ ፡ አገር ፡ ጉምሩኮች ፡ ክፍል ።
- መ) የሒሳብ ፡ ክፍል ።
- ሠ) በንግድ ፡ ነገር ፡ የሚነሣ ፡ ክርክር ፡ ዳኝነት ፡ ክፍል ።

የርሻና ፡ የመሥሪያ ፡ ቤት ፡ ሚኒስቴር ፡ ደንብ ፡ (ዝክረ ፡ ነገር ፡ ገጽ ፡ ፫፻፲፮—፫፻፲፱)

መገኛመሪያ ።

የዚህ ፡ ሚኒስቴር ፡ ሥራ ፡ የመሥሪያ ፡ ቤትና ፡ ከብት ፡ ማርባት ፡ ነው ።

ሁለተኛ ።

ምድር ፡ በደገና ፡ እንዲታረሰና ፡ ብዙ ፡ እኸል ፡ እንዲመጣ ፡ የሱ ፡ ሥራ ፡ ነው ፤ የርሻ ፡ መሣሪያ ፡ በደገና ፡ እንዲለወጥ ፡ ያላል ፤ ያለውን ፡ ዓይነት ፡ ቡቃያ ፡

ያሳምራል ፤ ሌላም ፣ ዐይነት ፣ ያስጨምራል ፤ አገር ፣ ሀብታም ፣ እንዲሆን ፣ ከብትም ፣ ያስረባል ፤ እንደ ፣ ኤርፓ ፣ አገር ፣ ሥርዓት ።

ሦስተኛ ።

የባላገር ፣ ጥግ ፣ ይሆናልና ፣ ሕጋቸውን ፣ ይጠብቃል ።

አራተኛ ።

በመልካም ፣ መሪታቸውን ፣ ያረቡትን ፣ ሰዎች ፣ እጅግ ፣ እኸል ፣ ያመጡትም ፣ ብዙ ፣ ከብት ፣ ያረቡትን ፣ በደገና ፣ ገበሬዎች ፣ ያሠሩት ፣ ሹሞች ፣ ክብርን ፣ ገንዘብ ፣ ይሰጣል ።

አምስተኛ ።

በደገና ፣ አገራቸውን ፣ ያላውሩትን ፣ ሰዎች ፣ አገራቸውንም ፣ ያላሳሙሩትን ፣ ያስቀጣል ።

ስድስተኛ ።

እንዳንድ ፣ አገር ፣ ክፉ ፣ መከራ ፣ የሆነበት ፣ ወይም ፣ ክፉ ፣ በሽታ ፣ በሰው ፣ ወይም ፣ በከብት ፣ የመጣ ፣ እንደ ፣ ሆነ ፣ የርሻ ፣ ሚኒስቴር ፣ ለመንግሥት ፣ አማላጅ ፣ ይሆናል ። ዐሥራትና ፣ ግብር ፣ እንዲምሩት ፣ ያን ፣ ጊዜ ፣ መልካም ፣ መከር ፣ ላገኘ ፣ አገር ፣ ግብሩን ፣ ጥቂት ፣ መጨመር ፣ ያስፈልጋል ፤ በደሽየው ፣ አገር ፈንታ ።

ሰባተኛ ።

የርሻ ፣ ሚኒስቴር ፣ ክፉ ፣ መከር ፣ መከልከል ፣ የርሱ ፣ ሥራ ፣ ነው ፣ ስለዚህ ፣ ባላገሮችም ፣ በመልካም ፣ መሪታቸውን ፣ እንዲያርሱ ፣ ይጠባበቃቸዋል ፤ ለሐኪሞችም ፣ እንዲታዘዙ ፣ ስለ ፣ ርሳቸውና ፣ ስለ ፣ ከብቶቻቸው ፣ ጤና ።

ስምንተኛ ።

የርሻ ፣ ሚኒስቴር ፣ የመኳንንት ፣ አገር ፣ ግዛት ፣ ስንት ፣ እርሻ ፣ ስንት ፣ ደን ፣ ስንት ፣ ግር ፣ ስንት ፣ ያልታረሰ ፣ መሬት ፣ እንዳለ ፣ የሰማውንም ፣ የተበላሸውንም ፣ ያያል ።

ዘጠነኛ ።

ከመኳንንት ፣ አገር ፣ ግዛት ፣ ሁሉ ፣ የመጣውን ፣ ማስታወቂያ ፣ በንግድ ፣ መዝገብ ፣ ይጽፋል ።

ዐሥረኛ ።

ዳግም ፣ ያገር ፣ ከብት ፣ ያስቆጥራል ፣ ገዢዎችም ፣ ባመት ፣ ባመት ፣ ያገራቸውን ፣ ከብት ፣ ብዛትና ፣ ማነስ ፣ ያስታውቁታል ።

ዐሥራ ፣ አንደኛ ።

ለንግድ ፣ በኪራይ ፣ መሬት ፣ ሲሸጥ ፣ ወይም ፣ መሥሪያ ፣ ቤት ፣ ሲከፈት ፣ ውል ፣ አድርጎ ፣ የሚያትም ፣ የርሻ ፣ ሚኒስቴር ፣ ነው ፤ ነገር ፣ ግን ፣ ከውጭ ፣ ሚኒስቴር ፣ ከገንዘብ ፣ ሚኒስቴር ፣ ጋራ ፣ ይመካከራሉ ፤ የተፈረመውንም ፣ ውል ፣ ግልባጭ ፣ ከታተመ ፣ በኋላ ፣ ለነዚህ ፣ ሚኒስቴሮች ፣ ይሰጣል ።

ዐሥራ ፡ ሁለተኛ ።

በባላገር ፡ የርሻ ፡ ትምህርት ፡ ቤት ፡ የተከፈተ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ የርሻ ፡ ሚኒስ
ቴር ፡ ነው ፡ የሚጠብቀው ።

ዐሥራ ፡ ሦስተኛ ።

ከመንግሥት ፡ ሥራ ፡ ሚኒስቴር ፡ ጋራ ፡ ባገር ፡ የሚሆነውን ፡ ሥራ ፡ ሁሉ
ስለ ፡ እርሻ ፡ መርማሪ ፡ መሐንዲስ ፡ እንዲያሳያቸው ፡ እየተማከሩ ፡ ይሠራሉ ።

ዐሥራ ፡ አራተኛ ።

ብዙ ፡ ዛፍ ፡ ያላሥራት ፡ እንዳይቈረጥ ፡ ያገር ፡ ጫካ ፡ ይጠብቃል ፤ አገር ፡
ይደርቃልና ፤ ሰውንም ፡ ያዛል ፡ ትንንሽ ፡ ዛፎች ፡ እንዳይነኩ ፤ የሚቈረጠውን ፡
የትልልቅ ፡ ዛፎች ፡ ቍጥር ፡ ይወሰናል ። ከገዢዎችም ፡ ጋራ ፡ ተማክረው ፡ ርሳቸ
ውም ፡ ይህንን ፡ ነገር ፡ ይጠብቃሉ ፡ ባገር ፡ ውስጥ ፡ አሉና ፤ ደግሞ ፡ ብዙ ፡ ዛፍ ፡
ለተከለ ፡ ሰው ፡ ደስታ ፡ ይሰጣል ።

ዐሥራ ፡ አምስተኛ ።

ንጉሥ ፡ ያዘዙትን ፡ የርሻ ፡ ገበሬ ፡ ሥራ ፡ ይሠራል ።

ዐሥራ ፡ ስድስተኛ ።

እርሱ ፡ ነው ፡ የመራት ፡ ግብር ፡ የከብት ፡ ግብር ፡ የመሥሪያ ፡ ቤት ፡
ግብር ፡ የሚያቆም ። ባመት ፡ ባመት ፡ የዚህን ፡ ግብር ፡ መዝገብ ፡ ገዢዎችን ፡
ይጠይቃል ፤ ሐሳቡን ፡ እንዲያሰብስቡ ። ካሰበ ፡ ድምሩንም ፡ ከደመረ ፡ በኋላ ፡
መዝገቡን ፡ ለገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ይሰጣል ።

የመንግሥት ፡ ሥራ ፡ ሚኒስቴር ፡ ደንብ ፡ (ዝክረ ፡ ነገር ፡ ገጽ ፡ ፻፳፮—፻፳፯)

መዝገብ ።

ስለ ፡ መንግሥት ፡ የሚሆን ፡ ሥራ ፤ እንደ ፡ መንገድ ፡ ምድር ፡ በባቡር ፡
ድልድይ ፤ መሸረብ ፡ ለሌላ ፡ ሥራ ፡ ሁሉ ፡ የርሱ ፡ ደንብ ፡ ነው

ሁለተኛ ።

ስለ ፡ መንግሥት ፡ ቤት ፡ ሲሠራ ፡ ሥራውን ፡ ደገና ፡ ሆኖ ፡ እንዲሠራ ፡
ይጠብቃል ፤ ከመሐንዲሶችና ፡ ከሠራተኞች ፡ ጋራ ፡ ኮንትራት ፡ አድርጎ ፡ ያት
ማል ።

ሦስተኛ ።

የመንግሥት ፡ መንገድ ፡ ድልድይ ፡ ቤት ፡ ሁሉንም ፡ ያስጠብቃል ፤ የተበ
ላሽ ፡ እንደሆነ ፡ ያስበጃል ።

አራተኛ ።

የሚቈረጥ ፡ ዛፍ ፡ ሁሉ ፡ ይጠብቃል ፤ ይህ ፡ ሥራ ፡ የመንግሥት ፡ ሲሆን ፡
ጊዜ ፡ ዕንጨት ፡ ለመውሰድ ።

አምስተኛ ።

ውል ፡ ያላቸውን ፡ ያስጠብቃል ፤ ዕንጨት ፡ የሚቈርጡትን ፡ የመሸረብ ፡
ውሃ ፡ የሚሸጡትን ።

ስድስተኛ ።

ግድብ ፡ በታላቅ ፡ ወንዝ ፡ ስለ ፡ መስኖ ፡ ያስበጃል ፤ ክርሻ ፡ ሚኒስቴር ፡ ጋራ ፡ ሥራውን ፡ አስተውለው ፡ እየተስማሙ ።

ሰባተኛ ።

ስለ ፡ ኮንትራት ፡ ያለውን ፡ ይጠብቃል ፤ በውሳኛው ፡ የተጻፈ ፡ ነገር ፡ እንዳይተላለፍ ።

ስምንተኛ ።

ርሱ ፡ ነው ፡ የምድር ፡ ባቡር ፡ መርማሪ ፡ በኢትዮጵያ ፡ አገር ፡ የሚያሠራውን ፡ ሁሉ ።

ዘጠነኛ ።

ሰውን ፡ ገንዘብ ፡ የሚያስከፍሱበትን ፡ ድልድይ ፡ ወይም ፡ መንገድ ፡ የርሱ ፡ ምስለኔዎች ፡ በርሱ ፡ ቃል ፡ ይጠብቃሉ ፤ ያስከፍላሉ ።

ዐሥረኛ ።

የሀገር ፡ ግዛት ፡ መኳንንት ፡ በሀገራቸው ፡ ይህንን ፡ ግብር ፡ በሚኒስቴሩ ፡ ፈንታ ፡ ይከፍላሉና ፡ ባመት ፡ ባመት ፡ የሰበሰቡትን ፡ ይልኩለታል ።

ዐሥራ ፡ አንደኛ ።

ይህ ፡ ሚኒስቴር ፡ የተቀበለውን ፡ ግብር ፡ ለመንግሥት ፡ ግምጃ ፡ ቤት ፡ ይሰጣል ፡ ከመዝገቡ ፡ ጋራ ።

ዐሥራ ፡ ሁለተኛ ።

የመንግሥት ፡ ሥራ ፡ የዕቃ ፡ መቀመጫ ፡ ይጠብቃል ፤ ባመት ፡ መጨረሻ ፡ የዕቃውን ፡ ቍጥር ፡ መዝገቡንም ፡ ለገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ያሳልፋል ።

የገንዘብና የጻዳ ፡ ሚኒስቴር ፡ ደንብ ፡ (ዝክረ ፡ ነገር ፡ ገጽ ፡ ፫፻፩—፫፻፱)

ይህ ፡ ሚኒስቴር ፡ የመንግሥት ፡ ግምጃ ፡ ቤት ፡ ዋና ፡ ጠባቂ ፡ ነው ፡ የሱ ፡ ሥራ ፡ ይህ ፡ ነው ።

መዝገብ ፡ ስም ፡ ።

የመንግሥት ፡ ግምጃ ፡ ቤት ፡ የንጉሥ ፡ የራሳቸው ፡ ግምጃ ፡ ቤትና ፡ የንጉሥ ፡ ያልጋቸው ፡ ገንዘብ ፡ የልዩ ፡ ልዩ ፡ ነው ።

ሁለተኛ ።

የንጉሥ ፡ የራሳቸውና ፡ ያልጋቸው ፡ ግምጃ ፡ ቤትን ፡ ይጠብቃል ።

(ሀ) የራሳቸውን ፡ ከራሳቸው ፡ በኋላ ፡ ወራሻቸው ፡ ይወርሳቸዋል ፤ ደግሞ ፡ በደብዳቤ ፡ ለአብያተ ፡ ክርስቲያናት ፤ ለበሽተኛ ፡ ቤቶች ፤ ለምጃት ፡ ወይም ፡ ለሰው ፡ ስጦታ ፡ መስጠት ፡ ይችላሉ ።

(ለ) የግላቸው ፡ ገንዘብ ፡ ግን ፡ በሕይወታቸው ፡ የርሳቸው ፡ ገንዘብ ፡ ነው ፤ ነገር ፡ ግር ፡ ከርሳቸው ፡ በኋላ ፡ አዲሱ ፡ ንጉሥ ፡ ይወርሳል ።

ሦስተኛ ።

የመንግሥት ፡ ገንዘብ ፡ ስላገር ፡ ግዛትና ፡ ስለ ፡ መንግሥት ፡ ሥራ ፡ ነው ።

አራተኛ ።

የገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ በባንክና ፡ በሌላ ፡ ገንዘብ ፡ ቤት ፡ የመንግሥት ፡ ምስላኔ ፡ ነው ።

አምስተኛ ።

ርሱ ፡ ያገር ፡ ግምጃ ፡ ቤት ፡ አለቃ ፡ ነው ፤ ርሱ ፡ ነው ፡ የ ጅያሾማቸው ፡ በጉጉሁ ፡ ቃል ።

ስድስተኛ ።

የመንግሥትን ፡ ገቢ ፡ ሁሉ ፡ ወደ ፡ ሣጥኖቹ ፡ ይሰበስባል ፤ የሌላ ፡ ሚኒስቴር ፡ ገቢ ፤ የግዛትም ፤ የትልልቆችም ፡ ቤቶች ፡ የባንኮችም ፤ የሞኖፖልም ፤ የመንግሥት ፡ መሥሪያ ፡ ቤትም ፡ ሌሎችም ፡ ወደ ፡ ገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ሲገባ ፡ ከደብተሩ ፡ ጋራ ፡ ይገባል ። ደብተሩም ፡ በገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ቤት ፡ እሣዋን ፡ ውስጥ ፡ ይቀመጣል ፤ ሚኒስቴሩም ፡ ተቀበልኩ ፡ የሚል ፡ ወረቀት ፡ ይሰጣል ።

ሰባተኛ ።

የመንግሥት ፡ ወጪ ፡ ሁሉ ፡ ከገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ሣጥን ፡ ይወጣል ፤ ተቀበልኩ ፡ የሚል ፡ ወረቀት ፡ እየተቀበለ ።

ስምንተኛ ።

ብዙ ፡ ገቢና ፡ ወጪ ፡ ሲገኝም ፡ በአምስቱ ፡ መገኘቱ ፡ ቀን ፡ መጨረሻ ፡ ነው ።

ዘጠነኛ

ሚኒስቴሮቹ ፡ ወር ፡ ሲገባ ፡ እስከ ፡ ጅምር ፡ ቀን ፡ ድረስ ፡ ደብተሩን ፡ ደምረው ፡ ወደ ፡ ገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ይልካሉ ። የተረፈውን ፡ ያገባሉ ፤ ወይም ፡ ያነሰውን ፡ ይከፍላሉ ።

ዐሥረኛ ።

ከብዙ ፡ ገቢና ፡ ወጪ ፡ ነገር ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ ልዩ ፡ ወጪ ፡ አለ ፡ ንጉሥ ፡ የሚያዙት ። ስለዚህ ፡ ግምጃ ፡ ቤት ፡ ዘወትር ፡ ክፍት ፡ እንዲሆን ፡ ይገባል ፡ በቀን ፡ በቀን ፡ ፩ ፡ ሰዓት ፤ ከሰንበትና ፡ ከበዓላት ፡ ቀን ፡ በቀር ።

ዐሥራ ፡ አንደኛ ።

የገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ነው ፡ በመንግሥትና ፡ በነጋዴ ፡ የመንግሥት ፡ አሰናጃጃዎች ፡ መካከል ፡ ውል ፡ የሚያደርግ ፤ ሲመች ፡ ገራጅ ፡ ያደርጋል ።

ዐሥራ ፡ ሁለተኛ ።

ሰፈረንጆች ፡ የሚሰጥ ፡ ውል ፤ ሞኖፖል ፤ እርሻ ፡ ሌሎች ፤ ለገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ማስታወቅ ፡ ነው ። የመንግሥት ፡ ግምጃ ፡ ቤት ፡ ጠባቂ ፡ ነው ።

ዐሥራ ፡ ሦስተኛ ።

የመንግሥት ፡ ስሌት ፡ ደብተር ፡ ሁሉ ፡ በገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ እጅ ፡ እንዲሆን ፡ ነው ።

ዐሥራ ፡ አራተኛ ።

የመንግሥት ፡ ስሌት ፡ ደብተር ፡ ዕጥፍ ፡ እንዲሆን ፡ ያስፈልጋል ። ስለ ፡

ምን : እንዴ : ቢጠፋ : አንድ : ይጸናል ፤ ሒሳቡም : ቢፈለግ : ይገኛል ።

ዐሥራ : አምስተኛ ።

የገንዘብ : ሚኒስቴር : በቸ : ወር : አንድ : ጊዜ : የመንግሥት : ሒሳብ : ሚዛን : ያደርጋል ። ደግሞ : የዳር : አገር : ግምጃ : ቤቶች : ሁሉ : ደብተራቸውን : ይደምራሉና : ወደ : ገንዘብ : ሚኒስቴር : ይልካሉ ፤ ከሒሳባቸውም : የቸ ወር : ቀሪ : ይጽፋሉ : የግምጃ : ቤታቸውን : ብር : ሁሉ ።

ዐሥራ : ስድስተኛ ።

በዓመት : መጨረሻ : የሒሳብ : ሚዛን : ማድረግ : ነው ፤ በገንዘብ : ሚኒስቴር : ስሌቱን : ማስቀመጥና : ለንጉሥ : ለመማክርቱ : ማሳበር : ማሳየት : ነው ።

ዐሥራ : ሰባተኛ ።

የገንዘብ : ሚኒስቴር : እንደ : ወደደ : ወደ : ዳር : አገር : መርማሪ : መስደድ ይችላል ፤ ይህ : መርማሪ : የግምጃ : ቤቶችን : ማጥንና : መዝገብ : ይመረምራል ።

ዐሥራ : ስምንተኛ ።

በዓመት : መጨረሻ : የገንዘብ : ሚኒስቴር : የጓዳ : ዕቃ : ቁጥሮ : በመዝገብ : ይጽፋል ፤ ዕቃውን : በያይነቱ : በ፩ : ልዩ : መዝገብ : ይጽፋል ፤ ደግሞ : ለመንግሥት : ሥራ : ሚኒስቴር : የቃ : ቤቱ : መዝገብ : ይጠይቃል ።

ዐሥራ : ዘጠነኛ ።

የገንዘብ : ሚኒስቴር : ባመት : መጨረሻ : መዝገቡን : ደምረው : የሌላ : ሚኒስቴሮችን : መዝገብ : ጨምረው : የመንግሥት : ይደረጋል ።

ካያኛ ፡

ዓመት : ከተጨረሰ : በኋላ : ገቢና : ወጪ : ከተደመረ : በኋላ : የተረፈውን : ብር : በሣጥን : ለብቻ : ያስቀምጡታል ፤ ይህ : ሣጥን : የመንግሥት : ድልብ : ይሆናል ። ለዚህም : ለድልብ : ሣጥን : እንድ : አለቃ : ለብቻ : ይደረግለታል : መዝገቡ : ለብቻ : ነውና : ከዚህም : ሣጥን : ሲያወጡ : ለማሳበር : መማክርት : ማስታወቅ : ነው ።

ካያ : አንደኛ ።

በክፍ : ዓመት : ድንገት : ገቢ : ከወጪ : ያነሰ : እንደ : ሆነ : መንግሥት : ከድልብ : ሣጥን : ያወጣል ፤ ክፍ : ዓመት : ማለት : ጦርነት : የሆነ : እንደ : ሆነ ወይም : ረኅብ : ወይም : “ኮሌራ” ወይም : ክፍ : ሌላ : በሽታ ።

ካያ : ሁለተኛ ።

ድንገት : ገንዘብ : የተበደረ : እንደ : ሆነ : ትልቅ : ሥራ : እንዲሠራበት : የገንዘብ : ሚኒስቴር : ነው : ይህንን : ብድር : የሚጠብቅ ፤ ወለዱ : ባመት : ባመት : ይሰጣልና : ዋና : ገንዘቡን : ይከፍላል ፤ ለብድር : ውል : ተብሎ : እንደ ተጻፈ ።

ካያ : ሦስተኛ ።

ከገንዘብ : ሚኒስቴር : ሣጥን : የሚወጣና : የሚገባ : ብር : በባለ : ዕጥፍ : ወረቀት : ደብተር : ይጽፋል ፤ አንዱን : ወረቀት : ቀደው : እንሥተው : ሁለተኛውን

ኛው ፡ በመዝገብ ፡ ውስጥ ፡ ይቀራል ፤ በ፪ኛ ፡ ወረቀት ፡ የተጻፈው ፡ ቃል ፡ እንደ ይሆናል ።

ካያ ፡ አራተኛ ።

የገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ መዝገቦች ፡ ሁሉ ፡ ሒሳባቸው ፡ በልክ ፡ እንዲሆን ፡ የመንግሥት ፡ ስሌት ፡ ልክ ፡ ያልሆነ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ መንግሥቱ ፡ ኪሳራ ፡ ይገባል ።

ካያ ፡ አምስተኛ ።

ንጉሥ ፡ የመንግሥት ፡ ግንባርም ፡ መማክርት ፡ እንዲያደርጉ ፡ ብለዋል ፤ ይህ ፡ ግንባር ፡ ሲሰበሰብ ፡ በሰብከት ፡ ገና ፡ ጊዜ ፡ የገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ለለዚህ መማክርት ፡ ያገር ፡ ሀብት ፡ ማሳየት ፡ ያስፈልጋል ።

ካያ ፡ ስድስተኛ ።

የገንዘብ ፡ ሚኒስቴር ፡ ሥራውን ፡ እንደዚሁ ፡ ይከፍላል ፤ ለየክፍሉ ፡ አንዳንድ ፡ አለቃ ፡ እያደረገ ።

- ፩ኛ ፡ የግብርና ፡ የጉምሩክ ፡ ክፍል ።
- ፪ኛ ፡ የጽሕፈት ፡ ክፍል ።
- ፫ኛ ፡ የግምጃ ፡ ቤት ፡ ክፍል ።
- ፬ኛ ፡ የባንኮች ፡ ክፍል ።
- ፭ኛ ፡ የድልብ ፡ ሣጥን ፡ ክፍል ።
- ፮ኛ ፡ የልብስና ፡ የጌጥ ፡ ዕቃ ፡ ክፍል ።
- ፯ኛ ፡ የጎዳ ፡ ክፍል ፡ ከልብስና ፡ ከጌጥ ፡ በቀር ።

ለየክፍሉ ፡ አንዳንድ ፡ ልዩ ፡ ግንባራም ፡ ይደረጋል ። ስለ ፡ ትንሽ ፡ ነገር ፡ ስለቆም ፡ ነገር ፡ ግን ፡ የሚኒስቴሩ ፡ ግንባራም ፡ ያስፈልጋል ።

የዳኝነት ፡ ሚኒስቴር ፡ ደንብ ፡ (ዝክረ ፡ ነገር ፡ ገጽ ፡ ፸፩—፸፪)

መዝገብ ፡ ስም ፡ ።

ይህ ፡ ሚኒስትር ፡ ያገር ፡ ዳኞች ፡ ዋና ፡ አለቃ ፡ ነው ።

ሁለተኛ ።

የሚፈረደውን ፡ ፍርድ ፡ ሁሉ ፡ በፍትሕ ፡ ነገሥት ፡ ቃል ፡ በትጋት ፡ የሚጠብቅ ፡ እሱ ፡ ነው ።

ሦስተኛ ።

የሚፈረደውን ፡ ባገርም ፡ የሚፈረደውን ፡ ፍርድ ፡ ሁሉ ፡ በመዝገብ ፡ ያጽፋል ።

አራተኛ ።

በየሻለቆችም ፡ አገር ፡ ያሉትን ፡ ዳኞች ፡ ሁሉ ፡ የፍርዳቸው ፡ መዝገብ ፡ ግልባጭ ፡ ባመት ፡ ባመቱ ፡ ወደሱ ፡ እየመጣ ፡ ይታያል ።

የጦር ፡ ሚኒስቴር ፡ ደንብ ፡ (ዝክረ ፡ ነገር ፡ ገጽ ፡ ፻፶፭—፻፶፮)

መዝገብ ፡ ስም ፡ ።

የጦርነት ፡ ሚኒስቴር ፡ የንጉሥ ፡ ስራዊት ፡ አለቃ ፡ ነው ፤ ወታደር ፡ በየጭ

ፍሬው ፡ እንዲቀመጥ ፡ ሰፊዊት ፡ ሁሉም ፡ የጦርነት ፡ ትምህርት ፡ እንዲግር ፡ ይጠብቃል ።

ሁለተኛ ።

የጦር ፡ ነገር ፡ ለማሰናዳት ፡ የንጉሥን ፡ ቃል ፡ ይጠብቃል ።

ሦስተኛ ።

የጥይት ፡ ቤት ፡ የጠመንገዥ ፡ ቤት ፡ የሰፊዊት ፡ ጎተራ ፡ መጠበቅ ፡ በርሱ ፡ እጅ ፡ ይሆናል ።

አራተኛ ።

በመንግሥትና ፡ በጭፍሮች ፡ መካከል ፡ ይሆናል ፤ ስለ ፡ ወታደር ፡ ነገር ፡ ሁሉ ፡ እስከ ፡ ጻኝነታቸውም ፡ ነገር ።

አምስተኛ ።

የሽዋ ፡ ጭፍሮች ፡ ተቆጣጣሪ ፡ ርሱ ፡ ነው ፤ ደግሞ ፡ የገዢዎችም ፡ ሰፊዊት ሁሉ ፡ ጊዜ ፡ የጦርነት ፡ ሥርዓት ፡ ቢለወጧ ።

ስድስተኛ ።

ጦርነት ፡ የተነሣ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ በርሱ ፡ ትእዛዝ ፡ ነው ፡ የአገር ፡ ሠፊዊት ፡ የሚነሡ ።

ሰባተኛ ።

ጭፍሮች ፡ በሚያልፉበት ፡ ቦታ ፡ ድርጎ ፡ እንዲሰጣቸው ፡ ያላል ።

ስምንተኛ ።

ያንድ ፡ አገር ፡ ሰዎች ፡ በመንግሥት ፡ ላይ ፡ የተነሡ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ የዚህ ፡ አገር ፡ ገዢ ፡ ዕርቅ ፡ ለማድረግ ፡ ያልተቻለው ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ የጦር ፡ ሚኒስትር ፡ ጭፍራ ፡ አምጥቶ ፡ አገሩን ፡ ይከባል ፤ ይገባበታልም ፤ እስኪያሸንፈው ፡ ድረስ ፤ ስለዚህ ፡ ካገሩ ፡ ገዢ ፡ ይሰማግል ፡ እንዲረዳው ።

ዘጠነኛ ።

ድንገት ፡ ስለ ፡ ጦርነት ፡ ንጉሥ ፡ ግብር ፡ ያዘዙ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ የጦርነት ፡ ሚኒስትር ፡ ሥራ ፡ ነው ፤ ያገር ፡ ግዛትና ፡ የገንዘብ ፡ ሚኒስትሮች ፡ ይረዱታል ።

የጤና ፡ ሚኒስትር ፡ ደንብ ፡ (ዝክረ ፡ ነገር ፡ ገጽ ፡ ፯፻፬—፯፻፮)

መገጥመሪያ ።

ይህ ፡ ሚኒስትር ፡ የሰውና ፡ የከብት ፡ ሁሉ ፡ ዋና ፡ ጠባቂ ፡ ነው ።

ሁለተኛ ።

ታላቅ ፡ በሽታ ፡ ወደ ፡ ሀገር ፡ እንዳይገባ ፡ ወይም ፡ ባገር ፡ ውስጥ ፡ ያለውን በሽታ ፡ ለማጥፋት ፡ የሚያስፈልግ ፡ ነገር ፡ ለመንግሥት ፡ ያመለክታል ፤ መንግሥት ፡ ያገሩን ፡ ታላቅ ፡ በሽታ ፡ ያልሰለከለ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ ሌሎች ፡ መንግሥቶች ፡ በሽታ ፡ ያለበትን ፡ አገር ፡ ሰው ፡ ከብት ፡ ዕቃ ፡ ሁሉ ፡ ይከልክሉ ፤ ወደ ፡ ሀገራቸው ፡ እንዳይገባ ፡ ውል ፡ አለ ፡ መንግሥቶች ፡ ሁሉ ፡ መከልከል ፡ ስለዚህ ነገር ።

ፖስተኛ =

ያገር ፣ ጥራት ፣ ያስጠብቃል ፣ የሰውም ፣ ጤና ፣ ደገና ፣ እንዲሆን ፣ ያስመረ ፣ ምራል =

አራተኛ =

ያገር ፣ መሥሪያ ፣ ቤቶች ፣ ሁሉ ፣ ተቈጣጣሪ ፣ ይሆናል ፣ ክፉ ፣ ነገር ፣ እንዳ ይሆንባቸው ፣ የሰው ፣ ጤና ፣ የሚያስገዙዳ =

አምስተኛ =

ማንም ፣ የመሥሪያ ፣ ቤት ፣ ለመክፈት ፣ መንግሥት ፣ አይፈቅድለትም ፣ የጤና ፣ ሚኒስቴር ፣ አይቶ ፣ አስተውሎ ፣ ቃሉን ፣ ሳይሰጥ ፣ ይህ ፣ የመሥሪያ ፣ ቤት ፣ በዕቃው ፣ ወይም ፣ በቦታው ፣ ምክንያት ፣ ለሰው ፣ ጤና ፣ ክፋትም ፣ የሰውም ፣ ብሎ ፣ ለመንግሥት ፣ ያመልክት =

ሴድስተኛ =

የመንግሥት ፣ ሐኪሞች ፣ ሁሉ ፣ ለርሱ ፣ ይታዘዛሉ ፣ በርሱ ፣ ምክር ፣ ነው መንግሥት ፣ የሚሾማቸው =

ሰባተኛ =

የበሽተኛ ፣ ቤቶች ፣ ሁሉ ፣ ተቈጣጣሪ ፣ ይሆናል ፣ የኢትዮጵያ ፣ መንግሥት ቢሆን ፣ ወይም ፣ ለሌሎች ፣ መንግሥቶች ፣ ወይም ፣ ለሌላው ፣ ሰው =

ስምንተኛ =

የሀገር ፣ በሽተኛ ፣ ቤቶች ፣ ሁሉ ፣ በርሱ ፣ ፈቃድ ፣ ነው ፣ የሚከፈቱት ፣ አስቀድሞ ፣ የዚህ ፣ በሽታ ፣ ቤት ፣ ሥዕልና ፣ በታ ፣ ተመልክቶ =

ዘጠነኛ =

ማንም ፣ ሐኪም ፣ ወይም ፣ የመድኅኒት ፣ ቀማሚ ፣ ባገር ፣ ቤት ፣ ከፍተው ፣ መድኅኒት ፣ ለማድረግ ፣ አይፈቀድላቸውም ፣ የጤና ፣ ሚኒስቴር ፣ የምስክር ፣ ደብዳቤያቸውን ፣ አይቶ ፣ ካተመ ፣ በኋላ ፣ ደግሞ ፣ ሥራቸውን ፣ እንዲቆጣጠር ፣ ይገባዋል =

ዐሥረኛ =

እነዚህ ፣ ሐኪሞችና ፣ መድኃኒቶች ፣ በታላቅ ፣ ኃጢአት ፣ የተያዙ ፣ እንደ ፣ ሆነ ፣ የጤና ፣ ሚኒስቴር ፣ ተመልሰው ፣ መድኅኒት ፣ እንዳያደርጉ ፣ ይከለክላቸዋል ፣ በደላቸው ፣ ታላቅ ፣ የሆነ ፣ እንደ ፣ ሆነ ፣ ካገር ፣ በመንግሥት ፣ ቃል ፣ እንዲያሰወጣቸው ፣ ይችላል =

ዐሥራ ፣ አንደኛ =

የጤና ፣ ሚኒስቴር ፣ ደግሞ ፣ የከብት ፣ ሐኪሞች ፣ አለቃ ፣ ነው =

ዐሥራ ፣ ሁለተኛ =

ለኢትዮጵያ ፣ አገር ፣ ሐኪሞች ፣ ሁሉም ፣ ያገር ፣ ጤና ፣ ነገር ፣ ባስፈለገ ፣ ጊዜ ፣ ያስታውቃል ፣ እርሱም ፣ ደብዳቤያቸውን ፣ ይሰበስባል =

ዐሥራ ፡ ሶስተኛ ።

በኢትዮጵያ ፡ በሌላ ፡ መንግሥት ፡ መካከል ፡ ውል ፡ ለማድረግ ፤ ስለ ፡
ጤና ፡ ነገር ፡ የሚያስፈልግ ፡ የሆነ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፤ የጤና ፡ የውጭ ፡ አገር ፡
ሚኒስትሮች ፡ ተማክረው ፡ አብረው ፡ ውሉን ፡ ይጽፋሉና ፡ ከፋ ፡ እንዳይሆን ።
የጽሕፈት ፡ ሚኒስቴር ፡ (ማኅተም፣ጠባቂ) ደንብ (ዝክረ ፡ ነገር ፡ ገጽ ፡ ፳፻፵፮)

መዝገብ ፡

ይህ ፡ ሚኒስቴር ፡ የንጉሥ ፡ ጸሓፊዎች ፡ አለቃ ፡ ነው ፤ ሥራው ፡ በንጉሥ ፡
ቤት ፡ ነው ።

ሁለተኛ ።

ከንጉሥ ፡ ቤት ፡ የሚጻፈውን ፡ ወረቀት ፡ ሁሉ ፡ በታላቅ ፡ መዝገብ ፡ ይገለጻል ።
ከንጉሥ ፡ ቤት ፡ በመዝገብ ፡ የማይገለበጥ ፡ ወረቀት ፡ ሁሉ ፡ ከቶ ፡
እንዳይወጣ ።

ሦስተኛ ።

የወረቀት ፡ ግልባጭ ፡ ሁሉ ፡ የዱሮ ፡ መጽሐፍትንም ፡ በመንግሥት ፡ ጣጥ
ን ፡ ይጠብቃል ።

አራተኛ ።

የኒሻን ፡ ነገር ፡ የርሱ ፡ ሥራ ፡ ነው ።

አምስተኛ ።

የመንግሥት ፡ ግተሚያ ፡ ቤት ፡ ሁሉ ፡ አለቃ ፡ እርሱ ፡ ነው ።

አባሪ ፡ ፫ ፡ በምኒልክ ፡ ስለተቋቋሙት ፡ ሚኒስቴሮች ፡ በምሳሌ ፡ የቀረበ ፡ ጽሑፍ ።

በምሳሌና ፡ በትርጓሜ ።

ከመጽሐፍ ፡ ቅዱስ ፡ የተሰማሚ ፡ የምክር ፡ ጽሑፍ ፡ ሀገሩንና ፡ መንግሥቱን ፡
፡ ለወደደ ፡ ሁሉ ፡ ተጻፈ ።

ከኢትዮጵያ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ግንታተሚያ ።

በኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ለትልቅ ፡ ትንሹ ፡ የምኒስቴሮችን ፡ ሥራ ፡ በምሳሌ ፡
ለማስታወቅ ፡ ደግሞ የምኒስቴሮች ፡ ሥራ ፡ መንግሥትንና ፡ ሕዝብን ፡ አንድ ፡ ልብ ፡ አንድ ፡
ፈቃድ ፡ ለማድረግ ፡ ኃይል ፡ እንዳለው ፡ ለማሰረዳት ፡ ከጌታችን ፡ ከኢየሱስ ፡
ክርስቶስ ፡ ልደት ፡ በኋላ ፡ ፲፱፻፩ ፡ ዓመተ ፡ ምኅረት ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ ከተማ ፡
ታተመ ።

ለተወደዱ ፡ ከቡራን ፡ ሚኒስቴሮች ፡ እውቀትን ፡ ለመጨመርና ፡ ለማብ
ዛት ፡ አልደፈረሁም ፡ ነገር ፡ ግን ፡ እውቀትን ፡ ለናፈቁ ፡ ልጆች ። መንግሥትን ፡

1. የተርጓሚ ፡ ግብታዊ ፡ መንግሥት ፡ የሚለው ፡ ከግዕዝ ፡ የተገኘ ፡ የአማርኛ ፡ ቃል ፡ እንደአገባቡ ፡ ንጉሥ ፡
ወይም ፡ መንግሥት ፡ ሊሆን ፡ ይችላል ። መጽሐፈ ፡ ሰዋሰው ፡ ወግስ ፡ ወመዝገብ ፡ ቃላት ፡ ሐዲስ
(፲፱፻፵፮) ፡ በሚለው ፡ የኪሳና ፡ ወልድ ፡ ከፍሌ ፡ መጽሐፍ ፡ ገጽ ፡ ፳፻፳፭ ፡ ይመለከታል ።

በራስ ፡ ምንስቴርችን ፡ ባካላት ፡ መስዩ ፡ የልቤን ፡² አሳብ ፡ ለመግለጥ ፡ እጽፋ ለሁ ።

መምሬ ፡ ብሥራት ፡ ዘብሔረ ፡ መንዝ ።

አገሩንና ፡ መንግሥቱን ፡ የወደደ ፡ ሰው ፡ አሳብ ፡ ይህ ፡ ነው ።

የውቀት ፡ መንፈስ ፡ ያደረበት ፡ ቅዱስ ፡ ጳውሎስ ፡ ለቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ማኅበር ፡ ምሳሌ ፡ አድርጎ ፡ የጸፈውን፡እኔም፡እሱን፡ መሠረት ፡ እድርጌ።የቤተ ፡ መንግሥትን ፡ ማኅበር ፡ ሥራ ፡ ባንድነት ፡ ሳሉ ፡ ለየራሱ ፡ ሊሠራ ፡ የሚችለውን ፡ በዚያው ፡ ምሳሌ ፡ እጽፋለሁ ።

ዳግማዊ ፡ ምኒልክ ፡ እንደ ፡ እግዚአብሔር ፡ ችሎት ፡ በሰፊ ፡ ዕውቀታቸው ፡ እንደ ፡ ብልሐተኛ ፡ መሐንዲስ ፡ መሠረት ፡ አስቀመጡ ። ነገር ፡ ግን ፡ ሁሉም ፡ እያንዳንዱ ፡ የሥራውን ፡ ነገር ፡ ይመልከት ። ማንም ፡ አይችልምን ፡ ሌላ ፡ መሠረት ፡ ይመሠርት ፡ ዘንድ ፡ ከዚያው ፡ ከተመሠረተው ፡ ከወራሹ ፡ ከልጅ ፡ ኢያሱ ፡ በቀር ፡ ማንም ፡ ሊሠራ ፡ በዚህ ፡ መሠረት ፡ ላይ ፡ የሚሠራው ፡ ሥራ ፡ ይጸናል ታል ። ሥራውም ፡ የጸናለት ፡ ዋጋውን ፡ ይቀበላል ። ፩ ፡ ቆይ ፡ ም ፡ ፫ ፡ ቍ፡፲፩ና፡ ፲፱ ።³

የማገልገል ፡ ሥራ ፡ ልዩ ፡ ልዩነት ፡ አለው ፡ ሰጭው ፡ እግዚአብሔር ፡ ግን ፡ አንድ ፡ ነው ፡ ፩ ፡ ቆይ ፡ ም ፡ ፲፱ ፡ ቍ ፡ ፮ ።⁴ እንዲሁ ፡ በተፈጥሮ ። ከራስ ፡ ጸጉራችን ፡ አስከ ፡ እግር ፡ ጥፍራችን ፡ ድረስ ፡ አንድ ፡ አካል ፡ አንድ ፡ ሥጋ ፡ ይባላል ። ነገር ፡ ግን ፡ በዚሁ ፡ ውስጥ ፡ በስምና ፡ በሥራ ፡ ብዙ ፡ ልዩነት ያላቸው ፡ አሉ ።

በስም ፡ እነዚህ ፡ ናቸው ። ራስ ፣ ጎሮ ፣ አፍንጫ ፣ ጎይን ፣ አፍ ፣ ልብ ፣ እጅ ፣ እግር ፣ ይህንን ፡ የመሰለ ፡ ሁሉ ፡ አለ ።

እነዚህም ፡ በሥራ ፡ ልዩ ፡ ናቸው ።

የራስ ፡ ሥራ ።

በነፍስና ፡ በሥጋ ፡ ባጥንትና ፡ በሽማግት ፡ ተዋደው ፡ በሚኖሩ ፡ አካላት ፡ ሁሉ ፡ አለቃና ፡ የውቀት ፡ መሰብሰቢያ ፡ ሣጥን ፡ ነው ። ነገር ፡ ግን ፡ የቀሩትን ፡ ሥራ ፡ ሊሠራ ፡ አይችልም ፡ አፈ ፡ ም ፡ ፬ ፡ ቍ ፡ ፭ና ፡ ፲፯ ።⁵

2. የተርጓሚ ፡ ማስታወሻ ፡ ልብ ፡ የተወሰደው ፡ እንደማሰቢያ ፡ የአካል ፡ ክፍል ነው ፡ (ማቴዎስ ፡ ፲፱ ፣ ፴፩) ፡ በተጨማሪም ፡ በግርጌ ፡ ማስታወሻ ፡ ፩ ፡ የተጠቀሰውን ፡ ኪሳን ፡ ወልድ ፡ ክፍሌን ፡ ይመለከታል ።

3. “ኛ ፡ እንደ ፡ ተሰጠን ፡ እንደ ፡ እግዚአብሔር ፡ ጸጋ ፡ መሠረት ፡ አስቀመጥሁ ፡ እንደ ፡ ብልሀ ተኛ ፡ አናጸ ፡ ሌላውም ፡ በላይ ፡ ይሠራል ። ነገር ፡ ግን ፡ ሁሉ ፡ እያንዳንዱ ፡ ይመልከት ፡ እንደት ፡ በላይ ፡ ይሠራ ፡ ዘንድ ። ፲፩ ፡ ማንም ፡ አይችልምና ፡ ሌላ ፡ መሠረት ፡ ይመሠረት ፡ ዘንድ ፡ ከዚያው ፡ ከተመሠረተው ፡ በቀር ፡ እርሱም ፡ የሱስ ፡ ክርስቶስ ፡ ነው ። — — — ፲፱ ፡ የሥራው ስራ ፡ የጸናለት ፡ ሰው ፡ ዋጋውን ፡ ይወስናል ።”

4. “፩ ፡ ለማገልገልም ፡ ልዩነት ፡ አለው ፡ እግዚአብሔር ፡ ግን ፡ እርሱ ፡ አንድ ፡ ነው ።”

5. “፲፩ ፡ በፍቅር ፡ ግን ፡ እውነተኛች ፡ እንሆን ፡ ዘንድ ፡ ወደርሱ ፡ ራሱ ፡ ወደሚሆን ፡ እንድናድግ ፡ እርሱም ፡ ክርስቶስ ። ፲፯ ፡ ሥጋ ፡ ሁሉ ፡ የሚዋደድበት ፡ በጅግትም ፡ ሁሉ ፡ የሚሰማግበት ፡ የሚታወርም ፡ እያንዳንዱ ፡ በየክፍሉ ፡ የተሰጠውን ፡ ያህል ። ሥጋ ፡ እንዲያድግበት ፡ በፍቅር ፡ ይሰራ ፡ ዘንድ ።”

አይችልም፡ የሐዋ፡ ም፡ ጿ፡ ቀ፡ ፴፱ ። ፩፡ ተሰ፡ ምዕ፡ ፪፡ ቀ፡ ፱ ።¹⁰

የግር፡ ሥራ ።

እግር፡ ለነዚህ፡ ለተቆጠሩት፡ ሁሉ፡ መቆሚያ፡ ጉልበትና፡ ብርታት፡ ልብ፡ ወደ፡ አሰበበትና፡ ወደ፡ ታዘዘበት፡ መሔጃ፡ ነው ። ነገር፡ ግን፡ የቀሩትን፡ ሥራ፡ ሊሠራ፡ አይችልም ።

እነዚህንም፡ አካላት፡ እግዚአብሔር፡ ባንድ፡ ሥጋ፡ አስማምቶ፡ በኃራና፡ በስም፡ ልዩ፡ ልዩ፡ አድርጎ፡ ስለ፡ አቆማቸው፡ አንድ፡ አካል ። አንድ፡ ሥጋ፡ ይበላሉ ። ደግሞ፡ እግር፡ እኔ፡ እጅ፡ አይደለሁምና፡ የሥጋ፡ ወገን፡ አልሆንም፡ ብትል፡ ስለዚህ፡ ከሥጋ፡ ወገን፡ መሆንዎ፡ አይቀርም ። ወይስ፡ ሁሉ፡ ዓይን፡ ቢሆን ። መስማት፡ ወዴት፡ በተገኘ ። ሁሉም፡ ገሮ፡ ቢሆን፡ ማስሸተት፡ ወዴት፡ በተገኘ ። ዓይንም፡ አይቻላትም፡ እጅን፡ አልሻሽም፡ ትላት፡ ዘንድ ። ራስም፡ እግሮችን፡ እጆችን፡ የቀሩትንም፡ ሁሉ፡ አልሻችሁም፡ ይላቸው፡ ዘንድ፡ አይችልም ። አንዱ፡ ቢታመም፡ ሁሉም፡ ከርሱ፡ ጋር፡ ይታመማል ። አንዱ፡ ደስ፡ ቢለው፡ ሁሉም፡ ከርሱ፡ ጋር፡ ደስ፡ ይለዋል ። እነዚህም፡ ባንድ፡ ሥጋ፡ ተሰማምተው፡ ያሉ፡ ብልቶች፡ ሁሉ፡ በስምና፡ በሥራ፡ ልዩ፡ ልዩ፡ ስለ፡ ሆኑ፡ ባንድነት፡ ራሳቸውን፡ ጠብቀው፡ በየሥራቸው፡ ካልቆሙ፡ ሁሉም፡ አንድነት፡ ጠፊ፡ ናቸው፡ ፩፡ ቆሮ፡ ፲፪፡ ቀ፡ ፲፭፡ ፲፮፡ ፳፮ ።¹¹

መገጥመሪያ ።

መንግሥት፡ በራስ፡ ይመሰላል ። ይኸውም፡ ምሳሌ፡ እንዲህ፡ ነው ። መንግሥት፡ ማለት፡ የፍጥረት፡ ሁሉ፡ በላይ፡ የፍጥረት፡ ሁሉ፡ ጠባቂ ። የውቀት፡ ሁሉ፡ መገኛ ። የጥበብ፡ ሁሉ፡ መሠረት፡ ነው ።

ከዚህ፡ ቀጥቶ፡ የጸናኋቸው፡ አካላት፡ ምንስቴሮች፡ ናቸው ። ነገር፡ ግን፡ የቀሩትን፡ ሥራ፡ ሊሠራ፡ አይችልም ።

ሁለተኛ ።

ምንስቴሮች፡ በጀሮ፡ ይመሰላሉ፡ አስቀድሞ፡ ገሮ፡ ደጉንም፡ ክፋንም፡ ሰሚ፡ ነው ። እሱ፡ ነው፡ ዕውቀትን፡ ሁሉ፡ የሚሰብ ። ራስ፡ ሁሉ፡ ያለሱ፡ እውቀትንና፡ ብልሐትን፡ ለማግኘት፡ አይችልም ። እንዲሁ፡ መንግሥትም፡ ብቻውን፡ ያለ፡ መካሮች፡ ዕውቀትና፡ ብርታት፡ ብዙ፡ ሐብትና፡ ደግነት፡ ለማግኘት፡ አይችልም ።

10. የሐዋርያት፡ ቤራ፡ ምዕራፍ፡ ፳፡ ቀ፡ ገር፡ ፴፫፡ እንዲህ፡ ይላል፡ “፴፰- እላንትም፡ ታውቃላችሁ፡ እዚህ፡ እጅጅ፡ ለምሻው፡ ነገር፡ ከኔ፡ ጋራ፡ ላሉትም፡ እንዳገለገሉው፡ “መጀመሪያዬቱ፡ ወደ፡ ተሰሎንቄ፡ ምዕራፍ፡ ፪፡ ቀ፡ ገር፡ ፱፡ እንዲህ፡ ይላል፡ “፱- ድካማችንን፡ ታስባላችሁና፡ ወንድሞቼ፡ ሆይ፡ ጣራችንንም፡ በሌትና፡ በቀን፡ እንሰራ፡ ነበርንና፡ ከላንት፡ ባንዱ፡ እንዳናከብድ እንዲሁም፡ የእግዚአብሔር፡ ወንጌል፡ አስተማርናችሁ ።”

11. “፲፭- እግርም፡ ብትል፡ እኔ፡ እጅ፡ አይደለሁምና፡ ከሥጋ፡ ወገን፡ አይደለሁም ። ስለዚህም፡ ከሥጋ፡ መሆንዎ፡ ይቀራልን ። — — — — — ፲፮- ሥጋ፡ ሁሉ፡ ዓይን፡ ቢሆን፡ መስማት፡ ወዴት፡ በተገኘ ። ሁሉም፡ መስማት፡ ቢሆን፡ ወዴት፡ በተገኘ፡ ማስተት ። ፳፰- አንድ፡ ብልታም፡ ቢታመም፡ ብልታት፡ ሁሉ፡ ከርሱ፡ ጋር፡ ይታመማል ። አንድ፡ ብልታም፡ ደስ፡ ቢለው፡ ብልታት፡ ሁሉ፡ ከርሱ፡ ጋር፡ ደስ፡ ይለዋል ።”

ሶስተኛ ።

ምንስቴሮች ፡ ባይን ፡ ይመሰላሉ ። ዓይን ፡ ያካል ፡ ሁሉ ፡ ብርሃን ፡ ነው ። ከሰው ፡ ፍጥረት ፡ ማንም ፡ ያለ ፡ ብርሃን ፡ ለመሥራት ፡ የሚችል ፡ የለም ። እንዲሁ ፡ መንግሥት ፡ ሁሉ ፡ ያለ ፡ ምንስቴሮች ፡ ዕውቀት ። ግዛቱን ፡ ሊያሰፋ ፡ ጠላቱን ፡ ሊያጠፋ ፡ አይችልም ። ዓይን ፡ ላካል ፡ ሁሉ ፡ ብርሃን ፡ እንደሆነ ፡ ምንስቴርም ፡ ለመንግሥት ፡ ሁሉ ፡ የውቀት ፡ ብርሃን ፡ ነው ። ዓይን ፡ ከራሱ ፡ ጀምሮ ፡ እስከ ፡ እግሩ ፡ ድረስ ፡ ያለውን ፡ አካላት ፡ አስተካክሎ ፡ ከብዙ ፡ ጉዳት ፡ ይጠብቃል ። እንዲሁ ፡ ምንስቴርም ፡ ከጠረፍ ፡ እስከ ፡ ጠረፍ ፡ ያለውን ፡ ሠራዊት ፡ ሁሉ ፡ በመንግሥትና ፡ በሕዝቡ ፡ መካከል ፡ ግፍና ፡ ጉዳት ፡ እንዳይገኝ ፡ አስተካክሎ ፡ ይጠብቃል ።

አራተኛ ።

ምንስቴሮች ፡ ባፍንጫ ፡ ይመሰላሉ ። አፍንጫ ፡ የአካል ፡ ሁሉ ፡ ሕይወት ፡ መመላለሻ ፡ ነው ። የመንግሥት ፡ ሕይወቱ ፡ ምንስቴሮች ፡ ናቸው ። አፍንጫ ፡ ለአካል ፡ ሁሉ ፡ ደስ ፡ የሚያሰኝ ፡ መልካም ፡ ሽታ ፡ ያቀርባል ። እንዲሁም ፡ ምንስቴሮችም ፡ ለመንግሥት ፡ ደስ ፡ የሚያሰኝ ፡ የመንግሥቱን ፡ ስፋት ፡ የሠራዊቱን ፡ ብዛት ፡ ያገናን ፡ መልማት ፡ የሕዝቡን ፡ ዕውቀት ፡ የቀረውንም ፡ መልካም የደስታ ፡ ነገር ፡ ያቀርባሉ ። ደግሞ ፡ አፍንጫ ፡ ክፉ ፡ ሽታ ፡ ያሸተተ ፡ እንደሆነ ፡ ለአካል ፡ ሁሉ ፡ በሽታ ፡ ይሆናል ። እንዲሁ ፡ ምንስቴሮችም ፡ ክፉ ፡ አሳብ ፡ ያሸተቱ ፡ (ማለት ፡ ያሰቡ) ፡ እንደሆነ ፡ ሽፍታ ፡ ወምበዴ ፡ የመንግሥት ፡ በሽታ ፡ ሁሉ ፡ ባገር ፡ ይበዛል ። መፈራት ፡ ይቀራል ። ሐብትና ፡ የንግድ ፡ ትርፍ ፡ ሁሉ ፡ ይጠፋል ።

አምስተኛ ።

ምንስቴሮች ፡ ባፍ ፡ ይመሰላሉ ። አፍ ፡ ያሳብና ፡ የምክር ፡ ሁሉ ፡ መግለጫ ፡ ነው ። ከሌብ ፡ የተረፈውን ፡ አፍ ፡ ይናገራልና ፡ ምንስቴሮችም ፡ መክረው ፡ መርምረው ፡ በመንግሥት ፡ ክፉት ፡ የተገኘበትን ፡ ሁሉ ፡ እንደ ፡ ክፉቱ ፡ መጠን ፡ ፈርደው ፡ ቅጣትን ፡ ለሕዝቡ ፡ መግለጽ ፡ ይችላሉ ። ምሳሌ ፡ ምስ ፡ ፳፮ ፡ ቀጭና ፡ ፮¹² ከብዙ ፡ መቃለያ ፡ ነገር ፡ ተጠንቅቀው ፡ ፳፱ ፡ ም ፡ ፳፫ ፡ ቀ ፡ ፳ ፡ ለበጎ ፡ አድራጊውም ፡ እንደ ፡ መጠኑ ፡ ዋጋውን ፡ ይሰጡታል ። ሮሜ ፡ ም ፡ ፲፫ ፡ ቀ ፡ ፫ና ፡ ፪ ።¹³

ስድስተኛ ።

ምንስቴሮች ፡ በልብ ፡ ይመሰላሉ ። ልብ ፡ የደግና ፡ የክፉ ፡ አሳብ ፡ መብቀያ ፡ ነው ። እንዲሁ ፡ መልካም ፡ ምንስቴር ፡ መልካም ፡ አሳብና ፡ ምክር ፡ የበቀለ ፡

12. “፩- የእግዚአብሔር ፡ ክብር ፡ ነገርን ፡ መሠወር ፡ ነው ። የነገሥታት ፡ ክብር ፡ ግን ፡ ነገርን ፡ መመርመር ፡ ነው ። — — — ፮- በነገሥት ፡ ፊት ፡ ዓይኖችህ ፡ አያዩ ፡ ስትዋረድ ፡ ወደዚህ ፡ ከፍ ፡ በላ ፡ ብትባል ፡ ይሻልሃልና ።”
13. እርት ፡ ዘፀአት ፡ ምዕራፍ ፡ ፳፫ ፡ ቀ፡፡፫ “፮፡መግለጻም፡አትውበድ፡መግለጻ፡የብልሃተኞችን፡ ዓይን፡ ያሳውራልና፡ የጸድቃንንም፡ ነገር ፡ ያጠምግል ።” ወደ ፡ ሮሜ ፡ ስዎች ፡ ምዕራፍ ፡ ፲፫ ፡ ቀ፡፡፫ ፡ ጸ ፡ ጸ ።
“፫- አለቆቹ ፡ መልካም ፡ በሚያደርግ ፡ ላይ ፡ ለፍርሃት ፡ አይደሉምና ፡ በከፋ ፡ እንጅ ። መኮነንን ፡ እንዳትፈራ ፡ ብትወድ ፡ መልካም ፡ አድርግ ፡ ከርሱ ፡ ዘንድም ፡ ክብር ፡ ይሆንልሃል ። ፩- የእግዚአብሔር ፡ ሉሌ ፡ ላንት ፡ ነውና ፡ ለበጎ ፡ ክፉ ፡ ግን ፡ ብታደርግ ፡ ፍራ ፡ በከንቱ ፡ ሰይፍ ፡ አይታጠቅምና ፡ የእግዚአብሔር ፡ ሉሌ ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ እንጂ ። ክፉ ፡ የሚደረገውን ፡ በቅጣት ፡ በሚበቀል ።”

እንደ ፡ ሆነ ፡ ለመንግሥታችንና ፡ ላገራችን ፡ ሰላምና ፡ ጤና ፡ ይሆናል ። ከክፉ ፡ ምንስቴር ፡ ክፉ ፡ አሳብና ፡ ምክር ፡ የበቀለ ፡ እንደሆነ ፡ በመንግሥታችንና ፡ ባገራችን ፡ ጦርና ፡ ረሀብ ። መናቅና ፡ ድንቁርና ፡ ይህንን ፡ የመሰለ ፡ ሁሉ ፡ ይመጣል ። ምሳሌ ፡ ም ፡ ፲፩ ፡ ቀ ፡ ፲፩ ፡ ማቴዎስ ፡ ም፪ ፡ ቀ ፡ ፴፭ ።¹⁴

ሰባተኛ ።

ምንስቴሮች ፡ በሆድ ፡ ይመሰላሉ ። ሆድ ፡ ለአካል ፡ ሁሉ ፡ ኃይል ፡ ጉልበት ፡ የሚሰጥ ፡ መድኃኒት ፡ ተሸካሚ ፡ ነው ። ለአካል ፡ ሁሉ ፡ እንደ ፡ መጠን ፡ እንደ ፡ መጠኑ ፡ ብርታትና ፡ ደም ፡ ይሰጠዋል ። እንዲሁ ፡ ምንስቴሮችም ፡ ላገራችንና ፡ ለመንግሥታችን ፡ ጉልበትንና ፡ ኃይል ፡ የሚሆን ፡ የምክር ፡ መድኃኒት ፡ ይሰጣሉ ። መዝሙ ፡ ፻፩ ፡ ቀ ፡ ፲፭ ።¹⁵

ስምንተኛ ።

ምንስቴሮች ፡ በጅ ፡ ይመሰላሉ ፡ እጅ ፡ በውቀት ፡ ያገኘውን ፡ ሥራ ፡ ሁሉ ፡ ሠርቶ ፡ ራሱን ፡ ሐብታም ፡ ያደርጋል ። እንዲሁ ፡ ምንስቴሮችም ፡ በሙሉ ፡ ዕውቀት ፡ አንድ ፡ ሆነው ፡ ሥራቸውን ፡ የሠሩ ፡ እንደሆነ ፡ መንግሥታቸውን ፡ ሐብታም ፡ ያደርጋሉ ፡ ያከብራሉ ፡ ፪ ፡ ተሰሎ ፡ ም፫ ፡ ቀ ፡ ፰ ።¹⁶

ዘጠነኛ ።

ምንስቴሮች ፡ በግር ፡ ይመሰላሉ ። እግር ፡ የአካል ፡ መንበርና ፡ ተሸካሚ ፡ ነው ። አካል ፡ ሁሉ ፡ ያለሱ ፡ መቆም ፡ አይችልም ። እንዲሁ ፡ መንግሥት ፡ ያለ ፡ ምንስቴሮች ፡ ምክር ፡ ብቻውን ፡ መቆም ፡ አይችልም ። የመንግሥት ፡ መንበርና ፡ ዙፋኑ ፡ ጉልበቱም ፡ ምንስቴሮች ፡ ናቸው ። ምሳሌ ፡ ም ፲፭ ፡ ቀ ፡ ፳፪ ።¹⁷

እነዚህም ፡ አካላት ፡ በሰራና ፡ በስም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ስለ ፡ ሆኑ ፡ አንድ ፡ ሥጋ ፡ እንዲባሉ ፡ ምንስቴሮችም ፡ በሥራና ፡ በስም ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ ስለ ፡ ሆኑ ፡ አንድ ፡ መንግሥት ፡ ይባላሉ ። ደግሞ ፡ አግር ፡ እኔ ፡ እጅ ፡ አይደለሁም ፡ ብሎ ፡ ከሥጋ ፡ ማኅበር ፡ መለየት ፡ እንዳይችል ፡ ፩ ፡ ቆሮ ፡ ም ፡ ፲፪ ፡ ቋ ፡ ፲፩ ።¹⁸ እንዲሁ ፡ ከምንስቴሮች ፡ አንዱ ፡ የመንግሥት ፡ ማኅበር ፡ የመንግሥት ፡ አገልጋይ ፡ አይደለሁም ፡ ለማለት ፡ አይችልም ።

አካል ፡ ሁሉ ፡ ዓይን ፡ ቢሆን ፡ የመስማት ፡ ሥራ ፡ ወዴት ፡ ይገኝ ፡ ነበረ ። ወይስ ፡ ሁሉም ፡ ገሮ ፡ ቢሆን ፡ የማሸተት ፡ ሥራ ፡ ወዴት ፡ ይገኝ ፡ ነበረ ። ፩ ቆሮ ፡ ም ፡ ፲፪ ፡ ቀ ፡ ፲፯ ።¹⁹ እንዲሁ ፡ ሁሉም ፡ የጦር ፡ ምንስቴር ፡ ቢሆን ። የርሻ ፡ ምንስቴርና ፡ የንግድ ፡ ምንስቴር ፡ ወዴት ፡ በተገኙ ። ሁሉ ፡ የገንዘብ ፡

14. “፲፩-መልካም ፡ ምክር ፡ ከሌለ ፡ ዘንድ ፡ ሕዝብ ፡ ይወድቃል ። በመከሮችም ፡ ብላት ፡ ደኅንነት ፡ ይሆናል ።” ስለ ፡ ማቴዎስ ፡ ወንጌል ፡ ምዕራፍ ፡ ፲፪ ፡ ቀጥር ፡ ፴፩ ፡ በግርጌ ፡ ማስታወሻ ፡ ቁጥር ፡ ፩ ተመልከት ።
15. “፲፩- የወይን ፡ ፀጅም ፡ የሰውን ፡ ልብ ፡ ደስ ፡ እንዲያሰኝ ፡ ፊቱ ፡ በዘይት ፡ እንዲበራ ፡ እንጂ ራም ፡ የሰውን ፡ ልብ ፡ እንዲያደና ።”
16. “ጅ- ከላንትም ፡ ካንጻቸሁ ፡ በከንቱሴንጀራ ፡ አልበላንም ፡ እንሰራ ፡ ነበርነው እንጅ ፡ በድካምና ፡ በኃዘን ፡ ሌትና ፡ ቀን ፡ ከላንት ፡ በግንም ፡ እንጻናኩበድ ።”
17. “፳፰- ምክር ፡ ከሌለ ፡ ዘንድ ፡ አሳብ ፡ ይበተናል ፡ መከሮች ፡ ግን ፡ እጅግ ፡ በሆኑበት ፡ ዘንድ ፡ ትጻናላች ።”
18. ከላይ ፡ ያለውን ፡ የግርጌ ፡ ማስታወሻ ፡ ቀጥር ፡ ፲፩ ፡ ይመልከቷል ።
19. ከላይ ፡ ያለውን ፡ የግርጌ ፡ ማስታወሻ ፡ ቁጥር ፡ ይመልከቷል ።

ምንስቴር : ቢሆን : የፍርድ : ምንስቴር : ወዴት : ይገኝ : ነበረ ። ራስም : እጅ
 ቸን : እግሮቸን : አልሻችሁም : ለማለት : አይችልም : ጃ ቆሮ : ምገጃቀ : ጸጅ ።²⁰
 ሠራተኞች : ናቸውና ። እንዲሁ : መንግሥትም : ሚኒስትሮቹን : አልሻችሁም :
 ለማለት : አይችልም : ረዳቶቹ : ናቸውና ።

ሁሉንም : በየሥራው : በየሥራው : እግዚአብሔር : አስቀመጠ : ነገር
 ግን : አንዱ : ቢታመም : ሁሉም : ይታመማል : አንዱ : ደስ : ቢሰው : ሁሉም :
 ደስ : ይለዋል : ጃ ቆሮ : ምገጃ : ቀጽጂ ።²¹ እነዚህ : ሁሉ : ሠራተኞች : ሥራ
 ቸው : በስም : ስለ : ተለየ : አገርና : መንግሥት : በመጠበቅ : አንድ : ናቸው :
 ምሳሌ : ምጽጅ : ቀጽጂ ።²² ያገር : ግዛት : ምንስቴር : በዓይን : ይመሰላል ።
 የውጭ : ምንስቴርና : የሥልክ : ምንስቴር : በገሮ : ይመሰላሉ ። የንግድ :
 ምንስቴር : የርሻና : የሥራ : ምንስቴሮች : በጅ : ይመሰላሉ ። የገንዘብ : ምንስ
 ቴርና : የርሻ : ምንስቴር : በሆድ : ይመሰላሉ ። የውጪ : ምንስቴር : በልብ :
 ይመሰላል ። ምንስቴሮች : ባንድነት : የሚሠሩት : የውጪ : መንግሥት : ምስ
 ጢር : በርሱ : ይረጸማልና ።

ዳግመኛ : የፍርድ : ምንስቴር : ባፍ : ይመሰላል ። ረርዶ : ቀጪ : ነውና ።
 የጦር : ምንስቴር : በግር : ይመሰላል : ጎይልና : ብርታት : ከርሱ : ይገኛልና ።
 ሁሉም : የመንግሥት : ሠራተኞች : ናቸው ። ከመንግሥት : ጋራ : ይሠራሉ ።

ዓይን : የማየትን : ሥራ : ትቶ : ገሮ : ሆኖ : መስማት : እንዳይችል ። እን
 ዲሁ : አንዱ : ምንስቴር : የቆመበትን : ሥራ : ትቶ : ያንዱን : ሥራ : ለመሥ
 ራት : ይችላል : አይመስልም ። ነገር : ግን : ሥራው : በውጭ : የተለየ : ስለ :
 መሰለ : በምስጢር : ልዩ : አይደለም : አንድ : ሆኖ : እንደ : ሰንሰለት : የተያያዘ
 ነው : እንጂ ። የዓይን : ሥራ : ለአካል : ሁሉ : ጥቅም : እንደ : ሆነ ። እንዲሁ :
 ያንዱ : ምንስቴር : ሥራ : ለምንስቴር : ሁሉ : ጥቅም : እንደ : ሆነ : ማወቅ :
 ያስፈልጋል ።

ደግሞ : የአካላት : ማኅበር : ሁሉ : አለቃ : የሆነ : ራሳችን : ከሠራተኞቹ :
 ማኅበር : አንዱ : ቢጎድልበት : እንዳይወድ ። እንዲሁ : የምንስቴሮች : ማኅ
 በር : አለቃ : የሆነ : መንግሥትም : ከሠራተኞቹ : ማኅበር : አንዱ : ቢጎድል :
 አይወድም ። ነገር : ግን : እያንዳንዱ : ሁሉም : እንደ : ድካሙ : መጠን : ዋጋ
 ውን : ይወስዳል ። ሁሉም : እያንዳንዱ : በተሰጣቸው : ሥራ : የማይገባውን :
 መሥራት : በልቡ : አይመሥረት : አሳቡ : እንደ : መጠኑ : ይሁን : እንጂ ።

ከመንግሥት : ልዩ : ልዩ : ስጥወታ : (ስለአለን) ከኛም : ዕውቀት : የተ
 ሠጠችው : እንደውቀቱ : መጠን : አውቀትን : ይናገር ። አገልጋይም : ቢሆን :
 በማገልገሉ : ይንቃ ። አስተማሪም : ቢሆን : በማስተማሩ : ይትጋ ። ሮሜ : ም :
 ፲፪ : ቀጽ ፯፻፺²³ ዕውቀትን : ያገኘ : ሰው : ሁሉ : ከከፋት : ይድናል ። ነገር : ግን

20. “ጸጅ- ዓይንም : አይቻላትም : እጅን : ትላት : ዘንድ : አልሻችሁም ። ራስም : ደግሞ : አይች
 ልም : እግሮቸን : ይላቸው : ዘንድ : አልሻችሁም ።”
 21. ከላይ : ያለውን : የግርጌ : ማስታወሻ : ቀጥሮ : ፲፩ : ይመለከታል ።
 22. “በልሃተኛ : የጋያላንን : አገር : ይከፍታል : የሚታመኑባትንም : ጋይል : ያረርሳል ።”
 23. “ጅ- ነገር : ግን : የልዩ : ልዩ : ስጥወታ : ለላቸው : በተሰጠቸው : ጌጋ ። ከኛም : ትንቢት : የተሰ
 ጠው : እንደ : ሃይማኖቱ : መጠን : ትንቢት : ይናገር ። ጅ- አገልጋይም : ቢሆን : በማገልገሉ :
 ይንቃ ። አስተማሪም : ቢሆን : በማስተማሩ ።”

እውቀት ፡ እንዴት ፡ ይገኛል ፡ ካልሰሙት ፡ ወይስ ፡ እንዴት ፡ ይሰሙታል ፡
አስተማሪ ፡ ከሌላቸው ፡ አስተማሪስ ፡ እንዴት ፡ ያስተምራል ፡ መንግሥት ፡
የተማሪ ፡ ቤትን ፡ ካላቆመ ፡ ሮሜ ፡ ም ፡ ቍ ፡ 16 ፡ 24 የውቀት ፡ ሁሉ ፡ መሠ
ረት ፡ የውቀት ፡ ሁሉ ፡ መገኛ ፡ የተማሪ ፡ ቤት ፡ ነው ። ለተመለከተና ፡ ለመረ
መረው ፡ ሰው ፡ ከቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ይልቅ ፡ የተማሪ ፡ ቤት ፡ ይበልጥ ፡ ይመ
ስላል ። የተማሪ ፡ ቤት ፡ ለቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ መሠረት ፡ እንደሆነ ፡ እንደዚሁ ፡
መንግሥትም ፡ ለተማሪ ፡ ቤት ፡ መሠረት ፡ ነው ።

ይህንን ፡ ሁሉ ፡ ለማደላደልና ፡ ለማስማማት ፡ የተመረጣችሁ ፡ ክቡራን ፡
ምንስቴሮች ፡ ሆይ ። አስቀድማችሁ ፡ የተማሪ ፡ ቤትን ፡ ለማቆም ፡ ችል ፡ አትበሉ።
የብልሐትና ፡ የውቀት ፡ ምንጭ ፡ የተማሪ ፡ ቤት ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ እውቃችኋልና ።
እስካሁን ፡ ድረስ ፡ ባዬ ፡ ሚኒልክ ፡ ዕውቀት ፡ ኢትዮጵያ ፡ ተጠብቃ ፡ ትኖር ፡
እንደነበረች ። እናንተም ፡ እንዲሁ ፡ የልባችሁን ፡ ዕውቀትና ፡ አሳብ ፡ በኢትዮ
ጵያ ፡ መዘርጋት ፡ ያስፈልጋችኋል ።

እኔም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ወገን ፡ የምሆን ። በድንቁርና ፡ ዘመኔን ፡ ያሳ
ሰፍኩ ። ዕውቀት ፡ እንደ ፡ ሰማይ ፡ የራቀኝ ፡ እንደ ፡ መጠኔ ፡ መንግሥትን ፡
በራስ ። ምንስቴሮችንም ፡ ባካላት ፡ መስዩ ፡ ስላሳሰብኋችሁ ። ድፍረት ፡ እንዳ
ይሆንብኝ ፡ እለምናለሁ ። ትልቅ ፡ ሆነ ፡ ትንሽ ፡ ሆነ ፡ ላገሩና ፡ ለመንግሥቱ ፡
የማይቀና ፡ የለም ።

የኢትዮጵያ ፡ አዲስ ፡ አበባ ፡ መታተሚያ ።

24. “16- ነገር ፡ ግን ፡ እንዴት ፡ ይጸሩታል ፡ የማያምኑበት ፡ ወይስ ፡ እንዴት ፡ ያምናሉ ፡ ያልሰሙት
ወይስ ፡ እንዴት ፡ ይሰማሉ ፡ አስተማሪ ፡ የሌላቸው ።”

**INTRODUCING THE ETHIOPIAN LAW ARCHIVES:
SOME DOCUMENTS ON THE FIRST ETHIOPIAN CABINET***

By Selamu Bekele and J. Vanderlinden

Introducing the Ethiopian Law Archives

In the course of the academic year 1964-1965, the Law Faculty of Haile Sellassie I University decided to establish the Ethiopian Law Archives.

The creation of this new facility within the Faculty was justified by a triple necessity:

1) first of all it was necessary to start collecting in a safe place all Ethiopian legal documents; they were precious, i.e., difficult to replace in case of loss or damage. It had been noted that some documents of that kind previously existing in the Faculty had been lost with little hope of ever being replaced;

2) once the documents were gathered, it would be necessary to classify them so that they would be easily available to anybody interested in them;

3) finally it was desirable that persons who might be interested in the Archives be kept informed of the progress made on the two points mentioned above.

The first task, that of gathering the documents, began in May of 1965. At that time Faculty members were asked to deposit in the Archives all documents in their possession which could be considered as coming within the jurisdiction of the new department; much of the present collection is the result of their contributions. We also contacted students, some of whom also contributed with generosity to the project by providing us with documents, mostly relating to Ethiopian legal history, which are very difficult to find nowadays. Finally the member of the Faculty in charge of the Archives started a systematic enquiry into the sources of Ethiopian law for the purpose of discovering items of interest for the collection.

The result of the first six months of our activity is that approximately a hundred and fifty items have been deposited in the Archives. Among them, we find:

- the original of a letter addressed to the Journal of Ethiopian Law by His Imperial Majesty in 1964;
- documents, mostly drafts, related to the preparation of the Ethiopian codes;

* This paper is the result of the collaboration of a student at the Law Faculty, Haile Sellassie I University, Ato Selamu Bekele, and a member of the teaching staff, Dr. J. Vanderlinden. We have an equal, although in many cases, radically different share in the preparation of the paper, but as it here stands, each of us is ready to take the responsibility for it as a whole.

- legislation that had been printed when promulgated, but which is now very difficult to find;
- excerpts on legal matters taken out of historical sources, such as chronicles, travel reports, etc.;
- work done by students of the Law Faculty, mostly translations into English of Amharic texts, but also particular studies on special subjects;
- studies by various scholars on aspects of Ethiopian law and society.

While the process of gathering documents is being carried on, every item coming into the Archives is classified according to the Law Faculty library system.

Once classified the items are put into the Archives filing cabinets and book-cases.

Finally, in order to inform people who might be interested in the Archives, the Journal of Ethiopian Law has agreed to publish regularly selected documents from the collection which seem of sufficient interest to its readers. This explains the title of this short paper, which, apart from introducing the Archives will offer to the readers of the Journal some documents related to the constitution of the first Ethiopian cabinet by Menelik II in 1908.

We hope that the publication of these documents will not only stimulate an interest on the part of Ethiopian lawyers in the Archives (it is only through their personal contributions, however small, that the Archives can be developed for the common benefit of all), but will also contribute to a deeper knowledge of Ethiopian law and legal history.

Some Documents on the First Ethiopian Cabinet¹

Although there existed state officials with specific governmental functions before the time of Menelik II (among them the Afe Negus is perhaps the most ancient we know),² it was during his reign, in 1908, that for the first time in Ethiopian history a cabinet was established.³ In fact news about the Emperor's intentions of establishing a cabinet was circulating through the country as early as November or even October of 1907, as the documents reproduced in Appendix I clearly show.⁴

Le Semeur d'Ethiopie, a French periodical published in Harrar, in its issue of November 1907, mentioned the Emperor's intentions and gave a tentative list of four names with corresponding functions. This first list differs

1. The purpose of this section is only to introduce summarily the documents contained in Appendices to this paper; it does not deal with the contents of these documents.
2. See on this point a study by Aba Paulos Tzadua in the Archives (S3), which refers to the relevant Ethiopian literature, and the notes and documents, prepared by G.W.B. Huntingford for his edition of Alvarez' *Prestre John of the Indies* (Archives, S1).
3. For all these historical developments see Balambaras Mahteme Sellassie Wolde Meskel, *Zikire Neger*, Addis Ababa, 1950; Aba Paulos, cited above at note 2, *passim*, and Guebre Sellassie, *Chronique du regne de Menelik II, roi des rois d'Ethiopie* (1932), vol. 2, pp. 527-28, and notes thereto.
4. See the excerpts from *Le Semeur d'Ethiopie*. Year 3, Nov. 1907, p. 301 and Year 4, Feb. 1908, pp. 354-355, in Appendix I, below.

from the final one on two points: Afe Negus Nessibu became Minister of Justice and not Prime Minister (the latter office was never formally established) and Liqe Mequas Ketema became Minister of Interior and not Minister of Justice. But *Le Semeur* also mentioned the names of three other persons as being possible Ministers. Of these, only one received a cabinet post: Negadras Haile Giorgis, who was appointed Minister of Commerce and Foreign Affairs, not Minister of the Pen as predicted in *Le Semeur*. As for Dejazmatch Mechacha Worquie and Negadras Iggezou, they were not appointed.

In its issue of February 1908, *Le Semeur* provides us with the full and accurate list of the new Excellencies and, at the same time, enables us to date with precision the new institution, which was proclaimed, according to this source, on January 26, 1908. In this Proclamation, the Ministers⁵ were nine some of them being responsible for more than one branch of public administration. They were:

1. Afe Negus Nessibu	Minister of Justice
2. Fitawrari Habte Giorgis	Minister of War
3. Tsahafi Tazaz Gebre Selassie	Minister of Pen
4. Liqe Mequas Ketema	Minister of Interior
5. Bejerond Mulugeta	Minister of Finance
6. Negadras Haile Giorgis	Minister of Commerce and Foreign Affairs
7. Kentiba Wolde Tsadiq	Minister of Agriculture and Industry
8. Azaje Metaferia	Minister of Imperial palace
9. Kegnazmatch Mekonnen Tewondbelai	Minister of Public Works

We do not have the proclamation by which the new framework was established but, fortunately, the rules that were devised by Menelik for the nine Ministers were preserved through the *Zikre Neger* of Balambaras Mahteme Sellassie Wolde Meskel.⁶ Each set of rules defines the jurisdiction of a Minister by giving a list of his powers and duties. Some texts are fairly long, one having twenty six articles (for the Minister of Finance), and some others are very short (there are only four articles for the Minister of Justice, but this could very well be because the functions of the Afe Negus had been sufficiently defined in the course of time). There was one set of instructions for each Minister with the exception of the Minister of Interior, who also had under his jurisdiction Public Health and received special additional instructions on that subject, and the Minister of Commerce and Foreign Affairs, who received instructions for each of his two responsibilities.

5. Translator's note: The Amharic word for Ministry is *ministair* and the Amharic words for Minister is *ministir*. The two terms are used in the regulations of the Ministries interchangeably. The most commonly used term in the regulations is *ministair*. Only in three instances is the term *ministir* used, but without a difference of sense in meaning. Note as well that Memere Besserat in his allegorical essay (Appendix II, below) all through uses the term *ministair* and never *ministir*. But in his case the meaning is clear: he means the person and not the department.

6. Cited at note 4, above. We must express here all our thanks to Balambaras Mahteme Sellassie Wolde Meskel, for having so generously allowed the reproduction and translation of these documents.

We are reproducing these rules in the following pages (Appendix II) as they were published a few years ago in the *Zikre Neger*; the texts have here been translated into English for the first time.

Some time after Menelik established the Ministries, a man whom we know under the name of Memere Besserat of Manz published a short pamphlet dealing, in allegorical fashion, with the new institutions. That pamphlet is interesting not only because it was the second book ever to be printed in the country,⁷ but also because it was the very first to be totally devoted, even indirectly, to a legal subject. The pamphlet is reproduced in its entirety in Appendix III, below.

The allegory representing the newly created cabinet is that of the human body and was borrowed from various passages of the Bible.⁸ Its general purpose was to show the unity existing between the new institutions and the Emperor, in reaction, it seems, against those who saw in the new organs a division of the Imperial power and a weakening of Menelik's authority. The relevance of the biblical texts to the description of the cabinet generally is very clear (in some cases the author has reproduced passages almost without change), but at times one cannot see where the parallel lies. However, analysis of the texts is not our task here. Our only purpose is to introduce them to the reader as we did the rules drafted by Menelik for each Minister. Let us hope that starting from these narrow bases some scholar will one day be able to relate the full story of the first Ethiopian cabinet.

APPENDIX I

Articles in *Le Semeur d'Ethiopie* concerning the appointment of the first Ethiopian Cabinet (*Le Semeur d'Ethiopie*, 3d year November, 1907, p. 301 and 4th year, February, 1908, pp. 354-355).

1. November, 1907. Constitution of a Ministry.¹

During the month of October, Emperor Menelik took the initiative of a reform unprecedented in the history of Abyssinia, by constituting a Ministry in the European way.

Here are, by way of information, the names of the candidates known up to now.

President of the Council:	Afa Negous Nezibo. ²
Minister of war:	Fitaorari Apte Guiorguis.
Minister of Justice:	Likemoikois Katama.
Minister of Agriculture:	Kantiba Wold Tsadek.

7. See S. Wright, "Book and Manuscript collection in Ethiopia," *J. Eth. Studies*, vol. II No. 1 (Jan., 1964), especially pp. 14-15.

8. For the convenience of the reader we have supplied in footnotes to Appendix III the text of all biblical references cited in the text.

1. The following texts are a translation from the French original.

2. The names of the Ministers are here reproduced in the original spelling of the article.

INTRODUCING THE ETHIOPIAN LAW ARCHIVES

One considers also as possible Ministers, the following persons: Dedjazmatch Mechacha Worquie would be in charge of the Ministry of Foreign Affairs. Nagad-Ras Iggezou would take charge of Finances. Nagad-Ras Haile Guiorguis would fill the post of Minister of the Pen.

2. February, 1908. Proclamation of the new Abyssinian Ministers.

In one of our last issues we announced the constitution of an Abyssinian Ministry. Today more precise information coming from Addis Ababa allows us to rectify and complete the list of Ministers which have been elected and proclaimed.

The seven² already appointed were proclaimed in the Ghebi on Sunday the 26th of January and two others were appointed and proclaimed at the same time.

Old.

Justice:	Afa Negous Nazibou.
Foreign Relations and Commerce:	Negad - Ras Haile Guiorguis.
Finance:	Badjironde Moulou-Gueta.
Agriculture:	Kantiba Wold Tsadek.
War:	Fitaorari Apte Guiorguis.
Pen.	Alaka Guebre Sellassie.

New.

Public Works:	Kagnasamatch Mekonnen.
Palace:	Assallafi Matafaria.

APPENDIX II

Menelik's Decrees on the Organization of Ministries.

I. Rules of the Ministry of Interior (Zikire Neger, pp. 109-110).

1. This Minister shall be the *Negus'* Minister and shall govern the governorate of Shoa as the *Negus'* deputy. It is he who is the *Negus'* deputy before all the governors.
 2. It is his duty to send the orders of the *Negus* to the governors. If the Government appoints officers in the towns, these officers shall obey this Minister.
 3. The Minister of Interior is chief of the Police Force. In this matter all governors shall take orders from him. Since he is the securer of human life, he shall protect the inhabitants of the country: the Amharas the *ferengis*, Gallas and others.
 4. They shall notify the Minister of Interior (sic). In cooperation with the Minister of Health, they shall protect the health of the people, doing all things necessary,
3. Although *Le Semeur d'Ethiopie* only mentions six Ministers in the following list, forgetting Likemoikais Katama as Minister of the Interior.

5. The Minister of Interior shall facilitate the taking of a census of the population in all areas. It is he who shall order the governors to have censuses taken in their governorates.
6. He shall have annually registered into a large register the censuses sent to him from the governors.
7. The Minister of Interior shall also have births, deaths and marriages of persons registered in the Honor Book.
8. He shall show the report of the governors every year to the *Negus* and the other Ministers and after having it copied into a large register, he shall deposit it in the State Treasury.
9. It is he who levies personal and income taxes. Therefore, he shall send the population data of the governorates along with the revenue accounts and the copy of the books to the Minister of Finance as soon as he is asked to do so.
10. The functions of the Minister of Interior are divided into four (sic) departments:
 - a) The administration of the Governorate of Shoa.
 - b) The administration of the governorates in the north up to the east of Shoa; from Gojjam to Adal country along the Tigre and Wollo countries.
 - c) The administration of countries west and south of Shoa; from Harrar to Gojjam and along Kaffa and Jimma.
 - d) Census.
 - e) Police and Security Forces.

II. Rules of the Ministry of Foreign Affairs (Zikire Neger, pp. 178-181).

1. The main function of this Minister is concerned with foreigners. He shall deal with ministers of other States.
2. The *Negus* alone shall decide upon a major political issue that may arise between Ethiopia and any other foreign State. Even then, the Minister shall study the whole matter before hand and present it to the *Negus*. It is he who shall write the final letter of agreement or settlement excuted by the *Negus*.
3. It is this Minister who shall present to the *Negus* any guests or ministers of foreign States who come to Ethiopia.
4. The ministers of other countries shall present their credentials from their governments to him.
5. Foreign consuls and resident ministers deserve respect. Representatives of foreign States should enjoy some sort of immunity. A foreign representative, his family and secretaries should not be harmed, assaulted, troubled or arrested, because such can be a cause of War. Also it is forbidden to enter with force into embassies, consulates or legations, since because of this hostilities may arise. The State enforces such law in every country where there is law and order. Therefore, the Minister of Foreign Affairs shall be the chief protector of foreign consuls and ministers.
6. It is his duty to make agreements concerning post, telegraph and telephone with other States.

INTRODUCING THE ETHIOPIAN LAW ARCHIVES

7. Also to make agreements with other States for the aid of the sick and the wounded, so that they may not be harmed.
8. Any foreigner coming into Ethiopia shall show his or her passport to this Minister or his deputies.
9. This Minister should first see all agreements of trade or contracts of farming or house building tendered to foreigners. After such agreements have been formed he shall copy them in his registers.
10. He shall receive on behalf of the Ethiopian Government land grants from and execute loan agreements with a foreign State.
11. If a foreigner brings a law-suit against an Ethiopian before his own consulate it is this Minister who shall protect State interests in the trial.
12. If the Ethiopian Government intends to deport a foreigner from the Ethiopian territory on political or any other grounds it is this Minister who shall discuss and settle the matter with the particular consulate of the foreigner.
13. There is an agreement between the Ethiopian Government and ministers of foreign States concerning the extradition of criminals or the granting of asylum. The Foreign Minister shall execute this agreement in cooperation with the consul involved.
14. Provincial governors shall be deputies of this Minister in matters concerning passports and visas and extradition.
15. The Minister of Foreign Affairs shall be head of all Ethiopian consuls, ministers and ambassadors abroad. All Ethiopian envoys in a foreign country shall take orders and directions from him. When there is a need of establishing a new consulate in any country this Minister shall present the matter to the *Negus*.
16. This Minister shall appoint and send Ethiopian envoys to other countries on behalf of the *Negus*. Until the Ethiopian Government appoints Ethiopian envoys in Europe this Minister can appoint there *ferengis* as consuls. Since these persons have other jobs they shall serve as consuls for the Ethiopian State only for its honour, without remuneration, except for stationery and postage expenses.
17. The Ethiopian Government has a consulate in Djibouti. There must be other consulates in Jerusalem, Aden, Massawa, Khartoum and at the at the frontier of the British Sudan.
18. The Minister of Foreign Affairs shall divide his work into four departments:
 - a) To discuss matters with foreign consuls and foreign States.
 - b) To discuss matters with other States and their ministers.
 - c) To translate contracts, passports (visas),
 - d) books, writs, newspapers concerning or belonging to foreigners in Ethiopia.

III. Rules of the Minister of Palace, Post, Telegraph and Telephone (Zikire Neger, p. 490)

1. The main job of this Minister is to attend to the Palace.

2. Wherever the *Negus* may be, whether in the Palace or outside it, this Minister is the main attendant to him.
3. He is the one who shall organise and administer the Palace. It is he who shall receive delegates of foreign States at the entrance to the City and shall escort them to the Palace until they are received by the *Negus*.
4. He is the head of telegraph and telephone. All others who are working in this field shall obey him. They shall prepare their account book every three months. The Minister shall transmit this book to the Minister of Finance.

IV. The Minister of Commerce and Customs (Zikire Neger, pp. 377-378).

1. This Minister shall supervise the commercial transactions of the country.
2. He is head of all customs officials and *negad rassotch* officials of the Department of Commerce.
3. He shall present plans and projects to the Government which may increase the commerce of the country.
4. He shall present to the Government plans of customs arrangements which are suitable to the merchants and at the same time increase inland revenue.
5. When it is necessary to impose, amend or abolish a system of taxation it is this Minister who shall present such proposal to the Government.
6. He shall keep customs accounts in two books.
7. He shall record all goods and products imported and exported so that he may report to the Government at the end of each year.
8. The *negad rassotch* shall send to him a quarterly review of the revenue in their districts.
9. This Minister shall transmit the books of the *negad rassotch* at the end of every year to the Ministry of Finance.
10. He shall be a judge for traders. He may appoint a deputy to assist him in the adjudication of commercial disputes. In cases involving *ferengis* he shall appoint some number from among the *ferengis* and decide the case with them.
11. If the consuls apply for the termination of a trade license of one of their nationals the Minister of Commerce shall settle such dispute in person with strict adherence to the law so as to avoid any blemish on the Government's reputation.
12. Appeals from the decision of the Minister of Commerce shall lie to the *Afenequs* or the *Negus*.
13. In matters involving trade agreements with a foreign government the Minister of Commerce and the Minister of Foreign Affairs shall study the matter and present it to the Government.
14. All agreements entered into by the Ethiopian Government with a foreign country are only for a fixed period of time. Thus, the Ministers of Commerce and Foreign Affairs shall notify the Government a year in advance about the date of expiry of the agreement.
15. He shall impose a business and alcohol tax receivable from all merch-

- ants. He shall collect this tax each month and give it to the State Treasury.
16. He shall transfer all tax account books to the Minister of Finance at the end of each year.
 17. The Minister of Commerce shall help the Minister of Public Health in respect to the following matter. In the sale of food-stuff and alcoholic merchandises he shall see to it that such goods are not harmful to health.
 18. The Minister of Commerce shall divide his work into five departments:
 - a) Business Transaction Division.
 - b) Customs Division for the City of Addis Ababa.
 - c) Customs Division for the rest of the territory of Ethiopia.
 - d) Accounts Section.
 - e) Commercial cases Division.
- V. Rules of the Minister of Agriculture and Industry (Zikire Neger, pp. 317-319).
1. The function of this Minister shall be concerned with agricultural wealth and industry.
 2. It is the duty of this Minister to see that the land is well cultivated, old agricultural tools are replaced by good ones, distribute various crop seeds when he has any and accumulate other varieties in addition. He shall also see to it that cattle breeding is done, in order to make the country wealthy. He shall do this after the European manner.
 3. He shall be the protector of the peasants and shall enforce the law concerning them.
 4. He shall compensate with money and honour all those persons who have cultivated their land efficiently, who have harvested a large crop and bred many cattle and those officers who have supervised the works of the good farmers.
 5. He shall have punished those person who have neglected their farms.
 6. If there is a crop failure in a certain area or a country suffers from cattle disease or epidemic the Minister of Agriculture shall present this case to the Government. He shall arrange that the tithe and tax be reduced for such area while it must be increased in another, rich area.
 7. It is the duty of this Ministry to supervise the cultivated land of the farmers in order to avoid crop failure. He must see that the farmers obey the doctors in regard to their own health and the health of their cattle.
 8. This Minister shall find out what part of the governorate is cultivated, forest, pasture land or arable or neglected land.
 9. He shall record all notice from governorates in the Commercial Register.
 10. The governors shall report to this Minister the number of cattle in their governorates and he shall also have a cattle census made.
 11. The Minister of Agriculture shall form and execute contracts of hire of land for commercial establishments or for the opening of factories. He shall also consult in this matter with the Ministers of Foreign Affairs

- and Finance and he shall give a copy of the contract to each Minister.
12. If an agricultural school is established in a province it shall be supervised by this Minister.
 13. This Minister and the Minister of Public Works shall together execute major agricultural projects with the advice of an agricultural engineer.
 14. He shall protect the forest wealth of the country. He shall forbid the indiscriminate cutting of trees, since that will hasten soil erosion. He shall decide which sort of trees may be cut down and which may not. He shall order that young trees should never be cut down. In this job he shall be assisted by the governors.
 15. He shall have government farms cultivated according to the order of the *Nigus*.
 16. He shall impose land, cattle and service taxes. He shall annually require the book for these taxes from the governors so that he may keep his account. After he has closed his book he shall transmit it to the Minister of Finance.
- VI. **Rules of the Ministry of Public Works (Zikire Neger, pp. 426-427).**
1. The construction of roads, railways and other public works is the function of this Minister.
 2. He shall supervise the construction of government buildings. He shall make contracts with engineers and constructors.
 3. He shall maintain and repair all government roads, bridges and buildings.
 4. He shall supervise the cutting of wood for use for public works.
 5. He shall enforce contracts in regard to the cutting of wood or the sale of pumped water.
 6. In cooperation with the Minister of Agriculture, the Minister of Public Works shall build dams across big rivers for irrigation purposes.
 7. He shall execute contracts into which he has entered according to their terms.
 8. He is the supervisor of railway works to be constructed in Ethiopia.
 9. His agents by his order shall watch all roads and bridges where money has to be paid in order to pass through. They shall also collect the fares.
 10. Since the governors collect such fares in their own governorates on behalf of the Ministry, they shall every year send to him what they have collected.
 11. This Minister shall deposit the fares he has collected, along with the account books, in the State Treasury.
 12. He shall supervise the store for equipment for public works; at the end of each year he shall transfer the list of the equipment along with the register to the Minister of Finance.
- VII. **Rule of the Minister of Finance and State Treasury (Zikire Neger, pp. 195-199).**

This Minister is principal keeper of the Government Treasury.

INTRODUCING THE ETHIOPIAN LAW ARCHIVES

This is his work.

1. The Government Treasury, the *Negus'* private treasury and the Crown Treasury are three separate treasuries.
2. This Minister shall keep the *Negus'* private treasury and the Crown Treasury.
 - a) The *Negus'* private property shall pass to his heirs on his death, or he may give away from this property as a gift to the Church, to the home for the Sick, for charity or to any person.
 - b) The Crown property shall be the *Negus'* during his lifetime, but after him the new *Negus'* shall inherit such property.
3. Government property shall be disbursed only for the administration of the country and for state affairs.
4. The Minister of Finance is the agent of the Government in its transactions with banks and other treasuries.
5. He is the head of all local treasurers. It is he who shall have them appointed by the order of the *Negus*.
6. He shall collect into the coffer all Government revenues. When incomes from the various ministries, governorates public corporations, banks, monopolies, other government departments, etc. are deposited with the Minister of Finance, the books shall be deposited as well. The books shall be deposited in a safe in the house of the Minister of Finance. The Minister shall give a receipt to this effect.
7. All government expenditures shall be drawn only from the safe of the Minister of Finance; the Minister shall receive a receipt to this effect.
8. Orders about revenues and expenditures shall either be deposited or drawn in the first five days of each month.
9. The Ministers shall send their books of account to the Minister of Finance within the first five days of each month. They shall also return all surplus or repay the deficit from the previous month during this time.
10. Aside from major withdrawals or deposits of money there may be other extraordinary expenditures by order of the *Negus*. Therefore, the Treasury must be open for four hours every day except on Sundays and holidays.
11. The Minister of Finance is the one who shall make government contracts when it is convenient by tender to government suppliers.
12. The Minister of Finance shall be informed of contracts, monopolies, agricultural contracts, etc. made with foreigners. He is the keeper of the Government Treasury.
13. All government account books shall be in the hands of the Minister of Finance.
14. Government account books must be kept in two copies. This should be so because, if one is lost the second one shall remain and it will be possible to find the accounts when they are looked for.
15. The Minister of Finance shall issue a quarterly balance sheet. Provincial treasurers shall also do the same and send the sheets to this Minister.
16. There shall be a budget-expenditure report at the end of every year.

The government books of account shall be deposited with the Minister of Finance and shall be shown to the *Negus* and the Councillors.

17. The Minister of Finance may at his own discretion send to the provinces an inspector who shall inspect the books and accounts of the provincial treasuries.
18. At the end of every year the Minister of Finance shall make an inventory of the goods stored in the Stores, listing the goods in a separate register. The Minister of Public Works may demand the register of goods for government works.
19. The Minister of Finance shall close all books of account, including those of other Ministers, and these will become Government property.
20. After the budgetary year is over and the balance sheet has been issued the surplus shall be kept in separate coffer and shall be a government reserve. There shall be one officer in charge of this reserve account, because the register is separate. When money is drawn from this coffer the assembly of the Councillors must be consulted.
21. In time of crisis, that is, at a time when "cholera" is wide-spread, or in time of war, epidemic or famine, when revenue will be less than expenditure and a deficit accrues, the Government shall draw from the reserve account and cover the deficit.
22. If the Government borrows money to execute a major project it is the Minister of Finance who shall arrange and repay the loan along with the interest in accordance with any such agreement entered into.
23. Withdrawals from or deposits in the coffer of the Minister of Finance shall be made with a double receipt. The copy shall be kept with the books in the Treasury and shall be identical with the original.
24. The accounting of the books of the Ministry of Finance should be accurate. If the account is not accurate the Government may become bankrupt.
25. The *Negus* has ordered the assembly of the Councillors to convene. When this assembly meets, from Tabessas 7th to 15th (E.C.), the Minister of Finance shall give to this assembly a report on the economy of the country every year.
26. The work of this Minister shall be divided as follows and he shall appoint a head for each department:
 - a) Tax and Customs Division.
 - b) Finance Secretariat Division.
 - c) Treasuries Division.
 - d) Banks Division.
 - e) Reserve Accounts Division.
 - f) Imperial Wardrobes and Regalia Division.
 - g) Division for Stores.

Each department shall have its own seal, but for major official transaction the seal of the Minister is necessary.

VIII Rules of the Ministry of Justice (Zikire Neger, pp. 71-72).

1. This Minister is the head of the judges of the land.

INTRODUCING THE ETHIOPIAN LAW ARCHIVES

2. It is he who must review diligently all cases in accordance with the the *Fetha Negast*.
 3. He shall have all judgments in the Palace, from the Chillot and judgments passed in the provinces recorded.
 4. Copies of the judgments of the judges sitting in the various places and thousands (district) shall be sent to him and shall be reviewed by him every year.
- IX. Rules of the Ministry of War (Zikire Neger, pp. 228-229).**
1. The War Minister is the head of the army of the *Negus*. He supervises that soldiers are kept in their divisions and that military training is given to them.
 2. He shall wait on the order of the *Negus* to make war preparations.
 3. He shall keep and be in charge of the munitions, weapons and supply stores of the army.
 4. He shall be the liaison between the Government and the army in all Military matters, including the adjudication of cases.
 5. He is the supervisor of the Shoan regiment and also of the army of the governors when warfare tactics are changed.
 6. In time of war the army mobilises by his command.
 7. He shall order that the army get supplies from the inhabitants of the area through which it passes.
 8. When the people of a region rebel against the Government and the governor of that region cannot bring peace to it, the Minister of War shall mobilise his soldiers, surround the region and invade it until he subdues the rebels. He shall do this job in cooperation with the governor of the region.
 9. If the *Negus* levies a tax for war purposes this shall be the work of the Minister of War. The Ministers of Interior and Finance shall help him.
- X. Rules of the Minister of Health (Zikire Neger, pp. 704-706).**
1. This Minister is the protector of all men and animals.
 2. He shall present programmes to the Government for the eradication of serious diseases in the country or the prevention of one from entering into the country. If the Government cannot prevent the serious disease other States must prohibit the entry of persons, animals or goods into their countries from the area where the disease exists. There is an international agreement to this effect.
 3. He shall have the cleanliness of the country maintained and he shall order medical checkups in regard to the health of persons.
 4. He shall be the supervisor of all places which are open to the public, so that they may not be the cause of harm endangering human health.
 5. No one shall be permitted to open a place which is to be open for the public unless such premise is examined and approved by the Minister of Health. The Minister may submit to the Government that the office in regard to its goods or location is free of harm to the public

6. All Government physicians shall obey him, and they shall be appointed on his recommendation.
 7. He is the supervisor of all hospitals, whether they are Government or private or belong to a foreign State.
 8. All hospitals in the country shall be opened only with his approval. Before approving he shall examine the plan and location of the hospital.
 9. No physician or pharmacist may open a pharmacy and sell medicine in the provinces until the Minister of Health examines their certificates and gives them a licence. He must also supervise them.
 10. If such physicians and pharmacists are caught for a serious offence the Minister of Health may revoke their licences. If their offences are very grave he may deport them from the country by the order of the Government.
 11. The Minister of Health is head of the veterinarians.
 12. If there is a medical emergency he shall inform all physicians in Ethiopia. He shall also collect their licences.
 13. Where an agreement between the Ethiopian Government and a foreign State in regard to health becomes necessary the Minister of Health shall form such agreement together with the Minister of Foreign Affairs, so that nothing bad may result.
- XI. Rules of the Minister of Pen (Keeper of the Great Seal) (Zikre Neger, p. 646).**
1. This Minister is head of the secretaries of the *Negus*. He shall work in the Palace of the *Negus*.
 2. He shall copy in a large register every written document to be sent out from the Palace. No written document which is not to be copied on the register should be sent out from the Palace.
 3. He shall keep all copies of documents and old books in the state coffer.
 4. The awarding of decorations is his responsibility.
 5. He is head of all government presses.

Appendix III-An Allegorical Essay on the Establishment of Ministries by
Menelik II.

A BOOK OF COUNSEL IN ALLEGORY AND INTERPRETATION BEING
IN CONFORMITY WITH THE HOLY BIBLE WRITTEN FOR ANY
ONE WHO LOVES HIS KING¹ AND COUNTRY

Ethiopian Press at Addis Ababa

Published for the Ethiopian people, big and small, at the City of Addis Ababa in the year 1904 after the birth of Our Lord Jesus Christ, in Year of Grace, in order to make known the functions of the Ministers by way of an allegory, and to explain that the work of the Ministers has power to make King and subjects of one heart and will.

To beloved excellent Ministers:

I do not pretend to increase and enlarge knowledge. I write Symbolising the King as the Head and the Ministers as parts of the body only in order to reveal the idea in my heart² to those children who are eager to learn.

Memere Besserat of Menz.

HERE ARE THE THOUGHTS OF ONE WHO LOVES
HIS COUNTRY AND KING

I write in allegory about the functions of the State, which can be done severally and still reflect unity, after the manner of Saint Paul in whom the spirit of knowledge dwelt and who wrote in allegory about the church.

Menelik II, according to the grace of God, in the bounty of his knowledge, built a foundation as a wise master-builder. But let every man take heed how he builds upon that . . . If any man builds on this foundation his work will stand. And he whose work abides shall receive a reward. I Corinthians ch.3:10, 11 and 14.³

There are differences between ministries, but the giver, who is God, is one. I Corinthians ch. 12:15.⁴ Similarly, in Nature, from our hair to our toe we are one body and one flesh. Nevertheless, there are parts which have differences in name and function.

1. Translators' note: The Amharic word *mengist*, from the Geez, is variously used of mean King, State or Government. See Kidane Wold Kifle, *Matsahafe Sawashe Wagiss Wamezegabe Qalat Hadis* (1956), p. 625.
2. Translator's note: The heart is considered as the organ of thought (Matthew, 12:35). See also Kidane Wold Kifle, cited above at note 1, p. 555.
3. "10. According to the grace of God which is given unto me, as a wise masterbuilder, I have laid the foundation, and another buildeth thereon. But let every man take heed how he buildeth thereupon. 11. For other foundation can no man lay than that is laid, which is Jesus Christ . . . 14. If any man's work abide which he hath built there upon, he shall receive a reward." This quotation and those following are taken from the King James version of the Bible.
4. "5. And there are differences of administrations, but the same Lord."

In name they are these: Head, Ear, Nose, Eye, Mouth, Heart, Stomach, Hand, Foot and others.

These various parts are different in function.

The Function of the Head

It is the chief of the parts of the body, exists fitly joined together with soul, flesh, bone and nerve. It is also a box for the accumulation of knowledge. It cannot, however, perform the rest of the functions. Ephesians ch. 4:15 and 16.⁵

The Function of the Ear

The Ear has a mechanism to attract sound waves in order to blend with the Head and the Heart all the wisdom and knowledge that is obtained by learning. Had the Ear not existed, knowledge and fruitful talk would not have been found. Instead, we would have been like other animals. It cannot, however, perform the rest of the functions.

The Function of the Eye

The Eye is the light of the body, created with light for seeing. It is a guide for works done by the Hand and Foot and for wisdom obtained by learning. It can see all things having material body. It cannot, however, perform the rest of the functions. Matthew ch. 6:22.⁶

The Function of the Nose

The Nose is a path for the breath of our life and a smelling organ for good and evil. It cannot, however, perform the rest of the functions. Genesis ch. 2:6.⁷

The Function of the Mouth

The Mouth is the speech organ for talking good and evil whatever it is ordered or not ordered to talk. It cannot, however, perform the rest of the functions.

The Function of the Heart

The Heart is the source of good and evil thoughts. But it cannot perform the rest of the functions. Matthew ch. 19:35.⁸

The Function of the Stomach

The Stomach is a storage place for food and drinks. It distributes in the body the nutritious elements and disposes of the refuse. If our body is not

5. "15. But speaking the truth in love, may grow up into him in all thing, which is the head, even Christ: 16. From whom the whole body fitly joined together and compacted by that which every joint supplieth, according to the effectual working in the measure of every part, maketh increase of the body unto the edifying of itself in love."

6. "22. The light of the body is the eye: if therefore thine eye be single, thy whole body shall be full of light."

7. "7. And the Lord God formed man of the dust of the ground, and breathed into his nostrils the breath of life; and man became a living soul."

8. Matthew ch. 19:35 does not exist. We think that the author refers to Matthew ch. 12:35, which reads: "35. A good man out of the good treasure of the heart bringeth forth good things: and an evil man out of the evil treasure bringeth forth evil things."

fed and nourished, it will not produce blood, and if there is no blood, the soul will separate from the body. The Stomach cannot, however, perform the rest of the functions. Acts ch. 27:34.⁹

The Function of the Hand

The Hand is the instrument of every work achieved through wisdom: machines and factories of different types for work in iron and bronze, silver and gold ; agricultural tools, typewriters, sewing machines, different types of tools for house building, and other similar things. But it cannot perform the rest of the functions. Acts ch. 20:34; 1 Thessalonians ch. 2:9.¹⁰

The Function of the Foot

The Foot is power and strength for all the parts enumerated above to stand on. It also serves for walking where the Heart desires. But it cannot perform the rest of the functions.

These parts of the body are called one body and one flesh, because God has fashioned them harmoniously in one flesh and only separated them in name and functions. And if the foot may say, "Because I am not Hand, I am not of the body," is it not of the body? No, it is. Or, if the whole body were the Eye, where would be the hearing? If the whole body were the Ear, where would be the smelling? The Eye cannot say to the Hand that it has no need of it. Nor can the Head say to the Feet and Hands and the rest that it has no need of them. If one suffer, all will suffer with it. If one rejoices, all will rejoice with it. If these members, which are different in name and function and are harmoniously joined together in the flesh, together caring for one another, do not fulfill their functions, they will perish together. 1 Corinthians ch. 12:15,16, and 26.¹¹

First

The King is as the Head. The allegory is this: the King is above all creation, protector of all creation, the source of all knowledge and the foundation of all wisdom. The parts of the body of which I write below are the Ministers. However, the King cannot perform the rest of the functions.

Second

The Ministers are as the Ear. The Ear is the first to hear the good and evil. It is the one that attracts knowledge. The Head cannot get knowledge

-
9. "34. Wherefore I pray you to take some meat: for this is for your health: for there shall not an hair fall from the head of any of you."
 10. Acts ch. 20:34 reads: "34. Yea, ye yourselves know, that these hands have ministered unto my necessities, and to them that with me." 1 Thessalonians ch. 2:9 reads: "9. For ye remember, brethren, our labour and travail: for labouring night and day, because we would not be chargeable unto any of you, we preached unto you the gospel of God."
 11. "15. If the foot shall say, Because I am not the hand, I am not of the body; is it therefore, not of the body? . . . 17. If the whole body were an eye, where were the hearing? If the whole were hearing, where were the smelling? 26. And whether one member suffer, all the members suffer with it; or one member be honoured, all the members rejoice with it."

and cleverness without it. Similarly, the King by himself and without counselors cannot get knowledge and strength, wealth and generosity.

Third

The Ministers are as the Eye. The Eye is the light of the body. No human being can do work without light. Similarly, the King cannot have knowledge or expand his domain or vanquish his enemy without the Ministers. As the Eye is light for the whole body, so is a minister a light of knowledge for the King.

The Eye protects from many harms all parts of the body, from Head to Foot. Similarly, a Minister fully protects the people from coast to coast in order that oppression and strife may not exist with the King and the People.

Fourth

The Ministers are as the Nose. The Nose is the path for the life of the body. The life of the King is the Ministers. The Nose provides to the body a pleasing good smell. Similarly, the Ministers provide to the King pleasing things: the extent of his domain, the number of his army, the development of his country, the knowledge for his people and other good and pleasing things. If the Nose smells a bad smell, there will be sufferance for all the body. Similarly, if the Ministers smell (that is to say, think) bad thoughts *shiffias* and offenders, discomfort of the State, will increase in the country. This honour will be no more. Wealth and gain will be lost.

Fifth

The Ministers are as the Mouth. The Mouth is an organ for the expression of ideas and counsel. Because speaks what is left over from the heart. Similarly, the Ministers in council after deliberation can convict an offender against the King, and can punish him according to the gravity of the offence and can publicise the punishment rendered against him. Proverbs ch 25:2 and 7.¹² Protecting themselves from many bribes and gifts, they may accordingly reward the doer of good. Exodus ch. 23:8; Romans ch. 13:3 and 4.¹³

Sixth

The Ministers are as the Heart. The Heart is a place where good and evil thoughts are bred. Similarly, if good ideas and counsel issue from a good Minister, there shall be peace and health in our State and Country. If there

12. "2. It is the glory of God to conceal a thing: but the honour of kings is the search out a matter . . . 7. For better it is that it be said unto thee, Come up hither; than that thou shouldest be put lower in the presence of the prince whom thine eyes have seen." The connection with the text of the allegory is here very loose, if not non-existent.

13. Exodus ch. 23:8 reads: "8. And thou shalt take no gift: for the gift blindeth the wise, and perverteth the words of the righteous." Romans ch. 13:3 and 4 read: "3. For rulers are not a terror to good works, but to the evil. Wilt thou then not be afraid of the power? do that which is good, and thou shalt have praise of the same: 4. For he is the minister of God to thee for good. But if thou do that which is evil, be afraid; for he beareth not the sword in vain: for he is the minister of God, a revenger to execute wrath upon him that doeth evil."

issue bad ideas and counsel from a bad Minister, there will come to our State and Country war, hunger, disrespect, ignorance and things of similar kind. Proverbs ch. 11:14; Matthew ch. 12:35.¹⁴

Seventh

The Ministers are as the Stomach. The Stomach is the carrier of nutrition which gives energy and power to the whole body. It gives to each of the parts of the body proportionally strength and blood. Similarly, the Ministers give to our Country and State the nutrition of counsel, which will be power and energy. Psalms ch. 104:15.¹⁵

Eighth

The Ministers are as the Hand. The Hand becomes prosperous by doing all works which it obtained through knowledge. Similarly, if the Ministers do their work together and with full knowledge, they will enrich the State and make it prosperous as well. 2 Thessalonians 3:8.¹⁶

Ninth

The Ministers are as the Foot. The Foot is the carrier and chair of the body. The parts of the body cannot stand without it. Similarly, the State cannot stand alone without the counsel of the Ministers. The throne and power of the King are the Ministers. Proverbs ch. 15:22.¹⁷

As these parts of the body are different in name and functions and are called one body so are the Ministers different in name and functions and are called one Government. As the Foot cannot dismember itself from the body saying that it is not the Hand, so one of the Ministers cannot say that he is not a member of the Government and a servant of the State. 1 Corinthians ch. 12:15.¹⁸

If the body were the Eye, where would be the smelling? If the whole body were the Ear, where would be the hearing? 1 Corinthians ch. 12:17.¹⁹ Similarly, if all the Ministers were War Ministers, where would be the Ministers of Agriculture and Commerce. If all were Finance Ministers, where would be the Minister of Justice. What is more, the Head cannot say to the Foot and Hand that it has no need of them. 1 Corinthians ch. 12:21.²⁰ All are workers. Similarly, the King cannot say to his Ministers that he has no need of them, because they are his helpers.

14. "14. Where no counsel is, the people fall: but in the multitude of counsellors there is safety." As for Matthew ch. 12:35, see note 8 above.
15. "15. And wine that maketh glad the heart of man, and oil to make his face to shine, and bread which strengtheneth man's heart."
16. "8. Neither did we eat any man's bread for nought; but wrought with labour and travail night and day, that we might not be chargeable to any of you:"
17. "22. Without counsels purposes are disappointed: but in the multitude of counsellors they are established."
18. See note 11 above.
19. See note 11 above.
20. "21. And the eye cannot say unto the hand, I have no need of thee: nor again the head to the feet, I have no need of you."

God has assigned to each his work, but if one suffers all will suffer and if one rejoices all will rejoice. 1 Corinthians ch. 12:26.²¹ Even if the functions of the workers are different in name, the Ministers are all one in protecting the Country and the King. Proverbs ch. 21:22.²²

The Minister for Home Rule is as the Eye. The Ministers of Foreign Affairs and Telephone are as the Ear. The Ministers of Commerce and Agriculture and Industry are as the Hand. The Ministers of Finance and Agriculture are as the Stomach. The Minister of Foreign Affairs is as the Heart, because the secrets of foreign States which are deliberated by the Ministers in council are performed through him.

Also, the Minister of Justice is as the Mouth, because he convicts and punishes. The Minister of War is symbolised as the Foot, because in him is found power and strength. All are the employees of the King and they work with the King.

As the Eye cannot become the Ear and hear, leaving aside the function of seeing, so it seems that one Minister cannot leave the work to which he is assigned and do the work of another. But if the functions appears different externally, they are not different internally. They are one, linked like a chain. As the function of the Eye is useful for the body, so is it necessary to realise that the function of one Minister is useful for all the Ministers.

Also, as our Head, which is the chief of the parts of the body, would not like to lose one of its workers, so the King, who is the chief of the Ministers, would not like to lose one of his workers. But each according to his toil shall take a reward. No one should establish an improper foundation in his heart, but his thoughts should be proportional.

Since we have various gifts from the King, the one among us who is given knowledge should proclaim knowledge, and if he is a minister, let him be diligent in ministering, and if he is a teacher, he must be diligent in teaching. Romans ch. 12:6 and 7.²³ A man who obtains knowledge will be saved from evil, but how will knowledge be obtained if it is not learned and how will it be learned if there is no teacher. And how will the teacher teach if the State does not build schools. Romans ch. 10:14.²⁴ A school is the foundation of knowledge and the source of all knowledge. To one who observed and to one who has searched, the school appears superior to the church. As the school is a foundation for the church, so is the State a foundation for the school.

21. See note 11 above.

22. "22. A wise man scaleth the city of the mighty, and casteth down the strength of the confidence thereof."

23. "6. Having then gifts differing according to the grace that is given to us, whether prophecy, let us prophecy according to the proportion of faith; 7. Or ministry, let us wait on our ministering; or he that teacheth, on teaching;"

24. "14. How then shall they call on him in whom they have not believed? and how shall they believe in him of whom they have not heard? and how shall they hear without a preacher?"

INTRODUCING THE ETHIOPIAN LAW ARCHIVES

Dear excellent Ministers,

Who have been appointed to assort and reconcile all these, do not neglect to build schools beforehand, since you have known that a school is the foundation of wisdom and knowledge. As Ethiopia has been existing protected up to now by the knowledge of Atse Menilik, so you have to extend in Ethiopia the knowledge and thoughts of your heart.

I, being from the nation of the Ethiopian people, who have passed my days in ignorance and from whom knowledge is as far as the sky is, beg of you not to consider my reminding you, in so far as my limited knowledge could permit, symbolising the King as the Head, and the Ministers as the parts of the body, as impudence. There is no one, whether big or small, who is not jealous for his Country and King.

.....

Ethiopian Press at Addis Ababa.

A Supplement to the Bibliography of Ethiopian Law (1)
by Jacques Vanderlinden

The introductory remarks to my "Outline of a Bibliography of Ethiopian Law," published a year ago are still true to-day. This supplement has no pretense of being complete and the work done has still been mostly a second-hand one; not only mine, but also that of my colleagues in the Law Faculty, Haile Sellassie I University, who have most willingly helped me in the venture. Let us hope that, with such help, some of the most shameful omissions of the first text will tend to disappear. As often, one does not see the most obvious things; this led me to neglect, among others, the capital contributions of our colleague G. Krzeczunovicz in the *Journal of Ethiopian Studies*. With his experience of Ethiopian legal documentation, I am sure he will forgive me for those omissions, and for possible others in the present supplement.

ከአንድ ፡ ዓመት ፡ በፊት ፡ በታተመው ፡ "ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ የሚገልጹ ፡ ጽሑፎች ፡ መግለጫ ፡" በሚለው ፡ አንቀጽ ፡ ውስጥ ፡ የቀረቡት ፡ የመግቢያ ፡ አስተያየቶች ፡ አሁንም ፡ እውነት ፡ ናቸው ፡ ይህ ፡ ማሟያ ፡ የተሟላ ፡ ነው ፡ ለማለት ፡ አያስገባም ፤ ሥራውም ፡ አብዛኛውን ፡ በሌላ ፡ ሰው ፡ አማካይነት ፡ የተሠራ ፡ ነው ፤ ይህ ፡ የሆነው ፡ በጌ ፡ ብቻ ፡ ሳይሆን ፡ በዚህ ፡ ሥራ ፡ በረዱኝ ፡ በቀዳማዊ ፡ ኃይለ ፡ ሥላሴ ፡ ዩኒቨርሲቲ ፡ የሕግ ፡ ፋኩልቲ ፡ ባሉት ፡ የሥራ ፡ ጓደኛዎችም ፡ ሥራ ፡ ጭምር ፡ ነው ። በእንደዚህ ፡ ያለው ፡ እርዳታ ፡ በመጀመሪያው ፡ አንቀጽ ፡ ውስጥ ፡ የተተውት ፡ ጽሑፎች ፡ ወደፊት ፡ እንደሚጨመሩ ፡ ተስፋ ፡ እናድርግ ። ሁል ፡ ጊዜ ፡ እንደሚሆነው ፡ በጣም ፡ ግልጽ ፡ የሆኑት ፡ ነገሮች ፡ አይታዩንም ፤ በዚህም ፡ መሠረት ፡ ከሥራ ፡ ጓደኛዎቻችን ፡ አንዱ ፡ የሆኑት ፡ ጄ ፡ ክሸችናቪች ፡ በየኢትዮጵያ ፡ ጥናት ፡ መጽሔትና ፡ በሌላም ፡ የጻፏቸውን ፡ ዋና ፡ ዋና ፡ ጽሑፎች ፡ ሳልጠቅስ ፡ አልፈኩቸዋለሁ ። በፊት ፡ ሳልጠቅስ ፡ ሳለፍኳቸውና ፡ ምናልባትም ፡ በዚህ ፡ ማሟያ ፡ ውስጥ ፡ ለተዘለሉት ፡ ጽሑፎች ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ ሰነዶች ፡ ረገድ ፡ ልምምድ ፡ ያላቸው ፡ ክሸችናቪች ፡ ይቅርታ ፡ እንደሚያደርጉልኝ ፡ እተማመናለሁ ።

፩ኛ የመጀመሪያው ፡ ዘመን ፡ (ከ፲፫ኛው ፡ መቶ ፡ ዘመን ፡ እስከ ፡ ፲፰፻፱)

I First period (from the 13th century to 1889)
በዚህ ፡ ዘመን ፡ የሚናገር ፡ ምንም ፡ አዲስ ፡ ሰነድ ፡ አልተገኘም ።
No new documentation has been found on the period.

፪ኛ ሁለተኛው ፡ ዘመን ፡ (ከ፲፰፻፱ ፡ እስከ ፡ ፲፱፻፲፮)

II. Second period (from 1889 to 1916)

1 ስለ ኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ የሚገልጹ ፡ ጽሑፎች ፡ አጭር ፡ መግለጫ ፡ የኢት ፡ ሕ ፡ መ ፡ ሾል ፡ ፫ ፡ I (፲፱፻፶፭) ፤ ገጽ ፡ ፪፻፳-፪፻፳፫ ።
(1) See "Outline of a Bibliography of Ethiopian Law", in J.E.L. vol. III (1966), pp. 256-283.

የተገኙት ፡ ሰነዶች ፡ የሚናገሩት ፡ አብዛኛውን ፡ ስለፍትሐ ፡ ነገሥትና ፡ ስለኤርትራ ፡ የባህል ፡ ሕግ ፡ (ሃይማኖታዊ ፡ ወይም ፡ ልማዳዊ ፡) ነው ።
 Documentation found deals essentially with the *Fetha Negast* and with Eritrean traditional law (either religious or customary).

1. L. De Castro, *Compendio delle leggi dei Re - Fetha Nagast - sulla traduzione di I. Guidi. Con commenti e note sulle procedura vigente e i costumi nell'Abissinia*, Livorno (1912).
2. G. De Stefano, *I costumi penali abissini ed il "Fetha Neghest" (Codice abissino tradotto in italiano dalla lingua Gheez)*, Firenze (1906).
3. I. Capomazza, *Usanze islamiche hanefite di Massaua e dintorni*, Macerata (1910)
4. G. De Stefano, *Il diritto penale dell'Hamasiem*, Asmara (1898).
5. *Raccolta di massime giurisprudenziale di diritto consuetudinario delle popolazioni dell'Eritrea*, Asmara (1909).
6. *Raccolta di norme di diritto hanafita e malekita*, Asmara (1909).

፫ኛ ሦስተኛው ፡ ዘመን ፡ (ከ፲፱፻፲፮ ፡ እስከ ፡ ፲፱፻፴፮)

III. Third period (from 1916 to 1936)

የጊዜው ፡ ዋና ፡ ችግሮች ፡ ስለ ፡ ነብሩበት ፡ (ሕግ ፡ መንግሥቱ ፡ የወንጀለኛ መቅጫ ፡ ሕግ ፡ የባርነት ፡ ጉዳይ ፡ ወዘተ ፡) ከተጻፉት፣ ጥቂት ፡ አንቀጾች ፡ ሌላ አብዛኛዎቹ ፡ ጽሑፎች ፡ የሚያመለክቱት ፡ የኢትዮጵያና ፡ የኢጣልያን ፡ ግጭት ፡ በሕግ ፡ ረገድ ፡ የነበረውን ፡ ይዞታ ፡ ነው ።

Apart from a few articles on major problems of the time (the constitution, the penal code, the question of slavery, etc...), most of the titles concern the Italo-Ethiopian conflict considered from its legal aspects.

7. A. D'Emilia, *La compravendita nel capitolo XXXIII del Nomocanone di Ibn al-'Assal. Note storico esegetiche*, Milano (1938).
8. E. Poletti, *Il Codice Penale abissino, con le relative norme consuetudinarie; L'ordinamento giudiziario e processuale in vigore nell'Africa orientale italiana per i sudditi indigeni ed assimilati*, Milano (1938).
9. A. Pollera, *Le popolazione indigena dell'Eritrea*, Bologna (1935).
10. *Rapport du gouvernement éthiopien sur l'esclavage*, Genève (1924).
11. M.W. Steen, *The Ethiopian Constitution*, Washington (1936).
 On the Italo-Ethiopian conflict:
12. L.J. Cibot, *L'Ethiopie et la S.D.N.*, Paris (1939).
13. G.-S. Dagafo, *Die völkerrechtliche Lage Ethiopiens seit 1941*, Diss. der Rechts- und Staatswiss. Fakultät der Rheinischen Friedrich-Wilhelms-Univ. zu Bonn, n.d..
14. W. Freund, *Die völkerrechtliche Stellung Abessinians auf Grund von Verträgen*, *Jahrbuch der Konsular-akademie zu Wien*, (1936), pp. 30-42.
15. Von Freytagh-Loring-Hoven, "Sanktionen," *Deutsche Juristenzeitung*, (1935). pp. 1260-1267.
16. H. Gernhuber, *Der italienisch-abessinische Konflikt und das Völkerrecht*, Königsberg (1937).
17. W. Landecker, "Suezkanal und der italienisch-abessinische Konflikt," *Revue de droit international de sciences diplomatiques et politiques*, (1935), pp. 204-220.

18. A. Mandelstaum, *Le conflit italo-éthiopiens devant la S.D.N.*, Paris (1937).
19. O. Von Nostitz-Wallwitz, "Die Annexion Abessiniens und die Liquidation des abessinischen Konfliktes," *Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht*, vol. 7, pp. 38-66.
20. O. von Nostitz-Wallwitz "Die diplomatische Vorgeschichte des Abessinien-konfliktes," *idem*, vol. 5, pp. 760 ff.
21. O. von Nostitz-Wallwitz, "Die Entwicklung des Abessinienkonfliktes bis zu Beginn der Sanktionen," *idem*, vol. 6, pp. 496-537.
22. O. von Nostitz-Wallwitz, "Das Kriegsrecht im italienisch-abessinischen Krieg," *idem*, pp. 680-722.
23. O. von Nostitz-Wallwitz, "Der Zwischenfall von Ual-Ual und seine Behandlung durch den Völkerbund und die Schiedskommission," *idem*, pp. 75-89.
24. H. Rolin, "Der italienisch-abessinische Konflikt," *Friedenswarte*, vol. 36, pp. 236-245.
25. G. Scelle, "Die Annexion Abessiniens durch Italien und der Völkerbund," *Völkerbund und Völkerrecht*, vol. 3 (1936-37), pp. 167-172.
26. A. Serup, "Aufhebung der Sanktionen im italienisch-abessinischen Konflikt," *Friedenswarte*, vol. 37, pp. 14-17.
27. A. Serup, "Die Inkraftsetzung des Art. 16 im italienisch-abessinischen Konflikt," *idem*, vol. 36, pp. 197-200.
28. C. Terlinden, *Le conflit italo-éthiopiens et la S.D.N.*, Liège (1936).
29. E. Zienert, *Rechtsfragen der Kriegsführung im italienisch-abessinischen Krieg*, (Innsbrucker Diss.) (1936).

፩ኛ አራተኛው ፡ ዘመን ፡ (ከ፲፱፻፵፩ እስከ ፡ አሁን ፡ =)

IV. Fourth period (from 1941 to the present)

ሀ. በአዋጅ ፡ የወጡ ፡ ሕጎች ፡ =

A. Legislation

አዋጆችን ፡ ኪያዘው ፡ ልዩ ፡ ቮልዩም ፡ የሚመስለው ፡ የሚከተለው ፡ አለ ፡ —
Similarly to the special volume including Proclamations (no. 226), there is:

30. *Negarit Gazeta - Decrees and Orders*, Addis Ababa (1951).
በአ.ት.ዮ.ጵ.ያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መንግሥት ፡ የፕብሊክ ፡ አድሚኒስትራሽን ፡ ኮን ፡ ኢንስቲትዩት ፡ የተዘጋጀ ፡ የኃጋሪት ፡ ጋዜጣ ፡ ማውጫም ፡ አለ ፡
There is also a table of contents of the *Negarit Gazeta* (no. 214), prepared by the Imperial Institute for Public Administration:
31. *Negarit Gazeta - Alphabetical index*, vols. 1-17 (1942-1958), 2nd ed., with Supplements, Addis Ababa (1959).
በመጨረሻም ፡ በአንግሊካ ፡ አስተዳደር ፡ መጨረሻና ፡ በአ.ት.ዮ.ጵ.ያ ፡ በኤርትራ ፡ አንድነት ፡ መካከል ፡ በነበረው ፡ ጊዜ ፡ በኤርትራ ፡ ውስጥ ፡ አንድ ፡ ጋዜት ፡ ኤርትራያ ፡ ይታተም ፡ ነበር ፡ የዚህን ፡ ጽሑፍ ፡ አድራሻ ፡ በአዲስ አበባ ፡ ልናገኘው ፡ አልቻልንም ፡ =

Finally a *Gazzetta Eritrea* would have been published in Eritrea between the end of the British rule and the union with Ethiopia. We have been unable to find any trace of that publication in Addis Ababa.

A. ግዴታ

B. Custom

33. Ambaye Zekanos, *Land tenure in Eritrea (Ethiopia)*, Addis Ababa (1966)
34. M. Hofner, *Das Feteḥ Mahari. Sitten und Recht der Mänsa*, Wiesbaden (1951).
35. A. Lauro, *Il nuovo diritto eritreo e gli statuti dell'Hamasien in particolare*, Asmara (1944).
36. G.T. Mary, "Eigentumsrechte der Kaffitscho in Äthiopien," *Zeitschrift für vergleichende Rechtswissenschaft*, vol. 68 (1966), pp. 216 ff..
37. W.A. Shack, *On Gurage Judicial structure and African political theory*, Addis Ababa (1965).
38. Silieshi Wolde-Tsadik, *Land ownership in Hararge Province*, Dire Dawa (1966).

ሐ. ከዳኞች ፡ ውሳኔ ፡ የሚገኙ ፡ ሕግ ።

C. Case-law

የአሠሪና ፡ የሠራተኞችን ፡ ግንኙነት ፡ የሚመለከቱ ፡ የተመረጡ ፡ የፍርድ ጉዳዮች ፡ ተዘጋጅተዋል ፡—

A selection of labour cases has been prepared by:

39. Syoum Gebregziabher, *A sample collection of Labour disputes and the ruling of the Labour Board*, Addis Ababa (1967).

D. Legal Science

On Ethiopian constitutional law:

40. Alemayehu Seifu, "The significance of the recent administrative reform in Ethiopia", *Journal of the Political Science Association*, vol. 1 (1966) pp. 18-19.
41. Bereket Habte Selassie, "Constitutional Development in Ethiopia," *Journal of African Law*, vol. 10 (1966), pp. 74-91.
42. Gebru Mersha, "Censorship and prior-restraint", *Journal of the Political Science Association*, vol. 2 (1967) pp. 15-31.
43. J. Kerri, "The role of the Parliament", *Journal of the Political Science Association*, vol. 2 (1967), pp. 9-14.
44. G. Krzeczunowicz, "The regime of assembly in Ethiopia", *Journal of Ethiopian Studies*, vol. 1 no. 1 (1963), pp. 79-82.

On Ethiopian criminal law:

45. *The criminal law system of Ethiopia*, Washington (1962).
46. P. Graven, "Les circonstances aggravantes en droit éthiopien," *Revue internationale de droit pénal*, vol. 36 (1965), pp. 499-526.
47. P. Graven, "Les effets internationaux de la sentence pénale en droit éthiopien," *idem*, (1963), pp. 80-91.
48. P. Graven, "La protection pénale de la moralité publique et de la famille en Ethiopie," *idem*, (1964), pp. 729-754.
49. Habte-Mariam Assefa, *Die vorsätzlichen Tötungsdelikte im Äthiopischen und Deutschen Strafrecht*, Diss. Bonn (1965).

50. S. Pankhurst, "The New Ethiopian Penal Code," *Ethiopia Observer*, vol. 2 (1958), pp. 259-270. The latter title includes more detailed articles by the same author on:
 51. "Contraception and abortion," *idem*, pp. 282-287.
 52. "Copyright," *idem*, p. 270.
 53. "Juvenile offenders," *idem*, pp. 271-275.
 54. "Offences against morals," *idem*, pp. 281-282.
 55. "Prison conditions and work," *idem*, pp. 277-279.
- Finally, we have, on various aspects of Ethiopian law:
56. Desalegne Benti, "When workers strike," *Ethiopian Business Journal*, vol. 4 (1967), pp. 35-40.
 57. *Ethiopian Income Tax Service*, St. Petersburg (1962).
 58. A. Giovene, "I nuovi codici," *Sestante*, vol. 1 no. 1, (1965), pp. 49-51.
 59. A. Giovene, "Organicità del Codice di procedura civile," *idem*, vol. 1 no. 2, (1965), pp. 23-25.
 60. R. Gramby, "The effect of government policies on economic development in Ethiopia," *Ethiopian Business Journal*, vol. 4 (1967), pp. 27-33.
 61. Hampartsum Ghazarossian, "The Board of Directors in the Ethiopian Share Company," *Business Journal*, vol. 3 (1965), pp. 50-72.
 62. G. Krzeczunowicz, "The Ethiopian Civil Code: its usefulness, Relation to Custom and Applicability," *Journal of African Law*, vol. 7 (1963), pp. 172-177
 63. G. Krzeczunowicz, "Ethiopian legal education: Retrospect and Prospect," *Journal of Ethiopian Studies*, vol. 1, nr. 1, (1963), pp. 68-74.
 64. G. Krzeczunowicz, *The law of filiation in Ethiopia*, Addis Ababa (1966).
 65. R. Pankhurst, *State and Land in Ethiopian History*, Addis Ababa (1966).
 66. K. Redden, *The law-making process in Ethiopia*, Addis Ababa (1966).
 67. K. Redden, "Legal research and law reporting in Ethiopia," *Liberian Law Journal*, vol. 2 (1966), pp. 122-129.
 68. R. Sedler, *Ethiopian Civil Procedure*, Addis Ababa (1967).
 69. S. Tedeschi, "Sulla gerarchia delle fonti nel sistema giuridico etiopico," *Journal of Ethiopian Studies*, vol. 5 (1967), pp. 87-94.
 70. J.B. Tener, "Industrial relations in Ethiopia," *Business Journal*, vol. 2 (1965), pp. 46-49
 71. J. Vanderlinden, "Civil law and common law influences on the developing law of Ethiopia," *Buffalo Law Review*, vol. 16 (1966), pp. 250-266.
 72. Workeneh Fitte, "A commentary on the income tax proclamation of 1961," *Business Students Association Journal*, vol. 1 (1964), pp. 23-37.
 73. Süleshi Wolde-Tsadik, *Land Taxation in Hararge Province*, Dire Dawa (1966).

በመጽሐፍ ፡ የታተሙ ፡ አንቀጾች ፡ ማውጫ ።

(ሸልዩም ፡ ፩) ፡ በደራሲ ።

ገጽ ፤

ሚንስ ፡ ሮቦርት ፡ ሲ ፡ ሥራ ፡ ለማድረግ ፡ የማይችሉ ፡ ሠራተኞች ፤ ... 154

ሰላሙ ፡ በቀለ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ሕግ ፡ መዝገብ ፡ ቤት ፡ (አርጂም) ከአንባቢያን ፡ ጋር ፡ ለማስተዋወቅ ፤ ስለመጀመሪያው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ካቢኔት ፡ አንጻንድ ፡ ሰነዶች ፡ ... 383

ሲንገር ፡ ኖርማን ፡ ጂ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ስለሃይማኖት ፡ ጋብቻዎች ፡ መፍረስ ፤ ... 196

ሳንድ ፡ ፒተር ፡ ኤች ፡ በውርስ ፡ ሕግ ፡ ኑዛዜዎችን ፡ ስለማረጋገጥና ፡ ስለማጽናት ፤ ... 176

ቡልቻ ፡ ደመቅሣ ፡ የኢትዮጵያ ፡ በጀት ፤ ... 351

ተደሰኪ ፡ ሳልቫቶር ፡ የመጽሐፍ ፡ ክለሳ ፡ ሎው ንሽቲን ፡ ዘ ፡ ስተዲ ፡ ኦቭ ፡ ዘ ፡ ፔናል ፡ ሎው ፡ ኦቭ ፡ ኢትዮፒያ ፤ ... 223

ኪንድረድ ፡ ማይክል ፡ ጂ ፡ በ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በወጣው ፡ የኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡ ውል ፡ ለመዋወልና ፡ ውልን ፡ ለመለዋወጥ ፡ የሚያስፈልጉት ፡ የፎርም ፡ ግዴታዎች ፤ ... 211

ዳቪድ ፡ ረኔ ፡ የአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውሎች ፡ በኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ውስጥ ፤ ... 125

ለኢትዮጵያ ፡ የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ የአሳብ ፡ ማነሳሻ ፡ የሆኑት ፡ ምንጮች ፤ ... 327

ፓል ፡ ጄምስ ፡ ሲ ፡ ኤን ፡ ከዲኑ ፡ የተሰጠ ፡ አራተኛው ፡ ዓመታዊ ፡ መግለጫ ፤ ... 4

ቫንደርሊንደን ፡ ሃክ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ሕግ ፡ መዝገብ ፡ ቤት ፡ (አርጂም) ከአንባቢያን ፡ ጋር ፡ ለማስተዋወቅ ፤ ስለመጀመሪያው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ካቢኔት ፡ አንጻንድ ፡ ሰነዶች ፤ ... 383

የኢትዮጵያን ፡ ሕግ ፡ አርእስት ፡ በማድረግ ፡ ስለተደረሱ ፡ ጽሑፎች ፡ ተጨማሪ ፡ መግለጫ ፤ 433

TABLE OF CONTRIBUTIONS - VOLUME IV - AUTHORS

	Page
Bulcha Demeksa,	<i>The Ethiopian Budget</i> 369
David, René,	<i>Administrative Contracts in the Ethiopian Civil Code</i> 143
	<i>Sources of the Ethiopian Civil Code</i> 341
Kindred, Michael J.,	<i>Formal Requirements for the Conclusion and Modification of Contracts under the Ethiopian Civil Code of 1960</i> 218
Means, Robert C.,	<i>Employees Who May Not Strike</i> 167
Paul, James C.N.,	<i>Fourth Annual Report from the Dean</i> 21
Sand, Peter H.,	<i>Authentication and Validation of Wills</i> ... 188
Selamu Bekele,	<i>Introducing the Ethiopian Law Archives: Some Documents on the First Ethiopian Cabinet</i> 411
Singer, Norman J.,	<i>Dissolution of Religious Marriages in Ethiopia</i> 205
Tedeschi, Salvatore,	<i>Review, S. Lowenstein, Materials for the Study of the Penal Law of Ethiopia</i> ... 230
Vanderlinden, Jacques,	<i>Introducing the Ethiopian Law Archives: Some Documents on the First Ethiopian Cabinet</i> 411
	<i>A Supplement to the Bibliography of Ethiopian Law</i> 433

በመጽሐፍ ፡ የታተሙ ፡ አንቀጾች ፡ ማውጫ ።

(ኮልዮም ፡ ፱) ፡ በእርእስት ፡

ገጽ ፤

ሥራ ፡ ለማቋረጥ ፡ የማይችሉ ፡ ሠራተኞች ፤ ከርብርት ፡ ሲ ፡ ሚንስ ፡ 154

የመጽሐፍ ፡ ክሰሳ ፡ ሉውንሽቲን ፡ ዘ ፡ ስተዲ ፡ እቭ ፡ ዘ ፡ ፒናል ፡ ሉው ፡
እቭ ፡ ኢትዮፒያ ፡ ከሳልቫቶር ፡ ተደስኪ ፤ 223

የአስተዳደር ፡ መሥሪያ ፡ ቤት ፡ ውሎች ፡ በኢትዮጵያ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡
ውስጥ ፡ ከረኔ ፡ ዳቪድ ፤ 125

በኢትዮጵያ ፡ ስለሃይማኖት ፡ ጋብቻዎች ፡ መፍረስ ፡ ከኖርማን ጂ. ሲንግር ፤ ... 196

የኢትዮጵያ ፡ በጀት ፡ ከቡልቻ ፡ ደመቅሳ ፤ 351

የኢትዮጵያን ፡ ሕግ ፡ መዝገብ ፡ ቤት ፡ (አርቪም) ፡ ከአንባቢዎች ፡ ጋር ፡
ለማስተዋወቅ ፡ ስለመጀመሪያው ፡ ካቢኔት ፡ እንዳንድ ፡ ሰንዶች ፡
ከገንክ ፡ ቫንደርሊንደን ፡ ከሰላሙ ፡ በቀለ ፡ = 383

የኢትዮጵያን ፡ ሕግ ፡ እርእስት ፡ በማድረግ ፡ ስለተደረሱ ፡ ጽሑፎች ፡
ተዉማሪ ፡ መግለጫ ፡ ከገንክ ፡ ቫንደርሊንደን ፡ = 433

በ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ-ም- በወጣው ፡ የኢትዮጵያ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ መሠረት ፡
ውል ፡ ለመዋዋልና ፡ ውልን ፡ ለመለዋወጥ ፡ የሚያስፈልጉት ፡ የፎርም ፡
ግዴታዎች ፡ ከማይክል ፡ ጂ. ኪንድረድ ፡ = 211

በኢትዮጵያ ፡ የፍትሐ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ የአሳብ ፡ ማንሳሻ ፡ የሆኑት ፡ ምንጮች ፡
ከረኔ ፡ ዳቪድ ፡ = 327

በውርስ ፡ ሕግ ፡ ኑዛዜዎችን ፡ ስለማረጋገጥና ፡ ስለማጽናት ፡ ክፍተር ፡ ኤች ፡
ሳንድ ፡ = 176

ክዲኑ ፡ የተሰጠ ፡ አራተኛው ፡ ዓመታዊ ፡ መግለጫ ፡ ከጀምሮ ፡ ሲ ፡ ኤን ፡ ፖል ፡ = 4

TABLE OF CONTRIBUTIONS - VOLUME IV - TITLES

	Page
<i>Administrative Contracts in the Ethiopian Civil Code</i> , René David	143
<i>Authentication and Validation of Wills</i> , Peter H. Sand	188
<i>Dissolution of Religious Marriages in Ethiopia</i> , Norman J. Singer	205
<i>Employees Who May Not Strike</i> , Robert C. Means	167
<i>The Ethiopian Budget</i> , Bulcha Demeksa	369
<i>Formal Requirements for the Conclusion and Modification of Contracts under the Ethiopian Civil Code of 1960</i> , Michael J. Kindred	218
<i>Fourth Annual Report from the Dean</i> , James C.N. Paul	21
<i>Introducing the Ethiopian Law Archives: Some Documents on the First Ethiopian Cabinet</i> , Selamu Bekele and Jacques Vanderlinden	411
<i>Review, S. Lowenstein, Materials for the Study of the Penal Law of Ethiopia</i> , Salvatore Tedeschi	230
<i>Sources of the Ethiopian Civil Code</i> , René David	341
<i>A Supplement to the Bibliography of Ethiopian Law</i> , Jacques Vander- linden	433

ለቀረቡት ፡ ጉዳዮች ፡ ማውጫ ።

(፬ኛ ፡ ሾልዩም ፡)

ልማድ(የ) ፡ ሕግ ።

ስለማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ መመዝገብ ፡

አዲስ ፡ አበባ ፡ የሚገኝ ፡ ንብረት ፡ ፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ ነአኩቶ ፡ ይግባኝ ፡
ባይ ፤ አክሊሉ ፡ ጉበዜ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። 62

የ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ-ም- የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ከመጽናቱ ፡ በፊት ፡ ስለተፈጠሩ ፡

ሕጋዊ ፡ ሁኔታዎች ።

እመት ፡ ንግሥቱ ፡ ፋንታዬ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤
ሣህለ ፡ ማርያም ፡ መንገሻና ፡ ሌሎች ፡ መልስ ፡ ሰጭዎች ።
ወይዘሮ ፡ ጽጌ ፡ ሀብተ ፡ ሥላሴ ፡ እና ፡ ሌሎች ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፤
ወይዘሮ ፡ ሰናይት ፡ እና ፡ ሌሎች ፡ መልስ ፡ ሰጭዎች ። 269

መሬት(የ) ፡ ሽያጭ ።

ግዴታ ፡ (የ)ውል ፡ የሚለውን ፡ ይመለከታል ።

መወለድ(ስለ) ፡

ቤተሰብ ፡ (የ)ሕግ ፡ የሚለውን ፡ ይመለከታል ።

ማስረጃ(ስለ) ፡ ማቅረብ ፡ ግዴታ ።

አቶ ፡ ማሞ ፡ ወልዴ ፡ በይግባኝ ፡ ከሳሽ ፤ የአገር ፡ ውስጥ ፡ ገቢ ፡ መ/ቤት ፡
መልስ ፡ ሰጭ ። 315

ማስረጃ ፡ በጽሑፍ ፡ ስለተፈጸመ ፡ ውል ።

ግዴታ(የ) ፡ ውል ፡ የሚለውን ፡ ይመለከታል ።

ሥራ ፡ (ስለ)ውል ፡

ግዴታ ፡ (የ)ውል ፡ የሚለውን ፡ ይመለከታል ።

ሰው(የ) ፡ ይዘታ ፡ ማወክ ፤

ወንጀለኛ ፡ (የ)መቅጫ ፡ ሕግና ፡ የወንጀለኛ ፡ መቅጫ ፡

ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ የሚለውን ፡ ይመለከታል ።

ሰዎች(ስለ) ፡

የቀደምትነት ፡ መብት ፡

ሰኞታ ፡ ናሲዮናል ፡ ትራንስፖርት ፡ ጎንደራንድ ፡ ወንድማማቾች ፡
እና ፡ ሌሎች ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፤ አቶ ፡ ሥዩም ፡ ምስግና ፡ መልስ ፡ ሰጭ ። 278

ሰለማይንቀሳቀስ : ንብረት : መዝገብ ፤

ልማድ(የ) : ሕግ : እና : ንብረት(ሰለ) : የሚለውን : ይመለከቷል =
ሽያጭ(በ) : ገቢ : ላይ : የሚከፈል : ግብር ፤

ቀረጥ : (ሰለ) የሚለውን : ይመለከቷል =

ቀረጥ(ሰለ) :

በሽያጭ : ገቢ : ላይ : የሚከፈል : ግብር ፤

ኒኮላ : ፓፓሲኖስ : ከሳሽ ፤ ያገር : ውስጥ : ገቢ : መሥሪያ : ቤት : ተከሳሽ =

የገቢ : ግብር ፤

ማሞ : ወልዴ ፤ በይግባኝ፣ከሳሽ፣ያገር፣ውስጥ፣ገቢ : መ/ቤት : መልስ : ሰጭ = 315
ሞዘቮልድ : (ኢትዮጵያ ፣) ኩባንያ ፣ በይግባኝ ፣ ከሳሽ ፤
ያገር : ውስጥ : ገቢ : መ/ቤት : መልስ : ሰጭ = 101,119

ቀደምትነት(የ) : መብት ፤

ሰዎች(ሰለ) : የሚለውን : ይመለከቷል =

ቅጣትን : የሚያቃልሉ : ሁኔታዎች ፤

ወንጀለኛ(የ) : መቅጫ : ሕግና : የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ሥነ :
ሥርዓት : የሚለውን : ይመለከቷል =

ቤተሰብ(የ) : ሕግ ፤

ሰለ : መወለድ ፤

ወይዘሮ : ጽጌ : ሀብተሥላሴ : እና : ሌሎች ፣ ይግባኝ : ባዮች ፤
ወይዘሮ : ሠናይትና : ሌሎች ፣ መልስ : ሰጭዎች = 237

ተከራይ(በ) : የማይንቀሳቀስ : ንብረት : ላይ የሚገኘውን : የሚንቀሳቀስ : ንብረት፤

ይዞ : የማቆየት : መብት ፤

ግዴታ(የ) : ውል : የሚለውን : ይመለከቷል =

ነፍስ(ሰለ) : አገዳደል ፤

ወንጀለኛ(የ) : መቅጫ : ሕግና : የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ሥነ :
ሥርዓት : የሚለውን : ይመለከቷል =

ኑዛዜ ፤

ውርስ(ሰለ) : የሚለውን : ይመለከቷል =

ንብረት(ሰለ) :

ሰለማይንቀሳቀስ : ንብረት : መዝገብ ፤

መጥፎ : ልቡና :

ሶፍታ : ናሲዮናል : ትራንስፖርት : ነንድራንድ : ወንድማማቾችና :
ሌሎች : ይግባኝ : ባዮች ፤ አቶ : ሥዩም : ምስግና : መልስ : ሰጭ = ... 278

ንግድ(የ) : ሕግ :

የንግድ : ማኅበሮች ፤

ተሬዛ : ፎካና : አንጂሊና : ፎካ : ጋላሲ : ከሳሾች ፤
ማሪኖ : ማሪኒ : ተከላሽ = 293

ንግድ(የ) : ማኅበሮች ፤

ንግድ(የ) : ሕግ : የሚለውን : ይመለከቷል =

አሠሪ(ስለ) : አላፊነት ፤

ውል(ከ) : ውጭ : ስለሚደርስ : አላፊነት : የሚለውን : ይመለከቷል =

አስተዳደር(የ) : ሕግ ፤

በአስተዳደር : መሥሪያ : ቤት : የተሰጡ : ውሳኔዎች : በፍርድ : ቤት :

እንደገና : ስለማየት ፤

የሞዝቮልድ : ኩባንያ : በይግባኝ : ከላሽ ፤ ያገር : ውስጥ : ገቢ :
መሥሪያ : ቤት : መልስ : ሰጭ = 101

አስተዳደር(በ) : መሥሪያ : ቤት : የተሰጡ : ውሳኔዎች : በፍርድ : ቤት :

እንደገና : ስለማየት :

አስተዳደር(የ) : ሕግ : የሚለውን : ይመለከቷል =

እምነት ፤

ወንጀለኛ : (የ) መቅጫ : ሕግና : የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ሥነ :
ሥርዓት : የሚለውን : ይመለከቷል =

ወለድ : አግድ(የ) : ውል ፤

ግዴታ(የ) : ውል : የሚለውን : ይመለከቷል =

ወንጀለኛ(የ) : መቅጫ : ሕግና : የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት :

ስለነፍስ : አገዳደል ፤

ቅጣትን : የሚያቃልሉ : ሁኔታዎች :
ፀጋዬ : ገብረ : መድኅን : ይግባኝ : ባይ ፤
አቃቤ : ሕግ : መልስ : ሰጭ = 249

እምነት =

ሙሐመድ : አቡጊላ : ይግባኝ : ባይ ፤

አቃቤ : ሕግ : መልስ : ሰጭ ። 243

ስለ : ይግባኝ : ስለ : ይግባኝ : ብዛት :

ሰው(ዩ) : ይዘታ : ማወክ :

አቃቤ : ሕግ : ይግባኝ : ባይ ፤ እመት : ብዙነሽ : ቦካን : መልስ : ሰጭ ። 35

ዋስትና ፤

ግዴታ(ዩ) : ውል : የሚለውን : ይመለከታል ።

ውል(ክ) : ውጭ : ስለሚደርስ : አላፈነት ፤

ስለ : አሠሪ : አላፈነት ፤

የትምህርት : ሚኒስቴር : ይግባኝ : ባይ ፤ ወይዘሮ : ሙሳቷ : እስፋው : መልስ : ሰጭ ። 310

ውርስ(ስለ) :

ስለ : ኑዛዜ ፤

ኤዛቤል : ዩሱፍ : ማቲል : እና : ሌሎች : ይግባኝ : ባዮች ፤
ብጹዕ : አባ : ሊዊስ : ኪዲያክ : እና : ሌሎች : መልስ : ሰጭዎች ። ... 50
እመት : ንግሥቱ : ፋንታዬ : ይግባኝ : ባይ ፤ ሣህለማርያም : መንገሻ :
እና : ሌሎች : መልስ : ሰጭዎች ። 269

ውክልና(ዩ) : ውል ፤

ግዴታ : (ዩ) ውል : የሚለውን : ይመለከታል ።

ይግባኝ ፤

ወንጀለኛ(ዩ) : መቅጫ : ሕግና : የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ሥነ :
ሥርዓት : የሚለውን : ይመለከታል ።

ገቢ(ዩ) : ግብር :

ቀረጥ(ስለ) : የሚለውን : ይመለከታል ።

ገንዘብ(ዩ) : ብድር : ውል ፤

ግዴታ(ዩ) : ውል : የሚለውን : ይመለከታል ።

ግዴታ(ዩ) : ውል :

መሬት(ዩ) : ሽያጭ ፤

ሶጃታ : ናሲዮናል : ትራንስፖርት : ጉንድራንድ : ወንድማማቾች :
እና : ሌሎች : ይግባኝ : ባዮች ፤ አቶ : ሥዩም : ምስግና : መልስ : ሰጭ ። 278

ሥራ(ስለ) : ውል ፤

ሚስት : ኤፍቲሐ : ማማሊንጋስ ፤
እና : ሌሎች : ይግባኝ : ባዮች ፤ ሚስርስ : ዛላ : ኤንድ : ካሙሳ ፤
ኩባንያ : መልስ : ሰጭ ። 39

ኃይሌ ፡ ዋቅጅራ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ ግርማ ፡ ገግሬ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ ... 74
ተከራይ(በ) ፡ የማይንቀሳቀስ ፡ ንብረት ፡ ላይ ፡ የሚገኘውን ፡ የሚንቀሳቀስ ፡
ንብረት ፡ ይዞ ፡ የማቆየት ፡ መብት ፡

እሌኒ ፡ ኒኪታ ፡ ከላሽ ፤
ግብርኖ ፡ ማርቲራዶና ፡ ተከላሽ ፡ 304

ወለድ ፡ አግድ፤
ሰላልተመዘንበ ፡ ውል ፡ መጽናት ፡
ፊታውራሪ ፡ ካሣ ፡ ነእኩቶ ፡ ይግባኝ፡ባይ ፤ አክሊሉ ፡ ጉበዜ፡መልስ ፡ ሰጭ ፡
ዋስትና(ሰለ) ፡

አቶ ፡ አበበ ፡ ልበለው ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤
አቶ ፡ ሙሐመድ ፡ ዓብዱራሕማን ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ 267
የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ከላሽ ፤
የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክና ፡ ኢንግራ ፡ ለውጭ ፡ ንግድ ፡ የዩጉዝላቭ ፡ 107
ባንክ ፡ ተከላሾች ፡
የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤ የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡
ባንክና ፡ ኢንግራ ፡ ለውጭ ፡ ንግድ ፡ የዩጉዝላቭ ፡ ባንክ ፡ መልስ ፡
ሰጭዎች ፡ 79

ውክልና(የ) ፡ ውል ፤
ናፓሊ ፡ ቪንጅንሶ ፡ ከላሽ ፤ ሊርታ ፡ ሪናና ፡ ሌሎች ፡ ተከላሾች ፡ 320
ሶጅታ ፡ ናቢዮናል ፡ ትራንስፖርት ፡ ጉንድራንድ ፡ ወንድማማቾች ፡
እና ፡ ሌሎች ፡ ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ አቶ ፡ ሥዩም ፡ ምስግና ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ 278

ገንዘብ(የ) ፡ ብድር ፡ ውል ፤
ዮሐንስ ፡ ኪዳኔ ፡ አዛዥ ፡ ወልደ ፡ ሰማዕት ፡ ወልደ ፡ ማርያም ፡
ይግባኝ ፡ ባዮች ፡ ብርሃኑ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ 256

ማስረጃ - በጽሑፍ ፡ ስለተፈጸመ ፡ ውል ፤
አርአያ ፡ አምደ ፡ ሚካኤል ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤
ካሕዛይ ፡ ገብረ ፡ ትንግኤ ፡ መልስ ፡ ሰጭ ፡ 274

ፍርድ ፡ ቤት ፡ ሥልጣን(ሰለ) ፡
ፍትሐ(የ) ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡ የሚለውን ፡ ይመለከቷል ፡

ፍትሐ(የ) ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ሥነ ፡ ሥርዓት ፡
የዳኝነት ፡ ሥልጣን ፡

የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ይግባኝ ፡ ባይ ፤
የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክና ፡ ኢንግራ ፡ የዩጉዝላቭ ፡ ለውጭ ፡ ንግድ ፡
ባንክ ፡ መልስ ፡ ሰጭዎች ፡ 79
የኢትዮጵያ ፡ ሲሚንቶ ፡ ኩባንያ ፡ ከላሽ ፤ የኢትዮጵያ ፡ ንግድ ፡ ባንክና ፡
ኢንግራ ፡ ለውጭ ፡ ንግድ ፡ የዩጉዝላቭ ፡ ባንክ ፡ ተከላሾች ፡ 107

ፍትሐ(የ) ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ (የገጠላዎች) ከመጽናቱ ፡ በፊት ፡ ስለተፈጠሩ ፡
ሕጋዊ ፡ ሁኔታዎች ፡
ልማድ(የ) ፡ ሕግ ፡ የሚለውን ፡ ይመለከቷል ፡

INDEX TO CASES REPORTED

Vol. IV

Administrative Law	
Judicial review of administrative decisions	
Mosvold (Ethiopia) Ltd. v. Inland Revenue Department	104
Appeal	
See Penal Law and Procedure	
Application of 1960 Civil Code to pre-code situations	
See Customary Law	
Burden of Proof	
Mamo Wolde v. Inland Revenue Department	318
Business Associations	
See Commercial Law	
Civil Procedure	
Jurisdiction	
Ethiopian Cement Corporation v. Commercial Bank of Ethiopia, Ingra, and Yugoslav Bank for foreign trade	87
Ethiopian Cement Corporation v. Commercial Bank of Ethiopia, Ingra, and Yugoslav Bank for foreign trade	114
Commercial Law	
Business associations — effect of absence of a written contract of association	
Teresa Foca and Angelina Foca Galassi v. Marino Marini	95
Confession	
See Penal Law and Procedure - Homicide	
Contract of Agency	
See Obligations, Contractual	
Contract of Antichresis	
See Obligations, Contractual	
Contract of Employment	
See Obligations, Contractual	
Contract of Loan	
See Obligations, Contractual	
Customary Law	
Application of 1960 Civil Code to pre-Code situations	
Negestie Fantaye v. Sahle Mariam Mengesha et Al.	272
Tsgie Habte Selassie et Al. v. Senait et Al.	240
Registration of immovable property - property in Addis Ababa	
Fitawrari Kassa Neakuto v. Aklilu Gobeze	69
Disturbance of another's holdings	
See Penal Law and Procedure	

Abebe Lebelew v. Mohammed Abdurahman	266
Ethiopian Cement Corporation v. Commercial Bank of Ethiopia,	
Ingra Yugoslav Bank for foreign trade	87,114
Lien on movables in Leased Estate	
Eleni Nikita v. Saverio Martiradonna	307
Sale of Land	
Societa National Transport Gondrand Brothers et Al. v. Seyum Mesgena	293
Obligations, Extra Contractual	
Employers liability	
Ministry of Education v. Mulatwa Asfaw	313
Penal Law and Procedure	
Appeal - number of appeals	
Disturbance of another's holdings	
Public Prosecutor v. Bezunesh Bokan	37
Homicide	
Confession	
Mohammed Abuissa v. Public Prosecutor	246
Extenuating circumstances	
Tsegaye Gebre Medhin v. Public Prosecutor	253
Persons, Law of	
Right of preference	
Societa National Transport Gondrand Brothers et Al. v. Ato Seyum Mesgena	293
Property	
Registration - Bad faith	
Societa National Transport Gondrand Brothers et Al. v. Seyum Mesgena	293
Registration of Immovable Property	
See Customary Law, see also Property	
Right of preference	
See Persons	
Sale of Land	
See Obligations, Contractual	
Successions	
Wills	
Ezabel Yousuf Matul et Al. v. Aba Lochis Kidiyas et Al.	57
Negestie Fantaye v. Sahle Mariam Mengesha et Al.	272
Taxation	
Income tax	
Mamo Woide v. Inland Revenue Department	318
Mosvoid (Ethiopia) Ltd. v. Inland Revenue Department	104,122
Turnover tax	
Nicola Pappassinò v. Inland Revenue Department	99
Turnover Tax	
See Taxation	
Wills	
See Successions	

የተጠቀሱትን ፡ የሕግ ፡ ቅጥሮች ፡ የሚያሳይ ፡ ዝርዝር ።

ቮልዩም ፡ ፬

የኢትዮጵያ ፡ ሕግ ፡ መንግሥት ።

አንቀጽ	ገጽ	አንቀጽ	ገጽ
44	176	92	362
64	213	114	353
79	363	115	353
87	363	116	353
88	363	117	353,362
90	364	118	354
91	364	125	214

የፍትሕ ፡ ብሔር ፡ ሕግ ፡ ፲፱፻፶፪ ፡ ዓ- ም-

183	54	1686	130
184	55	1688	287
390	279,284,285,286,289,290	1696	256,258
391	279,282,284,286,289,290	1704	256,258
577	197	1719	211,212,213,214,215
578	197	1719-27	211,212
579	197	1720(2)	212
580	197	1721	284,287
581	197	1721-1723	284
596	197	1722	211,213,214,215,216
662	198,199,202,203	1723	212,283,285,287
666-68	197	1724	212
671	197,199,200,203	1725	212
673	199	1726	214,215
674-76	198	1727	212,213,215,285
676-80	197	1763-70	132
748	237,238,239	1771-1805	133
771	237,238,239	1772-75	142
773	237,238,239	1808-1817	284
774	237,238	1816	281
796	237,238	1817	284
826(1)	54	1831	83
881-883	177	1836	84
882	56	1920	85
884	177	1923	80
887	269,270	1926	80
897(2)	180	1933	107,112
902-03	177	1933(1)	264
990	182,185	1934(2)	263,264,265
938	269,270	1942	80
939	52,55,56,247	1952	135
1386-1401	280	1962-75	135
1553-1646	65	2005	274,275
1644	284	2006	274,275,256,257
1682	130	2095	40
1683-86	130	2119	310

ルビ	頁	ルビ	頁
2121	86	3177	132
2130	310,311	3178	132
2134	76	3179	132,133
2144	40	3179-82	133
2154	40	3179-93	132
2190-91	288	3180	132,135
2192	320,322	3181	132
2201	321	3182	132
2202	320,321,322	3183-89	132
2203	320,322	3190-93	133
2205(1)	320,321,322	3194-3200	133
2207(1)	320,322	3196	133
2403-07	286,287	3197	133
2512	75,154	3198	133,134
2513	157	3199	133,134,144
2549	40,41,42	3200	134
2550	42,44	3201-06	134
2551	42,44	3207	134
2553	41,42,44	3207-43	134
2554	40,41,42,44	3223-24	135
2555	41,42	3225-26	135
2610	74	3227	135
2581	156	3228	135
2877	284,287	3229-35	135
2924	305	3234	135
3019-40	136	3236	135
3020	214	3244-45	136
3039	310,311	3244-96	134
3086	283	3246-49	136
3119	66	2350-60	136
3121	66,67	3261-73	136
3130	311	3268	136
3132	129	3269	136
3134-71	129	3270	136
3135-39	130	3271	136
3136-3306	125	3274-81	136
3137-39	130	3283-85	137
3138	130	3286-87	137
3139	130	3288-92	137
3142	131	3348	53,54,237,239
3145	131,133	3355	270
3146	131	3363(1)	288
3147-69	131	3363-67	65
3170	131		
3171	131		
3172-78	131		
3172-3206	129		
3175	132		

የፍትሐ : ብሔር : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት : ፲፱፻፶፭ : ዓ- ም-

አንቀጽ	ገጽ	አንቀጽ	ገጽ
8(2)	55	358	286,292
20	55	359	286
108	107,111	360	292
284	286	456	56
320	286,292	460	56
329	285	463	323

የንግድ : ሕግ : ፲፱፻፶፪ : ዓ- ም-

766	264,265	790	264
768	263,264,265	825	263,264,265
775(3)	275		

የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ፲፱፻፵፱ : ዓ- ም-

2	227	74	228,250,251,252
5-10	228	79(ሀ)	250
25(2)	228	79-84	228
32	228	184	249,252
33	228	499	156
34	228	522(1)	244,249,250
40	228	523	243,245
41(2)	228	524	249,250,252
60	228	651	35
66-78	228	654	35,156
71	228	733	156

የወንጀለኛ : መቅጫ : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት :

182(2)	36
195(3)	35

ትእዛዝ

ቁጥር	ገጽ
1/35	353
22/52	358
23/54	157,165
27/54	280,282,284,285,289,290

ቁጥር	ገጽ	አዋጅ	ቁጥር	ገጽ
3/43	54		160/50	352
62/36	201		162/51	351,353
71/37	351		165/53	196
78/38	351		173/52	102
80/38	352		195/55	56
94/40	358		196/55	353
95/40	358		205/55	97

ቁጥር	ገጽ	ቁጥር	ገጽ
111/112-40	65	210/56	154,155,156,158,159
124/45	290		160,164,165

ቁጥር	ድንጋጌ	ገጽ
2/35		200,202
37/51		358
49/54		154

የሕግ : ክፍል : ማስታወቂያ :

11/46	352
215/58	103
258/54	101
269/55	157,165
282/64	98
285/56	158

የኢጣሊያ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ

አንቀጽ	ገጽ
11	54
16	54
23	54
456	54
923	53,54

የኢጣሊያ : የፍትሕ : ብሔር : ሕግ : ሥነ : ሥርዓት :

94	54
95	54

Table of Laws Cited
(Vol. IV)
The Revised Constitution of Ethiopia

Article	Page	Article	Page
44	188	92	378
64	220	114	370
79	379	115	370
87	379	116	370
88	379	117	370,378
90	380	118	370
91	380	125	220

Civil Code of 1960

183	59	1683-86	147
184	57,60	1686	147,148
390	286,296,298,299,301,302	1688	299
391	294,296,298,299,301,302	1696	259,261
577	206	1704	259,261
578	206	1719	218,219,220,221
579	206	1719-27	218
580	206	1720	218,219
581-96	20	1721	297,299,300
662	206,207,209,210	1721-23	297
666	205	1722	219,220,221,222
668	205	1723	219,271,274
671	206,207,208,210	1723-25	218
673	207	1724	219
674-76	207	1725	219
676-80	205	1726	218,219,220,221
748	241	1727	218,219,271,272
771	241	1763-70	149
773	241	1772-75	150
774	741	1803	150
796	241	1808-17	297
826(1)	57,59	1816	295
880-83	188	1831	90
881	191	1836	90,91
882	57,61	1920	91
884	189	1923	87
887	272,273	1926	87
897(2)	190	1933	118,144,267
902-03	188	1934(2)	267,268
910	192	1942	87
938	272,273	1952	151
939	57,58,60,61,272,273	2005	276,277
1386-1401	295	2006	259,260,276,277
1553-1646	71	2095	45
1644	297,300,301	2119	313,314
1682	147	2121	92

Article	Page	Article	Page
2130	313	3172-3206	147
2134	77,78	3175	148,149
2144	45	3177	148
2154	45,46,47	3178	148
2190-91	300	3179	150
2192	324,326	3179-82	149
2201	325	3179-93	149
2202	324,325	3180	149,151
2203	324,325	3181	149,151
2205(1)	324,325,326	3182	149
2207(1)	324,325	3183-89	149
2403-07	299	3190-93	149
2512	77,78,167	3194-3200	150
2513	169	3196	150
2549	45,46,47	3197	150
2550	47,49	3198	150
2551	47,48	3199	150
2553	45,46,47,48	3200	150
2554	45,46,47,48	3201-06	150
2555	46,47	3207	150
2581	168,169	3207-43	150
2610	77	3223-24	151
2877	297,300	3225-26	151
2924	308	3227	151
3019-40	152	3228	151
3020(1)	220	3229-35	151
3039	313,314	3234	151
3086	297	3236	151
3119	69,72	3237	151
3121	69,72,73	3243	151
3130	314	3244-45	151
3132	147	3244-96	150
3134-71	147	3246-49	151
3135	150	3250-60	152
3135-39	147	3261-73	152
3136-3306	143	3268	152
3137	147	3269	152
3137-39	147	3270	152
3138	147,148	3271	152
3139	148	3274-81	152
3142	148	3283-85	152
3145	148	3286-87	152
3146	148	3288-92	152
3147-69	148	3348	57,60,241
3170	148	3355	57,60,272,273
3171	148	3363(1)	300
3172-78	148	3363-67	69,71

Civil Procedure Code of 1965

8(2)	60	359	299
20	60	360	303

Article	Page	Article	Page
108	114,116	456	60
284	267	460	60
320	299,303	463	326
329	298		
350	299,300		
358	299		

Commercial Code of 1960

766	267	790	267
766-68	268	825	267
768	267	825(3)	268
775(3)	277		

Penal Code of 1957

2	233	74	234,254
5-10	233	79(a)	254
25(2)	233	79-84	234
32	233	184	253,255
33	233	499	168
34	233	522(1)	247,253,254,255
40	234	523	246,247,248
41(2)	234	524	353,354
60	234	651	37
66-78	234	654	37
71	234	733	168

Criminal Procedure Code of 1961

182(2)	37,38	195(3)	37
--------	-------	--------	----

Number	Page	Proclamations	Number	Page
3/43	59,60		160/58	370
62/44	206		162/59	369,371
71/45	369		165/60	205
78/46	369		173/62	104,105
80/46	369		195/62	58,60
94/47	374		196/63	371
95/47	374		205/63	99,100
111-112/40	69,71		210/63	167,168,169,171
124/45	302			172,173,174

Orders

Number	Page
1/43	371
22/60	374
23/61	169,174
27/62	294,295,298,299,300,301,302

Decrees

Number	Page
2/42	209
35/59	106
37/59	374
49/62	167

Legal Notices

11/53	369
215/58	105,106
258/62	104
269/62	169,175
282/64	99,100
285/64	169

Italian Civil Code

Article	Page
11	59
16	59
23	59,60
456	59,60
923	59

Italian Civil Procedure Code

94	60
95	60